

KOZMOSZ FANTASZTIKUS KÖNYVEK
A SOROZATOT SZERKESZTI KUCZKA PÉTER

ALDOUS HUXLEY
Szép új világ

TUDOMÁNYOS
FANTASZTIKUS
REGÉNY

KOZMOSZ KÖNYVEK

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült.
Aldous Huxley: Brave New World
Chatto and Windus Ltd., London, 1932
© Mrs. Laura Huxley

FORDÍTOTTA SZENTMIHÁLYI SZABÓ PÉTER
AZ UTÓSZÓT NAGY PÉTER ÍRTA
A FEDÉL KORGA GYÖRGY MUNKÁJA

© Szentmihályi Szabó Péter, 1982
Hungarian translation

HU ISSN 0324-5225
ISBN 963 211 526 0
Kozmosz Könyvek, Budapest
Felelős kiadó: Szilvássy György igazgató
Alföldi Nyomda (6454.66-15-2), Debrecen, 1982
Felelős vezető: Benkő István igazgató
Felelős szerkesztő: Fazekas László
Szakmailag ellenőrizte: Nagy Péter
A szöveget gondozta: Makai Judit
Műszaki vezető: Haas Pál
Képszerkesztő: Szecskó Tamás
Műszaki szerkesztő: Beszédes Natasa
185 000 példány. Terjedelem: 12,28 (A/5) ív. IF 4630

Úgy tetszik, az utópiák sokkal inkább megvalósíthatók, mint ahogyan azt hiszik. S voltaképpen egy sokkal nyugtalanítóbb kérdés előtt találjuk magunkat: hogyan kerüljük el határozott megvalósulásukat?... Az utópiák megvalósíthatók. Az élet az utópiák felé halad. És talán egy új évszázad kezdődik el, egy olyan század, amikor az értelmiségiek és a művelt osztály majd olyan módozatokról álmodozik, amelyekkel el lehet kerülni az utópiákat, és vissza lehet térni egy nem utópista társadalomhoz, amely kevésbé "tökéletes" és szabadabb.

Nyikolaj Bergyajev

ELSŐ FEJEZET

Zömök, szürke épület, mindössze harmincnégy emeletes. A főbejárat felett a felirat: BELSŐ-LONDONI KELTETŐ- ÉS KONDICIONÁLÓ KÖZPONT, egy címerpajzsban pedig a Világállam jelszava: KÖZÖSSÉG, AZONOSSÁG, ÁLLANDÓSÁG.

A földszinti hatalmas terem észak felé nézett. Bár az üvegfalakon kívül nyár volt, s trópusi hőség magában a teremben, hidegen villant ki az ablakon az éles fény, mely éhesen kutatott legalább valami felöltötött próbabáb, egy lúdbőrös tudós fakó alakja után, de csak a laboratórium üvegjére, nikkelijére, siváran Csillogó porcelánjára bukkant. Fagyos hidegre itt fagyos hideg felelt. A munkások fehér kezeslábast viseltek, kezükre sápadt, hullaszín gumikesztyű feszült. A fény fagyott volt, halott, kísérteties. Csak a mikroszkópok sárga csöveitől kölcsönzött valami dús, életteli anyagszerűséget, a fény úgy folyt végig a fényes csöveken, akár a vaj, érzékeny meleg csóvák hosszú, fogyatkozó sora végig a munkaasztalokon.

– És ez itt – nyitotta ki az igazgató az ajtót – a megtermékenyítő terem.

Amint a keltetők és a kondicionálás igazgatója belépett ide, háromszáz megtermékenyítő szakember hajolt műszerei fölé, elmerülve az alig lélegző csöndben, a tökéletes összpontosítás szórakozott, monológyszerű zümmögésében vagy füttyörészésében. Az igazgató sarkában egy csapat újonnan érkezett hallgató toporgott, nagyon ifjak, rózsásak és éretlenek, idegesen és szánalmasan. Mindegyiknél volt notesz, amelybe kétségbeesve jegyzeteltek, valahányszor a nagy ember megszólalt. Egyenesen a leghitelesebb forrásból. Ritka kiváltság volt ez. A Belső-londoni Keltető igazgatója mindig is fontosnak tartotta, hogy személyesen vezesse körbe új hallgatóit a különböző részlegeken.

– Csak azért, hogy legyen összképük – szokta mondani nekik magyarázatul. Mert természetesen kell hogy legyen valamilyen összképük, ha értelmesen akarják munkájukat végezni, bár erre nincs sok szükség, ha a társadalom jó és boldog tagjai lesznek. Mert mindenki tudja, hogy a részletek biztosítják az erényt és a boldogságot; az általánosságok intellektuális szempontból csak szükséges rosszak. Nem a filozófusok, hanem a lombfűrészrel barkácsolók és a bélyeggyűjtők a társadalom alapjai. – Holnap majd hozzáláthatnak a komoly munkához – szokta hozzátenni, s enyhén fenyegető jóindulattal rájuk mosolygott. – Nem lesz idejük az általánosságokra. De addig...

Addig még tart a kiváltságos helyzet. Egyenesen a leghitelesebb forrásból a noteszba. A fiúk firkáltak, akár az örültek.

A magas és elég sovány, de egyenes tartású igazgató bevonult a terembe. Hosszú álla volt és nagy, meglehetősen kiálló fogai, melyeket húsos, pirosan ívelő ajkai éppen hogy eltakartak, ha nem beszélt. Öreg, fiatal? Harminc? Ötven? Ötvenöt éves? Nehéz lett volna megmondani. S különben is, a kérdés fel sem merült; az állandóságnak ebben az évében, F. után 632-ben senkinek nem jutott eszébe, hogy feltegye.

– Az elején fogom kezdeni – mondta az igazgató, és a buzgóbb hallgatók rögzítették noteszükben szándékát: *Az elején kezdeni.* – *Ezek az inkubátorok* – intett oda. Kinyitott egy szigetelt ajtót, és megmutatta nekik a számozott kémcsövek egymás felett elhelyezkedő polcait. – Az eheti peteanyag. Testhőmérsékleten tartjuk – magyarázta –, míg a hím csírasejteket – s itt egy másik ajtót nyitott ki – harmincöt fokon kell tartanunk harminchét helyett. A normális testhőmérséklet sterilizálná őket. A hőfejlesztő vattába burkolt kosok nemzőképességüket elvesztik.

Még mindig az inkubátoroknak támaszkodva, rövid áttekintést adott nekik a modern megtermékenyítési eljárásról, miközben a ceruzák olvashatatlan nyomokat hagyva száguldottak a papírlapokon; először természetesen az eljárás sebészeti bevezetésével foglalkozott – "a műtétnak önként vetik alá magukat a társadalom érdekében, nem is szólva arról, hogy hathavi fizetésnek megfelelő jutalommal jár" –, azután beszámolt arról a technikáról, amelynek segítségével a kioperált petefészket életben és aktív fejlődésben tartják, majd rátért az optimális hőmérséklet, sótartalom és viszkozitás problémáinak taglalására; utalt arra a folyadékra, amelyben a különválasztott és érett petéket tartják, majd a rábízott nyájat a munkaasztalokhoz vezetve megmutatta nekik, hogyan fejtik le ezt a folyadékot a lombikokból, hogyan vezetik ki cseppenként a mikroszkópok különlegesen melegített tárgylemezére, aztán a bennük levő petéket hogyan vizsgálják meg, egészségesek-e, majd megszámlálják és egy szivacsos tartályba továbbítják őket; hogyan (és most odavitte őket, hogy megnézzék a műveletet) merítik ezt a tartályt valami meleg, húslevesszerű folyadékba, amely a szabadon úszkáló hím csírasejteket tartalmazza; egy köbcentiméterben legalább százezres koncentrációval – tette hozzá nyomatékosan; s elmondta, tíz perc múlva miként emelik ki a tartályt a folyadékból, hogyan vizsgálják meg újra a tartalmát, hogy amennyiben bármelyik pete termékenyítetlen maradna, s ha kell, megint alámerítsék; hogyan jutnak vissza a megtermékenyített peték az inkubátorokba, ahol az Alfák és a Béták a végleges palackozásig maradnak, a Gammákat, a

Deltákat és az Epsilonokat pedig újra előhózzák, de csak harminchat óra múlva, hogy alkalmazzák rajtuk a Bokanovsky-eljárást.

– A Bokanovsky-eljárást – ismételte meg az igazgató, s a hallgatók aláhúzták ezeket a szavakat kis noteszukban.

Egy pete, egy embrió, egy felnőtt – ez a normális. De a bokanovskyzált pete elkezd sarjadni, osztódni, növekedni. A bimbók száma nyolctól kilencvenhatig terjed, s mindegyik bimbóból tökéletesen kialakult embrió, minden embrióból egészen kifejlett felnőtt lesz. Tehát összesen kilencvenhat emberi lény fejlődik ki ott, ahol korábban csak egy keletkezett. Haladás.

– Lényegében a bokanovskizáció a késleltetett fejlődés sorozataiból áll – vont le a következtetést az igazgató. – Gátoljuk a normális fejlődést, és elég paradox módon erre a pete sarjadzással válaszol.

Sarjadzással válaszol. A ceruzák serényen dolgoztak. Az igazgató odamutatott. A nagyon lassan mozgó szalagon éppen egy rekesznyi kémcső jutott be egy óriási fémtartályba, egy másik rekesz pedig éppen felbukkant. A gépek halkán zümmögtek.

– A csövek nyolc perc alatt haladnak át – magyarázta nekik. – Mivel a kemény röntgensugárzást a peték körülbelül nyolc percig viselik el, vannak, amelyek elpusztulnak, a többi közül a legkevésbé fogékonyak kettéosztódnak; a többségük négy bimbót hajt, esetleg nyolcat, aztán mind visszakerül az inkubátorokba, ahol a bimbók fejlődni kezdenek, majd két nap múlva hirtelen lehűtik őket; lehűtik, és megállítják a fejlődésüket. A bimbók most megint sarjadzanak kettőt, négyet, nyolcat, majd bimbózás után kapnak egy csaknem halálos alkoholos kezelést; erre megint sarjadzás következik bimbók a bimbók bimbaiból –, majd mivel a további késleltetés általában végzetes Jenné, hagyják őket nyugodtan fejlődni. Ekkor már az eredeti petéből nyolc-kilencvenhat embrió keletkezett; bizonyára egyetértenek velem, hogy csodálatosan tökéletesítettük a természetet. Azonos ikrek, de nem ám csupán kettesével-hármasával, mint a régi elevenszülő korokban, amikor esetleg egy-egy pete véletlenül osztódni kezdett, hanem egyszerre tucatjával. – Tucatjával – ismételte meg az igazgató, és szétlökte két karját, mintha alamizsnát osztana. – Tucatjával!

Ám az egyik hallgató elég ostoba volt ahhoz, hogy megkérdezze, miféle előny származik ebből.

– Drága fiam! – Az igazgató sarkon fordult és lecsapott rá. – Hát nem érti? Nem *érti*?! – Kezét felemelte, arckifejezése ünnepélyes volt. – A Bokanovsky-eljárás a társadalmi stabilitás biztosításának egyik legfőbb eszköze!

Társadalmi stabilitás legfőbb eszköze.

Egyforma férfiak és nők, azonos adagokban. Egyetlenegy bokanovskizált pete alapanyagából ki lehet hozni egy kisebb gyár teljes személyzetét.

– Kilencvenhat teljesen azonos iker dolgozik kilencvenhat ugyanolyan gépen! – Hangja csaknem reszketett a lelkesedéstől. – Most az ember igazán tudja, hol tart. Először a történelem folyamán. – A bolygó jelszavát idézte: – Közösség, Azonosság, Állandóság! Nagyszerű szavak! Ha a bokanovskizációnak nem lennének korlátai, az egész problémát meg tudnánk oldani.

Megoldanák egyforma Gammákkal, sorozatban gyártott Deltákkal, azonos értékű Epsilonokkal. A teljesen azonos ikrek millióival. A tömegtermelés elvét végre a biológiában is alkalmazzák.

– De sajnos – az igazgató megrázta fejét –, *nem tudunk* korlátlanul bokanovskizálni.

Úgy tűnt, kilencvenhat a végső határ, és a hetvenkettő középarányosnak számít. Ugyanabból a petefészekből s ugyanannak a férfinak a hím csírasejtjeivel kellett minél több ikersorozatot gyártani – ez volt a legtöbb (sajnos, nem *a* legtöbb), amit megtehettek. És még ennek is megvoltak a nehézségei.

– Mert a természetben harminc évig tart, amíg kétszáz pete eléri az érettségi szintet. A mi dolgunk azonban az, hogy ebben a pillanatban állandósítsuk a népességet, itt és most. Ha egy negyedszázadig eregetnénk kifelé az ikreket, vajon mit érnénk vele? Nyilvánvaló, hogy semmit sem. De a Podsnap-féle eljárással hallatlanul meggyorsítottuk az érlelési folyamatot. Két éven belül biztosan elő tudtak állítani legalább százötven érett petét. Ha ezt megtermékenyítjük mind, és bokanovskizáljuk, vagyis más szavakkal, hetvenkettővel megszorozzuk, átlagosan csaknem tizenegyezer tökéletesen egyforma ikerfivért és -nővért nyerünk százötven tételben, s mind nagyjából kétéves lesz. Kivételes esetben egyetlen petefészekből több mint tizenötezer felnőtt egyént állíthatunk elő.

Odaintett magához egy szőke, pirosposzgás fiatalembert, aki éppen ott haladt el.

– Mr. Foster – szólította meg. A pirosposzgás fiatalember odament. – Még tudná mondani, milyen rekordot értünk el egyetlen petefészekből?

– A központunkban 16 012-t – vágta rá a választ Foster. Nagyon gyorsan beszélt, élénk kék szeme volt, és érezhető örömmel idézte a számokat. – 16 012; 189 ikercsoportban. De persze sokkal jobb eredményt is elértek már egyes trópusi központokban – fecsegett tovább. – Singapore-

ban többször termeltek 16 500 felett is, Mombasában pedig ténylegesen elérték a 17 000-es határt is. De hát tisztességtelen az előnyük is. Látniuk kellene, hogyan reagál egy néger petefészek a hipofíziskivonatra! Teljesen megdöbbenő annak a számára, aki hozzászólt, hogy európai alapanyaggal dolgozzék. De azért – tette hozzá nevetve (szemében harci láz égett, s állát kihívóan előretolta) –, de azért le akarjuk őket pipálni, ha tudjuk. Jelenleg éppen egy csodálatos Delta-mínusz petefészken dolgozom. Még csak tizennyolc hónapos. Már 12 700 gyermeket nyertünk belőle, lefejtett, illetve embrionális formában. És még mindig szépen termel. Még lepipálhatjuk őket.

– Ezt a szellemet szeretem! – kiáltott fel az igazgató, és megveregette Foster vállát. – Jöjjön velünk, s részesítse ezeket a fiúkat szaktudásának jótéteményében!

Mr. Foster szerényen mosolygott.

– Örömmel! – Továbbmentek.

A palackozóteremben minden csupa harmonikus sürgésforgással és rendszeres tevékenységgel volt tele. Megfelelő méretre vágott friss disznóhashártya-darabok érkeztek fel a sebes, apró lifteken az alagsori szervraktárból. Hussanás és kattanás, a liftajtó kivágódott, a palackkezelőnek csak ki kellett nyújtania a kezét, elkapni a hártadarabot, elsimítva betenni, s mielőtt a palacksor továbbmozdult volna a keze ügyéből a végtelen szalagon, hussanás és kattanás, máris egy újabb hashártya-darab röppent fel a mélyből, készen arra, hogy újabb palackba csússzon, amely már soron következett a szalag véget nem érő menetében.

A bélelők mellett álltak a beosztok. A menet továbbhaladt, a petéket egyenként kiemelték kémcsövből a nagyobb tartályokba, ügyesen felhasították a hashártyabélést, a hímcsíramorulát helyére cseppentették, sós oldatot öntöttek rá... s a palack máris továbbvándorolt, most a címkézőkre került a sor. Az öröklés, megtermékenyítés napja, a Bokanovsky-csoport száma – az adatokat a kémcsőről a palackra vitték át. A már nem névtelen, hanem névvel ellátott, azonosítóit egyedekből álló menet lassan továbbhaladt, keresztül egy falba vágott nyíláson, lassan tovább a társadalmi előrendelés termébe.

– Nyolcvannyalc köbméteres adatbank! – mondta büszkén Mr. Foster, amint beléptek.

– Amely *minden* lényeges információval rendelkezik – tette hozzá az igazgató.

– Minden reggel pontosítjuk az adatokat.

– És minden délután koordináljuk.

- Amelynek alapján számításokat végeznek.
- Ennyi és ennyi egyed, ilyen és ilyen minőségben – mondta Mr. Foster.
- Szétosztva ilyen meg ilyen mennyiségben.
- Optimális lefejtési arány bármely adott pillanatban.
- Az előre nem látott veszteségek azonnali pótlása.
- Azonnali – ismételte meg Mr. Foster. – Ha tudnák, mennyit kellett túlóráznom a múltkor a japán földrengés miatt! – nevetett jóízűen, és a fejét csóválta.
- Az előrendelők beküldik számadataikat a megtermékenyítőknek.
- Akik kiadják nekik a megjelölt számú embriót.
- És a palackok ide érkeznek be, hogy részletesen előre meghatározzák sorsukat.
- Ezután leküldik őket az embrióraktárba.
- Ahová most mi magunk is indulunk.

Mr. Foster kinyitott egy ajtót, s előrement az alagsorba vezető lépcsőházban.

A hőmérséklet még mindig tropikus volt. Egyre sűrűsödő homályban ereszkedtek lefelé. Két ajtó és egy kettős kanyarulatú folyosó védte a pincehelyiséget a napvilág esetleges beszűrődésétől.

- Az embriók olyanok, mint a filmnegatív – mondta Mr. Foster viccelődve, miközben kitérte a második ajtót. – Csak a vörös fényt viselik el.

S valóban, a fullasztó sötétség, amelybe a hallgatók most követték, bíborszínű volt és szinte látható, akár egy nyári délutánon a lehunytt szem sötétsége. Az üvegektől szinte kidagadó polcok és állványok hosszú sora végtelen sok rubintól fénylett, s a rubinok csillogása között férfiak és nők homályos, vörös kísértetárnnyai mozogtak, a szemük bíborvörös volt, arcuk a bőrfarkas valamennyi tünetét mutatta. A gépek zümmögése és kattogása enyhén felborzolta a levegőt.

- Közöljön velük néhány számot, Mr. Foster – mondta az igazgató, aki már unta a sok beszédet.

Mr. Foster boldogan közölt velük még néhány adatot. Kétszázhusz méter hosszú, kétszáz széles, tíz méter magas. Felfelé mutatott. A hallgatók a távoli mennyezet felé emelték tekintetüket, mint a csirkék ivás közben.

Három sor polc: földszint, első emelet, második emelet.

Az egymás feletti galériák pókhálószerű acélszerkezete minden irányban szétágazva a sötétségbe vezetett. A hallgatók közelében három vörös kísértet éppen demizsonokat rakodott le szorgalmasan egy mozgólépcsőről.

A mozgólépcső a társadalmi előrendelő teremből.

Mindegyik palackot ráhelyezhették a tizenöt polc egyikére, s mindegyik polc – bár ez nem volt érzékelhető – voltaképp egy szállítószalagból állt, amely óránként harminchárom egész három tized centiméteres sebességgel haladt. Napi nyolcméteres sebességgel összesen kétszázhatvanhét napig. Összesen 2136 métert. Egyszer körbejárták a pincét a földszinten, egyszer az első emeleten, félig a másodikon, és a kétszázharminchetedik reggel meglátták a napvilágot a lefejtőteremben. Eljutottak az úgynevezett önálló létezésig.

– De közben azért sok mindent csinálunk velük – fejezte be Mr. Foster.
– Ó, igen sokat! – Nevetése diadalmas volt, a beavatottaké.

– Ezt a szellemet szeretem – mondta az igazgató még egyszer. – Menjünk körül. Mondjon el nekik mindent, Mr. Foster.

Mr. Foster nem kérte magát.

Beszélt nekik a hashártyaágyon fejlődő embriókról. Megkóstoltatta velük a sűrű vérkivonatot, amellyel táplálták őket. Elmagyarázta, miért kell méhlepény- és pajzsmirigykivonatokkal serkenteni őket. Beszélt nekik a *corpus luteum*-kivonatról. Megmutatta nekik a fecskendőket, amelyeken keresztül nullától 2040-ig minden tizenkettedik méternél automatikusan belövellik rájuk. Szólt a fokozatosan növelt hipofiziskivonat-adagokról, amelyeket megtett útjuk utolsó kilencvenhat méterén kapnak. Elmagyarázta a mesterséges anyai keringési rendszert, amelyet minden palackba bekapcsolnak a 112. méternél; megmutatta nekik a vérkivonat gyűjtőtartályát, a centrifugális szivattyút, amely a folyadékot áthajtotta a méhlepényen, átnyomta a szintetikus tüdőt és a salakanyagokat leválasztó szűrőn. Megemlítette azt a zavaró körülményt, hogy az embriók hajlamosak a vérszegénységre, amelynek ellensúlyozására sertésgyomorkivonatot és csikómagzat-májat adagolnak számukra nagy mennyiségben.

Megmutatta nekik azt az egyszerű szerkezetet, amelynek segítségével a pálya minden nyolcméteres szakaszának utolsó két métere alatt valamennyi embriót egyidőben megismertetik a rázkódó mozgással. Célzott az úgynevezett "lefejtési trauma" súlyosságára, s felsorolta azokat az óvintézkedéseket, amelyeket azért tesznek, hogy minimálisra csökkentsék e veszélyes tényezőt a palackozott embriók megfelelő edzésével. Beszélt nekik a szexvizsgálatról, amelyet a 200. méter körül hajtanak végre. Elmagyarázta a címkézés rendszerét – T-jelzés a hímeknek, kör a nőstényeknek, és azok számára, akiket nem nélkülieknek szántak, fehér alapon fekete kérdőjel.

– Mert természetesen az esetek óriási többségében a termékenység csupán kellemetlenséget jelent – mondta Mr. Foster. – Ezerkétszáz közül egyetlen termékeny petefészek, ennyi tökéletesen megfelelne a mi céljainknak. De azt akarjuk, hogy nagyobb anyagból lehessen válogatni. És persze mindig hatalmas tűréshatárt kell szabnunk, így hát a nőnemű embrióknak nem kevesebb mint harminc százalékát normálisan fejlődni engedjük. A többiek kapnak egy-egy adag hím nemi hormont újtjuk fennmaradó részének minden 24. méterén. Az eredmény: mint nem nélkülieket fejtik le őket – strukturális értelemben teljesen normálisak (kivéve – ezt be kellett ismernie –, hogy *van* parányi hajlamuk arra, hogy kinőjön a szakálluk), de terméketlenek. Garantáltan sterilek. S ez végre folytatta Mr. Foster – véget vet annak, hogy csupán szolgálai módon utánozzuk a természetet, s az emberi találékonyság sokkal érdekesebb világába vezet el bennünket.

Megdörzsölte kezét. Mert természetesen nem elégedtek meg azzal, hogy embriókat keltetnek: ezt akármelyik tehén is meg tudja csinálni.

– Mi előre meghatározzuk sorsukat, és kondicionáljuk őket. Mint társadalmasított emberi lényeket, úgy fejtjük le a csecsemőinket, Alfákként vagy Epsilonokként, csatornatisztítókként vagy leendő... – Azt akarta mondani, hogy "leendő világigazgatókként", de meggondolta magát, s helyette így folytatta: – Vagy leendő keltetőigazgatókként.

Az igazgató mosollyal jutalmazta a bókot.

Most a 320. méter mellett haladtak el, a 11-es polcnál. Egy fiatal Béta-mínusz szerelő csavarhúzóval és csavarkulccsal dolgozott egy lassan haladó palack vérkivonat-szivattyúján. Amint elfordította a csavarokat, a villanymotor zümmögésének hangja egy árnyalattal mélyebb lett. Lejjebb, még lejjebb... Még egy utolsó szorítás, egy pillantás a fordulatszámérőre, és készen volt. Két lépést tett visszafelé a szerelőszalag mellett, s elkezdte ugyanezt a munkát egy másik palackon.

– Csökkenti a percenkénti fordulatszámot – magyarázta Mr. Foster. – A kivonat lassabban jár körbe, így nagyobb időközökben halad át a tüdön, így az embrió kevesebb oxigént kap. Az oxigénhiány páratlan szerepet játszik abban, hogy az embriókat átlag alatt tartsuk.

– De hát miért akarják az embriókat átlag alatt tartani? kérdezte egy bölcs hallgató.

– Te számár! – törte meg az igazgató a hosszúra nyúlt csendet. – Az eszedbe sem jutott, hogy egy Epsilon-embriónak Epsilon-környezetre is szüksége van, csakúgy, mint Epsilon típusú öröklésre?

A hallgatónak nyilvánvalóan nem jutott eszébe. Mélységes zavarba jött.

– Minél alacsonyabb a kaszt, annál kevesebb az oxigén mondta Mr. Foster. – Az agy az első szerv, amelyet érint. Utána következik a csontváz. A normál oxigénellátás hetven százaléka mellett törpéket nyerünk. Hetvennél alacsonyabb százalékaránynál szem nélküli szörnyeket.

– Akikre egyáltalán nincs szükségünk – vonta le a következtetést Mr. Foster. – Ugyanakkor – hangja bizalmas és lelkes lett –, ha fel tudnának találni valamilyen eljárást, amellyel az érési időszakot lerövidíthetnénk, micsoda jótétemény lenne ez a társadalom számára!

– Vegyünk például a lovat.

Például vették.

A ló hat-, az elefánt tízéves korában érett. Ugyanakkor az ember szexuális értelemben még tizenhárom évesen sem érett, és csak húszéves korára nő fel teljesen. Persze, ebből származik a késleltetett fejlődés gyümölcse, az emberi értelem.

– De az Epszilonok esetében nincs szükségünk emberi értelemre – jegyezte meg Mr. Foster igen bölcsen.

Nem volt rá szükség, hát nem is bajlódtak vele. Bár az Epszilonok elméje tízéves korban érett volt, testük nem volt alkalmas a munkavégzésre tizenhét éves korig. A felesleges, elpazarolt éretlenség hosszú évei. Ha a fizikai gyarapodást fel lehetne gyorsítani, míg olyan gyors nem lenne, mint mondjuk egy tehénnél, micsoda hatalmas megtakarítást eredményezne ez a közösségnek!

– Hatalmasat! – mormogták a hallgatók. Mr. Foster lelkesedése átragadt rájuk.

Ezután megint technikai részletekbe bonyolódott; beszélt arról a rendellenes endokrin-koordinációról, amely az embereket oly lassú fejlődésre kárhóztatja; feltételezte, hogy valamilyen csíramutáció lehet a felelős ezért. Vajon meg lehet-e szüntetni ennek a csíramutációnak a hatásait? Rá lehet-e kényszeríteni az egyes Epszilon-embriókat, hogy megfelelő eljárással visszatérjenek a kutyák és a tehének normális fejlődéséhez? Ez volt a kérdés. És már a megoldás küszöbén állnak.

Pilkington Mombasában olyan egyedeket állított elő, akik négyéves korukban nemileg érettek voltak, teljesen kifejlettek hat és fél évesen. A tudomány diadala. De társadalmi szempontból haszontalan. A hatéves férfiak és nők még ahhoz is ostobák voltak, hogy az Epszilonok munkáját elvégezzék. És az eljárás vagy mindent, vagy semmit ígért; vagy egyáltalán nem sikerült semmiféle módosítás, vagy pedig mindent módosítani kellett. Még mindig azzal próbálkoznak, hogy megtalálják az ideális kompromisszumot a húsz- és a hatéves felnőttek között. Mindeddig

eredménytelenül. Mr. Foster felsóhajtott, és a fejét csóválta.

Majd a bíborszínű szürkületben való kóborlásuk során a 9-es polc 170. méteréhez érkeztek. Innentől kezdve a 9-es polcot lezárták, és a palack hátralevő útját egy alagútfélében tette meg, amelyet itt-ott két-három méter széles nyílások szakítottak meg.

– Hőkondicionálás – mondta Mr. Foster.

Forró alagutak váltakoztak hűvös alagutakkal. A hideget a kemény röntgensugarak formájában jelentkező kényelmetlenséggel párosították. Mire az embriókat lefejtették, már rettegetek a hidegtől. Sorsukat eleve úgy határozták meg, hogy majd a trópusokra költözzenek, hogy bányászok, műselyemszövők és acélmunkások legyenek. Később aztán agyukkal is jóváhagyatták testük döntését.

– Arra kondicionáljuk őket, hogy csak hőségben érezzék jól magukat – fejezte be Mr. Foster. – Fenti munkatársaink majd megtanítják őket, hogy imádják a meleget.

– És ez a boldogság és az erény titka – vágott közbe az igazgató a bölcsék fensőbbiségével –, hogy az ember szeresse azt, amit úgyis meg *kell* tennie. Minden kondicionálás célja ez: az emberekkel megszeretessük elkerülhetetlen társadalmi rendeltetésüket.

Két alagút között, egy résben egy nővér állt, aki hosszú, vékony fecskendővel nyúlt az éppen elhaladó palack kocsonyás tartalmába. A hallgatók és vezetőik ott álldogáltak, s néhány pillanatig csendben figyelték.

– Nos, Lenina – szólalt meg Mr. Foster, amikor a nő végül kihúzta a fecskendőt, és felegyenesedett.

A lány meglepődve hátrafordult. Bőrfarkasos arca és vörös szeme ellenére azonnal nyilvánvaló volt, hogy rendkívül csinos.

– Henry! – Vörösen villant fel mosolya: korallszínű fogsor.

– Bájós, bájós – mormolta az igazgató, kétszer-háromszor megveregette a vállát, amit a lány egy meglehetősen alázatos mosollyal viszonzott.

– Mit ad nekik? – kérdezte Mr. Foster, s igyekezett nagyon szakszerűnek látszani.

– Ó, csak a szokásos tífuszt és álomkórt!

– A trópusi munkásokat a 150. méternél kezdjük beoltani – magyarázta Mr. Foster a hallgatóknak. – Az embriók ilyenkor még rendelkeznek kopolytúval. Már hal korában ellenállóképessé tesszük a leendő embert a betegség ellen. – Aztán visszafordult Leninához. – Öt előtt tíz perccel a tetőn ma délután, ahogyan szoktuk – mondta.

– Bájós – ismételte meg az igazgató, még utoljára megveregette a lány

vállát, s elindult a többiek után.

A 10-es polcon a vegyipari munkások jövő névlistéit edzették, hogy jól tőrjék az ólmot, a nátronlúgot, a kátrányt és a klórt. Kétszázötven embrionális rakétarepülő-mérnök első csoportja éppen most haladt át az ezerszáz méteres jelzésen, a 3-as polcon. Különleges gépezet tartotta állandó forgásban konténeireiket.

– Hogy egyensúlyérzéküket tökéletesítsük – magyarázta Mr. Foster. – A javítások elvégzése a rakétán kívül, repülés közben kényes munka. Lassítjuk a keringést, amikor felfelé állnak, úgyhogy félig-meddig éheznek közben, s megkettőzzük a kivonat adagolását, amikor fejjel lefelé vannak. Megtanulják, hogy a fejtetőre állítottságot a jóérzéssel társítsák; voltaképpen csak akkor igazán boldogok, ha fejen állnak. És most – folytatta Mr. Foster – szeretnék önöknek bemutatni egy nagyon érdekes kondicionálási módszert, amelyet az Alfa-plusz értelmiségieknél alkalmazunk. Nagy transzportunk van belőlük az 5-ös polcon. Az első emeleti szinten szólta oda két fiúnak, akik már indultak lefelé a földszintre.

– Most körülbelül a 900. méternél lehetnek – magyarázta. Semmiféle hasznos intellektuális kondicionálást nem lehet végezni, míg a magzatok el nem veszítik farkukat. Kövessenek!

De az igazgató az órájára nézett.

– Tíz perc múlva három – mondta. – Sajnos, nincs időnk az intellektuális embriókra. Fel kell mennünk a csecsemőrészlegbe, mielőtt a gyerekek befejezik délutáni alvásukat.

Mr. Foster csalódott volt.

– Legalább egy pillantást a lefejtőteremre – könyörgött.

– Nos, rendben van. – Az igazgató elnézően mosolygott. De csak egyetlen pillantást.

MÁSODIK FEJEZET

Mr. Fostert ott hagyták a lefejtőteremben. Az igazgató és hallgatói beszálltak a legközelebbi liftbe, amely felvitte őket az ötödik emeletre.

CSECSEMŐTTHONOK.

NEO-PAVLOVI

KONDITIONÁLÓTERMEK – mutatta a tábla.

Az igazgató kinyitott egy ajtót. Hatalmas, pusztaszerű teremben találták magukat, mely nagyon fényes és napos volt, mert az egész déli fal egyetlen ablakból állt. Fél tucat dajka, akik nadrágból és zakóból álló, előírásosan fehér művászon egyenruhában voltak, hajukat fehér sapka alá bújtatva a

higiéniai szabályok szerint most éppen rózsákkal teli vázákat raktak ki a padlóra hosszú sorban. Nagy vázákat, telis-tele virággal. Sok ezer szírom, kipattanóan érett és selymesen sima, mint megszámlálhatatlanul sok apró kerub orcái, de ebben a fényes megvilágításban nem kizárólag rózsaszín és árja keruboké, hanem fényesen kínai, mexikói angyalkáké is, az égi harsonák fúvásától szinte guttaütéssel, de halálsápadt is, a márvány posztumusz fehérségének sápadtságával.

A dajkák vigyázzba merevedtek, amint az igazgató bejött:

– Elő a könyvekkel! – mondta kurtán.

A dajkák csendben engedelmeskedtek. A rózsákkal teli vázák közé szépen elhelyezték a könyveket is – egy sor gyermekkönyvet, amelyeket csábítóan kinyitottak egy-egy állat, hal vagy madár szépen színezett képénél.

– Most hozzák be a gyermekeket.

A dajkák kisiettek a teremből, és egy-két perc múlva visszatértek, mindegyikük egy magas zsúrkocsifélét tolt, amelynek négy dróthálós polcán nyolchónapos csecsemők voltak, mind tökéletesen egyformák (nyilvánvaló volt, hogy egy Bokanovsky-csoport tagjai), és valamennyien khakiszínű ruhát viseltek (mivel Delta-kasztba tartoztak).

– Tegyék le őket a padlóra!

A csecsemőket kivették a kocsikból.

– Most helyezték el őket úgy, hogy megláthassák a virágokat és a könyveket!

Miután megfordították őket, a csecsemők rögtön elhallgattak, aztán elkezdtek kúszni azok felé a fényes színfoltok felé, a fehér lapokon tündöklő vidám alakzatok felé. Ahogyan közelebb értek, a nap is kibukkant pillanatnyi fogyatkozásából egy felhő mögül. A rózsák hirtelen fellángoltak, mintegy belső szenvedélytől; a könyvek ragyogó oldalain mintha valami új és mélységes jelentés öltött volna testet. A csúszó-mászó csecsemők soraiból az izgatottság apró visongásai, az öröm gurgulázása és csicsergései hallatszottak.

Az igazgató a kezét dörzsölte.

– Kítűnő! – mondta. – Mintha szándékosan így rendeztük volna meg.

Akik a leggyorsabban másztak, azok már a cél közelében voltak. Apró kezek nyúltak ki bizonytalanul, megérintették, megragadták, szirmaiktól megfosztották az átszellemült rózsákat, összegyűrték a könyvek illusztrált oldalait. Az igazgató megvárta, amíg valamennyien boldog foglalatosságba merültek. Aztán így szólt:

– Most jól figyeljenek! – És kezét fölemelve megadta a jelt. A fődajka,

aki egy kapcsolótábla mellett állt a terem másik végében, lenyomott egy kis kart.

Erős robbanás hallatszott. Egy sziréna visított fel, egyre élesebben. Vészcsengők szólaltak meg őriítő hangosan.

A gyerekek reszkettek, sikoltoztak, arcukat rettegés torzította el.

– És most – kiabálta az igazgató (mert a zaj süketítő volt) –, most folytatjuk a lecke rögzítését gyenge villanyáramütéssel.

Ismét intett, és a fődjaka lenyomott egy másik kart. A csecsemők sikoltozása hirtelen megváltoztatta fekvését. Most valami kétségbeesett, csaknem eszeveszett hang jelent meg a görcsös, éles kiáltásokban, amelyeket hallatni kezdtek. Apró testük rángatózott és megmerevedett; tagjaik görcsösen vonaglottak, mintha láthatatlan dróton rángatták volna őket. – Villamos áram van az egész padlósávban! – üvöltötte az igazgató magyarázatképpen. – De ennyi elég – intett a dajkának.

A robbanások megszűntek, a csengők abbaahagyták a csengetést, a szirénavijjogás egyre mélyebbre váltott, majd beleolvadt a csendbe. A mereven rángatózó testek elernyedtek, s ami mániákusan örült csecsemőzokogás és üvöltés volt még az előbb, most ismét a megszokott rettegés átlagos sírásává terebélyesedett.

– Kínálják oda nekik újra a virágokat és a könyveket.

A dajkák engedelmeskedtek; de amikor közeledni kezdtek a rózsák felé – a cica, a kukori kakas és a bégető kisbárány vidám, színes képének puszta látványára –, a csecsemők rémülten húzódtak vissza, s rívásuk hangereje hirtelen fokozódott.

– Nézzék csak – mondta az igazgató diadalmasan –, nézzék csak!

Könyvek és erős zajok, virágok és áramütések – a kisdedek agyában ezek a párosítások kínosan összekapcsolódtak, s ugyanilyen vagy hasonló lecke kétszáz ízben való megismétlése után kitörölhetetlenül agyukba vésődtek. Amit az ember egybekötött, a természet képtelen arra, hogy szétválassza.

– Azzal együtt fognak felnőni, amit a pszichológusok a könyvek és a virágok "ösztönös" gyűlöletének szoktak nevezni. A reflexeket megváltoztathatatlanul kondicionálják. Ezek a gyerekek egész életükben mentesek lesznek a könyvek és a növények világától. – Az igazgató a dajkákhoz fordult. Vigyék vissza őket.

A még mindig bömbölő, khakiszínű babákat ismét rápakolták a zsúrkocsikra, és kigördítették őket, de utánuk ott maradt a fanyar tejszag és a nagyon is jóleső csönd.

Az egyik hallgató felnyújtotta kezét. Bár ő jól megérti, miért nem

lehetséges, hogy az alacsonyabb kasztba tartozó emberek a közösség idejét könyvekre fecséreljék, s hogy mindig fennáll annak a kockázata, hogy olyasvalamit olvasnak, ami nemkívánatos módon dekondicionálja egyik reflextevékenységüket, mégis... nos, a virágok ügyét képtelen megérteni. Miért veszik a fáradságot, hogy pszichológiailag lehetetlenné tegyék a Delták számára, hogy a virágokat szeressék?

Az igazgató türelmesen elmagyarázta. Ha a gyermekeket arra készítetik, hogy üvöltöni kezdjenek egyetlen rózsa láttán, ez a magasabb gazdaságpolitika miatt történik. Nem is olyan régen (ezelőtt egy évszázaddal vagy akkortájt) a Gammákat, Deltákat, még az Epsilonokat is arra kondicionálták, hogy szeressék a virágokat – különösen a virágokat és a szabad természetet általánosságban. Az volt az elképzelés, hogy arra készítetik őket, minden lehetséges alkalommal kívánjanak vidékre menni, s így arra ösztönözzék őket, hogy igénybe vegyék a közlekedési eszközöket.

– És nem vették igénybe a közlekedési eszközöket? – kérdezte a hallgató.

– Dehogynem, nagyon is – felelte az igazgató. – Csakhogy semmi mást nem vettek igénybe.

A kankalin és a táj – mutatott rá – egyetlen szempontból igen káros: ingyen van. A természet szeretete nem foglalkoztatja a gyárat. Úgy határoztak, hogy kiirtják a természet szeretetét, legalábbis az alsóbb osztályok között; kiirtják a természet szeretetét, de azt a hajlamot *nem*, hogy igénybe vegyék a közlekedési eszközöket. Mert természetesen az fontos volt, hogy továbbra is járjanak vidékre, még akkor is, ha utálják. A probléma mindössze az volt, hogy megtalálják a közlekedés igénybevételének olyan gazdasági indokát, amely egészségesebb, mint a kankalinok és a szép tájak szeretete. És meg is találták.

– Úgy kondicionáljuk a tömegeket, hogy gyűlöljék a szabad természetet – fejezte be az igazgató. – Ugyanakkor kondicionáljuk őket, hogy kedveljék valamennyi szabadtéri sportot. Gondoskodunk arról is, hogy az összes szabadtéri sporthoz bonyolult felszerelés is tartozzék. Ily módon használják a közlekedési eszközöket, és fogyasztják a gyári termékeket is. Ezért kell alkalmaznunk az elektrosokkot.

– Értem – mondta a hallgató, s a bámulattól szinte megnémult.

Csend támadt, aztán az igazgató torkát köszörülve folytatta:

– Volt idő, réges-régen, amikor a mi Fordunk még e Föld lakója volt, amikor élt egy Reuben Rabinovitch nevű kisfiú. Reuben lengyel anyanyelvű szülők gyermeke volt. – Itt az igazgató félbeszakította önmagát. – Önök bizonyára tudják, mi az, hogy lengyel?

– Egy holt nyelv.

– Mint a francia és a német – tette hozzá egy másik hallgató, fontoskodón fitogtatva tudását.

– És a "szülő"? – kérdezte az igazgató.

Kínos csend támadt. Több fiú elpirult. Még nem tudtak jelentős, de gyakran nagyon finom különbséget tenni trágárság és tiszta tudomány között. Az egyiknek végül is megjött a bátorsága, hogy felemelje kezét.

– Az emberi lények valamikor... – habozott, a vér arcába tolult. – Hát szóval régebben elevenszülők voltak.

– Nagyon helyes. – Az igazgató jóváhagyóan bólogatott.

– És amikor a csecsemőket lefejtették...

– Amikor "megszülettek" – érkezett a kijavítás.

– Hát, szóval ők voltak a szülők, úgy értem, nem a csecsemők persze, hanem a másíkok – A szegény fiú teljesen zavarba jött.

– Röviden: a szülők az apa és az anya voltak – foglalta össze az igazgató. A trágárság, mely valójában tudomány volt, valósággal belerobbant a fiúk szemlesütött csendességébe. – Anya – ismételte meg, hangosan szoktatva őket a tudományhoz, s hátradólt székében. – Ezek kellemetlen tények, tudom – mondta komoran. – De hát a legtöbb történelmi tény *tényleg* kínos.

Visszatért a kis Reubenhez – kis Reubenhez, akinek a szobájában egy este apja és anyja (dirr-durr!) véletlenül bekapcsolva hagyta a rádiót.

(Mert nem szabad elfeledkezniük arról, hogy az általános elevenszülésnek ebben a korszakában a gyermekeket mindig a szüleik nevelték fel, és nem az Állami Kondicionáló Központok.)

Míg a gyermek aludt, hirtelen egy londoni rádióműsor jelentkezett, s másnap reggel, dirr-durrjai megdöbbenésére (a merészebb fiúk megkockáztatták, hogy egymásra vigyorogjanak), a kis Reuben arra ébredt, hogy szó szerint elismétel egy hosszú előadást attól a furcsa, vén írótól ("azon kevesek egyike, akiknek műveit engedélyezték, hogy hozzánk eljussanak"), George Bernard Shaw-tól, aki a jól megalapozott hagyomány szerint saját lángeszéről beszélt. A kis Reuben számára ez az előadás természetesen teljesen érthetetlen volt, s mivel szülei azt hitték, hogy gyermekük hirtelen megbolondult, orvost hívtak. Szerencsére az értett angolul, felismerte Shaw előadását, amelyet előző este sugároztak, ráébredt a történetek jelentőségére, és az orvosi sajtóban közzétett levélben számolt be az esetről.

– Az alva tanulás, avagy a hipnopédia elvét fedezték fel itt az igazgató hatásszünetet tartott. – Az elvet tehát felfedezték, de sok-sok évnek kellett

eltelnie, míg az elvet hatékonyan alkalmazni is tudták. A kis Reuben esete mindössze huszonhárom évvel azután történt, hogy a mi Fordunk első T-modellje piacra került. – (Ekkor az igazgató T-jelet rajzolt gyomrára, s valamennyi hallgató tiszteletteljesen követte példáját.) – És mégis...

A hallgatók eszeveszetten firkáltak. *"Hipnopédia, amelyet hivatalosan először F. u. 214-ben használtak. Miért nem előbb? Két ok. (a)..."*

– Az első kísérletezők – mondta az igazgató – rossz nyomon jártak. Úgy vélték, hogy a hipnopédiát az értelmi nevelés eszközévé lehet...

(Egy kisfiú jobb oldalán alszik, jobb karja kidugva, jobb keze lankadtan lecsüng az ágy szélén. Egy doboz oldalán levő kerek rács mögül halk hang beszél:

– A Nílus Afrika leghosszabb folyója, és a Föld összes folyója közül hosszúságban a második. A Mississippi-Missouri ugyan valamivel hosszabb, de a Nílus áll valamennyi folyó előtt vízgyűjtő terület tekintetében, amely a földrajzi szélesség 35. fokán keresztül húzódik...

Másnap reggel.

– Tommy, tudod, melyik a leghosszabb folyó Afrikában? kérdi valaki. A fejét rázza. – De talán emlékszel valamire, ami úgy kezdődik: a Nílus a lég...

– A... Nílus... Afrika... leghosszabb... folyója... és... a... Föld... összes... folyója... közül... hosszúságban... a... második... – A szavak egymás után törnek elő. – A Mississippi-Missouri... ugyan... valamivel...

– Nos hát, melyik a leghosszabb folyó Afrikában? Üres tekintet.

– Nem tudom.

– De hát a Nílus, Tommy.

– A... Nílus... Afrika... leghosszabb... folyója... és... a... Föld...

– Akkor melyik a leghosszabb folyó, Tommy?

Tommy elsírja magát.

– Nem tudom – mondja zokogva.)

Ez a zokogás – az igazgató világosan rámutatott – elvette a kedvét az első kísérletezőknek. A kísérleteket abbahagyták. Nem próbálkoztak tovább azzal, hogy megtanítsák a gyermekeknek álmukban, milyen hosszú a Nílus. Nagyon helyesen. Az ember nem tanulhat meg egy tudományt addig, amíg nem tudja, mi is az valójában.

– Ezzel szemben, ha az *erkölcsi* neveléssel kezdtek volna kísérletezni... – mondta az igazgató, s elindult a többiek előtt az ajtó felé. A hallgatók követték, s közben észveszejtve jegyzeteltek, még felfelé a liftben is. – Az erkölcsi neveléssel, amelynek soha, semmilyen körülmények között sem szabad racionálisnak lennie.

– Csendet, csendet! – suttogta egy hangszóró, amint kiléptek a tizennegyedik emeleten, és a "Csendet, csendet!" suttogást a kürtőajkak fáradhatatlanul ismételték minden folyosón, szabályos térközökben. A hallgatók – de még az igazgató is – automatikusan lábujjhegyen kezdtek járni. Természetesen Alfák voltak, de még az Alfákat is jól kondicionálják. – Csendet, csendet! – A tizennegyedik emelet minden zuga ezt a kategorikus parancsot suttogta.

Vagy ötvenméternyi utat tettek meg így lábujjhegyen, s egy ajtóhoz értek, amelyet az igazgató óvatosan kinyitott. Átléptek a küszöbön, egy befüggönyözött hálóterem félhomályába. Nyolcvan priccs állt ott sorban a fal mellett. Könnyű, szabályos lélegzés zaja hallatszott, s folyamatos mormolás, mintha nagyon halk hangon nagyon távol suttognának.

Egy dajka emelkedett fel a helyéről, amint beléptek, s vigyázzállásba merevedett az igazgató előtt.

– Mi a lecke ma délután? – kérdezte.

– Alapfokú szexuális ismeretek volt az első negyven percben – válaszolta a dajka. – De most átkapcsoltunk alapfokú osztályöntudatra.

Az igazgató lassan végigment a priccsok hosszú sora mellett. Nyolcvan rózsás arcú, álmittas kisfiú és kislány feküdt ott halkán szuszogva. Minden párna alól suttogás hangzott. Az igazgató megtorpant, s az egyik kiságy fölé hajolva figyelmesen fülelni kezdett.

– Azt mondta, hogy alapfokú osztályöntudat? Ismételjük meg egy kicsit hangosabban a hangszóróban.

A terem végében egy hangszóró emelkedett ki a falból. Az igazgató odament, és megnyomott egy gombot.

– ...mind zöldben járnak – mondta egy halk, de jól kivehető hang, éppen egy mondat közepén tartva –, és a Delta-gyermekek mind khakiszínt hordanak. Ó nem, én nem akarok játszani Delta-gyerekekkel! És az Epsilonok még rosszabbak. Annyira ostobák, hogy még írni-olvasni sem tudnak. Ezenfelül feketében járnak, ami olyan undorító szín. Én *annyira* örülök, hogy Béta vagyok.

Egy kis szünet támadt, aztán a hang újakezdte:

– Az Alfa-gyermekek szürkét hordanak. Ők sokkal keményebben dolgoznak, mint mi, mert olyan rettentően okosak, Én igazán borzasztóan örülök, hogy Béta vagyok, mert én nem dolgozom olyan keményen. És amellet mi sokkal jobbak vagyunk, mint a Gammák és a Delták. A Gammák ostobák. Mindnyájan zöldet viselnek, és a Delta-gyerekek khakiszínt. Ó nem, én *nem* akarok játszani Delta-gyerekekkel! És az Epsilonok még rosszabbak. Annyira ostobák, hogy még...

Az igazgató ismét megnyomta a gombot. A hang elhallgatott. Csak halvány kísérlete zümmögött tovább a nyolcvan párna alól.

– Még negyven-ötvenszer meg kell ezt ismételni, mielőtt felébrednek; aztán újra csütörtökön és ismét szombaton. Százhusz alkalommal, hetenként háromszor, harminc hónapon keresztül. Ezután majd előrehaladottabb lecke következik.

A rózsák és az elektromos sokkok, a Delták khakiszíne és az ördöggyökér halvány büze – mindez szétválaszthatatlanul egybefonódott, mielőtt a gyermekek még beszélni tudtak volna. De a szavak nélküli kondicionálás durva és általános, nem rögzítheti a finomabb különbségeket, nem olthatja be a viselkedés bonyolultabb szabályait. Ennek érdekében szavakra van szükség, de értelem nélküli szavakra. Röviden: a hipnopédiára.

– Minden idők legnagyobb erkölcsi és társadalmasító erejére.

A hallgatók leírták ezt is kis noteszukba. A leghitelesebb forrásból.

Az igazgató még egyszer megérintette a gombot.

– ...olyan rettentően okosak – mondta a halk, rábeszélő, fáradhatatlan hang újra. – Én igazán borzasztóan örülök, hogy Béta vagyok, mert...

Nem is annyira mint a vízcseppek – bár a víz, ez igaz, lyukat váj a legkeményebb gránitban is –, inkább mint a folyékony pecsétviasz cseppjei, cseppek, amelyek megtapadnak, beleragadnak, egyesülnek azzal, amire ráhullanak, míg végül a kődarabból is egyetlen skarlátvörös massa lesz.

– Míg végül a gyermek agya nem más, mint e sugalmazások összege, és e sugalmazások összege *maga* a gyermek agya. És nem csupán a gyermeké. A felnőtt agya is – egész élete során. Az elme, amely ítélkezik, vágyakozik és dönt, e sugalmazások összege. De valamennyi sugalmazás a *mi* sugallatunk! – Az igazgató diadalmámorában szinte üvöltött. – Az állam sugalmazásai. – Öklével ráütött a legközelebbi asztalra. – Ebből következik...

Nesz támadt, sarkon fordult.

– Ó, Ford! – mondta megváltozott hangon. – Majdnem felébresztettem a gyerekeket!

HARMADIK FEJEZET

Odakint a kertben játékidő volt. A meleg, júniusi napsütésben hat- vagy hétszáz meztelen kisfiú és kislány szaladgált a gyepen, élesen sivalkodva

vagy labdajátékokkal foglalatoskodva, vagy kettesével-hármasával csöndben kuporogva a virágzó cserjék között. A rózsák most nyíltak ki, két csalogány zengte dalát a csalitban, egy kakukk éppen a dallamot próbálgatta a hársfák közt. A levegőt álmos méh- és helikopterzsongás töltötte be.

Az igazgató és hallgatói megálltak egy rövid időre, s a centrifugális játékot figyelték. Húsz gyermek állt egy krómacél torony körül. A torony tetején levő emelvényre feldobott labda legördült a torony belsejébe, ráesett egy gyorsan forgó tárcsára, s a hengeres borítólemezbe vágott számos nyílás egyikén kihajította; így kellett elkapni a labdát.

– Különös – tűnődött az igazgató, amint elfordultak –, különös, ha arra gondolunk, hogy még a mi Fordunk idejében is a legtöbb játékot mindenféle felszerelés nélkül játszották, egy-két labda, néhány bot s esetleg egy kis háló kivételével. Képzeljék el ezt a botorságot, hogy megengedték az embereknek, hogy bonyolult játékokat játsszanak, amelyek semmivel sem járulnak hozzá a fogyasztás növeléséhez! Örültség! Manapság az ellenőrök nem engedélyeznek semmiféle új játékot, hacsak be nem bizonyítják, hogy legalább annyi felszerelést igényel, mint a meglevő legbonyolultabb játékok. – Itt hirtelen abbahagyta eszme-futtatását. – Milyen bájos kis csoport! mondta s rámutatott.

Egy kis füves tisztáson, két magas, földközi-tengeri hangabokor között két gyermek játszott: egy hét év körüli kisfiú s egy valamivel idősebb kislány, nagyon komolyan s a felfedező munkára vállalkozó tudósok összpontosított figyelmével. Primitív szexuális játékba mélyedtek.

– Bájosak, bájosak! – ismételte az igazgató elérzékenyülve.

– Bájosak – visszhangozták udvariasan a fiúk, de mosolyuk meglehetősen leereszkedő volt. Túlságosan nemrég hagytak fel az ilyen gyermeteg szórakozásokkal ahhoz, hogy minden megvetés nélkül szemléljék a gyermekeket. Bájosak? De hiszen csak két gyerek hülyéskedik, ennyi az egész. Csak srácok.

– Mindig arra gondolok... – folytatta az igazgató ugyanolyan édeskés hangon, amikor böngészés szakította félbe.

A közeli bozótból egy dajka bukkant elő, kézen fogva vezetett egy kisfiút, aki közben üvöltött. Egy riadt arcú kislány ügetett nyomukban.

– Mi történt? – kérdezte az igazgató. A dajka vállat vont.

– Semmi különös – felelte. – Csak arról van szó, hogy úgy látszik, ez a kisfiú nem szívesen vesz részt a szokásos erotikus játékban. Már egyszer-kétszer korábban is észrevettem. És ma ismét. Éppen az imént kezdett ordítani...

– Becsszóra – vágott közbe a riadt arcú kislány –, én nem akartam bántani vagy ilyesmi. Becsszóra.

– Hát persze hogy nem akartad, drágám – mondta a dajka megnyugtatóan. – És így éppen a pszichológiai főfelügyelőhelyetteshez viszem – folytatta, visszafordulva az igazgatóhoz. – Csak azért, hogy lássuk, van-e egyáltalán, valami abnormis velem.

– Nagyon helyes – mondta az igazgató. – Vigye csak be. Te meg maradj itt, kislány – tette hozzá, amint a dajka elvonult a még mindig üvöltő védencével. – Mi a neved?

– Polly Trotsky.

– Milyen szép a neved is! – mondta az igazgató. – Szaladj csak el most, és keress magadnak egy másik kisfiút, akivel játszhatasz.

A gyermek eliramodott a bokrok közé, és eltűnt szem elől.

– Csodálatos kis teremtés! – mondta az igazgató, a kislány után bámulva. Aztán visszafordult hallgatóihoz. – Amit most fogok mondani önöknek, talán hihetetlennek hangzik majd. – De hát önök nincsenek hozzászokva a történelemhez, a múlt legtöbb ténye *tényleg* hihetetlennek hangzik.

Kinyilvánította a megdöbbenő igazságot: a mi Fordunk kora előtt nagyon sokáig, sőt még néhány nemzedékkel később is, a gyermekek között folytatott erotikus játékokat abnormisnak tekintették (harsány kacagás fogadta ezt); és nem csupán abnormisnak, de ténylegesen erkölcstelennek is (nem!), s ezért szigorúan el is fojtották.

Hallgatóinak arcán a megdöbbenő hitetlenség kifejezése tükröződött. Szegény kis kölyköknek nem engedték meg, hogy elszórakozzanak? Nem tudták elhinni.

– Még a serdülőknél is – mondta az igazgató –, még a magukhoz hasonló serdülőknél is...

– Az lehetetlen!

– Legfeljebb egy kis titkos autoerotizmus és homoszexualitás, egyébként abszolúte semmi.

– *Semmi?*

– A legtöbb esetben, míg csak el nem múltak húszévesek.

– Húszévesek? – visszahangozta a hallgatók hangos, hitetlen kórusa.

– Húsz – ismételte meg az igazgató. – Megmondtam maguknak, hogy hihetetlennek fogják találni.

– De hát mi történt? – kérdezték. – Milyen eredményekkel járt ez?

– Az eredmények rettenetesek voltak. – Mélyen zengő hang szakította félbe meglepő módon a párbeszédet.

Körülnéztek. A kis csoport szélén egy idegen állt – egy középmagas, fekete hajú férfi, horgas orral, telt, piros ajkakkal, szeme nagyon szúrós volt és sötét.

– Rettenetesekek! – ismételte meg.

Az igazgató már az előbb leült az acélból és gumiból készült padok egyikére, amelyek mindenki kényelmét szolgálva, mindenfelé ott álltak a parkokban; de amikor megpillantotta az idegent, talpra ugrott és előreiramodott, kinyújtott kézzel, áradozva, összes fogát mutogató mosolygással.

– Ellenőr úr! Micsoda váratlan öröm! Fiúk, mit gondoltok, ki előtt álltok? Ez az ellenőr úr, ez őfordsága Mustapha Mond!

A Központ négyezer termében a négyezer villanyóra egyszerre ütötte el a négyet. Testetlen hangok szólaltak meg a kürtőszájakból:

– Nappali főműszak véget ért. Második nappali műszak helyére lép. Nappali főműszak véget...

A liftben, útközben felfelé, az öltözők felé Henry Foster és az előrendelés igazgatóhelyettese nagyon is nyilvánvalóan hátat fordítottak Bernard Marxnak a Pszichológiai Osztályról: kivonták magukat kínos hírnevének árnyékából is.

A gépek finom zümmögése és kattogása még mindig megremegettette a biborszín levegőt az embrióraktárban. A műszakok jöhettek és mehettek, az egyik vérfarkasszínű arcot felválthatta a másik, de a szállítószalagok folyton-folyvást méltóságteljesen kúsztak előre a jövő férfiainak és asszonyainak terhével.

Lenina Crowne fűgén az ajtó felé sietett.

Őfordsága Mustapha Mond! A tisztelgő hallgatók szeme majd kiesett. Mustapha Mond! Nyugat-Európa rezidens ellenőre! A tíz Világellenőr egyike. A Tízek egyike... és leült a padra az igazgató mellé, ott fog maradni velük, igen, velük, és igazán beszélni is fog hozzájuk... a leghitelesebb forrásból. Egyenesen Ford leghitelesebb forrásából, saját szájából.

Két napbarnított gyermek bukkant elő a közeli bozótból, egy ideig tágra nyílt, meglepett szemmel bámulták őket, aztán visszahúzódtak a sűrűbe, hogy játékukat folytassák.

– Önök mindnyájan emlékeznek – szólalt meg az ellenőr mély, erőteljes hangon –, önök mindnyájan emlékeznek, úgy vélem, a mi Fordunk ama

gyönyörű és ihletett mondására, amely szerint a történelem ostobaság. A történelem ostobaság – ismételte meg lassan.

Legyintett, s mintha valami láthatatlan tollseprűvel egy kis port távolított volna el, s ez a por volt Harappa, Úr, a kaldeusok városa volt; lesöpörte Théba és Babilon, Knosszosz és Mükéné pókhálóit. Újabb legyintés. Legyintés – és hol van már Odüsszeusz, hol van Jób, hol van Jupiter és Buddha és Jézus? Újabb legyintés – és az Athénak, Rómának, Jeruzsálemnek vagy a kínai birodalomnak nevezett ókori szennyfoltok mind eltűntek. Egy legyintés – és üres lett az a hely, ahol egykor Itália volt. Legyintés, tűnnek a katedrálisok, huss, már el is tűnt *Lear király* és Pascal *Gondolatok*-ja. Huss, a passiók, a rekviemek, a szimfóniák, huss...

– Eljössz ma este tapiba, Henry? – kérdezte az előrendelőhelyettes. – Úgy hallom, az új műsor az Alhamrában elsőrangú. Van benne egy szerelmi jelenet medvebőrön, azt mondják, fantasztikus. A medve bundájának minden szál szőrét érezni lehet. Megdöbbentő tapintási effektusok.

– Ezért nem tanítanak maguknak történelmet – mondta az ellenőr. – De most elérkezett az idő...

Az igazgató idegesen nézett rá. Különös szóbeszédék járták régi, tilos könyvekről, amelyeket az ellenőr szobájában, páncélszekrényben tartanak. Bibliákat, versesköteteket tartogat talán – vagy Ford tudja, mit.

Mustapha Mond elkapta az igazgató aggodalmas pillantását, és piros szájának szöglete gúnyosan megrándult.

– Rendben van, igazgató úr – mondta hangjában enyhe iróniával. – Nem fogom megrontani őket.

Az igazgató mélységesen zavarba jött ettől.

Azok, akik érzik, hogy lenézik őket, jól teszik, ha maguk is lenézően viselkednek. A mosoly Bernard Marx arcán megvető volt. Még hogy a medvebunda valamennyi szál szőre!

– Én feltétlenül elmegyek – szolt Henry Foster. Mustapha Mond előrehajolt, magasra emelte mutatóujját.

– Csak próbálják meg végiggondolni – mondta, s hangjától a hallgatók rekeszizma furcsán, rémülten reszketni kezdett –, csak gondolják végig, milyen is lehetett, ha valakinek elevenszülő anyja volt!

Már megint az a trágár szó. De most senkinek nem jutott eszébe, hogy nevéssen.

– Próbálják meg elképzelni, mit jelenthetett "együtt élni a családdal"!

Megpróbálták, de szemmel láthatóan a legkisebb siker nélkül.

– És azt tudják-e, mi volt az "otthon"?

Csak a fejüket rázták.

Lenina Crowne tizenhét emeletnyit repült felfelé homályos, bíborfényű pincéjéből; amint a liftből kilépett, jobbra fordult, végigment egy hosszú folyosón, kinyitotta a NŐI ÖLTÖZŐ feliratú ajtót, és belemerült a karok, mellek és alsóneműk süketítő forgatagába. Száz fürdőkádba ömlött patakokban a forró víz, vagy ereszkedett éppen le bugyborékolva. Nyolcvan vibrovákuumos masszázsgép dörgött és sziszegett, egyszerre gyömöszölve és szívogatva nyolcvan remek nőstény példány kemény és napbarnított húsát. Mindenki üvöltve társalgott. A szintetikus zenegép éppen egy szuperkürt-szólót recsegett.

– Hello, Fanny – köszönt oda Lenina annak a fiatal nőnek, akié a szomszéd fogas és szekrény volt.

Fanny a lefejtőteremben dolgozott, és az ő vezetékneve szintén Crowne volt. De mivel a bolygó kétmilliárd lakossága mindössze tízezer néven osztozott, az egyezésen senki sem csodálkozott.

Lenina meghúzta a villámzárat – végig a kabáton, két kézzel lefelé a cipzárat, amely nadrágját tartotta, s újból lefelé, hogy meglazítsa alsóruháját. Cipőben és harisnyában indult el a fürdőhelyiségek felé.

Az otthon, az otthon – néhány kicsiny szoba, amelyet fojtogatóan betölt egy férfi, egy többnyire ideges asszony, mindenféle életkorú fiúkból és lányokból álló csürhe. Nincs levegő, nincs tér; fertőtlenítés nélküli börtön; sötétség, betegség és bűz.

(Az ellenőr olyan élethűen idézte fel mindezt, hogy az egyik fiú, aki a többiekénél érzékenyebb volt, a pusztá gondolattól elsápadt, és kis híján el is hánytá magát.)

Lenina kiszállt a kádból, megtörülközött, megfogott egy hosszú, rugalmas csövet, amely kinyúlt a falból, melléhez tartotta a szórófejet, mintha öngyilkosságot akart volna elkövetni, meghúzta a ravaszt. Meleg légáramlat szórta be a legfinomabb púderral. Nyolc különböző parfüm és kölni folyt a mosdókagyló felett elhelyezett kis csapokból. Megcsavarta balról a harmadikat, bekente magát cipruskölnivel, aztán cipőjével és harisnyájával a kezében kiment, hogy megnézze, szabad-e valamelyik vibrovákuumgép.

És az otthon fizikai értelemben éppen annyira szennyves volt, mint lelkileg. Fizikai értelemben nyúlketrec volt, trágyadomb, amelyet állandóan hevített az összezsúfolt létezés, mely érzelmektől bűzlött. Micsoda fojtogató intimitások, milyen veszélyes, elmebeteg, obszcén kapcsolatok a családi csoport tagjai között! Az anya mániákus kotlóstyúkként örködött gyermekei fölött (az ő gyermekei)... örködött, akár a macska a kölykei fölött, de olyan macskaként, amely beszélni is tudott, egy macskaként, mely újra és újra el tudta mondani, hogy "kicsikém, kicsikém". "Kicsikém és ó, ó, a mellemen, kis kezei, ez az éhség, és ez a kimondhatatlan, halálosan gyötrelmes gyönyör! Míg végül az én kicsikém el nem alszik, a babuskám alszik, szájacskája sarkában fehér tejbuborékkal. Az én kisbabám alszik..."

– Igen – mondta Mustapha Mond, és rábólintott –, megértem borzadályukat.

– Ma kivel töltöd az estét? – kérdezte Lenina, aki a vibrovákuumból úgy jött vissza, akár egy belülről világló gyöngy, rózsás fényben.

– Senkivel.

Lenina megdöbbenve felvonta a szemöldökét.

– Az utóbbi időben valahogy nem érzem jól magam – magyarázkodott Fanny. – Dr. Wells azt javasolta, hogy szedjek terhességerősítőt.

– De drágám, hiszen még csak tizenkilenc éves vagy! Az első terhességerősítő nem kötelező, csak huszonegy éves korban.

– Tudom, drágám. De egyes embereknél jobb, ha korábban kezdik. Dr. Wells szerint az olyan barna hajú, széles medencéjű nők, mint amilyen én vagyok, már tizenhét éves korban elkezdhetik a terhességerősítést. – Kinyitotta szekrényajtáját, és megmutatta a felső polcon álló dobozok és címkés üvegcsék egész sorát.

– CORPUS LUTEUM SZIRUP – olvasta Lenina hangosan a feliratokat.
– OVARIN, GARANTÁLTAN FRISS, F. UTÁN 632. AUGUSZTUS 1. UTÁN NEM HASZNÁLANDÓ. KEBELMIRIGY-KIVONAT. NAPONTA HÁROMSZOR, ÉTKEZÉS ELŐTT, KEVÉS VÍZZEL. PLACENTIN: MINDEN HARMADIK NAPON 5 KÖBCENTIMÉTERT INTRAVÉNÁS INJEKCIÓVAL BEADNI... Brr! – Lenina összerázkódott.
– De utálom az injekciót, te nem?
– De igen. De ha egyszer jól tesz... – Fanny igen józanul gondolkodó lány volt.

A mi Fordunk – vagy a mi Freudunk, ahogyan valami kifürkészhetetlen okból magát nevezte, ha lélektani dolgokról beszélt –, a mi Freudunk volt az első, aki rámutatott a családi élet elképesztő veszedelmeire. A világ tele volt apákkal s ezért tele volt nyomorúsággal; tele anyákkal – s ezért telve mindenféle perverzitással, a szadizmustól egészen a szüzességig; telve testvérekkel, nővérekkel, nagybácsikkal, nagynénikkel – telve örülettel és öngyilkossággal.

– És mégis, Szamoa vademberei között, egyes szigeteken, Új-Guinea partvidékének szigetein...

A trópusi napsütés meleg mézként csörgött a gyermekek mezítelen testére, akik válogatás nélkül hancúroztak egymással a hibiszkuszvirágok között. Otthonra letek a hús pálmattetős ház mindegyikében. A Trobriand-szigeteken a fogamzás az ősök szellemének műve volt; sosem hallott senki sem apáról.

– A szélsőségek találkozása – mondta az ellenőr. – Egyszerűen azért, mert találkozniuk kellett.

– Dr. Wells azt mondta, hogy ha három hónapig szedem most a terhességerősítőt, az három-négy évre biztosítja, hogy egészséges legyek.

– Hát remélem, nem téved – mondta Lenina. – De Fanny, igazán azt akarod ezzel mondani, hogy az elkövetkező három hónapban neked nem szabad...

– Ó nem, drágám! Mindössze egy-két hétig. Ma este a klubban leszek, zenebrizset játszom. Gondolom, neked randid van.

Lenina bólintott. – Kivel?

– Henry Fosterral.

– Már megint? – Fanny kedves, kerek holdábrázatára a fájdalmas és

helytelenítő megdöbbenés hozzá nem illő kifejezése ült. – Csak nem azt akarod mondani, hogy *még mindig* Henry Fosterral jársz?

Anyák és apák, fivérek és nővérek. De voltak férjek, feleségek, szeretők is. Monogámia és romantika is volt.

– Bár önök valószínűleg nem tudják, az mi fán terem mondta Mustapha Mond.

Csak a fejüket rázták.

Család, monogámia, romantika. Mindenütt csak kizárólagosság, minden impulzus és energia szűk csatornákba terelve.

– De hát mindenki mindenkihez tartozik – fejezte be, a hipnopedikus szólást idézve.

A hallgatók bólintottak, hangsúlyozottan egyetértve egy megállapítással, amelyet odafent hatvankétezerszer ismételték el nekik a sötétben, s nem csupán egyszerűen igaz dologként fogadták el, hanem mint axiomatikus, nyilvánvaló, teljesen vitathatatlan tény.

– De végül is még csak négy hónapja van körülbelül, hogy Henryvel járok – tiltakozott Lenina.

– *Csak* négy hónap! Jó vice! S mi több – folytatta Fanny, s ujját vádlón felemelte –, egész idő alatt senki más nem volt, csak Henry. Vagy volt?

Lenina arca bíborvörösre gyúlt, de szeme és hanghordozása továbbra is dacos maradt.

– Nem, senki más nem volt – válaszolta csaknem vadul. És igazán nem értem, miért is kellett volna, hogy legyen.

– Ó, szóval ő igazán nem érti, miért is kellett volna, hogy legyen – ismételte meg Fanny, mintegy valami láthatatlan hallgatóság számára Lenina bal válla mögött. Aztán hirtelen hangot változtatott. – De komolyan – mondta –, igazán az a véleményem, hogy jobban vigyázhatnál. Szörnyen kínos folyton egy alakkal járni. Negyven- vagy harmincöt éves korban talán nem lenne annyira kínos. De a *te* korodban, Lenina! Nem, ez igazán nem mehet így! És azt is tudod, az igazgató mennyire ellene van mindennek, ami intenzív, vagy sokáig tart. Négy hónap Henry Fosterből, anélkül hogy másvalakid lenne –, hát az biztos, hogy dühöngne, ha megtudná...

- Gondoljanak a vízre, amely a csőben van, nyomás alatt. Rágondoltak.
- Valahol átszúrom – mondta az ellenőr. Micsoda szökőkút!
Hússzor szúrta át. Húsz pisilő kis szökőkút keletkezett.
- Az én kisbabám. Az én kisbabám!...
- Mama! – Az örültség ragályos.
- Szerelmem, egyetlenem, drágám, drágám...

Anyá, monogámia, romantika. A szökőkút magasra lövell; a vadul feltörő sugár erős és tajtékos. Az ösztönnek csupán egyetlen levezetése van. Szerelmem, kisbabám. Nem csoda, hogy ezek a szegény premodernekek mind örültek voltak és gonoszak és szálnalmasak. A világuk nem engedte meg nekik, hogy könnyen vegyék a dolgokat, nem engedte meg, hogy egészségesek legyenek, erényesek és boldogok. Mihez kezdhettek az anyákkal és szeretőkkel, mihez kezdhettek a tilalmakkal, amelyeknek nem voltak képesek engedelmeskedni kondicionálás hiányában; mihez kezdhettek a kísértésekkel és a magányos lelkiismeret-furdalásokkal, az összes betegséggel és a végtelen, magányosságra kárhóztató fájdalommal, a bizonytalanságokkal és a szegénységgel – hiszen arra kényszerültek, hogy erőteljes érzelmeik legyenek. És mivel erős érzelmeik voltak (s nemcsak erős érzelmeik, hanem magányosan, reménytelenül egyedi elkülönülésben), hogyan lehettek volna stabil személyiségek?

- Persze nem kell mindjárt feladni a dolgot Henryvel. Csak legyen másvalakid is néha, ennyi az egész. Ő is jár más lányokkal, nem?

Leninának be kellett ismernie.

- Hát persze hogy jár. Elhíheted, hogy Henry Foster tökéletes úriember, mindig korrekt. Aztán meg ott van az igazgató, őt is vedd számításba. Tudod, milyen kukacos...

– Ma délután megveregette a hátsófeletem – bólított rá Lenina.

- Na látod! – mondta Fanny diadalmasan. – Ez is azt mutatja, mit képvisel. A legszigorúbb konvenciókat.

– Stabilitás – mondta az ellenőr –, stabilitás. Nem létezik civilizáció társadalmi stabilitás nélkül. És nincs társadalmi stabilitás egyéni stabilitás nélkül. – Hangja olyan volt, mint a trombitászó. Amint hallgatták, egyre erőteljesebb és melegebb lett.

A gép forog, forog, és tovább kell forognia – örökké. Ha megáll, az maga a halál. Ezermillióan bolygatták meg a Föld kérgét. A kerekek

forogni kezdtek. Százötven év múlva kétmilliárdan lettek. Állítsuk meg a kerekeket. Százötven hét múlva már megint csak egymilliárdan lesznek; *ezerszer ezerszer ezer* férfi és nő már éhen halt közben.

A kerekeknek folyton forogniuk kell, de nem foroghatnak gondozás nélkül. Emberek kellene, akik ügyelnek erre; emberek, akik olyan szilárdak, mint a kerekek tengelyükön; egészséges emberek, engedelmes emberek, stabilan elégedett emberek.

Akik sírnak: kisbabám, anyám, egyetlenem, egyetlen szerelmem; akik nyögdécselnek: én vétkem, én rettentő Istenem; akik fájdalomtól sikoltoznak, láztól nyöszörögnek, öregségtől és szegénységtől siránkoznak – azok hogyan gondozhatnák a kerekeket? És ha nem ügyelnek rájuk... Ezerszer ezerszer ezer férfi és nő hulláját nehéz lenne eltemetni vagy elégetni.

– És végeredményben – Fanny hangja most rábeszélővé vált – nincs is arról szó, mintha bármi fájdalmas vagy kellemetlen lenne abban, ha Henry mellett van még egy-két másik férfid. És ha belátod, hogy egy kicsik *illenék*, hogy promiszkuózusabb légy...

– Stabilitás – hajtogatta az ellenőr –, stabilitás. A legelső és a legvégső igény. Stabilitás. Minden erre épül.

Körbemutatott a parkokon, a Kondicionáló Központ hatalmas épületén, a meztelen gyermekeken, akik az aljnövényzetben bujkáltak, vagy a gyepen szaladgáltak.

Lenina megrázta fejét.

– Valahogyan az utóbbi időben nem volt kedvem promiszkuitáshoz. Vannak időszakok, mikor az ember nem kívánja. Te még nem voltál vele így, Fanny?

Fanny együttérzően, megértően bólintott.

– De erőfeszítést kell tennünk, végig kell játszani a játszmát – mondta szentenciózus bölcselkedéssel. – Végül is mindenki mindenkihez tartozik.

– Igen, mindenki mindenkihez tartozik – ismételte meg Lenina sóhajtva, és egy kis ideig elhallgatott, aztán megfogta Fanny kezét, kicsit megszorította. – Teljesen igazad van, Fanny. Mint mindig. Meg fogom próbálni.

A meggátolt impulzus túlrad, és az árvíz neve érzés, az árvíz neve szenvedély, az árvíz neve még az örültség is: függ az áramlás erejétől, a gát magasságától és tartósságától. A gátolatlan ár simán lefolyik kijelölt csatornáin, egészen a nyugalmas jólétig. (Az embrió éhes; egymás után telnek a napok, a vérkivonat szivattyúja szüntelenül forog, percenként nyolcszázszor. A lefejtett csecsemő üvölt; rögtön megjelenik egy dajka a külső elválasztású mirigykivonat üvegével. Ott lappang abban az időkülönbségben, vágyakozás és beteljesülés között, az érzés. Csökkenteni kell az időkülönbséget, lerombolni az összes régi, felesleges gátat.)

– Szerencsés fiúk! – mondta az ellenőr. – Nem sajnáltuk a fáradságot, hogy érzelmi szempontból könnyűvé tegyük az életeteket; hogy megvédjünk titeket, amennyire csak lehetséges attól, hogy egyáltalán valamiféle érzelmeitek legyenek.

– Ford tragacsára! – mormogta az igazgató. – Minden jól van ezen a világon.

– Lenina Crowne? – mondta Henry Foster, visszhangozva az előrendelő-helyettes kérdését, amint felhúzta nadrágja villámzárát. – Ó igen, klassz lány! Csodálatosan pneumatikus. Meglep, hogy még nem volt a tiéd.

– Nem is értem, hogyan lehet, hogy még nem – mondta az előrendelő-helyettes. – De majd meglesz. A legelső adandó alkalommal.

Az öltözőszárny másik oldalán elfoglalt helyéről Bernard Marx hallotta, miről beszéltek, és elsápadt.

– Az igazat megvallva – mondta Lenina –, kezd egy icipicit untatni, hogy mindennap csakis Henryvel vagyok együtt. Felhúzta bal harisnyáját. – Ismered Bernard Marxot? – kérdezte olyan hangsúllyal, amelynek túlzott közömbössége nyilvánvalóan erőltetett volt.

Fanny nagyot nézett.

– Csak nem azt akarod mondani...?

– Miért ne? Bernard Alfa-plusz. Különb is megkért, hogy menjek el vele az egyik vadember-rezervátumba. Mindig szerettem volna látni egy vadember-rezervátumot.

– De hát micsoda híre van!

– Mit érdekel engem, milyen híre van?
– Azt mondják, nem szeret gátgölgözni.
– Azt mondják, azt mondják! – gúnyolódott Lenina.
– Aztán meg a legtöbb idejét egyedül tölti el, *egyedül!* Borzalom csendült meg Fanny hangjában.

– Nos, nem lesz egyedül, ha velem lesz. És egyébként is, miért olyan piszkos vele az emberek? Én azt hiszem, nagyon kedves fickó. – Magában mosolygott; milyen abszurd módon félénk volt ez a férfi! Szinte rettegett tőle, mintha a lány világellenőr lett volna, ő pedig egy Gamma-mínusz gépfelügyelő.

– Mert nézzék a saját életüket – mondta Mustapha Mond. – Találkozott bárki is maguk közül leküzdhetetlen akadállyal?

A kérdésre nemleges csenddel válaszoltak.

– Kényszerült-e bármelyikük is arra, hogy hosszú időszakaszt éljen át a vágy tudata és kielégítése között?

– Hát... – kezdett bele az egyik fiú habozva.

– Mondja csak! – biztatta az igazgató. – Ne várokoztassa őfordóságát!

– Egyszer csaknem négy hétig kellett várnom, míg az a lány, akit akartam, megengedte, hogy magamévá tegyem.

– És ennek következtében erős érzelmet érzett?

– Szörnyűt!

– Szörnyűt, pontosan így van – mondta az ellenőr. – Az elődeink olyan ostobák és rövidlátók voltak, hogy amikor az első reformerek felléptek, és felkínálták, hogy megszabadítják őket ezektől a szörnyű érzelmektől, semmiképpen sem akartak kötélnek állni.

– Úgy beszélnek arról a lányról, mintha csak egy darab hús volna. – Bernard a fogát csikorgatta. – Vegyen belőle itt, vegyen belőle ott. Mintha birkahúst kínálnának. Lealacsonyítják, mintha csak birkahús lenne. Azt mondta, majd gondolkozik rajta, azt mondta, ezen a héten választ fog adni. Ó, Ford, Ford, Ford! – Szeretett volna odamenni hozzájuk és pofon vágni őket, jó keményen és sokszor.

– Igen, tényleg ajánlom, hogy próbáld ki azt a lányt – mondta éppen Henry Foster.

– Vegyük csak az ectogenezist* például. Pfitzner és Kawaguchi kidolgozta az egész technológiát. De vajon a kormányok érdeklődtek-e iránta? Nem. Volt valami, amit kereszténységnek neveztek. A nőket arra kényszerítették, hogy továbbra is elevenszülők legyenek.

[* ektogenezis – a törzsfajlásban a külső természeti adottságok meghatározó szerepét valló elmélet – V. T.]

– De hát olyan csúnya! – mondta Fanny.

– Nekem tetszik a külseje.

– Aztán meg olyan *alacsony*. – Fanny elfintorodott; az alacsony termet annyira szörnyen és tipikusan alsó kasztra utalt.

– Én azt hiszem, nagyon is kedves – mondta Lenina. – Az ember úgy érzi, dédelgetnie kell. Tudod. Mint egy macskát.

Fanny meg volt döbbenve.

– Azt mondják, valaki hibát követett el, amikor még a palackban volt: azt hitte, hogy Gamma az illető, és alkoholt kevert a vérvivonatába. Ettől olyan satnya.

– Micsoda ostobaság! – háborodott fel Lenina.

– Az alva tanítást ténylegesen betiltották Angliában. Volt valami olyasmi, amit liberalizmusnak hívtak. A parlament, ha ugyan tudják, mi volt az, törvényt hozott ellene. Megvannak a jegyzőkönyvek róla. Beszédék az állampolgár szabadságáról. Szabadság arra, hogy tehetetlenek és szájalmasak legyenek. Nem megfelelő emberek a nem megfelelő helyen.

– De drága barátom, nagyon szívesen. Biztosíthatlak. Nagyon szívesen!

– Henry Foster megveregette az előrendelőhelyettes vállát. – Végül is mindenki mindenkihez tartozik.

Száz ismétlés egy héten három éjszaka négy éven keresztül – gondolta Bernard Marx, aki a hipnopédia szakértője volt. Hatvankétezer-négyszáz ismétléssel sulykolnak be egyetlen igazságot. Hülyék!

– Vagy vegyük a kasztrendszer. Folyton javasolták, folyton elvetették. Volt akkoriban valami, amit demokráciának hívtak. Mintha az emberek

fizikai-kémiai egyenlőségénél több is lehetséges volna.

– Hát én csak annyit mondhatok, hogy el fogom fogadni a meghívását.

Bernard gyűlölte őket, gyűlölte őket. De ketten voltak, magasak voltak, erősek voltak.

– A Kilencéves Háború F. után 141-ben kezdődött.

– Még akkor sem, ha az a dolog igaz *lenne* a vérkivonatába jutott alkohorról.

– Foszgén, kloropikrin, etil-jódacetát, difenil-cianarzin, triklór-metil, kloroformát, diklór-etil szulfid. Hogy a hidrociánsavat ne is említsük.

– Amit én egyszerűen nem is hiszek el – fejezte be Lenina.

– Tizennégyezer repülőgép zaja, amint teljes hadrendben előretörnek. De a Kurfürstendammon és a nyolcadik arrondissement-ban az antraxbombák* robbanása alig hangosabb, mint egy elpukkantott papírzacskóé.

[* anthrax – lépfene, pokolvar – V. T.]

– Mert én *tényleg* szeretnék látni egy vadember-rezervátumot.

– $\text{Ch}_3\text{C}_6\text{H}_2(\text{NO}_2)_3 + \text{Hg}(\text{CNO})_2 = \text{no}$, mivel egyenlő? Egy hatalmas gödörrel a földben, egy halom törmeléssel, egy kis hússal és váladékkal, egy lábfejjel, amelyen még rajta van a csizma, átrepül a levegőben, és leesik, puff, a gerániumok közepén – a vörös színű virágok közé; micsoda pompás nyári multság!

– Reménytelen vagy, Lenina, lemondok rólad.

– Az orosz technológia, amelyet a vízkészletek megfertőzésére használtak, különösen leleményes volt.

Fanny és Lenina hátat fordított egymásnak, és csöndben folytatta az átöltözést.

– A Kilencéves Háború, a nagy Gazdasági Összeomlás. Választani lehetett a világelőrelépés és a pusztulás között. A stabilitás és...

– Fanny Crowne is helyes lány – mondta az előrendelőhelyettes.

A bölcsődékben az alapfokú osztályöntudat-órák véget értek, a hangok most a jövő keresletét igazították előre a jövő ipari kínálatához.

– Én nagyon szeretek repülni – suttogták –, nagyon szeretek repülni, nagyon szeretem az új ruhákat, nagyon szeretem...

– A liberalizmust természetesen elpusztította az antrax, de hát mindent nem lehetett erőszakkal elintézni.

– Megközelítőleg sem olyan pneumatikus, mint Lenina. Ó nem, meg sem közelíti!

– De a régi ruhák undorítóak – folytatta a fáradhatatlan suttogás. – Mi mindig eldobjuk a régi ruhákat. Ha megunjuk, el vele, így jutunk csak felfele!...

– A kormányzás lényege az ülésben van, nem az ütésben. Az ember ésszel és fenékkal kormányoz, sosem ököllel. Például ott volt a fogyasztók összeírása.

– No, készen vagyok – mondta Lenina, de Fanny szótlan és elgondolkodó maradt. – Kössünk békét, drága Fanny.

– Minden férfit, nőt és gyermeket köteleztek, hogy ennyit meg ennyit fogyasszon évenként. Az ipar érdekében. Az egyetlen eredménye ennek...

– Ha megunjuk, el vele, így jutunk csak felfele! Aki foltos, sosem módos, aki foltos, sosem...

– Egyszer még bajba fogsz kerülni – mondta Fanny gyászos nyomatékkal.

– Óriási méretű passzív rezisztencia. Semmit sem fogyasztani! Vissza a természethez!

– Nagyon szeretek repülni. Nagyon szeretek repülni.

– Vissza a kultúrához! Igen, tényleg a kultúrához. Az ember képtelen sokat fogyasztani, ha csöndben üldögél, és könyveket olvas.

– Jól nézek ki? – kérdezte Lenina. Kabátkája palackzöld műanyagból készült, ujjain és gallérján zöld műszőrmével.

– Nyolcszáz egyszerűen élőt kaszaboltak le a géppuskák Golders Greenben.

– Ha megunjuk, el vele, így jutunk csak felfele! Ha megunjuk...

Zöld bársonyból készült rövidnadrág és műszállal kevert gyapjúharisnya, letűrve a térd alá.

– Aztán jött a híres British Museum-mészárlás. Kétezer kultúrarajongót gázosítottak el diklór-etil-szulfiddal.

Zöld-fehér lovaglósapka vetett árnyékot Lenina szemére; cipője élénkzöld volt, csak úgy ragyogott.

– Végül is az ellenőrök ráébredtek, hogy az erőszak nem vezet semmire – mondta Mustapha Mond. – A lassúbb, de végtelenül biztosabb ektogenetikus, neopavlovi kondicionálási és hipnopedikus módszerekkel...

Derekán ezüstszegélyes, zöld szattyánbőrutánzatú töltényövet viselt, amely csak úgy dagadt az előírásos fogamzásgátlóadagtól (mert Lenina nem volt himnős).

– Pfitzner és Kawaguchi felfedezését végül is hasznosították. Intenzív propagandát folytattak az elevenesülő szaporodás ellen...

– Tökéletes! – kiáltott fel Fanny lelkesen. Sosem tudott sokáig ellenállni Lenina bájának. – És milyen abszolút *cukor* ez a Malthus-öv!

– Mindezt múltellenes kampány követte, bezárták a múzeumokat, felrobbantották a történelmi emlékműveket (szerencsére a legtöbb már korábban megsemmisült a Kilencéves Háborúban); aztán minden F. után 150 előtt kiadott könyvet betiltottak.

- Meghalok, ha nem szerzek én is ilyet – mondta Fanny.
- Voltak olyan piramisoknak nevezett dolgok is például.
- Az én régi fekete vállszíjam...
- Meg egy Shakespeare nevű ember. Maguk persze nem hallottak róluk.
- Abszolúte rémes az a vállszíj.
- Ezek a valóban tudományos oktatás előnyei.
- Aki foltos, sosem módos, aki foltos, sosem...
- A mi Fordunk első T-modelljének bevezetését...
- Majdnem három hónapig hordtam.
- Új korszakunk időszámításának kezdetéül választottuk.
- Ha megunjuk, el vele, így jutunk csak felfele! Ha meguntuk...
- Volt valami, amit kereszténységnek hívtak, mint már említettem.
- Ha megunjuk, el vele!

– Az alulfogyasztás etikája és filozófiája...

– Szeretem az új ruhákat, szeretem az új ruhákat, szeretem...

– Rendkívül lényeges volt, amikor keveset termeltek, de a gépek és a nitrogénrögztítés korában ez már tényleg bűn a társadalom ellen.

– Henry Fostertől kaptam.

– Minden keresztről levágták a felső szárát, és T lett belőlük. Volt olyasmi is, amit Istennek neveztek.

– Valódi szattyánutánzat.

– Most Világállamban élünk. És vannak Ford-napi ünnepek, közösségi énekek és szolidaritási tiszteletek.

"Ó, Ford, hogy utálok őket!" – gondolta Bernard Marx.

– Volt egy mennyországnak nevezett valami, de azért akkoriban hatalmas mennyiségű alkoholt fogyasztottak.

– Mintha csak húsdarabokról beszélnének.

– Volt valami, amit léleknek hívtak, s másvalami, amit halhatatlanságnak.

– Tényleg kérdezd meg Henrytől, honnan szerezte.

– De morfiomot és kokaint is szoktak szedni.

– S ami még rosszabb, a lány önmagáról is úgy gondolkodik, mintha csak egy darab hús volna.

– F. után 178-ban már kétezer farmakológust és biokémikust foglalkoztatott az állam.

– Tényleg savanyú pasinak látszik – mondta az előrendelőhelyettes, és Bernard Marxra mutatott.

– Hat év múlva már kereskedelmi forgalomban volt. A tökéletes kábítószer.

– Ugrassuk egy kicsit.

– Eufóriát biztosít, narkotikus, kellemesen hallucináló hatású.

– Savanyú vagy, Marx, savanyú! – Amint a vállára ütöttek, összerezett, felnézett. Az az állat Henry Foster volt. Amire neked szükséged van, az csak egy gramm *szóma*.

– A kereszténység és az alkohol összes előnyével, de minden hátrányuk mellőzésével.

"Fordra, kedvem volna megölni!" De mindössze annyit mondott:

– Nem, köszönöm – és eltolta magától a felkínált tablettákat.

– Menj kirándulni a valóság elöl, amikor csak kedved támad, s úgy jöhetsz vissza, hogy még a fejed sem fáj, mitológiát sem kell csinálni belőle.

– Vegyél csak – erősködött Henry Foster –, vegyél csak.

– A stabilitást gyakorlatilag biztosították.

– Már egy köbcenti helyrebiccenti – mondta az helyettes, idézve a hipnopedikus bölcsesség egyik igéjét.

– Már csak az öregedést kellett legyőzni.

– Menjtek a fenébe, menjtek a fenébe! – üvöltötte Bernard Marx.

– Nyugi, nyugi!

– Ivarhormonok, fiatal vér átömlesztése, magnéziumsók...

– És ne felejtse el, hogy szóma, ha mondom, segít a gondon! – Nevetve kimentek.

– Az öregkor valamennyi fiziológiai bélyegét eltörölték. És ezzel együtt természetesen...

– Ne felejtse el megkérdezni a Malthus-öv felől – mondta Fanny.

– ...s velük együtt az öregember elméleti sajátosságait is. A jellem most már állandó marad az egész élet időszaka alatt.

– ...két játszma gátgolfot még sötétedés előtt. Repülnöm kell.

– Munka, játék – hatvanéves korunkban képességeink és ízlésünk ugyanolyan, mint tizenhét évesen. Az öregemberek a régi, csúf időkben általában hátat fordítottak a világnak, visszavonultak, a valláshoz menekültek, idejüket olvasással és gondolkodással töltötték – *gondolkodással!*

"Hülyék, disznók!" – mormogta Bernard Marx magában, miközben végigment a folyosón a lifthez.

– Most pedig – ez a haladás – az öregemberek dolgoznak, az öregemberek párosodnak, az öregeknek nincs idejük, nem kapnak felmentést a gyönyör alól, nincs egy percük sem, hogy leüljenek és gondolkozzanak – de ha még valami szerencsétlen véletlen folytán szórakozásuk tömör falában valami időhasadék is tátongana, mindig ott van a *szóma*, a finom *szóma*, fél gramm egy fél kirándulásra, egy gramm a hétvégére, két gramm már a csodás Kelet tájaira visz, három egy sötét örökkévalóságra a Holdon, ahonnan visszatérve már a szakadék másik oldalán találják magukat, a mindennapos munka és szórakozás biztos talaján, egyik tapiból a másikba támolyogva, egyik pneumatikus lánytól a másikhoz, az elektromágneses golfpályától a...

– Menj innen, kislány! – kiabálta az igazgató mérgesen. Menj innen, kisfiú! Nem látjátok, hogy őfordsága el van foglalva? Menjetek, és végezzétek máshol erotikus játszadózásokat.

– El kell viselnünk a kisgyermekket – mondta az ellenőr.

Lassan, méltóságteljesen, halvány gépzümmögéssel, a szállítószalagok egyre haladtak előre, óránként harminchárom centimétert. A vörös

sötétségben számtalan rubin csillogott.

NEGYEDIK FEJEZET

Zsúfolt volt a lift azoktól a férfiktől, akik most tódultak ki az Alfa-öltözőkből, és Lenina belépését sok barátságos biccentés és mosoly üdvözölte. Népszerű lány volt, s egyik vagy másik alkalommal már csaknem mindegyikükkel eltöltött egy-egy éjszakát.

Kedves fiúk ezek, gondolta, amint üdvözlésüket viszonzozta. Aranyos gyerekek! De azért azt kívánta, bárcsak George Edzel fülei ne nőttek volna olyan nagyra (talán egy picit több parathyroidot kapott a kellenél a 328. méternél). S ha ránézett Benito Hooverra, nem tudta elfelejteni, hogy egy icipicit *túlságosan* is szőrös, ha a ruháját leveti.

Elfordult, szeme kissé elfelhősödött Benito göndör feketeségének felidézésére, s egy sarokban megpillantotta Bernard Marx alacsony, vézna testét, mélabús arcát.

– Bernard! – lépett oda hozzá. – Már kerestelek. – Hangja tisztán kicsengett az emelkedő lift zajából. A többiek kíváncsian körülnéztek. – Beszélni akartam veled az új-mexikói közös tervünkről. – Szeme sarkából észrevette, hogy Benito Hoover valósággal tátog a megdöbbenéstől. Az álmélkodás felbosszantotta. "Meglepi, hogy nem azért könyörgök, hogy *ővele* mehessek újra!" – gondolta magában. Aztán hangosan és minden eddiginél melegebb hangon folytatta: – Egyszerűen *imádnék* elmenni veled egy hétre júliusban. – (Akárhogy is lesz, most már nyilvánosan bebizonyította hűtlenségét Henry irányában. Fanny remélhetőleg elégedett lesz, még ha Bernardról is van szó.) – Vagyis csak akkor, ha még mindig akarsz engem – mosolygott rá Lenina a lehető legfinomabban jelentőségteljes mosolyával.

Bernard sápadt arcába vér szökött. "Vajon mi a csodától?" – lepődött meg a lány, bár ugyanakkor megindította varázsának e különös tanújele.

– Nem lenne jobb, ha valahol máshol beszélénk róla? dadogta a férfi, s szemmel láthatóan rettentő kínosan érezte magát.

"Mintha valami megbotránkoztató dolgot mondtam volna – gondolta Lenina. – Akkor sem tűnhetne bosszúsabbnak, ha valami piszkos viccet sütöttem volna el; például megkérdeztem volna tőle, ki volt az anyja, vagy valami ilyesmit."

– Úgy értem, körülöttünk ennyi emberrel... – Hangja elfulladt a zavartól.

Lenina nevetése őszinte volt és teljesen mentes a rosszindulattól.

– Milyen mulatságos vagy! – mondta, és egészen komolyan mulatságosnak is tartotta. – De legalább egy héttel előbb szólni fogsz, ugye? – folytatta más hangon. – Gondolom, a Kék Pacific Rakétával megyünk? A Charing-T Toronyból indul? Vagy Hampsteadből?

Mielőtt Bernard válaszolhatott volna, a lift megállt.

– Tető! – mondta egy recsegő hang.

A liftkezelő alacsony, majomszerű lény volt, az Epsilon-mínusz félhülyék fekete zubbonyában.

– Tető!

Kivágta az ajtót. A délutáni napsütés meleg ragyogásától összerezent és hunyorgott.

– Ó, a tető! – ismételte meg az elragadtatás hangján. Olyan volt, mintha hirtelen és örömteli módon felébredt volna sötét, megsemmisítő rémálmából. – Tető!

Utasainak arcába vigyorgott, kutyaszerű, várakozó mosollyal. Beszélgetve és nevetve együtt léptek ki a fényre. A liftkezelő utánuk bámult.

– Tető? – mondta még egyszer, kérdő hangsúllyal. Aztán megszólalt egy csengő, és a lift mennyezetén egy

hangszóró nagyon halkán és mégis nagyon parancsoló módon elkezdte kiadni utasításait.

– Menj le – mondta –, menj le! Tizennyolcadik emelet. Menj le, menj le. Tizennyolcadik emelet. Menj le, menj...

A liftkezelő becsapta az ajtót, megérintett egy gombot, és azonnal visszazuhant az akna zümmögő homályába és saját, megszokott rémálmának homályába is.

Meleg és világos volt a tetőn. A, nyári délutánban álmosítón zümmögtek az elhaladó helikopterek, s búgtak mélyebb hangon a siető rakétarepülők, láthatatlanul, keresztül a ragyogó égbolton, felettük öt-hat mérföldre, mintha a lány levegő simogatta volna őket. Bernard Marx nagyot lélegzett. Felnézett az égre, körülpillantott a kék szemhatáron, s végül lenézett Lenina arcára.

– Hát nem gyönyörű?! – Hangja remegett egy kicsit.

A lány rámosolygott, arcán a legnagyobb rokonszenvvel és megértéssel.

– Egyszerűen pompás a gátgolfhoz! – felelte elragadtatva. – És most el kell repülnöm, Bernard. Henry dühös lesz, ha megváratom. Szóval idejében tudasd velem az időpontot, És integetve végigfutott a széles, lapos tetőn a hangárok felé. Bernard ott állt, és nézte a fehér harisnyák távolodó

villanását, a napbarnított térdeket, amint élénken behajlottak és kiegyenesedtek újra meg újra, s a testhez simuló kordbársony rövidnadrág lágyabb hullámzását a palackzöld kabátka alatt. A férfi arcára fájdalmas kifejezés ült.

– Szavamra, csinos a lány – mondta mögötte egy hangos és vidám hang.

Bernard összerezzenett és körülnézett. Benito Hoover puffadt, vörös arca mosolyt sugárzott le rá – sugárzott a nyilvánvaló szívélyességtől. Benito jó kedélye közismert volt. Az emberek azt hajtogatták róla, hogy végigélhette volna egész életét anélkül, hogy akár csak megkóstolta volna is a szómát. A rosszindulat és a rosszkezd, melyek miatt másoknak "kirándulásra" kellett menniük, őt sosem bántották. Benito számára a valóság mindig derűs volt.

– És pneumatikus is. De még mennyire! – Aztán más hangon folytatta: – De szavamra, te tényleg savanyúnak látszol! Ami kell neked, az egy gramm *szóma*. – Nadrágja jobb zsebében kotorászni kezdett és elővett egy fiolát. – Már egy köbcenti helyrebiccenti!... Mi a csoda!

Bernard hirtelen megfordult és elrohant.

Benito utána bámult. "Mi a baja ennek a fickónak? – töprengett, s fejét rázogatva úgy vélte, mégiscsak igaz lehet a mese, hogy ennek a szegény srácnak a vérkivonatába alkoholt tettek. – Biztosan az agyára ment."

Eltette a szómás üveget, s elővett egy csomag szexhormonos rágógumit, bekapott egy golyót, és rágcsálva, lassan elsétált a hangárok felé.

Henry Foster már kigurította gépét a garázsból, s amikor Lenina megérkezett, ő már a pilótaülésben várta.

– Négy perc késés – mindössze ennyit jegyzett meg, amint a lány felmászott mellé. Beindította a motorokat, és bekapcsolta a helikopter légcsavarjait. A gép függőlegesen felszökött a levegőbe. Henry gyorsított, a légszűrő zümmögése először lódarázséhoz, majd darázséhoz, aztán szúnyogéhoz hasonlított; a sebességmérő azt mutatta, hogy nagyjából percenként két kilométeres sebességgel emelkednek. London egyre zsugorodott alattuk. A hatalmas, lapos tetejű épületek már nem látszottak, néhány másodperc múlva csak a parkok és kertek zöldjéből kiemelkedő mértani gombatelepek képét mutatták. Középen, vékony száron egy magasabb, karcsúbb gomba, a Charing-T Torony emelt az ég felé egy csillogó betontányért.

Fejük felett hatalmas, húsos felhők – mesebeli óriások puhán elomló torzói – lebegtek a kék levegőben. De hirtelen kivált közülük és zuhanni kezdett egy apró, vörös rovar, ereszkedés közben zúgó hangot hallatva.

– Ott van a Vörös Rakéta – mondta Henry –, éppen most jött meg New Yorkból. – Rápillantott órájára. – Hét percet késett – tette hozzá, és megcsóválta fejét. – Ezek az atlanti-óceáni járatok tényleg botrányosan pontatlanok.

Levette lábát a gázpedálról. Fejük felett a légcsavarok zúgása másfél oktávval visszaesett, a darázsból lódarázs, dongó, cserebogár majd szarvasbogár lett. A gép felfelé törő szárnyalása lelassult, s egy pillanat múlva már mozdulatlanul lebegtek a levegőben. Henry meghúzott egy kart, kattánás hallatszott. Először lassan, aztán egyre gyorsabban elkezdett előttük a légcsvavar peregni, míg csupán kör alakú páraként nem látta szemük. A vízszintes irányú száguldás szele még élesebben sivített a merevítőkön. Henry szemét a fordulatszám mérőn tartotta; amikor a mutató elérte az ezerkétszázás jelzést, kikapcsolta a helikopter propellereit. A gépnek elég lendülete maradt ahhoz, hogy szárnyain repüljön tovább.

Lenina lenézett lába között a padlóba épített ablakon. A hat kilométeres parkterület *zónája* felett repültek, amely Közép-Londont elválasztotta a hozzá csatlakozó peremvárosoktól, illetve azok első gyűrűjétől. A zöldben, mint apró kukacok, rövidülésben látott élőlények rajzoltak. A centrifugális labdajátékok tornyaiból valóságos erdők villogtak a fák között. Shepherd's Bush közelében kétezer Béta-mínusz vegyes páros játszott éppen Riemann-szőnyeg teniszt. Eszkalátorpályák kettős sora szegélyezte a főutat Notting Hilltől egészen Willesdenig. Az Baling Stadionban nagyszabású tornagyakorlatokat és közösségi énekpróbát tartottak; csupa Delta volt ott.

– Milyen rémes szín ez a khaki – jegyezte meg Lenina, megismételve kasztjának hipnopedikus előítéleteit.

A Hounslow Tapi Stúdió épületei hét és fél hektárnyi területen álltak. Az épületek közelében munkások fekete és barna hada szorgoskodott, a Nagy Nyugati Út felületét olvasztották újra üvegessé. Amint elszálltak fölöttük, éppen az egyik nagy, mozgó olvasztókemencét csapolták meg. A megolvadt kő kápráztató izzással ömlött széles sugárban az úttestre; jöttek-mentek az azbeszthengerlők, s a sor végén egy szigetelt öntözőkocsi hátuljánál fehér felhőkben emelkedett a gőz.

Brentfordnál a Televízió-társaság üzeme valóságos kis város képét mutatta.

– Biztosan most van műszakváltás – mondta Lenina.

Mint levéltetvek és hangyák, a fűzöld ruhás Gamma-lányok, a fekete Félhülyék a bejáratok körül nyüzsögtek, vagy sorban álltak, hogy felszálljanak az egyszínű villamoskocsikba. Eperszínű Béta-mínuszok

jöttek-mentek a tömegben. A főépület tetején helikopterek sokasága szállt fel és le éppen.

– Szavamra, örülök, hogy nem vagyok Gamma – szólalt meg Lenina.

Tíz perc múlva Stoke Pogesban voltak, s már bele is kezdtek az első gátgolfjátzmába.

Bernard keresztülsietett a tetőn, nagyjából lesütött szemmel, s ha mégis rápillantott valakire, rögtön lopva másfelé nézett. Olyan volt, mint akit üldöznek, de olyan ellenségek üldöznek, akiket látni sem akar, mert esetleg félelmetesebbnek mutatkoznak, mint amilyennek elképzelte őket, s önmagát bűnösebbnek és még tehetetlenebbül egyedül érezné.

– Az a rémes Benito Hoover! – És mégis, az az ember jót akart. Ami persze bizonyos értelemben súlyosbította az egészet. Azok, akik jót akartak, ugyanúgy viselkedtek, mint azok, akik rosszat akartak. Még Lenina is fájdalmat okozott neki. Emlékezett a félénk határozatlanság heteire, ezalatt ugyanis csak bámult, vágyakozott és kétségbeesett, hogy talán sosem lesz bátorsága megkérni a lányt. Merjen szembenézni annak kockázatával, hogy egy megvető visszautasítással megalázzák? Ha viszont igent mond, micsoda elragadtatás lenne! Nos, most igent mondott, mégis nyomorultul érezte magát – nyomorultul, hogy a lány ezt a remek délutánt gátgolfozással akarja eltölteni, hogy elüget, és Henry Fosterhoz csatlakozik, s hogy a lány mulatságosnak vélte, amiért ő nem akart legbensőbb ügyeiről a nyilvánosság előtt beszélgetni. Egyszóval, nyomorultul, mert a lány úgy viselkedett, mint akármelyik egészséges és erényes angol lánynak viselkednie illik, s nem valami más, abnormis, különleges módon.

Kinyitotta garázsának ajtaját, és odaszólt két ott lebzselő Delta-mínusz alkalmazottnak, hogy jöjjenek, és tolják ki gépét a tetőre. A hangárok kiszolgálószemélyzetét egyetlen Bokanovsky-csoport alkotta, és a férfiak mind ikrek voltak: egyformán alacsonyok, feketék és utálatosak. Bernard parancsait azon az éles, nagyon, arrogáns, sőt bántó hangon adta ki, amellyel az beszél csak, aki nem túlságosan bizonyos saját felsőbbrendűségében. Bernard számára az alsóbb kasztok tagjaival való érintkezés mindig lehangoló élményt jelentett. Mert akármilyen volt is az oka (és a friss pletyka a vérkivonatába jutott alkoholról nagyon valószínű) – mert balesetek mindig történnek –, Bernard külseje nem volt sokkal jobb, mint az átlagos Gammaké. Nyolc centiméterrel alacsonyabb volt a szabványos Alfa-magasságnál, és teste is véznább. Az alsóbb kasztok

tagjaival való érintkezés mindig fájdalmasan emlékeztette fizikai alkalmatlanságára. "Én én vagyok, s bárcsak ne én volnék" – öntudata állandóan éber és nyomasztó volt. Valahányszor azt tapasztalta, hogy szembe kell néznie egy Delta arcával, ahelyett hogy lenézne rá, megalázva érezte magát. Vajon az illető a kasztjának kijáró tisztelettel fogja-e kezelni? Állandóan kínozza ez a kérdés, és nem ok nélkül. Mert a Gammákat, Deltákat és Epsilonokat bizonyos mértékig úgy kondicionálták, hogy a testtömeget a társadalmi felsőbbrendűséggel azonosítsák. Tény, hogy a méretekkel kapcsolatosan halvány hipnopedikus előítéleteket is elültettek általánosságban. Ezért nevettek azok a nők, akiknek ajánlatot tett, ezért ugratták durván férfitársai. A gúnyolódás miatt kívülállónak érezte magát, s mivel kívülállónak érezte magát, úgy is kezdett viselkedni, ez pedig növelte a vele szemben tanúsított előítéleteket, és felerősítette azt a megvetést és ellenségeskedést, amelyet testi hibái ébresztettek. Ez viszont megnövelte benne az idegenség és az egyedüllét érzését. A krónikus félelem attól, hogy lekicsinylik, eltávolította saját köreiből, s az alacsonyabb rendűek körében tudatosan vigyázott méltóságára. Milyen mélységesen irigyelte az olyan embereket, mint Henry Foster és Benito Hoover! Nekik sosem kellett rákiáltaniuk egy Epsilonra, hogy teljesítsék parancsukat, ők biztosnak érezték saját helyzetüket, s úgy mozogtak a kasztrendszerben, mint hal a vízben – annyira otthonosan, hogy nem tudtak önmagukról, sem pedig arról a jótékony és kényelmes elemről, amelyben léteztek.

A két ikeralkalmazott lustán, s számára úgy tetszett, vonakodva gurította ki repülőgépét a tetőre.

– Siessetek! – mondta Bernard bosszúsan. Az egyik rátekintett. Miféle állati lenézést vett észre azokban az üres, szürke szemekben? – Siessetek! – kiáltotta hangosabban, s hangja nyers, reszelős lett.

Bemászott a repülőgépbe, és egy perc múlva már dél felé szállt, a folyó irányában.

A különböző propagandahivatalok és az Érzelmi Manipulációs Kollégium egyetlen hatvanemeletes épületben helyezkedtek el a Fleet Streeten. Az alagsorban és az alsó emeleteken voltak a három nagy londoni újság nyomdái és szerkesztőségei – a *Rádió Óránként*, egy felsőbb kaszt lapja, a halványzöld *Gamma Újság* és a khakiszínű papíron, kizárólag egy szótagú szavakkal szövegezett *Delta Tükör* irodái. Aztán következtek a Televíziós és a Tapi Propagandairodák, a Szintetikus Hang és Zene Propagandairodák – huszonkét emeleten. Felettük helyezkedtek el a kutatólaboratóriumok és a hangszigetelt termek, ahol a hangszalagírók és a

szintetikus zeneszerzők végezték kényes munkájukat. A legfelső tizennyolc emeletet az Érzelmi Manipulációs Kollégium foglalta el.

Bernard leszállt a Propagandaház tetején, és kilépett a gépből.

– Szóljon le Mr. Helmholtz Watsonnak – adta ki a parancsot a Gamma-plusz portásnak –, és mondja meg neki, hogy Mr. Bernard Marx várja a tetőn.

Leült, és rágyújtott egy cigarettára.

Helmholtz Watson éppen írt, amikor az üzenet leérkezett.

– Mondja meg neki, hogy rögtön megyek – mondta, és visszatette a kagylót. Aztán titkárnőjéhez fordult. – Magára bízom, hogy elrakja a dolgaimat – folytatta ugyanolyan hivatalos, személytelen hangon, nem véve tudomást a nő ragyogó mosolyáról, felállt, és fürgén az ajtóhoz lépett.

Erőtéljes testalkatú férfi volt, dagadó mellkasú, széles vállú, zömök, ugyanakkor gyors mozgású, ruganyos és tette kész. Nyakának kerek, erős oszlopán gyönyörűen formált fej ült. Haja sötét és göndör volt, vonásai erősen hangsúlyozottak. Szép férfi volt, erőteljesen és nyomatékosan az, s minden porcikájában Alfa-plusz volt, ahogyan titkárnője fáradhatatlanul ismételte róla. Foglalkozására nézve az Érzelmi Manipulációs Kollégium (Írás Tanszék) docense volt, s oktatómunkája szüneteiben gyakorló érzelmi manipulátor. Állandó munkatársa volt a Rádió Óráknéknak, tapi-forgatókönyveket írt, és különös érzéke volt a legjobb jelszavak és hipnopedikus rigmusok alkotásához.

– Tehetséges – így szólt feljebbvalóinak ítélete. – Talán (s ilyenkor fejüket szokták csóválni, s jelentőségteljesen halkabbra fogják a szót) egy kicsit *túl* tehetséges is.

Igen, egy kicsit túl tehetséges; igazuk volt. Valamiféle elmekórtani szélsőség Helmholtz Watson esetében nagyon hasonló hatással járt, mint ami Bernard Marxnál fizikai hiányosság eredménye volt. A satnyaság és gyengeség Bernardot elszigetelte embertársaitól, és különállásának tudata, mely az általános megítélés szerint elmebeli szélsőség volt, további elkülönülést hozott létre. Ami Helmholtzot annyira kényelmetlenül öntudatosá s annyira magányossá tette, az a túl nagy tehetsége volt. Amiben a két férfi hasonlított egymásra, az annak tudata volt, hogy egyéniségek. De míg a fizikailag hibás alkatú Bernard egész életében szenvedett annak tudatától, hogy különálló, Helmholtz Watson csak nemrég döbbent rá, mennyire különbözik azoktól az emberektől, akik körülveszik. Ez az eszkálor-teniszbajnok, ez a fáradhatatlan szerető (azt mondták, hogy hatszáznegyven különböző lánnyal volt dolga négy év alatt), ez a csodálatra méltó bizottsági ember és a legjobb italok keverője

hirtelen rádöbbsent, hogy a sport, a nők, a közösségi tevékenységek az ő számára csak másodlagos célok lehetnek. Valójában a lelke mélyén valami más érdekelte. De mi? Ez volt az a probléma, amelynek megbeszélésére Bernard odajött, vagyis pontosabban, mivel mindig Helmholtz volt az, aki beszélt, Bernard eljött, hogy meghallgassa még egyszer, amint barátja megvitatja a témát.

Három bájos lány a Propagandairoda Szintetikus Hangosztályáról lesben állt rá, amint kilépett a liftből.

– Ó, Helmholtz, drágám, *igazán* gyere és vegyél rész a piknik vacsorán velünk az Exmooron! – Rimánkodva fogták körül.

A fejét rázta, félretaszigálta őket.

– Nem, nem.

– Más férfit nem is hívunk meg.

De Helmholtz rendíthetetlen maradt még e gyönyörteli ígélet ellenére is.

– Nem – ismételte meg –, dolgom van. – És eltökélten folytatta útját. A lányok utána özönlöttek. Csak amikor már beszállt Bernard gépébe, és becsapta az ajtót, hagytak fel az üldözéssel. De nem minden zokszó nélkül.

– Ezek a nők! – sóhajtott, amint a gép levegőbe emelkedett. – Ezek a nők! – Megrázta fejét, homlokát táncolta.

– Rémes – helyeselt Bernard álszent módon, s miközben ezt mondta, azt kívánta, bár csak annyi lánnyal lehetett volna dolga, mint Helmholtznak, s olyan kevés bosszúsággal. Hirtelen rátört a vágy, hogy ő is eldicsekedjék valamivel. – Magammal viszem Lenina Crowne-t Új-Mexikóba – mondta a tőle telhető legközömbösebb hangon.

– Igen? – kérdezte Helmholtz minden érdeklődés nélkül. Aztán kis szünet után folytatta: – Az elmúlt egy-két héten kiszálltam minden bizottságból, és szakítottam az összes lánnyal. El sem tudod képzelni, milyen hűhót csaptak miatta a kollégiumban. De azért megérte, azt hiszem. A hatásai mindennek... – Habozott. – Nos, a hatások különösek, nagyon különösek. A testi hiba néha értelmi túlfejlődést eredményez. De úgy látszik, a folyamat megfordítható. Az értelmi túlfejlődés saját céljai érdekében a szándékos magány akaratlagos vakságát és sükettségét, az aszkétaság mesterséges impotenciáját okozhatja.

A rövid repülés hátralevő részét csendben tették meg. Amikor megérkeztek, és kényelmesen elnyújtóztak Bernard szobájában a pneumatikus szófákon, ismét Helmholtz kezdett beszélni.

– Érezted már valaha is – kérdezte nagyon lassan –, mintha lenne valami benned, ami csak arra vár, hogy esélyt kapjon tőled arra, hogy napvilágra jöjjön? Valamiféle különös erő, amelyet nem hasznosítasz,

tudod, mint a víz, ami lezuhog a vízeséseken, ahelyett hogy turbinákat hajtana? – Kérdőn nézett Bernardra.

– Azokra az érzelmekre gondolsz, amelyeket akkor éreznénk, ha a dolgok másként volnának?

Helmholtz a fejét rázta.

– Nem egészen. Arra a furcsa érzésre gondolok, ami néha elfog; olyan érzés, hogy valami fontosat kell mondanom, és van is rá erőm, hogy elmondjam, csak nem tudom, mi az, és nem tudom felhasználni ezt az erőt. Ha valami más módon is lehetne írni... Vagy valami másról lehetne írni... – Elhallgatott, aztán, így folytatta: – Tudod, van tehetségem a jó mondatok kitalálásához, olyan szavakhoz, amiktől felugranak az emberek, mintha gombostűbe ültek volna, annyira újnak és izgalmasnak tűnnek, pedig valami hipnopedikus értelemben nyilvánvaló dologról szólnak. De úgy látszik, ez nem elég. Nem elég, hogy a mondatok jók legyenek; annak is jónak kellene lennie, amit teszünk a mondatokkal.

– De hát a te munkáid jók, Helmholtz.

– Ó, amennyire használhatók! – Helmholtz vállat vont. De olyan keveset használnak! Valahogyan nem elég fontosak. Érzem, valami sokkal fontosabbat tudnék csinálni. Igen, és erőteljesebb, erőszakosabb dolgot. De mit? Mi az a fontosabb dolog, amit ki kell mondani? És hogyan lehet az ember erőszakos azokkal a dolgokkal kapcsolatban, amelyekről írnia kell? A szavak olyanok, mint a röntgensugár: ha megfelelőképpen használja őket az ember, bármin keresztülhatolnak. Az ember olvas, és áthatol rajta, amiről olvas. Ez az egyik fő dolog, amit megpróbálok megtanítani a hallgatóimnak – hogyan kell átható módon írni. De mi az ördög a jó abban, ha egy olyan cikk hatol át rajtunk, amely a közösségi énekekről szól vagy az illatorgonák legújabb kísérleteiről? Ezenkívül lehet-e a szavakat igazán áthatóvá tenni – tudod, mint a legkeményebb röntgensugarakat –, ha egyszer ilyen dolgokról írunk? Lehet-e valamit mondani a semmiről? Végeredményben erről van szó. Egyre csak próbálok...

– Pszt! – szólalt meg Bernard hirtelen, s figyelmeztetően felemelte ujját; hallgatóztak. – Azt hiszem, valaki van az ajtónál – suttogta.

Helmholtz felállt, lábujjhegyen átmert a szobán, s heves, gyors mozdulattal szélesre tárta az ajtót. Persze senki sem volt ott.

– Bocsáss meg – mondta Bernard, kínosan ostobának érezve magát. – Azt hiszem, egy kicsit az idegeimre mentek a dolgok. Ha az emberek gyanakodnak ránk, mi is gyanakodni kezdünk rájuk.

Végigsimította homlokát, sóhajtott, hangja siránkozóvá vált. Megpróbált magyarázkodni.

– Ha tudnád, min mentem mostanában keresztül! – mondta csaknem könnyek között, és az önsajnálát úgy tört fel belőle, mint a hirtelen felcsapó szökőkút. – Ha tudnád!

Helmholtz Watson kínos érzéssel hallgatta. "Szegény kis Bernard!" – gondolta, de ugyanakkor szégyenkezett is barátja helyett. Szerette volna, ha kicsivel több büszkeség van Bernardban.

ÖTÖDIK FEJEZET

Nyolc órakor már egészen sötét lett. A Stoke Poges Klubház tornyának hangszórói emberfeletti tenorhangon közölni kezdték, hogy a pályákat lezárják. Lenina és Henry abba hagyta játszmáját, és visszasétált a klub irányában. A Belső és Külső Elválasztása Anyagok Trösztjének földjei felől szarvasmarhák ezreinek bőgése hallatszott, amelyek hormonjaikkal és tejükkel a Farnham Royal-i nagy gyár alapanyagait szolgáltatták.

Helikopterek szüntelen zümmögése töltötte be az alkonyt. Minden két és fél percben egy csengő s füttyök sívítása jelezte az újabb könnyű, egysínű vonat indulását, amely az alacsonyabb kasztból származó golfjátékosokat visszaszállítót)a különpályájukról a nagyvárosba.

Lenina és Henry bemászott gépébe, és elindult. Nyolcszáz láb magasan Henry lelassította a helikopter légsavarjait, s egy-két percig mozdulatlanul lebegtek az egyre homályosabb táj felett. Burnham Beeches erdeje úgy terpeszkedett el, miní a sötétség nagy tócsája a nyugati égbolt fényes partja felé. A szemhatárnál karmazsinpiros volt, ahol a nap utolsó sugarai tűntek éppen el, aztán narancsszín, feljebb sárga és halvány, vizeszöld színek látszottak. Észak felé, a fákon túl és a fák felett a Belső és Külső Elválasztása Anyagok gyárépülete lángolt vad elektromos ragyogással, húsz emeletének valamennyi ablakából. Alattuk húzódtak a golf klub épületei az alsóbb kasztok hatalmas barakkjai s egy válaszfal másik oldalán azok a kisebb házak, amelyeket az Alfa- és Béta-tagok számára tartottak fenn. Az egysínű állomásának bejáratai elsötétedtek az alsóbb kasztok tagjainak hangyaszerű nyüzsgésétől. Az üvegboltozat alól kivilágított vonat zúgott ki a szabadba. Amint követték délkeleti irányban útját a sötét síkságon, tekintetüket magukra vonták a Slough Krematórium fenséges épületei. Az éjszakai repülőgépek biztonsága érdekében négy magas kéményét reflektorok világították meg, és vörös veszélyjelzőket helyeztek el a legtetejükön. Tájékozási pontokként szolgáltak.

– Miért van a gyárkémények körül olyan erkélyszerű valami? – érdeklődött Lenina.

– A foszfor visszanyerésére – magyarázta Henry távirati stílusban. – A gázok négy különböző kezelés után mennek fel a kéményben. A P_2O_5 azelőtt egyszerűen kikerült a körforgásból, ha valakit elhamvasztottak. Most pedig több mint kilencvennyolc százalékát visszanyerik. Felnőtthullánként több mint másfél kiló. Ami legalább négyszáz tonna foszfort jelent évente csak Angliából. – Henry boldog büszkeséggel beszélt, teljes szívvel örülve az eredménynek, mintha a sajátja lett volna. – Szép dolog arra gondolni, hogy még halálunk után is hasznosak vagyunk társadalmilag. Tőlünk nőnek a növények.

Lenina közben másfelé fordult, és függőlegesen lefelé nézett, az egysínű állomásra.

– Szép – helyeselt. – De furcsa, hogy az Alfák és a Béták nem járulnak hozzá jobban a növények fejlődéséhez, mint azok az undok kis Gammák és Delták és Epsilonok odalent.

– Fizikai-kémiai szempontból minden ember egyforma – mondta Henry bölcselkedőn. – Különbözik is, még az Epsilonok is felbecsülhetetlen szolgálatot tesznek.

– Még egy Epsilon is... – Leninának hirtelen eszébe jutott egy alkalom, amikor kislányként az iskolában felébredt az éjszaka kellős közepén, és először vette észre azt a suttogást, amely mindig kísértette álmában. Újra látta a holdsugárt, a kis, fehér ágyak sorát; megint hallotta azt a végtelenül halk hangot, amely azt mondta (a szavak ott voltak, elfelejtetlenül, elfelejthetetlenül oly sok éjszakai ismétlés után): "Mindenki mindenkinek dolgozik. Senki nélkül nem lehetünk meg. Még az Epsilonok is hasznosak. Nem tudnánk megenni az Epsilonok nélkül. Mindenki mindenkinek dolgozik. Senki nélkül nem lehetünk meg..." Lenina emlékezett erre az első megdöbbenésre, a félelem és meglepetés sokkjára; töprengéseire egy ébren töltött félóra alatt, s aztán, a végtelen ismétlések hatására agyának fokozatos megnyugvására, a nyugalomra, a nyugalomra, az álom lopakodó lépteire...

– Azt hiszem, az Epsilonok nem is bánják valójában, hogy Epsilonok – mondta hangosan.

– Hát persze hogy nem. Hogyan is tehetnék? Nem tudják, milyen lehet bármi másnak lenni. Mi természetesen bánnánk. De hát mi másképpen vagyunk kondicionálva. Emellett mi eleve más öröklődési alappal indulunk.

– Örülök, hogy nem vagyok Epsilon – mondta Lenina mély meggyőződéssel.

– És ha Epsilon lennél – mondta Henry –, a kondicionálásod folytán ugyanilyen hálás volnál, hogy nem Béta vagy Alfa vagy. – Bekapcsolta elülső légcsavartját, és London felé irányította gépét. Mögöttük, nyugaton a karmazsinpiros és narancsszín szinte teljesen elhalványult, s egy sötét felhővonulat kúszott a zenitre. Amint a krematórium fölött repültek el, a gép meredeken felszállt, a kéményekből felemelkedő forró levegőoszlopnak szinte a hátán, hogy azután éppoly hirtelen lebukjanak, amint a légoszlop elkeveredett az alsóbb, hideg levegővel.

– Nagyon szép manőver volt! – nevetett Lenina elismerően. De Henry hangja egy pillanatig csaknem mélabússá vált.

– Tudod, mi volt ez a manőver? – kérdezte. – Egy emberi lény volt, aki éppen végleg és visszavonhatatlanul eltűnt. Felszállt egy forró gázbuborékban. Érdekes lenne tudni, ki volt az: férfi vagy nő, Alfa vagy Epsilon... – Felsóhajtott. Aztán erőltetetten vidám hangon folytatta: – De bárhogyan is van, egy dolog bizonyos: akárki lehetett, boldog volt, amíg élt. Most mindenki boldog – fejezte be.

– Igen, most mindenki boldog – visszhangozta Lenina. Tizenkét éven keresztül minden éjszaka százötvenszer hallották ezeknek a szavaknak az ismétlését.

Leszálltak Henry negyvenemeletes bércsatornájának tetején a Westminsterben, s egyenesen az ebédlőterembe mentek le. Ott hangos és vidám társaságban kitűnő vacsorát fogyasztottak el. A szómát a kávéval együtt szolgálták fel. Lenina két félgrammos tablettát vett be, Henry pedig három. Kilenc óra húszkor már az utcán voltak, az újonnan megnyílt Westminster-apátsági Kabaréba tartottak. Csaknem felhőtlen este volt, holdtalan és csillagos, de erről az egészében véve lehangoló tényről Lenina és Henry szerencsére nem is tudott. A villamos égreklámok hatékonyan kizárták a külső sötétséget. CALVIN STOPES ÉS TIZENHAT SZEXOFONOSA. Az új apátság homlokzatán hívogatóan lángoltak az óriási betűk. LONDON LEGJOBB SZAG- ÉS SZÍNORGONÁJA. A LEGDIVATOSABB SZINTETIKUS ZENE.

Beléptek. A levegő forrónak tetszett s valamiképp fullasztónak az ámbrás- és szantálfaillattól. A terem kupolaszerű mennyezetén a színorgona éppen trópusi napnyugtát játszott. A tizenhat szexofonos egy régi, kedves slágert fúj: "Nincsen olyan üveg az egész világon, mint az én drága kis üvegem." Négy száz pár járta az ötlépéset a csillogó parketten. Lenina és Henry hamarosan a négyszázegyedik pár lett. A szexofonok úgy

nyávoztak, mint zeneértő macskák holdas éjszakán; úgy nyávoztak az alt és a tenor regiszterben, mintha haldokolnának. Gazdag harmóniában szárnyalt reszkető kórusuk a tetőpont felé, egyre hangosabban, míg végül kezének egyetlen intésével a karmester szárnyára engedte az éteri zene utolsó, megrázó ütemét, s a tizenhat, csupán emberi fúvózt egyszerűen elfújta a létből. Mennydörgés A-dúrban. S aztán, csaknem teljes csendben, csaknem teljes sötétségben következett a fokozatos lohadás, a fokozatosan lecsúszó *diminuendo*, negyedhangokon át, egyre lejjebb, egy alighogy suttogó domináns hangig, amelyet kitartottak (miközben a négyötödös ritmus még alatta dobogott), az elsötétült másodszólamokat feszült várakozással töltve fel. És végül a várakozás beteljesült. Hirtelen, robbanásszerű napfelkelte jött, s ugyanakkor a Tizenhatok dalra fakadtak:

*Ó, üvegem, mindig visszakívánlak!
Mért fejtettek le, sóvárgok utánad!
Az idő mindig gyönyörű,
az ég is kék odabenn, mert
nincsen olyan üveg az egész világon,
mint az én drága kis üvegem.*

Ötlépészetek a többi négyszáz párral, körbe-körbe, a Westminster-apátságban, de Lenina és Henry már egy másik világban táncolt – a szómakirándulás meleg, gazdagon festett, végtelenül barátságos világban. Milyen kedves, milyen csinos, milyen elragadóan szórakoztató volt itt mindenki! "Ó, üvegem, mindig visszakívánlak..." De Lenina és Henry már megkapta, amire vágyott... Odabenn voltak, itt és most – biztonságban odabenn, ahol az idő mindig gyönyörű, az ég örökké kék. És amikor a Tizenhatok kimerültén letették szexofonjukat, és a szintetikus zenegép a legújabb slágert játszotta a malthusiánus bluesok közül, már olyanok voltak akárcsak az ikerembriók, finoman ringatózva a palackozott vérkivonat-óceán hullámain, együtt.

– Jó éjszakát, kedves barátaink! Jó éjszakát, kedves barátaink! – A hangszórók parancsukat kedélyes, zenés udvariasság fátylába burkolták. – Jó éjszakát, kedves barátaink...

A többiekkel együtt, engedelmesen, Lenina és Henry is elhagyta az épületet. A nyomasztó csillagok közben már derekas utat tettek meg az égen. De bár az égi reklámok elválasztófala most már nagyjából felszívódott, a két fiatal még mindig megőrizte boldog tudatlanságát az éjszakával kapcsolatban.

Záróra előtt félórával, a második adag szóma befalása után teljesen áthatolhatatlan fal emelkedett a valóságos világmindenség és agyuk között. Még mindig a palack biztonságában mentek át az úttesten, a palackba zárva mentek fel a liften Henry szobájába a huszonnyolcadik emeletre. És mégis, bármennyire palackba volt is zárva, még a második gramm szóma ellenére is, Lenina nem feledkezett el arról, hogy megtegye az összes fogamzásgátló rendszabályt, amelyet az utasítások előírtak. Az évekig tartó intenzív hipnopédia és tizenkettőtől tizenhét éves korig a malthusiánus gyakorlatok hetenként háromszor azt eredményezték, hogy ezeket a megelőző rendszabályokat csaknem olyan automatikusan és elkerülhetetlenül tegye meg, mintha csak pislogna.

– Ó, most jut eszembe – mondta a lány, amint visszajött a fürdőszobából –, Fanny Crowne szeretné tudni, hol találd azt a gyönyörű, zöld műbőr töltényövet, amit nekem adtál.

Minden második csütörtökön volt Bernard Szolidaritási Tiszteletnapja. Korán megvacsorázott az Afroditeumban (ahová Helmholtzot nemrég választották be a második szabály értelmében), elbúcsúzott barátjától, intett egy taxinak a tetőn, és megmondta a vezetőjének, hogy repüljön a Fordson Közösségi Dalárdába. A gép felemelkedett néhány száz métert, aztán keletnek fordult, s amint irányt változtatott, már Bernard szeme elé is tárult a gigantikusan gyönyörű dalárda. Reflektorfényben úszott, háromszázhusz méter hosszan nyúlt el a Ludgate Hillen fehér carrarai műmárványból, havas csillogással, négy sarkán, a helikopter-leszállópályák felett hatalmas, bíborvörös T betűk vetültek az éj sötétjére, és huszonnégy hatalmas aranytrombitából ünnepélyes, szintetikus zene dübörgött.

"Az ördögbe is, elkéstem" – gondolta Bernard, amint először szemébe ötlött a Nagy Henry, a dalárda órája. És valóban, amint kifizette a taxit, a Nagy Henry elütötte az órát. "Ford – kántálta egy hatalmas erejű basszus hang valamennyi arany trombitából. – Ford, Ford, Ford..." Kilencszer dörögte el. Bernard a lift felé rohant.

A Ford napján tartott ünnepek és más közösségi énektömegrendezvények számára létesített nagy előadóterem az épület legalján volt. Felette, minden emeleten száz, összesen hétezer terem volt, amelyet a szolidaritási csoportok használtak kéthetenkénti gyülekezeteik alkalmával. Bernard lezúgott a lifttel a harmincharmadik emeletig, végigrohant a folyosón, egy pillanatra habozva megtorpant a 3210-es terem előtt, aztán összeszedve bátorságát, benyitott és bement.

Hála Fordnak! Nem ő volt az utolsó. A kör alakú asztal körül elhelyezett tizenkét szék közül hármat még nem foglaltak el. Gyorsan leült a hozzá legközelebbire, lehetőleg minden feltűnés nélkül, s felkészült arra, hogy összeráncolja homlokát a még később jövők érkezésekor.

– Milyen sporttevékenységet folytatott ma délután? – érdeklődött felé fordulva a bal oldalán ülő lány. – Gátgolfozott, vagy az elektromágnesessel foglalkozott?

Bernard a lányra nézett (Ford, ez Morgana Rothschild volt!), és pirulva be kellett vallania, hogy egyik játékkal sem töltötte idejét. Morgana megdöbbenve bámult rá. Kínos csend támadt.

Aztán a lány tüntetően elfordult, és a balján ülő, sportosabb férfit szólította meg.

"Jól kezdődik ez a szolidaritási gyülekezet" – gondolta Bernard gyászosan, és máris előre látta, hogy megint olyan hibát követ el, amelyre nem nyer feloldozást. Legalább hagyott volna magának időt, hogy körülnézzen, ahelyett hogy a legközelebbi székhez oson! Leülhetett volna Fifi Bradlaugh és Joanna Diesel közé. Ehelyett csak ment, és vakon lehorgonyozott Morgana mellett. *Morgana!* Fordra! Azok a szemöldökök – pontosabban az a fekete szemöldök, mert a két szemöldök az orra felett összeért. Fordra! Jobbján pedig ott volt Clara Deterding. Igaz, Clara szemöldöke nem nőtt össze. De ő aztán igazán *túlságosan* pneumatikus volt. Ugyanakkor Fifinél és Joannánál minden tökéletesen rendben volt. Foghatósak, szókék, nem túl magasak... És ott volt az a nagy tetű, Tom Kawaguchi is, aki most helyet foglalt közöttük.

Utoljára Sarojini Engels érkezett.

– Ön elkésett – mondta a csoport elnöke szigorúan. – Ne történjék meg még egyszer!

Sarojini bocsánatot kért, és helyére siklott Jim Bokanovsky és Herbert Bakunin között. A csoport most már teljes volt, a szolidaritáskor tökéletes, hézagmentes. Egy férfi, egy nő, egy férfi, végtelen váltakozásban az asztal körül. Tizenkettőjük készen állt arra, hogy eggyé válják, várta, hogy egybegyűljön, összeötvöződjön, elveszítse tizenkét különálló azonosságát egy nagyobb létezésben.

Az elnök felállt, T-jelet vetett, és bekapcsolva a szintetikus zenét, szabadon engedte a dobok halk, fáradhatatlan lüktetését és a hangszerek kórusát – csaknem-fúvósok és szupervonósok, amelyek panaszosan ismételték az első Szolidaritási Himnusz rövid és fülbemászó dallamát. Újra meg újra – és nem is a fül érzékelte ezt a dobogó ritmust, hanem a rekeszizom; ezeknek a visszatérő harmóniáknak a sírása és csendülése, s

nem az elmére, hanem az együttérző, sóvárgó belső részekre hatott kísértőn.

Az elnök még egyszer T-jelet vetett és leült. A gyülekezeti tisztelet elkezdődött. A felajánlott szómatabletták az asztal közepére voltak helyezve. Az eperfagylaltos szóma szeretetkelyhe kézről kézre járt, s mindenki szertartásosan elmondta: "Iszom a megsemmisülésre", tizenkét nagy korty kíséretében. Azután a szintetikus zenekar rázendített az első Szolidaritási Himnusra, amelyet mindenki énekelt:

*Tucat vagyunk; tégy eggyé,
Ford, társadalmi óceánban cseppek;
együtfutásunk mindent megold,
mint gyors, ragyogó T-modelled.*

Tizenkét sóvárgó versszak. Aztán a szeretetkelyhet ismét *kézről* kézre adták. "Üritem poharam a Felsőbb Lényre" ezt kellett most mondani. Mindenki ivott. A zene fáradhatatlanul zengett. A dobok peregtek. A síró, egymásnak ütköző harmóniak valósággal átjárták az emberek belső szerveit. Elénekeltek a második Szolidaritási Himnuszt:

*Jöjj, Felsőbb Lény, Társas Barát,
teremts tizenkettőből egyet!
Vágyjuk a véget, a halált,
mely felsőbb létezésben Kezdet.*

Ismét tizenkét strófa. Ekkorra már a szóma is hatni kezdett. A szemek ragyogtak, az orcák kipirultak, az egyetemes jóakarát belső fénye ömlött végig minden arcon, boldog, baráti mosolyban. Még Bernard is úgy érezte, kissé feloldódott. Amikor Morgana Rothschild megfordult és rásugárzott mosolya, ő is a tőle telhető legkedvesebben mosolygott vissza. De szemöldökei – az a két fekete hernyó, amely egybenőtt –, sajnos, azok nem tűntek el, Bernard nem tudta elfelejteni, bármennyire erősen próbálkozott is vele. A feloldódás nem volt egészen tökéletes. Talán ha Fifi és Joanna közé ült volna... Már harmadszor kelt vándorútra a szeretetkehely.

– Iszom arra, hogy az Ő eljövetele küszöbön áll – mondta Morgana Rothschild, akire történetesen most került sor, hogy a körkörös szertartás következő szakaszát elindítsa. Hangja erős és átszellemült volt. Ivott, majd átnyújtotta a kelyhet Bernardnak.

– Iszom arra, hogy az Ő eljövetele küszöbön áll – ismételte meg ő is,

őszintén megpróbálva átérezni, hogy az eljövétel valóban küszöbön áll, de az a szemöldök továbbra is kísértette, és az eljövétel, már amennyiben őrá tartozott, rettentően távolinak tetszett. Ivott, és átnyújtotta a kelyhet Clara Deterdingnek. "Megint kudarcban lesz részem – gondolta. Tudom, hogy igen." De azért mindent elkövetett, hogy sugározzon a mosolya.

A szeretetkehely végigjárta a kört. Az elnök kezét felemelve jelt adott, s a kórus most a harmadik Szolidaritási Himnuszt kezdte harsogni:

*Örülj, s örvendezve halj meg,
érezd, hogy jó a Felsőbb Lény!
Oldódj, míg dobok peregnék!
Mert én vagyok te, s te vagy én.*

Amint egyik strófa követte a másikat, a hangok még feszültebb izgalommal teltek meg. A küszöbönálló eljövétel érzése olyan volt, mint a villamos feszültség a levegőben. Az elnök kikapcsolta a zenét, és az utolsó versszak utolsó hangjának elszállta után tökéletes csend támadt – az elhúzódó várakozás csendje, mely galvanikus élettől reszketett és vonaglott. Az elnök kinyújtotta kezét, és hirtelen egy Hang, egy mély, erős Hang, zeneibb, mint bármely pusztán emberi hang, gazdagabb, melegebb, szeretettől és sóvárgástól és együttérzéstől vibrálóbb, egy csodálatos, rejtelmes, természetfölötti Hang szólalt meg a fejük felett.

– Ó, Ford, Ford, Ford – mondta nagyon lassan, egyre halkabban, egyre mélyebb fekvésben. Melegérzet sugárzott szét izgatólag a köldöktájáról a hallgatóság testének legkisebb porcikájába, szemükbe könnyek szöktek, szívük, zsigereik mintha megmozdultak volna, mintha önálló életre keltek volna. – Ford! – Már olvadoztak is. – Ford! s már teljesen fel is oldódtak. Aztán egészen más tónusban, hirtelen, megdöbbenően szólalt meg a Hang. – Figyelem! – trombitálta. Figyelem! – Figyeltek. Kis szünet után a Hang suttogásba ment át, de ez a suttogás valamiképp áthatóbb volt, mint a lehangosabb kiáltás. – A Felsőbb Lény lába – folytatta, s megismételte a szavakat: – A Felsőbb Lény lába. – A suttogás csaknem elhalt. – A Felsőbb Lény lába már a lépcsőn áll. – És ismét csend következett, és a várakozás, mely egy pillanatra ellanyhult, most újból megfeszült, egyre erősebben, erősebben, csaknem a töréspontig. A Felsőbb Lény lába – ó, már hallották is a lépteit, hallották, halkán jött le a lépcsőn, egyre közelebb, közelebb jött a láthatatlan lépcsőn. A Felsőbb Lény lába. És hirtelen érkezett a töréspont pillanata. Morgana Rothschild talpra ugrott, bámuló szemmel, szétnyílt ajkakkal.

– Hallom őt! – kiáltotta. – Hallom őt!
– Ő az, aki jön! – harsogta Sarojini Engels.
– Igen, ő ion, hallom őt. – Fifi Bradlaugh és Töm Kawaguchi egyszerre állt fel.

– Ó, ó, ó! – tanúsította az eljövetelet Joanna tagolatlan kiáltásokkal.

– Ő az, aki jön! – üvöltötte Jim Bokanovsky. Az elnök előrehajolt, s egy érintéssel szabadon bocsátotta a cintányérok, rézfúvósok és lázas tamtamdobok démonait.

– Ó, jön! – sikoltotta Clara Deterding. – Jaj! – s úgy tett, mint akinek éppen most vágják el a torkát.

Bernard úgy érezte, ideje, hogy ő is csináljon valamit, ő is felugrott hát, és elkiáltotta magát:

– Hallom Őt, Ő az, aki jön!

De ez nem volt igaz. Semmit sem hallott, és az ő számára senki sem érkezett meg. Senki – a zene ellenére, az erősödő izgalom ellenére. De ő is integetett, üvöltött, mint a többiek, s amikor azok szökdelni és dobogni és csoszogni kezdtek, ő is szökdécselt és csoszogott.

Körben jártak, táncosok vonulása körben, mindegyik keze az előtte haladó táncos csípőjén, körbe-körbe, egyszerre üvöltve, lábukkal dobogva a zene ritmusát, dobantva, kézzel is kiverve az előtte levő fenéken, tizenkét pár kéz egy ütemre csapkodva, tizenkét fenék tompán pufogva. Tizenkettő eggyé válva, egy tucat, akár az egy.

– Hallom Őt, hallom, hogy jő! – A zene gyorsult, sebesebben dobogtak a lábak, gyorsabban, még gyorsabban zuhantak le ütemre a kezek. És hirtelen nagy, szintetikus basszus Hang búgta el azokat a szavakat, amelyek a közlő feloldódást, a szolidaritás végső beteljesülését jelentették be, a Tizenkettő-az-Egyben érkezését, a Felsőbb Lény testet öltését. "Orgia Forddal" – kezdte énekelni, miközben a tamtamok tovább verték a lázas ritmust:

*Orgia Forddal jó móka,
forj össze nőekkel egy csókra,
fiú a lánnyal egyben van itt,
egy kis orgia felszabadít.*

– Orgia Forddal! – A táncosok felkapták a liturgikus refrént. – Orgia Forddal jó móka, forj össze nőekkel egy csókra... – És amint énekeltek, a lámpák lassan sötétedni kezdtek; sötétedni, s ugyanakkor fényük melegebb, lágyabb, vörösebb lett, míg végül az embrióraktár bíborvörös

félhomályában táncoltak már. – Orgia Forddal... – Vérszínű és magzati sötétségükben a táncosok egy ideig még forogtak, kiverték a fáradhatatlan ütemet. – Orgia Forddal... – Aztán a kör megingott, széttört, részben szétesett, a középén levő asztal- és a szék-bolygórendszer körül elhelyezett pamlagokon. – Orgia Forddal... – A mély Hang lágyan búgott, a vörös derengésben mintha valami óriási néger galamb lebegett volna jóakaratóan a most már hason vagy hanyatt fekvő táncosok felett.

Már a tetőn álltak; a Nagy Henry éppen most énekelte el a tizenegyet. Az éjszaka nyugodt volt és meleg.

– Hát nem volt csodálatos? – mondta Fifi Bradlaugh. – Hát nem volt egyszerűen csodálatos? – Elragadtatottan nézett Bernardra, de ebben az elragadtatásban nyoma sem volt nyugtalanságnak vagy izgalomnak, mert ha valaki izgatott, az azt jelenti, hogy még kielégületlen. Az ő nyugodt eksztázisában az elért beteljesülés volt jelen, nem csupán az üres elégedettség és a semmi békéje, hanem a kiegyensúlyozott élet, a nyugvópontra jutott energiák békéje. Gazdag és eleven béke. Mert a szolidaritási gyülekezetben mindenki ad és kap, s csak azért vesznek el tőle, hogy teletöltsék. A lány tele volt, tökéletessé tették, még mindig több volt, mint önmaga. Tényleg nem gondolod, hogy csodálatos volt? – hajtogatta makacsul, s Bernard arcába bámult természetfeletti módon ragyogó szemével.

– Igen, azt hiszem, csodálatos volt – hazudta, és másfelé nézett; a lány átszellemült arcának látványa egyszerre vádolta és ironikus módon emlékeztette saját különállására. Most is éppen olyan szánalmasan el volt szigetelve, mint amikor a szolidaritási tisztelet elkezdődött, de még elszigeteltebb betöltetlen üressége, halott kielégülése miatt. Különálló volt és fel nem oldódott, míg a többiek egybefonódtak a Felsőbb Lénnel; egyedül volt még Morgana ölelésében is – sokkal inkább egyedül s valójában sokkal reménytelenebbül magában, mint bármikor valaha is életében. Felmerült abból a bíborvörös homályból a köznapi villanyfénybe, s öntudata valósággal az agónia fokára jutott el. Végtelenül nyomorultnak érezte magát, és talán (a lány ragyogó szeme vádlóan nézett rá) s talán ez az ő hibája volt. – Igazán csodálatos volt – ismételte meg, de csupán egyetlen dologra tudott gondolni: Morgana szemöldökére.

HATODIK FEJEZET

Furcsa, furcsa, *furcsa* – ez volt Lenina ítélete Bernard Marx felett. Olyannyira furcsának találta, hogy az elkövetkező hetekben többször is eszébe jutott, nem kellene-e meggondolnia magát az új-mexikói kirándulást illetően, s helyette inkább az Északi-sarkra menni Benito Hooverral. A baj csupán az volt, hogy már ismerte az Északi-sarkot, a múlt nyáron járt ott George Edzellel, s ami még kínosabb, meglehetősen ridegnek találta. Nem lehet mihez kezdeni, és a szálloda túlságosan is reménytelenül ódivatú – nincs tévé a hálósobákban, nincs illatorgona, csak a legrémesebb szintetikus zene, s mindössze huszonöt eszkalátor-teniszpálya több mint kétszáz vendég részére. Nem, az Északi-sarkot igazán nem akarta még egyszer látni. Ezzel szemben Amerikában még csupán egyszer volt. És még akkor is milyen kutyafuttában! Csak egy olcsó vikend New Yorkban – vajon Jean-Jacques Habibullahal volt-e ott vagy Bokanovsky Jones-szal? Már elfelejtette. Akárhogy volt is, teljesen lényegtelennek tetszett. Annak a kilátása, hogy újra nyugatra repülhet, s egy egész hétre, nagyon csábító volt. Ráadásul ebből az egy hétből legalább három napig a vadember-rezervátumban lenne. Az egész Központból nem több, mint fél tucat ember járt egy vadember-rezervátumon belül. Mint Alfa-plusz pszichológusnak, Bernardnak – s rajta kívül csupán nagyon kevés embernek – joga volt a belépéshez. Lenina számára ez az alkalom egyedülálló volt. S mégis, annyira egyedülálló volt Bernard furcsasága is, hogy a lány tétovázott éljen-e vele, sőt az is megfordult a fejében, hogy újból megkockáztatja az Északi-sarkot a mókás, öreg Benitóval. Legalább Benito normális. Ugyanakkor Bernard...

– Alkohol van a vérkivonatában – ezzel magyarázta Fanny a férfi minden különtségét. De Henry, akivel egy este, amikor együtt voltak az ágyban, Lenina nagyon is aggódva megtárgyalta új szeretőjét, Henry szegény Bernardot orrszarvúhoz hasonlította.

– Egy orrszarvút képtelenség akrobatamutatványokra tanítani – magyarázta Henry annak idején rövid és erőteljes stílusában. – Vannak férfiak, akik csaknem teljesen orrszarvúk; nem reagálnak megfelelően a kondicionálásra. Szegény ördögök! Bernard közéjük tartozik. Még szerencséje, hogy a munkáját elég jól végzi. Különben az igazgató sohasem tartotta volna meg. De hát azt hiszem, alapjában véve ártalmatlan fickó – tette hozzá vigasztalóan.

Talán alapjában véve ártalmatlan, de meglehetősen nyugtalanító is. Az a mániája például, hogy a dolgokat kettesben akarja csinálni. Ami gyakorlatilag annyit jelentett, hogy semmit sem csináltak. Mert mit is

lehetne kettesben csinálni? (Eltekintve persze a lefekvéstől, de hát azt sem lehet folyton csinálni.) Igen, mit is lehet? Rémesen keveset. Az első délután, amit együtt töltöttek, különösen jól sikerült. Lenina javasolta, menjenek el úszni egyet a Toquay Sportklubba, aztán vacsorázzanak meg az Oxford Szövetségben. De Bernardnak az volt a véleménye, hogy biztosan túl nagy tömeg lesz. Akkor mit szólna egy játszma elektromágneses golfhoz a St. Andrew'sban? De ismét csak nem: Bernard úgy vélte, az elektromágneses golf tiszta időpocsékolás.

– Akkor mire való az idő? – kérdezte Lenina némi megdöbbenéssel.

Nyilvánvalóan arra, hogy gyalogtúrázzanak a Tóvidéken; mert éppen ezt ajánlotta Bernard. Leszállni a Skiddaw tetején, és néhány órát sétálgatni a hangában.

– Egyedül veled, Lenina.

– De hát Bernard, egész éjszaka egyedül leszünk.

Bernard elpirult, és lesütötte szemét.

– Úgy értettem, egyedül a beszélgetéshez – motyogta.

– Beszélgetni? De hát miről? – Séta és beszélgetés, ez egy kicsit különös délutáni időtöltésnek tetszett.

Végül is a lány rábeszélte, meglehetősen Bernard kedve ellenére, hogy repüljenek át Amszterdamba, s nézzék meg a női nehézsúlyú birkózóbajnokság elődöntőjét.

– Megint tömegben leszünk – morgott a férfi. – Mint mindig. – Egész délután makacsul rosszkedvű maradt, nem volt hajlandó szólni Lenina barátaihoz (akikkel tucatszám találkoztak a szómafagylyaltbárban a birkózómérkőzések szünetében), s szánalmas állapota ellenére mereven elutasította azt a félgrammos, tejszínhabos málnafagylyaltot, amit a lány rá akart tukmálni. – Szívesebben vagyok én magam – mondta. Én magam és undok. Nem valaki más, akármilyen vidám legyen is.

– Szóma, ha mondom, segít a gondon – felelte Lenina, az álmában tanult bölcsesség kincsestárából merítve.

Bernard türelmetlenül ellökte a felkínált poharat.

– Kérlek, ne gyere ki a sodrodból – mondta a lány. – Ne felejtse el, hogy már egy köbcenti helyrebiccenti.

– Ó, Ford szerelmére, hallgass már el! – kiáltotta Bernard.

Lenina vállat vont.

– Jobb egy gramm még, mint ha sírnék – szögezte le méltóságteljesen, és Bernard adagját is elfogyasztotta.

Visszafelé a Csatorna felett Bernard ragaszkodott ahhoz, hogy megállítsa gépét, és százlábnyira a hullámok fölött lebegjen helikopterével.

Az idő rosszra fordult, délnyugati szél támadt, az ég felhős volt.

– Nézd! – parancsolta.

– De hát ez szörnyű! – mondta Lenina, és elhúzódott az ablaktól. Megrémítette az éjszaka rohanó üressége, az alattuk emelkedő fekete tajtékos víz, a hold sápadt arca, mely oly ösztövért és távoli volt a rohanó felhők között. – Kapcsoljuk be a rádiót. Gyorsan! – Kinyújtotta kezét a keresőgomb felé a műszerfalon, és találomra elfordította.

"...az ég is kék odabenn – énekelte tizenhat tremolózó falzett –, az idő mindig..."

Aztán reccsenés és csend. Bernard kikapcsolta az áramot.

– Békében akarom nézni a tengert – mondta. – De még nézni sem lehet, ha ez a baromi zaj szól.

– De hát ez szép. És én nem akarom nézni.

– De én igen – makacskodott Bernard. – Olyan érzésem támad tőle, mintha... – habozott, keresgélte a megfelelő szavakat, amelyekkel ki tudja fejezni magát – mintha *jobban* én lennék én, ha érted, mire gondolok. Sokkal inkább független vagyok, nem annyira teljesen valami másnak a része. Nem csupán egy sejt a társadalom testében. Benned nem kelt ilyen érzéseket, Lenina?

De Lenina már zokogott.

– Szörnyű, szörnyű! – hajtogatta. – És hogy mondhatasz olyasmiket, hogy nem akarsz a társadalom testének része lenni? Végére is mindenki mindenkiért dolgozik. Nem lehetünk meg senki nélkül. Még az Epsilonokra is...

– Igen, tudom – felelte Bernard gúnyosan. – "Még az Epsilonok is hasznosak!" De én is az vagyok. És piszokul szeretném, ha nem volnék az!

Lenina felháborodott ettől a szentséggyalázástól.

– Bernard! Hogy tudsz ilyet mondani? – A megdöbben szomorúság hangján tiltakozott.

– Hogyan tudok? – ismételte meg a kérdést a férfi más hangon, tünődve. – Nem, a valódi probléma az, hogy miért nem tudok, vagy inkább – mivel végül is egészen pontosan tudom, miért nem tudok –, szóval hogy milyen lenne, ha tudnék, vagyis ha szabad volnék, nem a kondicionálásom rabszolgája.

– De hát Bernard, te a lehető legrettentőbb dolgokat mondod!

– Te nem szeretnél szabad lenni, Lenina?

– Nem tudom, mire gondolsz. Én szabad vagyok. Szabadon eltölthetem az időm a legcsodálatosabb dolgokkal. Manapság mindenki boldog.

Bernard nevetett.

– Igen. "Manapság mindenki boldog." Már öt éves korukban elkezdik beadni ezt a gyerekeknek. De nem szeretnél szabad és boldog lenni valahogyan másképp, Lenina? A saját kedved szerint például, nem úgy, ahogyan mindenki más.

– Nem értem, mire gondolsz – ismételte meg a lány. Aztán szembefordult. – Ó, igazán menjünk már vissza, Bernard, annyira gyűlölök itt lenni! – könyörgött.

– Nem szeretsz velem lenni?

– Hogyne szeretnék, Bernard. Csak ez a szörnyű hely...

– Úgy gondoltam, itt jobban... jobban *együtt* lehetnénk, csupán a tenger és a hold társaságában. Jobban együtt, mint abban a tömegben vagy akár a szobámban. Nem érted meg ezt?

– Semmit sem értek – mondta a lány határozottan, eltökélve, hogy érintetlenül megőrzi értetlenségét. – Semmit. Legkevésbé azt – folytatta megváltozott hangon –, miért nem veszel be egy kis szómát, amikor ezek a szörnyű gondolataid eszedbe jutnak. Teljesen megfeledkeznél róluk. És ahelyett hogy rosszul éreznéd magad, vidám lennél. *Ilyen* vidám ismételte és mosolygott, a szemében tükröződő, értetlen aggodalom ellenére olyan kifejezéssel arcán, amely csalogató, buja hízelgést rejtett.

Bernard csendben ránézett, arca nem árult el érzelmeket, és nagyon komor volt – ránézett figyelmesen. Néhány másodperc múlva Lenina szeme megrebbent, másfelé fordult; ideges kis nevetést hallatott, megpróbált valamit kigondolni, amit mondhatna, de nem tudott. A csend meghosszabbodott.

Amikor Bernard végül megszólalt, halk, fáradt hangon tette:

– Hát rendben van, visszamegyünk – mondta, és keményen a gázpedálra lépett, a gépet a rakéta sebességével vitte fel az égre. Négyezernél elindította légcsavartját. Egy-két percig csöndben repültek, aztán Bernard hirtelen nevetni kezdett. Nagyon furcsán nevetett, gondolta Lenina, de mégiscsak nevetés volt.

– Jobban érzed magad? – kockáztatta meg a kérdést. Válaszképpen a férfi egyik kezét elvette a kormányról, s átölelve a lányt, elkezdte a mellét cirógatni.

"Hála Fordnak – gondolta Lenina –, újra rendbe jött."

Félóra múlva már újra a férfi lakásán voltak. Bernard egyszerre bekapott négy szómatablettát, bekapcsolta a rádiót és a televíziót, és vetkőzni kezdett.

– Nos? – kérdezte Lenina jelentőségteljesen másnap délután, amikor a tetőn találkoztak. – Jó volt tegnap?

Bernard bólintott. Bemásztak a gépbe. Kis zökkenés, és már a levegőben is voltak.

– Mindenki azt mondja, hogy rémesen pneumatikus vagyok – mondta Lenina tűnődve, saját lábszárát simogatva.

– Rémesen. – De Bernard szemében fájdalmas fény villant. "Akár egy darab hús" – gondolta.

A lány némi aggodalommal nézett fel.

– De ugye nem gondolod, hogy egy kicsit túl kövér vagyok? Bernard megrázta fejét. Mint egy darab hús.

– Szóval az a véleményed, hogy minden rendben van velem? – Újabb bólintás. – Mindenféle értelemben?

– Tökéletesen – mondta Bernard hangosan. És befelé: "Ő így gondol saját magára. Nem zavarja, hogy csak egy darab hús."

Lenina diadalmasan mosolygott. De elégedettsége korai volt.

– De azért – folytatta a beszélgetést Bernard kis szünet után – még mindig azt kívánom, bárcsak az egész másképpen végződött volna.

– Másképpen? Hát lehetett más befejezés?

– Én nem akartam, hogy az egész azzal végződjék, hogy lefeküdjünk – tette a férfi világossá előbbi szavait.

Lenina meglepődött.

– Nem azonnal, nem a legelső napon.

– De hát akkor mi...?

Bernard egy csomó érthetetlen és veszélyes ostobaságot mondott. Lenina minden tőle telhetőt elkövetett, hogy lelki füleit bezárja, de időnként mégiscsak beszivárgott egy-egy erőszakosabb mondat.

– ...kipróbálni annak hatását, milyen, ha ellenállok saját ösztöneimnek... – hallotta a férfit. Mintha a szavak rátapintottak volna valamire az agyában.

– Nyúlj ki minden öröm után, ne halaszd holnapra bután. – Lenina hangja ünnepélyes volt.

– Kétszáz ismétlés, kétszer egy héten, tizennégytől tizenhat és fél éves korig – ez volt Bernard összes megjegyzése. Tovább folytatta Őrült, csúf szónoklatát. – Tudni akarom, mi a szenvedély – hallotta a lány. – Valamit érezni akarok erősen.

– Az egyén akármit is érez, a közösségnek mit sem ér ez jelentette ki Lenina.

– Kit érdekel, mi ér valamit a közösségnek!

– De Bernard!

Bernard azonban nem zavartatta magát.

– Értelmileg felnőttek, de kizárólag munkaidőben – folytatta. – És

csecsemők, ha érzésről és vágyról van szó.

– A mi Fordunk szerette a kisdedeket.

Bernard nem vett tudomást arról, hogy félbeszakították.

– Egyik nap hirtelen eszembe jutott – folytatta –, esetleg lehetséges volna, hogy egész idő alatt felnőttek maradjunk.

– Nem értem – mondta Lenina határozottan.

– Tudom, hogy nem érted. És ezért volt, hogy tegnap lefeküdtünk egymással, akárcsak a kisgyerekek, ahelyett hogy felnőttként viselkedtünk és vártunk volna.

– De hát jó volt – hajtogatta Lenina. – Vagy nem?

– Ó, nagyon jó volt! – válaszolta a férfi, de olyan gyászos hangon, olyan mélységesen szánalmas arckifejezéssel, hogy Lenina érezte, minden diadalérzete elpárolog hirtelen. Talán mégiscsak túl kövérnek találta.

– Megmondtam neked – ez volt minden, amit Fanny megjegyzett, amikor Lenina elment hozzá, és bizalmasan beszámolt. – Az alkohol miatt van, ami a vérkivonatába került.

– Én akkor is kedvelem – mondta Lenina csökönyösen. Olyan rémesen szép keze van. És ahogyan a vállát mozgatja, az is nagyon vonzó. – Felsőhajtott. – Bárcsak ne lenne olyan furcsa!

Az igazgató ajtaja előtt Bernard egy pillanatra megtorpant, mély lélegzetet vett, kifeszítette mellét, összeszedte minden bátorságát, hogy felvértezze magát mindama ellenszenv és helytelenítés, ellen, amely – ebben bizonyos volt – odabenn vár rá. Kopogtatott és belépett.

– Egy engedélyt hoztam szignálásra, igazgató úr – mondta oly könnyedén, amint csak lehet, és a papírt az íróasztalra tette.

Az igazgató fanyalogva nézett rá. De az irat fejlécén ott volt a Világellenőri Hivatal pecsétje, Mustapha Mond aláírása pedig feketén és vastagon húzódott alul. Minden tökéletesen rendben volt. Az igazgatónak nem volt más választása. Odabiggyesztette nevének kezdőbetűit – két apró, halvány betűt, távol Mustapha Mond lábaitól –, és már azon volt, hogy minden megjegyzés nélkül visszaadja az iratot, amikor megakadt a szeme valamin az engedély szövegében.

– Az Új-Mexikóban levő rezervátumra? – kérdezte, és hangja, Bernard felé fordított arca izgatott megdöbbenést tükrözött.

Bernard bólintott, meglepte ez a megdöbbenés. Csend támadt.

Az igazgató homlokát ráncolva hátradőlt székében.

– Mikor is volt? – mondta, inkább magához, mint Bernhardhoz intézve szavait. – Hús évvel ezelőtt, azt hiszem. De inkább huszonöt. Körülbelül a maga korában lehettem... Sóhajtott, és megrázta fejét.

Bernard rendkívül kényelmetlenül érezte magát. Egy ilyen konvencionális, skrupulózusan korrekt ember, mint az igazgató – s most ilyen durva neveltlenséget követ el! Legszívesebben eltakarta volna az arcát, kirohant volna a szobából. Nem mintha ő maga bármiféle lényegében ellenszenvest látott volna abban, ha az emberek a távoli múltból beszéltek; ez azoknak a hipnopedikus előítéleteknek egyike volt, amelytől (legalábbis úgy hitte) teljesen megszabadult. Amitől bizonytalannak érezte magát, az annak tudása volt, hogy az igazgató helytelennek tartott valamit – helytelenítette, s mégis rávette valami arra, hogy tiltott dolgot cselekedjék. Vajon milyen belső kényszer alatt? Bár kellemetlenül érezte magát, Bernard kíváncsian figyelt.

– Ugyanilyen ötletem támadt, mint önnek – mondta az igazgató. – Meg akartam nézni a vadembereket. Szereztem egy engedélyt Új-Mexikóba, s odamentem nyári szabadságra. Azzal a lánnyal, akivel akkoriban jártam. Egy Béta-mínusz volt, s azt hiszem – becsukta szemét –, azt hiszem, szőke volt. Mindenesetre pneumatikus volt, nagyon is pneumatikus, erre jól emlékszem. Nos hát odamentünk, megnéztük a vadembereket, lovagoltunk és hasonlók. És akkor – ez már majdnem a szabadságom utolsó napja lehetett –, nos, akkor... a lány eltűnt. Felmentünk lóháton az egyik dög nagy hegyre, rettentően meleg volt és nyomasztó, és ebéd után aludtunk egyet. Legalábbis én. Ő meg biztosan elment sétálni egyedül. Mindenesetre amikor felébredtem, már nem volt ott. És a legrémesebb vihar éppen akkor zuhant a nyakunkba. Ömlött, mennydörgött, villámlott, a lovak pedig elszabadultak és elvágattak, én meg elestem, amikor megpróbáltam elfogni őket, és megsebesültem a térdemen, alig tudtam járni. De azért keresni kezdtem, és kiabáltam, és kerestem újra. De semmi nyoma nem volt. Akkor azt gondoltam, biztosan visszament egyedül a menedékházba. Úgyhogy lekúsztam a völgybe azon az úton, amelyen feljöttünk. A térdem borzalmasan fájt, s elvesztettem a szómatartalékomat. Órákig tartott. Csak éjfél után értem vissza a menedékházba. És a lány nem volt ott, nem volt ott... – ismételte meg az igazgató. Csend lett. – Nos másnap kutatást szerveztünk – folytatta végül. – De nem tudtuk megtalálni. Talán belezuhant valahol egy vízmósásba, vagy felfalta egy hegyi oroslán. Ford a megmondhatója. De mindenképp rettenetes volt. Akkoriban nagyon felzaklatott engem. Jobban is, mint kellett volna, merem állítani. Mert végső soron ez olyasfajta baleset, ami bárkivel megtörténhetett volna, és

persze a társadalom teste tovább él, bár az őt alkotó sejtek megváltozhatnak. – De ez az alva tanult vigasz nem látszott túl hatásosnak. Az igazgató megrázta fejét, s halk hangon folytatta: – Néha arról álmodom még mindig. Azt álmodom, hogy felébreszt a mennydörgés, és látom, hogy eltűnt; azt álmodom, hogy egyre csak keresem a fák között. – Visszasüllyedt az emlékezés csendjébe.

– Rettentő megrázkódtatás lehetett önnek – mondta Bernard, csaknem irigykedve.

Hangja hallatára az igazgató megrezzent, bűnbánóan ráébredt arra, hol is van; lopva rápillantott Bernardra, majd szemét lesütve mélyen elpirult; újra ránézett, hirtelen támadt gyanakvással, s a méltóságán esett csorba miatt dühösen így szólt:

– Ne képzelje, hogy bármiféle alantas viszony fűzött ahhoz a lányhoz. Semmi érzelmi, semmi sokáig húzódo. Az egész teljesen egészséges és normális dolog volt. – Átnyújtotta Bernardnak az engedélyt. – Tényleg nem is tudom, miért untattam önt ezzel a triviális anekdotával. – Dühöngve önmagára, hogy kiadta egyik kínos titkát, rázúdította haragját Bernardra. Szemébe most őszinte rosszindulat költözött. – És szeretném megragadni ezt az alkalmat, Mr. Marx – folytatta –, hogy közöljem: egyáltalán nem vagyok megelégedve azokkal a jelentésekkel, amelyeket az ön munkaidőn kívüli viselkedéséről kapok. Ön erre azt mondhatja, hogy semmi közöm hozzá. De van. Nekem gondolnom kell a Központ jó hírére is. Az én dolgozóimnak gyanún felül kell állniuk, különösen a felsőbb kasztokba tartozóknak. Az Alfákat úgy kondicionáljuk, hogy nem *kell* infantilisnak lenniük érzelmi magatartásukban. De annál jobb okuk van arra, hogy különleges erőfeszítést tegyenek az alkalmazkodás érdekében. Kötelességük, hogy infantilisak legyenek, még kedvük ellenére is. Így hát, Mr. Marx, én ezennel becsülettel figyelmeztetem! Az igazgató hangjában olyan felháborodás remegett most, amely teljesen jogos és személytelen lett, magának a társadalomnak a helytelenítése fejeződött ki benne. – Ha még egyszer tudomást szerzek arról, hogy vétett az infantilis viselkedés tisztos szabályai ellen, kérni fogom, helyezték át egy alközpontba, lehetőleg Izlandra. Vizontlátásra. – Székén körbefordult, felkapta tollat, és írni kezdett.

"Ez jó lecke lesz számára" – gondolta. De tévedett. Bernard büszke tartással hagyta el a szobát, becsapta maga mögött az ajtót, s diadalérzet töltötte el arra a gondolatra, hogy egyedül van, felvéve a harcot a dolgok rendje ellen, s fellelkesítette egyéni fontosságának és jelentőségének részegítő tudata. Még az üldöztetés gondolata sem keltett benne félelmet,

inkább megnyugtató, mint lehangoló volt. Elég erősnek érezte magát ahhoz, hogy szembenézzen a megpróbáltatással, és legyőzze; elég erősnek még ahhoz is, hogy szembenézzen Izlanddal. És magabiztossága annál nagyobb volt, mert egyetlen pillanatig sem hitte valójában el, hogy bármiféle ilyen szembenézésre kényszerítik. Embereket ilyesmiért egyszerűen nem szoktak áthelyezni. Izland csupán fenyegetődzés volt. De nagyon is ösztönző és életadó fenyegetés. Miközben a folyosón ment, füttyülni is kezdett.

Hósi beszámolót adott aznap este az igazgatóval folytatott beszélgetésről. – Erre én egyszerűen azt mondtam neki, hogy tűnjön el a feneketlen múltban – fejezte be –, és kimasíroztam a szobából. Hát ez volt.

Helmholtz várakozólag Watsonra nézett, várva a neki járó együttérzés, bátorítás és csodálat jutalmát. De egyetlen szó sem hangzott el. Helmholtz csöndesen ült, és a padlót bámulta. Szerette Bernardot, hálás volt neki azért, hogy ismerősei közül az egyetlen ember, akivel beszélgethetett azokról a dolgokról, amelyeket fontosnak érzett. Mégis voltak olyan vonások Bernardban, amelyeket utált. Ezt a dicsekvést például. És a lesújtott önsajnálát kitöréseit, amelyekkel váltakozott. És siralmas szokását, hogy az esemény megtörténte után bátorodik fel, s az eseménytől távol mutatja a legnagyobb lélekjelenlétet. Utálta ezeket a vonásokat – pontosan azért, mert kedvelte Bernardot. Múltak a másodpercek. Helmholtz továbbra is a padlót bámulta. Bernard hirtelen elpirult, és lesütötte szemét.

Az utazás egészen eseménytelen volt. A Kék Pacific Rakéta két és fél perccel korábban érkezett New Orleansba, Texas felett veszített négy percet egy tornádó miatt, de a nyugati hosszúság 95. fokánál kedvező légáramlatba repült, és Santa Fében nem egészen negyven másodperc híján menetrend szerint tudtak leszállni.

– Negyven másodperc egy hat és fél órás repülés után. Nem is olyan rossz! – ismerte be Lenina.

Aznap éjjel Santa Fében aludtak. A szálloda kiváló volt összehasonlíthatatlanul jobb például, mint az a rémes Aurora Bora Palace, amelyben Lenina annyit szenvedett előző nyáron. Folyékony levegő, televízió, vibrovákuumos masszázs, rádió, forró kávéoldat, meleg fogamzásgátlók és nyolc különböző fajta parfüm volt minden hálószoba kínálata. A szintetikus zeneegység üzemelni kezdett, mihelyt beléptek a hallba, és nem hagyott semmi kívánnivalót maga után. A liftben elhelyezett

tájékoztató szerint hatvan eszkalátor-teniszpálya tartozott a hotelhoz, s a parkban mind gát-, mind pedig elektromágneses golfot lehetett játszani.

– De hát ez túl szép ahhoz, hogy igaz legyen! – kiáltott fel Lenina. – Szinte azt kívánom, bárcsak itt maradhatnánk. Hatvan eszkalátor-teniszpálya...

– A rezervátumban nem lesz egy sem – figyelmeztette Bernard. – És nem lesz parfüm, sem televízió, még meleg víz sem. Ha úgy érzed, nem fogod kibírni, maradj itt, míg vissza nem

Lenina teljesen megsértődött.

– Hát hogyan bírnám ki! Csak azért mondtam, hogy szép itt, mert... hát mert a haladás tényleg szép dolog, nem?

– Ötszáz ismétlés hetenként egyszer tizenháromtól tizenhét éves korig – mondta Bernard fáradtan, mintegy önmagának.

– Mit mondtál?

– Azt mondtam, hogy a haladás szép dolog. Ezért nem szabad a rezervátumba jönnöd, csak ha igazán kedved van hozzá.

– De nekem van kedvem.

– Hát akkor jól van – mondta Bernard, s ez csaknem fenyegetésként hangzott.

Engedélyükhöz szükség volt a rezervátum gondnokának aláírására is, akinek hivatalában másnap reggel meg is jelentek. Egy Epsilon-plusz néger portás bevitte Bernard névjegyét, s csaknem azonnal fogadták is őket.

A gondnok szőke, kerek fejű Alfa-mínusz volt, alacsony, vörös, kerek képű, széles vállú, harsogó hangú, kiválóan alkalmas a hipnopedikus bölcsességek kinyilatkoztatására. A lényegtelen információk valóságos bányája volt, s kéretlenül ontotta a jó tanácsokat. Ha egyszer beindult, harsogva áradt belőle a szó, mint a vízfolyás.

– ...ötszázhatvanezer négyzetkilométer, amely négy különálló alrezervátumból áll, s mindegyiket magasfeszültségű drótkerítés veszi körül.

Ebben a pillanatban, s minden nyilvánvaló ok nélkül, Bernardnak hirtelen eszébe jutott, hogy a kölnis csapot nyitva felejtette a fürdőszobájában.

– ...a Grand Canyon vízerőműve látja el árammal. "Egy vagyonba fog ez nekem kerülni, mire visszaérek."

Lelki szemével Bernard látta, hogyan forog a mutató körbe-körbe a parfüm mérőóráján, hangyaszerűen, fáradhatatlanul. – Gyorsan telefonálok Helmholtz Watsonnak.

– Ne mondja! – felelte Lenina udvariasan, bár fogalma sem volt, miről beszélt a gondnok, de drámai szünetéből a helyes végszóra következtetett. Amikor a gondnok elkezdte szóáradatát, észrevétlenül lenyelt fél gramm szómát, ennek eredményeként most üldögélhetett derűsen, oda sem figyelve, semmire sem gondolva, de nagy, kék szeme a gondnok arcán függött, az elragadtatott figyelem kifejezésével.

– Ha megérinti valaki a kerítést, rögtön meghal – jelentette ki a gondnok ünnepélyesen. – A vadember-rezervátumból nincs menekvés.

A "menekvés" szó sokatmondó volt.

– Talán illene arra gondolnunk, hogy induljunk – mondta Bernard félig felemelkedve. A kis fekete mutató csak szaladt, akár egy rovar, átrágva az időt, felfalva a pénzét.

– Nincs menekvés – ismételte meg a gondnok, s visszaintette a székébe, és mivel az engedély még nem volt ellenjegyezve, Bernardnak nem volt más választása, engedelmeskednie kellett. – Azok, akik a rezervátumban születnek, és ne felejtse el, drága ifjú hölgyem – tette hozzá, buján Leninára vigyorogva s illetlenül suttogva –, ne felejtse el, hogy a rezervátumban a gyermekek még mindig *valóban* születnek, bármilyen undorítóknak is tetszhet... – (Remélte, hogy e szégyenletes témára való utalással pirulásra készítheti Lenínát; de a lány csak mosolygott, értelmet miméivé, s csupán annyit mondott: "Ne mondja!" A gondnok csalódottan kezdte újra.) – Azok tehát, ismétlem, akik a rezervátumban születnek meg, arra vannak ítélve, hogy ott is haljanak meg.

Halálra ítélve... Percenként egy deci kölnivíz. Óránként hat liter.

– Talán... – próbálkozott Bernard újra – illenék most már...

A gondnok előrehajolt, megkopogtatta az asztalt mutatóujjával.

– Azt kérdik, hány ember él a rezervátumban? És én azt felelem – mondta diadalmasan –, én azt felelem, hogy nem tudjuk. Csupán becsléseink vannak.

– Ne mondja!

– Drága ifjú hölgyem, én mondom!

Hatszor huszonnégy – nem, ez inkább hatszor harminchat lesz. Bernard sápadt volt és reszketett a türelmetlenségtől. De a harsogás kivédhetetlenül folytatódott.

– ...körülbelül hatvanezer indián és félvér... teljesen vadak... felügyelőink néha ellátogatnak... máskülönben semmiféle kapcsolat a civilizált világgal... még mindig őrzik undorító szokásaikat... a házasságot, ha ugyan tudja, mi az, drága ifjú hölgyem; családok... semmi kondicionálás... rettentő babonák... kihalt nyelvek, mint a zuni, a spanyol

és a thabaszok... kereszténység és totemizmus és őstisztelet... pumák, sündisznók és más vadállatok... fertőző betegségek... papok... mérgező gyíkok...

– Ne mondja!

Végül is sikerült elszabadulniuk. Bernard a telefonhoz rohant. Gyorsan-gyorsan; de csaknem három percébe telt, míg beszélni tudott Helmholtz Watsonnal.

– Már régen a vadak közt lehetnének! – siránkozott. – Átkozott bürokrácia!

– Vegyél be egy grammot – ajánlotta Lenina.

Elutasította, jobban szerette saját dühét. És végül, hála Fordnak, kapcsolták, és igen, Helmholtz volt az, Helmholtz, akinek elmagyarázta, mi történt, és aki megígérte, hogy azonnal elmegy hozzá, azonnal, és elzárja a csapot, igen, de egyúttal felhasználta az alkalmat, hogy közölje vele, mit mondott az igazgató nyilvánosság előtt tegnap este...

– Micsoda? Keres valakit, akivel betöltse a helyemet? Bernard hangja fájdalmas volt, – Tehát tényleg eldöntötte? Említette Izlandot? Azt mondd, hogy igen? Ford! Izland... – Letette a kagylót, és visszafordult Leninához. Arca sápadt volt és végtelenül szomorú.

– Mi baj van? – kérdezte a lány.

– Baj? – Nehézkesen egy székbe zuhant. – Izlandra fognak küldeni.

A múltban gyakran tűnődött azon, milyen lenne, ha valami nagy megpróbáltatásnak vetnék alá (szóma nélkül és csupán saját belső tartalékai birtokában), el kellene viselnie valami nagy fájdalmat, üldöztetést; még vágyakozott is a sorscsapás után. Csak egy héttel ezelőtt is, az igazgató irodájában azt képzelte magáról, hogy bátran ellenáll, sztoikusán fogadja a szenvedést, szó nélkül. Az igazgató fenyegetései valósággal felvillanyozták, úgy érezte, szinte megnőtt tőlük. De ez, mint most ráébredt, azért volt, mert nem vette a fenyegetéseket egészen komolyan; nem hitte el, amikor ez szóba került, hogy az igazgató tényleg bármit is tenne. Most, hogy úgy látszott, a fenyegetéseket valóban beváltják, Bernard elképedt. Abból az elképzelt sztoicizmusból, abból az elméleti bátorságból most semmi sem maradt.

Dühöngött önmagára – milyen ostoba is volt! –, az igazgatóra – milyen tisztességtelen volt, hogy nem adott másik lehetőséget, azt a másik esélyt, amit – most már nem volt kétely benne felőle – minden bizonnyal kihasználtnak volna. És Izland, Izland...

Lenina a fejét rázta.

"– Volt és lesz beteggé tesz – idézte –, egy grammot eszem, s csak létezem."

Végül is rábeszélte a férfit, nyeljen le négy szómatablettát. Öt perc múlva nem gondolt már sem a gyökerekre, sem a gyümölcsökre; rózsásan virult a jelen virága. A portás üzenete szerint a gondnok parancsára egy rezervátumi ör érkezett repülővel, és a szálloda tetején várja őket. Azonnal felmentek. Egy nyolcadvér néger várt rájuk Gamma-zöld egyenruhában, aki tisztelgett, és nekifogott, hogy ismertesse a délelőtti programot.

Tíz-tizenkét főbb település képe madártávlatból, aztán leszállás ebédre a Malpais völgyében. Az ottani pihenőház kényelmes, a faluban a vadak valószínűleg éppen nyári ünnepséget tartanak. A legjobb lesz, ha az éjszakát is itt töltik.

Elfoglalták ülőhelyüket a gépben, és felszálltak. Tíz perc múlva már áthaladtak a határ felett, amely a civilizációt a vadságtól elválasztotta. Hegynek fel, völgynek le, a szikes-homokos sivatagokon, erdőkön át, a kanyonok lila mélyén, szirten és csúcson, asztal simaságú fennsíkron keresztül ott húzódott végestelen-végig a kerítés, az ellenállhatatlanul egyenes vonal, a diadalmas emberi szándék mértani jelképe. És a kerítés tövében, itt-ott elszórva fehér csontok mozaikja, egy-egy még nem elrothadt hulla sötét foltja a homokszínű talajon, szarvasok vagy tulkok, pumák vagy sündisznók, prérifarkasok vagy a mohó ölyvek csontjai, amelyeket a döghús szaga vonzott oda, s amelyek mintegy költői igazságszolgáltatásként égtek el, ha túl közel jöttek a pusztító drótokhoz.

– Sosem tanulnak belőle – mondta a zöld egyenruhás pilóta, és az alattuk heverő csontvázakra mutatott. – És nem is fognak tanulni belőle – tette hozzá, és nevetett, mintha valami személyes győzelmet aratott volna a villanyárammal megölt állatok felett.

Bernard is nevetett; két gramm szóma után a vicc valamiképp jónak tűnt. Nevetett, és aztán csaknem azonnal álomba merült, és aludt, amikor elhaladtak Taos és Tesuque, Nambe és Picuris és Pojoaque, Sia és Cochiti, Laguna és Acoma felett, keresztül az Elvarázsolt Mesán, Zuni és Cibola és Ojo Caliente tájain, s amikor felébredt, a gép már a földön állt, Lenina a bőröndöket egy apró, négyszögletes házba cipelte, és a Gamma-zöld nyolcadvér néger érthetetlen beszélgetést folytatott egy fiatal indiánnal.

– Malpais – magyarázta a pilóta, ahogyan Bernard kiszállt. – Ez a pihenőház. Ma délután tánc lesz a poblóban.

Ő majd elviszi magukat oda – mutatott a mogorva fiatal bennszülöttre. – Vicces lesz, azt hiszem – vigyorgott. – Minden vicces, amit ezek csinálnak. – Ezzel visszamászott a gépbe, és beindította a motorokat. – Holnap

visszajövök. És ne felejtsek el, ezek tökéletesen szelídek, a vadak nem bántják magukat – tette hozzá bátorításul Lenina számára. – Van elég tapasztalatuk a gázbombákkal, tudják, hogy nem szabad semmiféle trükköt kipróbálniuk. – Még mindig nevetve bekapcsolta a helikopter légcavarjait, gyorsított, és már el is tűnt.

HETEDIK FEJEZET

A mesa olyan volt, akár egy hajó, amely rőt portengerben futott zátonyra. A csatorna meredek partok között kanyargott, s a völgy egyik falától a másikig ferde csíkban egy zöld sáv futott – a folyó és árterülete. A tengerszoros közepén, annak a kőhajónak az orrában s mintegy annak részeként, a puszta szikla megformált, mértani alakzata gyanánt terült el Malpais települése. Egyik tömb a másik felett, mindegyik emelet alacsonyabb, mint az alatta levő, a magas házak úgy emelkedtek, mint a kék égbe nyúló lépcsőzetes, de amputált piramisok. A lábuknál alacsony épületek és falak girbegurba sora, három oldalról pedig a szakadékok meredeken zuhantak egészen a síkságig. Néhány füstoszlop emelkedett függőlegesen a szél nélküli levegőbe, s tűnt el nyomtalanul.

– Furcsa – mondta Lenina. – Nagyon furcsa. – Ez volt a szavajárása, ha valami nem tetszett neki. – Nem tetszik. És nem tetszik az az ember sem. – Az indián vezetőre mutatott, akit azzal bíztak meg, hogy felvezesse őket a pueblóba. A lány érzéseit nyilvánvalóan viszonzták; amint előttük ment, még a férfi háta is ellenséges, mogorván megvető volt. – Különben is – lehalkította hangját – bűdös.

Bernard nem próbálta meg, hogy ellentmondjon. Továbbgyalogoltak.

Hirtelen mintha maga a levegő is megelevenedett volna, s dobogni kezdett volna, dobogni a vér fáradhatatlan ütemével. Ott fent, Malpaisban elkezdtek verni a dobokat. Lábuk követni kezdte annak a rejtélyes szívnek az ütemét; meggyorsították léptüket. Útjuk a szakadék széléhez vezette őket. A nagy mesa-hajó oldalai följük tornyosultak, az ágyúk lőrései háromszáz láb magasságban.

– Bárcsak magunkkal hozhattuk volna a repülőgépet mondta Lenina, és szemrehányóan bámult fel az üres, fölöttük függő sziklaarcra. – Utálok gyalogolni. És az ember olyan aprónak érzi magát, ha egy hegy lábánál áll a földön.

Egy darabig felfelé haladtak a mesa árnyékában, megkerültek egy emelkedőt, s ott, egy víz vájta szakadékban volt a feljárat. Kapaszkodni

kezdték. Nagyon meredek ösvény volt, amely a vízmosás egyik oldaláról a másikra ment át rézsútosan. Néha a dobok lüktetése éppen hogy hallható volt, máskor pedig úgy tűnt, a következő kanyar után már ott vannak.

Amikor félúton voltak felfelé, egy sas olyan közel repült el mellettük, hogy a szárnycsapásainak hideg szele arcukat érte. Az egyik sziklahasadékban egy halom csont hevert. Mindez nyomasztóan különös volt, és az indián büze egyre erősebb lett. Végül kibukkantak a szakadékból a teljes napfényre. A mesa teteje sima kőasztalhoz hasonlított.

– Mint a Charing-T Torony – jegyezte meg Lenina. De nem Örülhetett ennek a megnyugtató hasonlatosságnak túl sokáig. Halk lábdobogás készítette őket visszafordulásra. Nyakuktól köldökükig meztelen, sötétbarna testükre fehér vonalak pingálva ("akár az aszfaltozott teniszpályák" – magyarázta később Lenina), arcuk embertelenül vad a piros mázolásból, a feketétől és okkersárgától, két indián jött az ösvényen futva. Fekete, hajukba rókaprém és vörös vásznat fontak. Pulykától! köpeny úszott mögöttük, vállukra kötve; hatalmas toll fejdíszek robbantak szét vidám színekben fejük körül. Minden lépésnél, amelyet csak tettek, csilingeltek és csattogtak ezüst karkötőik, súlyos csont nyakláncuk és türkizláncuk. Egyetlen szó nélkül jöttek, csendesen futva özbőr mokasszinjukban. Egyikük valami tollseprűt tartott, a másik mindkét kezében valami olyasmit hozott, ami egy bizonyos távolságból három vagy négy darabból álló, vastag kötélnek látszott. Az egyik kötél kínosan vonaglni kezdett, és Lenina hirtelen észrevette, hogy ezek kígyók.

A férfiak egyre közelebb jöttek; sötét szemük a lányra szegeződött, de anélkül hogy a felismerésnek bármi jelét adták volna, a legkisebb jelét annak, hogy meglátták őt, vagy tudatában lettek volna létezésének. A vonagló kígyó most újra petyhüdtlen lógott a többivel együtt. A férfiak elhaladtak.

– Nem tetszik – mondta Lenina. – Nem tetszik.

Még kevésbé tetszett neki, amit a puebló bejáratánál tapasztalt, ahol vezetőjük otthagya őket, amíg ő maga bement utasításokért. Először is piszok volt mindenütt, szemétdombok, por, kutyák és legyek. A lány arca utálkozó grimaszt öltött. Zsebkendőjét orrához nyomta.

– De hát hogy tudnak így élni?! – tört ki a felháborodott hitetlenség hangján. (Ez lehetetlenségnek tűnt.)

Bernard filozofikusan vállat vont.

– Akárhogy is van, az utóbbi öt-hatezer esztendő során így éltek – mondta. – Úgyhogy feltételezem, mostanára már eléggé hozzászoktak.

– De a tisztaság fél fordság – erősködött a lány.

– Igen, és a civilizáció egyenlő a sterilizációval – folytatta Bernard, ironikus hangon fejezve be az elemi higiénia második hipnopedikus leckéjét. – De ezek az emberek sosem hallottak a mi Fordunkról, és nem civilizáltak. Úgyhogy nincs értelme annak, hogy...

– Ó! – ragadta meg a lány Bernard karját. – Nézd!

Egy csaknem meztelen indián mászott le nagyon lassan a létrán egy szomszédos ház első emeleti teraszáról, a rendkívül magas kor reszketeg óvatosságával. Arca rettentően barázdált volt, s fekete, mint valami obszidián maszk. A fogatlan száj beesett volt. Az ajkak szögleténél s az áll mindkét oldalán néhány hosszú sorté fénylett csaknem fehéren a sötét bőrön. A hosszú, gondozatlan haj szürke csigákban lógott arca körül. Alakja hajlott volt, teste csaknem csontig aszott, csaknem hústalan. Nagyon lassan jött le, minden létrafoknál megpihent, mielőtt nekivágott volna a következőnek.

– Mi baja van? – suttogta Lenina. Szeme tágra nyílt a rémülettől és a megdöbbenéstől.

– Öreg, ennyi az egész – felelte Bernard olyan könnyedén, amint csak tőle tellett. Ő is megdöbbsent, de erőt vett magán, hogy közömbösnek lássék.

– Öreg? – ismételte meg a lány. – De hát az igazgató is öreg, rengeteg öregember van, és ők egyáltalán nem így festenek!

– Ez azért van így, mert mi nem engedjük meg nekik, hogy ilyenek legyenek. Megóvjuk őket a betegségektől. Belső elválasztású mirigyrendszerüket mesterségesen egyensúlyban tartjuk, mintha fiatalok lennének. Nem engedjük, hogy a magnézium-kalcium arányszáma a harmincéves korukban beállt érték alá csökkenjen. Fiatal vérből adunk nekik átömlesztést. Anyagcseréjüket állandó ingerlés alatt tartjuk, így hát természetesen nem így néznek ki. Legalábbis részben – tette hozzá –, mert a legtöbbjük jóval hamarabb meghal, mielőtt elérné ennek a vénségnek az életkorát. Csaknem tökéletes ifjúság hatvanéves korig, aztán puff – vége!

De Lenina nem figyelt oda. Az öregembert nézte. Lassan, nagyon lassan jött le. Lába most megérintette a talajt. Megfordult. Mélyen besüppedt üregében a szeme még mindig rendkívül fényes volt. Az öreg szempár egy hosszú pillanatig kifejezéstelenül a lányra bámult, meglepetés nélkül, mintha ott sem lett volna. Aztán lassan, hajlott háttal elbicegett mellettük, és eltűnt.

– De hát ez szörnyű – suttogta Lenina. Ez borzasztó. Nem lett volna szabad idejönnünk. Zsebébe nyúlt a szómáját keresve, s rádöbbsent, hogy valami páratlan figyelmetlenség folytán az üveget a menedékházban

hagyta odalent. Bernard zsebe is üres volt.

Leninának ellenszer nélkül kellett szembenéznie Malpais borzalmaival. A borzalmak pedig sűrűn és gyorsan követték egymást. A két fiatal nő látványa, akik mellükből szoptatták kisbabájukat, pirulásra készítette, el kellett fordítania fejét. Egész életében nem látott még ennyire egyetlen dolgot. S ami még ennél is kínosabb volt, Bernard ahelyett, hogy tapintatosan nem vett volna róla tudomást, nyílt megjegyzéseket tett erre az undorítóan elevenszüléssel kapcsolatos jelenetre. Most, hogy a szóma hatása kezdett megszűnni, Bernard szégyenkezni látszott a gyengeség miatt, amelynek tanújelét adta reggel a szállodában, s mindent elkövetett, hogy erősnek és szabadelvűnek mutakozzék.

– Milyen csodálatosan intim kapcsolat! – mondta, szándékosan felháborító módon. – És milyen erős érzést eredményez bizonyára! Gyakran gondolok arra, az ember sokat mulaszt azzal, hogy nem lehetett anyja. És talán te is sokat mulasztottál, hogy nem *lettél* anya, Lenina. Képzeld csak el, ott ülnél a saját kisbabáddal...

– Bernard! Hogy mered ezt mondani?! – De arra haladt egy szem- és borbajos öreg nő, s ez a látvány elvonta a lány figyelmét saját haragjáról.

– Menjünk innen! – könyörgött. – Nem szeretek itt lenni. De ebben a pillanatban vezetőjük visszatért, és intett nekik, hogy kövessék, s lefelé vezette őket egy szűk utcán keresztül, a házak között. Befordultak egy sarkon. Egy döglött kutya feküdt egy szemétdombon; egy golyvás asszony egy kislány hajában kereste a tetveket. Vezetőjük megállt egy létra tövében, függőlegesen felemelte kezét, aztán vízszintesen előrelendítette. Úgy tettek, amint némán parancsolta – felmásztak a létrán, és átmentek a kapun, amelybe a létra torkollott, s egy hosszú, keskeny szobába jutottak, amely meglehetősen sötét volt, és búzlott a füsttől, a sült zsírtól és a hosszan viselt, sokáig nem mosott ruháktól. A szoba másik végében újabb kapu volt, amelyen átdöfött a nap egyetlen sugara, s nagyon hangosan és közletről hallatszott a dobszó.

Átléptek a küszöbön, és egy széles teraszon találták magukat. Alattuk, a magas házak közé szorulva ott volt a falu főtere, zsúfolva indiánokkal. Élénk színű takarók, tollak a fekete hajban, a türkiz csillogása, a sötét bőr fénye a hőségben. Lenina újból az orrához nyomta a zsebkendőjét. A tér közepén levő nyitott területen két kőből és vályogból emelt kör alakú építmény állt – nyilván föld alatti helyiségek tetői voltak, mert mindegyik emelvény közepén egy nyitott akna volt, s a lenti sötétségből létra emelkedett ki. A föld alól fuvolaszó hallatszott, de csaknem teljesen elveszett a dobok állandó, kérlelhetetlen lüktetésében.

Lenina szerette a dobszót. Behunyta szemét, átadta magát lágy, ismétlődő mennydörgésüknek, egyre teljesebben hagyta, hogy átjárják őntudatát, míg végül semmi más nem maradt a világon, csak ez a mély lüktetés. Megnyugtatóan emlékeztette ez a szolidaritás-tiszteletek és a Ford-napi ünnepek szintetikus zajaira. "Orgia Forddal" – suttogetta magában. Ezek a dobok pontosan ugyanazt a ritmust verték ki.

Aztán hirtelen, meglepő módon énekhangok kórusa zengett fel – sok száz férfi szólalt meg vad kiáltással, kemény, fémes összhangzatban. Néhány elnyújtott hang és csönd, a dobok mennydörgő csendje, aztán élesen, nyerítő szopránban a nők válasza következett. Aztán újra a dobok, majd újra a férfiak mély, vad kórusa, amely férfiasságukat megerősítette.

Furcsa volt, igen. A hely is különös volt, a zene is, a ruhák, a golyvák és a bőrbetegségek és az öregemberek. De maga az előadás – abban semmi különösen furcsa nem volt.

– Egy alacsonyabb kasztbli közösségi énekre emlékeztet mondta Bernardnak.

De egy kicsivel később már jóval kevésbé emlékeztette őt ilyen ártatlan eseményre. Mert hirtelen azokból a föld alatti, kerek helyiségekből szörnyek elképesztő serege rajzott fel. Rémületes álarcokban és kifestve úgy, hogy egyáltalán nem hasonlítottak emberi lényekre, kisereglettek különös, sántító tánclépésekkel a tér körül, körbe-körbe, menet közben énekelve, körbe-körbe – mindig kicsit gyorsabban, és a dobok is megváltoztatták és meggyorsították ritmusukat, úgyhogy olyan lett, mint a láz lüktetése a dobhártyán; és a tömeg elkezdett együtt énekelni a táncosokkal, egyre hangosabban, aztán felsikoltott az első asszony, aztán még egy és még egy, mintha ölték volna őket, aztán a táncosok vezetője hirtelen kitört a sorból, egy nagy faládához szaladt, amely a tér egyik végében állt, fölemelte fedelét, és kihúzott két fekete kígyót. A tömegből nagy üvöltés támadt, és az összes többi táncos felé rohant kitárt karral. A vezető a kígyókat az elsőnek érkezettek közé dobta, s lehajolt, hogy újabbakat vegyen elő a ládából. Egyre több fekete és barna és foltos kígyót hajigált ki. Ekkor a tánc újrakezdődött, más ritmusban. Körbe-körbe mentek a kígyókkal, kígyóként vonaglottak, térdük és csípőjük lágy, hullámszerű mozgásával. Körbe-körbe. Aztán a vezető jelt adott, és egymás után valamennyi kígyót a tér közepére dobták, akkor egy öregember jött elő a föld alól, és meghintette őket gabonaliszttal, majd egy másik aknából egy asszony került elő, aki egy fekete korsóból vizet fröcskölt rájuk. Azután az öregember felemelte kezét, és megdöböntő, ijesztő csend lett, tökéletes csend. A dobok abbahagyták lüktetésüket,

mintha minden életnek vége szakadt volna. Az öregember a két aknára mutatott, amely az alsó világba vezetett. És lassan, láthatatlan kezek által felemelve alulról, az egyik nyílásból egy sas festett képmása bukkant fel, a másiktól pedig egy meztelen emberé, akit keresztre szegeztek. Ott függtek, látszólag támasz nélkül, mintha körülnéztek volna. Az öregember tapsolt. Egy tizennyolc év körüli fiú meztelenül, csupán egy fehér gyapotnadrágban, kilépett a tömegből, és megállt előtte, karját mellén keresztbe téve, lehajtott fejjel. Az öregember keresztet vetett rá és elfordult. A fiú lassan kezdte körbejárni a kígyók vonagló halmát. Megtette az első kört, és már félig körbejárt másodszor is, amikor a táncosok közül megindult felé egy magas férfi, aki prérifarkas-álarcot viselt, s kezében szögekkel kivert bőrkorbácsot tartott. A fiú úgy haladt tovább, mint aki nem vesz tudomást a másik létezéséről. A prérifarkas-ember felemelte korbácsát; a várakozás hosszú pillanata következett, aztán egy gyors mozdulat, a korbács sziszegése és húsrá csapódásának hangos, üres puffanása. A fiú teste megremegett, de hangot nem hallatott, hanem ment tovább ugyanolyan lassú, szilárd léptekkel. A prérifarkas újra meg újra lesújtott, s minden ütésnél fellihegett, majd mélyen felnyögött a tömeg. A fiú továbbhaladt. Kétszer-háromszor, negyedszer is körülment. Sugárban ömlött a vér. Ötször-hatszor is körbe. Hirtelen Lenina kezével eltakarta arcát, és zokogni kezdett.

– Ó, hagyják már abba, hagyják abba! – könyörgött. De a korbács kérlelhetetlenül lesújtott újra meg újra. Hetedik kör. Akkor hirtelen a fiú megtántorodott, s még mindig egyetlen hang nélkül arcára bukkott. Az öregember fölé hajolt, megérintette hátát egy hosszú, fehér tollal, feltartotta egy pillanatra a vörösre vált tollat, hogy lássák az emberek, aztán háromszor megrázta a kígyók felett. Néhány csöpp lehullt, és hirtelen ismét megszólaltak a dobok, pánikszerűen sietős ritmusban; nagy üvöltés támadt. A táncosok előrelódultak, felkapták a kígyókat, és kifutottak a térről. A férfiak, nők és gyermekek, az egész tömeg utánuk szaladt. Egy perc múlva a tér üres volt, csak a fiú maradt ott, elnyúlva úgy, ahogy elesett, teljesen mozdulatlanul. Az egyik házból kijött három öregasszony, némi nehézséggel felemelték és bevitték. A sas és a keresztre feszített ember egy ideig még örködött az üres puebló felett, aztán, mint akik eleget láttak, lassan lesüllyedtek az aknákban, eltűntek szem elől az alvilágban. Lenina még mindig zokogott.

– Túl borzalmas – hajtogatta, és Bernard minden vigasztalása hiábavaló volt. – Túl borzalmas! Az a vér! – Megrázkódott. – Ó, bárcsak nálam lenne a szóma!

A belső teremből léptek zaja hangzott.

Lenina nem mozdult, arcát kezébe temetve ült, semmit sem látva, elkábulva. Csak Bernard fordult meg.

Annak a fiatal férfinak az öltözéke, aki most kilépett a teraszra, indián volt, de befont haja szalmaszínű volt, szeme világoskék, bőre pedig fehér, bár bronzbarnára lesült.

– Helló. Jó napot – mondta az idegen hibátlan, de sajátos angolsággal. – Maguk civilizáltak, ugye? Maguk a Másik Helyről jönnek, a rezervátumon túlról?

– Ki az ördög...? – kezdte Bernard megdöbbenve. A fiatalember sóhajtott, és a fejét rázta.

– Egy igen boldogtalan úriember. – Aztán a vérnyomokra mutatott a tér közepén. – Látják azt az átkozott helyet? – kérdezte olyan hangon, amely érzelmektől reszketett.

– Adj egy grammot, nem lesz gondod – szólalt meg Lenina gépiesen, tenyere mögül. – Bárcsak nálam lenne a szóma!

– *Nekem* kellett volna ott lennem – folytatta a fiatalember. – De miért nem hagyták, hogy én legyek az áldozat? Én körbementem volna tízszer, tizenkétszer, tizenötször is! Palowhtiwa csak hétszer ment körül. Kétszer annyi vért kaphattak volna belőlem. Pirosra festhették volna a végtelen tengereket. – Tékozló mozdulattal széttárta karját, aztán csüggedten leeresztette. – De nem engedték meg. Nem szeretnek engem a kinézésem miatt. Mindig is így volt ez. Mindig. Könnyek jelentek meg a fiatalember szemében; elszégyellte magát és elfordult.

A megdöbbenés miatt Lenina elfeledkezett arról, hogy meg van fosztva a szómától. Felfedte arcát, és először nézett az idegenre.

– Azt akarja mondani, hogy maga azt *akarta*, hogy megüssék azzal a korbáccsal?

Még mindig elfordulva a lánytól, a fiatalember igenlő mozdulatot tett.

– A puebló érdekében, hogy jöjjön az eső, és nőjön a gabona. És hogy kedvében járjak Pookongnak és Jézusnak. És aztán azért, hogy megmutassam, el tudom viselni a fájdalmat anélkül, hogy felkiáltanék. Igen – és hangjában hirtelen új szín jelent meg, sarkon fordult, kihúzva magát, büszkén, kihívóan felszegve állát –, és hogy megmutassam, hogy férfi vagyok... Ó! – Torkán akadt a szó, elhallgatott, levegő után kapkodott. Életében először látta olyan lánynak az arcát, aki nem csokoládé- vagy kutyabőr színű volt, s akinek haja gesztenyebarna volt és tartóshullámmal berakva, s akinek arckifejezése (megdöbbenő újdonság!) jóindulatú érdeklődést mutatott. Lenina rámosolygott; milyen jóképű fiú, gondolta, s

igazán gyönyörű a teste. A vér a fiatalember arcába szökött, lesütötte szemét, majd egy pillanatra felnézett, hogy lássa, a lány még mindig rámosolyog, s annyira zavarba jött, hogy el kellett fordulnia, s úgy tett, mintha valamit nagyon mereven bámulna a tér túlsó oldalán.

Bernard kérdései elterelték a figyelmét. Ki? Hogyan? Mikor? Honnan? Szemét mereven Bernard arcára szegezte (mert annyira szenvedélyesen vágyódott arra, hogy lássa Lenina mosolyát, hogy egyszerűen nem mert ránézni), és a fiatalember megpróbálta bemutatni önmagát. Linda és ő – Linda az anyja volt (a szó hallatán Lenina kényelmetlenül kezdte érezni magát) – idegenek voltak a rezervátumban. Linda réges-régen érkezett a Másik Helyről, mielőtt még ő megszületett, egy férfival, aki az ő apja volt. (Bernard a fülét hegyezte.) Az anyja elment egyedül sétálni amott a hegyekben, északon, leesett valami meredek helyről, és megsebesült a fején. ("Folytassa, folytassa!" – mondta Bernard izgatottan.) Néhány malpaisi vadász talált rá, és a pueblóba hozták. Ami azt a férfit illeti, aki az apja volt, Linda sohasem látta őt újra. A neve Tomakin volt. (Igen, Thomas volt az igazgató keresztnéve.) Bizonyára elrepült, vissza a Másik Helyre, elment az anyja nélkül – rossz, szívtelen, természet ellen vétkező ember lehetett.

– Így hát én itt születtem Malpaisban – fejezte be. – Malpaisban. – És megrázta a fejét.

Annak a kis háznak a szennye a puebló szélén!

Egy darab por és szemét választotta el a falutól. Két éhség gyötörte kutya szaglászta undorító kéjjel az ajtó elé öntött szemetet. Odabent, amint beléptek, bűzös félhomály volt és hangos légyzűmmögés.

– Linda! – kiáltotta a fiatalember.

A belső szobából egy meglehetősen rekedt női hang válaszolt:

– Megyek.

Várokotak. A padlón levő tálakban ott voltak egy étkezés vagy talán több étkezés maradványai is.

Kinyílt az ajtó. Egy nagyon jól megtermett, szőke squaw lépett át a küszöbön, s megállt, hitetlenül bámult az idegenekre, tátott szájjal. Lenina undorodva vette észre, hogy a nő két elülső foga hiányzik. És a maradék fogak színe... Megborzongott. Rosszabb volt, mint az öregember. Olyan kövér. És az a sok ránc az arcán, a petyhüdség, a redők. És a lelógó orcák, azokkal a vörös foltokkal. És az orrán levő piros erek, a véraláfutásos szemek. És az a nyak, az a nyak és a fejére borított pokróc – rongyos és szennyes. És a zsák formájú, barna tunika alatt azok a hatalmas keblek, a has, a csípő domborulatai. Ó, sokkal csúfabb, mint az öregember, sokkal

csúfabb! És hirtelen ez a lény valóságos szóáradatban tört ki, a lányra rohant kitárt karokkal és – Ford! Ford! – túlságosan undorító volt, félt, hogy a következő pillanatban elhányja magát odaszorította a domborulatokhoz, a melleihez, és elkezdte csókolgatni. Ford! *Csókolgatni*, csorgó nyállal, és túl rémesen búzlótt, érezhetően sosem fürdött, és valósággal át volt itatva azzal az iszonyú dologgal, amit a Delták és Epsilonok palackjaiba tettek (nem, ez nem volt igaz Bernarddal kapcsolatban), tényleg búzlótt az alkoholtól. Lenina kiszabadította magát, amilyen gyorsan csak lehetett.

Lenina előtt egy sírástól duzzadt, eltorzult arc volt; a rémség zokogott.

– Ó, istenem, ó, istenem! – A szóáradat pityergés közepette tört elő. – Ha tudnád, milyen boldog vagyok, ennyi sok év után! Egy civilizált arc. Igen, és civilizált ruhák. Mert én azt hittem, már sohasem látok egy darab igazi műselymet. – Megtapogatta Lenina blúzának ujját. Körmei feketék voltak. – És ez a csodás műbársony nadrág! Tudod, drágám, még mindig megvannak a régi ruháim, amelyekben idejöttem, eltettem mind egy ládába. Majd később megmutatom. Bár persze a műselyem hamar szétmegy, csupa lyuk már. De hát ez a gyönyörű fehér vállszalag, bár azt kell mondanom, a te zöld vállszalagod talán még szebb. Nem mintha *nekem* túl sok hasznomra lett volna a tölténytáska. – Könnyei ismét eleredtek. Gondolom, John már elmondta nektek. Mit kellett szenvednem, és egyetlen gramm szómám sem volt! Csak egy-egy korty meszkál néhanapján, ha Popé hozott belőle. Popé egy fiú, akit valaha ismertem. De az ember utána olyan rosszul érzi magát, a meszkáltól, és az ember rosszul lesz a peyotltól, különben is szörnyű az az érzés, hogy másnap még jobban kell szégyenkezni az egész miatt. És én *annyira* szégyenkeztem! Csak képzeld el, nekem, egy Bétának, kisbabám van, képzeld magad a helyembe! – (A puszta célzástól összerázkódott Lenina.) – Bár nem az én hibám volt, esküszöm, mert még mindig nem tudom, hogyan történt, ha hozzáveszem, hogy mindig elvégeztem a malthusi gyakorlatokat; tudod, szám szerint, egy, kettő, három, mindig, esküszöm, de hát megtörtént, és persze itt nem volt semmiféle abortuszállomás. Erről jut eszembe, még mindig Chelsea-ben van? – kérdezte. Lenina bólintott. – És még mindig kivilágítják kedden és pénteken? – Lenina ismét bólintott. – Az a gyönyörű rózsaszín üvegtorony! – Szegény Linda felemelte arcát, és lehunyt szemmel, elragadtatva szemlélte az elképzelt, fényárban úszó épületet. – És a folyó éjszaka – suttogta. Nagy könnycseppek szivárogtak ki lassan szoroson lezárt szemhéjai alól. – És a visszarepülés este Stoke Pogesből. És aztán egy meleg fürdő és a vibrovákuumos masszázs... Igen. – Mély

lélegzetet vett, megrázta a fejét, újra kinyitotta a szemét, szípozott egyet-kettőt, aztán ujjába fújta az orrát, és kezét szoknyájába törölte. – Ó, bocsánat! – mondta válaszképpen Lenina önkéntelen, undorodó fintorára. – Nem lett volna szabad ezt tennem. Bocsánat. De hát *mit* lehet tenni, ha egyszer nincs zsebkendő? Emlékszem, valaha mennyire felháborított engem ez a sok piszok, és semmi sem volt fertőtlenítve. Csúnya vágás volt a fejemen, amikor először idehoztak. El sem tudják képzelni, mit szoktak rátenni. Piszkot, egyszerűen piszkot. "A civilizáció sterilizáció" – szoktam nekik mondogatni. "Mindenki tisztel majd és megáld, ha tiszta vécéd s fürdőszobád" – ezt mondogattam nekik, mintha csak gyerekeknek beszélnek. De persze nem értették. Hogyan is érthették volna? Végül is azt hiszem, hozzászóltam. Végeredményben, hogyan *lehet* tisztán tartani a dolgokat, ha egyszer nincs meleg víz? És nézzék meg ezeket a ruhákat. Ez a nyomorult gyapjú nem műanyag. Ez örökké tart. És elvárják az embertől, hogy megvarrja, ha elszakad. De én Béta vagyok, a megtermékenyítőteremben dolgoztam; soha senki nem tanított meg ilyesmire. Nem az én dolgom volt. Különben is, sosem tekintették helyes dolognak a ruhák foltozását. El kell mindent dobni, ha lyukas lesz, és újat kell venni. "Aki foltos, sosem módos." Hát nem igaz? A foltozgatás társadalomellenes. De itt minden egészen más. Olyan, mintha bolondokkal lenne állandóan összezárva az ember. Minden örülség, amit csak tesznek. – Körülnézett, látta, hogy John és Bernard otthagya őket, és fel-alá sétál a porban és szemétkben a ház előtt, de azért diszkréten lehalkította hangját, és olyan közel hajolt, miközben Lenina megmerevedett, és igyekezett elhúzódnival, hogy embriómérget árasztó leheletének bűze Lenina haját borzolta. – Például – suttozta rekedten –, ahogy ezek egymással együtt vannak. Örültek, én mondom neked, teljesen örültek. Mindenki mindenkire tartozik, hát nem igaz, nem igaz? – hajtogatta, és Lenina blúzának ujját rángatta. Lenina elfordított fejjel bólintott, kieresztette lélegzetét, amit eddig visszatartott, és megpróbált új levegőt beszívni, amennyire lehetséges, szennyezetlent. – Hát itt meg – folytatta a másik az a szokás, hogy senki sem tartozik többhöz egy személynél. És ha több emberrel van dolgod a normális módon, akkor a többiek azt gondolják rólad, hogy rossz vagy és antiszociális. Gyűlölnék és megvetnek. Egyszer egy csomó nő eljött, és patáliát csapott, mert a férfiak eljöttek meglátogatni. Hát miért ne? És aztán rám rontottak... Nem, ez túl szörnyű volt. Nem akarok beszélni róla. – Linda eltakarta arcát, és megborzongott. – Olyan utálatosak itt a nők. Örültek, örültek és kegyetlenek. És persze fogalmuk sincs a malthusi gyakorlatokról vagy a palackokról, a lefejtésről

vagy bármi ilyesmiről. Úgyhogy folyton gyereket szülnek, kölykeznek, mint a kutyák. Túlságosan undorító. És ha arra gondolok, hogy én... Ó, Ford, Ford, Ford! És mégis, John nagy vigaszt jelentett nekem. Nem is tudom, mihez kezdtem volna nélküle. Bár tényleg annyira felizgatta, valahányszor egy férfi... Még egészen kicsi korában is. Egyszer (de ez akkor volt, amikor már nagyobbacska volt) megpróbálta megölni szegény Waihusiwát – vagy Popé volt az? –, csak azért, mert néha lefeküdtem velük. Mert sosem tudtam *megértetni* vele, hogy a civilizált embereknek így illik ezt csinálni. De hát az örütség járványos, azt hiszem. Mindenesetre, úgy látszik, John elkapta az indiánoktól. Mert persze sokat volt velük. Bár mindig olyan disznók voltak vele, és nem engedték meg neki, hogy ugyanazokat a dolgokat csinálja, mint a többi fiú. Ami bizonyos mértékig jó volt, mert könnyebb volt számomra, hogy egy kicsit kondicionáljam. Fogalmad sincs, milyen nehéz dolog! Olyan sok minden van, amit nem tud az ember; nem az én dolgom volt, hogy tudjam. Úgy értem, amikor a gyerek megkérdezi, hogyan működik egy helikopter, vagy ki teremtette a világot – nos, mit válaszolsz, ha egy Béta vagy, és egész életedben a megtermékenyítőteremben dolgoztál? Mit felelsz neki?

NYOLCADIK FEJEZET

Odakint, a porban és szemétben (most már négy kutya volt ott) Bernard és John sétálgatott lassan fel s alá.

– Nehéz számomra, hogy megértsem – mondta éppen Bernard –, hogy rekonstruáljam. Mintha különböző bolygókon élnénk, más évszázadban. Egy anya, aztán ez a sok piszok és istenek, öregség és betegség... – Megrázta fejét. – Csaknem felfoghatatlan. Sohasem fogom megérteni, hacsak meg nem magyarázza.

– Megmagyarázni? Mit?

– Ezt. – A pueblóra mutatott. – Azt. – A falu szélén álló kis házra nézett. – Mindent. Az egész életét.

– De hát mit lehet mondani?

– Mondja el az elejétől kezdve. Ameddig csak vissza tud emlékezni.

– Ameddig csak vissza tudok emlékezni... – John a homlokát ráncolta. Hosszú csend következett.

Nagyon meleg volt. Rengeteg tortillát és édeskukoricát ettek. Linda azt mondta:

– Gyere, és feküdj le, kicsikém. – Együtt feküdtek a nagy ágyban. – Énekelj! – és Linda énekelt. Azt énekelte, hogy "Mindenki tisztel majd és megáld...", meg azt, hogy "Bébi, isten veled, mindjárt lefejtenek". Aztán Linda hangja egyre jobban elhalkult...

Hangos zaj támadt, és John hirtelen felriadt. Egy férfi mondott valamit Lindának, és Linda nevetett. Az anyja felhúzta a takarót az álláig, de a férfi újra lehúzta. A férfi haja olyan volt, mint két fekete kötél, és karja körül szép ezüst karkötőt viselt, kék kövekkel kirakva. Tetszett neki a karkötő, de azért meg volt ijedve, elrejtette arcát Linda teste mellett. Linda rátette a kezét, és ettől nagyobb biztonságban érezte magát. Azokkal a másféle szavakkal, amiket ő nem értett olyan jól, az anyja azt mondta a férfinak: "Addig nem, amíg John itt van." A férfi ránézett, aztán újra Lindára, s néhány szót szólt halkán. Linda azt felelte: "Nem." De a férfi felé hajolt, az ágy felett, és az arca óriási volt, rettenetes; a fekete hajkötelek megérintették a takarót. "Nem" – mondta Linda ismét, és érezte, hogy anyja keze erősebben szorítja. "Ne, ne!" De a férfi megragadta egyik karjánál fogva, és ez fájt. Felsikoltott. A férfi megfogta másik kezével is, és felemelte. Linda még mindig tartotta, még mindig azt hajtogatta: "Ne, ne!" A férfi valami rövidet és dühöset mondott, és hirtelen az anyja keze elengedte. "Linda, Linda!" Rugdosott és tekergőzött, de a férfi odavitte az ajtóhoz, kinyitotta, letette a padlóra a másik szoba közepén, és elment, bezárva az ajtót maga mögött. Felállt, az ajtóhoz szaladt. Lábujjhegyre állva éppen el tudta érni a nagy fareteszt. Felemelte, és megtaszította az ajtót, de nem nyílt ki. "Linda!" – kiáltotta. De az anyja nem válaszolt.

Emlékezett egy óriási szobára, meglehetősen sötét volt; és voltak ott nagy, fából készült dolgok, amelyekhez zsinórok voltak erősítve, és sok asszony állt körülöttük – takarót készítettek, Linda azt mondta. Linda azt mondta, üljön le a sarokba a többi gyerekekkel, ő meg odament, és segített az asszonyoknak. Sokáig játszott a kisfiúkkal. Hirtelen az emberek nagyon hangosan kezdtek beszélni, és aztán a nők ellökdösték Lindát, és Linda sírt. Az ajtóhoz ment, és ő utána futott. Megkérdezte tőle, miért mérgesek azok. "Mert eltörtem valamit" – mondta. És aztán ő is dühös lett. "Honnan tudhatnám, hogyan kell azt az átkozott szövést csinálni? – mondta. – Átkozott vademberek!" Megkérdezte tőle, mi az, hogy vademberek. Amikor visszatértek a házukhoz, Popé az ajtónál várt, és bejött velük együtt. Volt nála egy nagy lopótök, tele valami vízszerű folyadékkal, de nem Víz volt, hanem valami rossz szagú dolog, ami égette az ember száját, és megköhögtetett. Linda ivott belőle, és Popé is ivott, és aztán Linda sokat nevetett, és nagyon hangosan beszélt; és aztán az anyja és Popé átment a

másik szobába. Amikor Popé elment, ő bement a szobába. Linda ágyban feküdt, és olyan mélyen aludt, hogy nem tudta felébredni.

Popé gyakran szokott jönni. Azt mondta, hogy a lopótökből levő vacakot meszkálnak hívják, de Linda azt mondta, hogy szómának kellene nevezni, csakhogy utána az ember rosszul érzi magát. Ő gyűlölte Popét. Gyűlölte valamennyiüket – az összes férfit, aki meglátogatta Lindát. Az egyik délután, amikor a többi gyerekkel játszott – hideg volt, emlékezett rá, és a hegyeken látszott a hó –, visszajött a házba, és dühös hangokat hallott a hálószobából. Női hangok voltak, és olyan szavakat mondtak, amelyeket nem értett, de azt tudta, hogy szörnyű szavak voltak. Aztán hirtelen – bumm! valamit felborítottak, hallotta, hogy az emberek gyorsan járkálnak, aztán még egy zuhanás volt, és aztán olyan zaj, mint amikor az öszvért ütik, csak nem olyan csontos zaj, aztán Linda sikoltott. "Ó, ne, ne, ne!" – ezt mondta. Berohant. Három nő volt ott sötét takaróba burkolva. Linda az ágyon hevert. Az egyik nő a csuklójánál fogva tartotta. A másik ráfeküdt a lábára, hogy ne tudjon rúgni. A harmadik pedig egy ostorral verte. Egyszer, kétszer, háromszor; és Linda minden egyes alkalommal felsikoltott. Sírva ráncigálta a nő takarójának szegélyét. "Kérem, kérem!" De az a szabad kezével távol tartotta. Az ostor újra lecsapott, és Linda megint sikoltott egyet. Ő meg elkapta az asszony óriási, barna kezét, és teljes erejéből beleharapott. Az felkiáltott, kirántotta kezét, és akkorát lökött rajta, hogy elesett. Ahogy ott feküdt a földön, háromszor ráhúzott az ostorral. Jobban fájt, mint bármi, amit addig érzett – mint a tűz. Az ostor újra szisszent egyet, lesújtott. De ekkor Linda volt az, aki sikoltott.

– De hát miért akartak téged bántani, Linda? – kérdezte aznap este. A fiú sírt, hiszen az ostorcsapások vörös nyomai oly szörnyen szaggattak. De azért is sírt, mert az emberek olyan gonoszak és igazságtalanok, és mert ő csak egy kisfiú, és semmit sem tehet ellenük. Linda is sírt. Mert ő ugyan felnőtt volt, de nem volt elég erős ahhoz, hogy három emberrel megküzdjön. Igazságtalan dolog volt ez vele szemben is. Miért akartak bántani téged, Linda?

– Nem tudom. Honnan tudnám? – Nehéz volt meghallani, mit mond az anyja, mert hason feküdt, és arcát a párnába fúrta. – Ők azt mondják, hogy azok a férfiak az ő férfiak folytatta, de mintha egyáltalán nem hozzá beszélt volna, hanem valakivel, aki ott van benne, legbelül. Hosszú beszéd következett, amiből semmit sem értett, aztán az anyja újból zokogni kezdett, még hangosabban.

– Ó, ne sírj, Linda! Ne sírj.

Odafurakodott hozzá. Átölelte anyja nyakát. Linda felkiáltott.

– Jaj, vigyázz! A vállam! Jaj! – és erősen eltaszította magától. A feje a falnak koppant. – Te kis hülye! – kiáltotta, s aztán hirtelen pofozni kezdte. Egy pofon, még egy...

– Linda! – üvöltött. – Jaj, anya, ne!

– Nem vagyok az anyád! Nem leszek az anyád!

– De Linda... Jaj! – Megint arcon vágta.

– Vadember lett belőlem! – kiabálta az asszony. – Hogy kicsinyeim legyenek, akár egy állatnak... Ha te nem lettél volna, odamehettem volna a felügyelőhöz, elmehettem volna. De kisbabával nem lehetett. Túláságosan szégyenletes lett volna.

Látta, hogy ismét meg akarja ütni, és felemelte karját, hogy védje az arcát.

– Jaj, ne, Linda, kérlek, ne!

– Te kis vadállat! – Lefeszítette a karját, s most arca védtelen maradt.

– Ne, Linda! – Becsukta szemét, az ütést várva.

De az anyja nem ütötte meg. Kis idő múlva újra kinyitotta szemét, és látta, hogy az anyja nézi. Megpróbált rámosolyogni. Az anyja hirtelen átölelte, és összevissza csókolta.

Linda néha napokig egyáltalán fel sem kelt. Feküdt az ágyban, és szomorkodott. Vagy pedig itta a vacakot, amit Popé hozott, és rengeteget nevetett és elaludt. Néha beteg is volt. Az anyja gyakran elfelejtette megmosdatni, és semmi más ennivaló nem akadt, csak hideg tortilla. Arra is emlékezett, hogy amikor az anyja először fedezte fel azokat a kis állatkákat a hajában, hogyan sikoltzott egyfolytában.

Azok voltak a legboldogabb idők, amikor az anyja a Másik Helyről mesélt.

– És az ember tényleg akkor megy repülni, amikor csak akar?

– Amikor csak akar. – És mesélt neki a gyönyörű zenéről, ami egy dobozból jön, és a kedves játékokról, amelyeket játszani lehet, és a finom enni-innivalókról és a fényről, ami akkor lesz, ha egy kis izét megnyomunk a falon, és a képekről, amelyeket hallani és tapintani és szagolni is lehet, és a rózsaszín és zöld és kék és ezüst házakról, amelyek hegymagasságúak, és mindenki boldog, és senki sem szomorú vagy mérges, és mindenki mindenkire tartozik, és a dobozokról, amelyeken látni és hallani lehet, mi történik a világ túlsó felén, és kisbabák a gyönyörű, tiszta palackokban – minden olyan tiszta, és nincsenek rossz szagok, egyáltalán nincs piszok – és az emberek sosem magányosak, hanem együtt élnek, és olyan vidámak és boldogok, akár a nyáridei táncok itt, Malpaisban, de sokkal

boldogabbak, és a boldogság elérhető mindennap, bármelyik nap... Órákig elhallgatta ezt. És néha, amikor ő és a többi gyerek kifáradt a túl sok játéktól, a puebló egyik vénembere mesélni szokott nekik, azokkal a másféle szavakkal, a világ nagy átalakítójáról és a hosszú harcról a Jobb Kéz és a Bal Kéz között, a Nedves és a Száraz között; aztán Awonawilonáról, aki nagy ködöt csinált azzal, hogy éjszaka gondolkodott, és aztán az egész világot ködből teremtette; Földanyáról és Égatyáról; Ahaiyutáról és Marsailemáról, a Háború és a Lehetőség ikeristenségeiről, Jézusról és Pookongról, Máriáról és Etsanathehiről; az asszonyról, aki megfiatalítja magát; a lagunai Fekete Kőről és a Nagy Sasról és az acomai Miasszonyunkról. Különös történetek voltak ezek, annál is inkább csodálatosak, mert azokkal a másféle szavakkal mondták el őket, s így nem értette teljesen. Agyában fekvő a mennyországra gondolt és Londonra és az acomai Miasszonyunkra és a tiszta üvegekben levő kisbabák hosszú soraira és Jézusra, amint felrepül, és Lindára, amint felrepül, és a Világkeltető nagy Igazgatójára és Awonawilonára.

Sok férfi látogatta meg Lindát. A fiúk kezdtek ujjal mutogatni a fiúra. Furcsa, másféle szavaikkal azt mondták, hogy Linda rossz; olyan neven neveztek, amelyeket nem értett, de azt tudta, hogy rossz nevek. Egyszer egy dalt kezdtek fűjni róla, újra és újra. Megdobálta őket kővel. A fiúk visszadobálták, egy éles kő felhasította az arcát. A vérzés nem akart elállni, elborította a vér.

Linda megtanította olvasni. Egy darab faszénnel képeket rajzolt a falra – egy ülő állatot, egy kisbabát a palackban, aztán betűket is írt. MAMA ELEMENT. OTT A TÓ, OTTÓ. Gyorsan és könnyen tanult. Amikor már valamennyi szót el tudta olvasni, amit felírt a falra, Linda felnyitotta nagy faládáját, és a mókás, kis piros nadrágok alól, amelyeket sosem hordott, előhúzott egy vékony kis könyvecskét. Már gyakran látta régebben is.

– Ha nagyobb leszel – mondogatta az anyja –, majd elolvashatod. – Hát most már elég nagy lett. Büszke volt. – Attól félek, majd nem találod nagyon izgalmasnak – mondta Linda. – De ez az egyetlen dolog, ami itt van nálam. – Felsóhajtott. – Ha láthatnád azokat a gyönyörű olvasógépeket, amelyek Londonban voltak nekünk! – Olvasni kezdett. *Az embrió kémiai és bakteriológiai kondicionálása. Gyakorlati utasítások az embrióraktár Béta-dolgozói számára.* Negyedórát vett igénybe csak az,

amíg a címet ki tudta silabizálni. Ledobta a könyvet a földre. – Rohadt, rohadt könyv! – mondta, és sírni kezdett.

A fiúk még mindig rettentő dalukat fújták Lindáról. Néha ki is nevettek, hogy olyan rongyos. Ha elszakította ruháját, Linda nem értett hozzá, hogyan kell megvarrni. A Másik Helyen, magyarázta neki, az emberek eldobják a lyukas ruhákat, és újakat vesznek. "Rongyos, rongyos!" – szokták a fiúk kiabálni neki. "De én tudok olvasni – gondolta –, ők meg nem tudnak. Még azt sem tudják, mi az, hogy olvasni." Elég könnyű dolog volt, ha jó erősen az olvasásra gondolt, hogy úgy tegyen, egyáltalán nem érdekli, hogy gúnyt üznek belőle. Újból elkérte Lindától a könyvet.

Minél inkább mutogattak és énekeltek a fiúk, annál keményebben nekiveselkedett az olvasásnak. Nemsokára az összes szót egészen jól ki tudta olvasni. Még a leghosszabbakat is. De mi volt vajon az értelmük? Megkérdezte Lindát, de még amire tudott is válaszolni, az sem tette az egészet sokkal világosabbá. És többnyire egyáltalán nem tudott felelni.

– Mik azok a vegyi anyagok? – kérdezte például.

– Ó, hát az olyan anyagok, mint a magnéziumsók vagy az alkohol, amiktől a Delták és Epszilonok aprók és fejletlenek maradnak, vagy a kalcium-karbonát, ami a csontoknak szükséges, és minden ilyesféle dolog.

– De hogyan készítik a vegyi anyagokat, Linda? Honnan származnak?

– Hát azt nem tudom. Üvegekből kapjuk őket. És ha az üvegek kiürülnek, az ember elküldi őket a vegyi anyag-raktárba újabb adagért. Azt hiszem, a vegyi anyag-raktárban dolgozó emberek csinálják. Vagy ők hozzák el a gyárból. Nem tudom. Sosem foglalkoztam kémiával. Az én munkám mindig az embriókkal volt kapcsolatban.

Ugyanígy történt bármi mással is, amiről csak érdeklődött. Úgy tűnt, Linda sohasem tud semmit. A puebló öregemberei sokkal határozottabb válaszokat adtak.

– Az emberek és az összes lények magvait, a nap magvát és a föld magvát és az ég magvát – Awonawilona teremtette mindet a Növekedés Kódéból. Mármost a világnak négy Anyaméhe van; ő pedig a magvakat a négy méh közül a legalacsonyabbikba helyezte. És a magvak szép lassan növekedni kezdtek...

Egyik nap (John később úgy számítgatta, hogy ez nem sokkal tizenkettedik születésnapja után lehetett) hazajött, és talált egy könyvet, amit még sosem

látott. A könyv a hálószoba padlóján hevert. Vastag könyv volt, és nagyon réginek látszott. A kötését megrágták az egerek, egyes lapjai kijártak és meggyűrődtek. Felvette, ránézett a címlapra: a könyv címe az volt, hogy *William Shakespeare Összes művei*.

Linda az ágyon feküdt, azt a rettenetes, bűdös meszkált itta csészéből.

– Popé hozta – mondta. A hangja vastag volt és rekedt, mintha nem is az ő hangja lett volna. – Kiva-antilop egyikládájában hevert. Úgy látszik, ott volt vagy pár száz évig. Azt hiszem, így van, mert belenéztem, és mintha hülyeségekkel volna tele. Civilizálatlan. De azért elég jó lesz neked arra, hogy tovább gyakorold az olvasást. – Kortyolt egy utolsót, letette a csészét az ágy mellé a padlóra, oldalra fordult, csuklott egyet-kettőt, és elaludt.

Találomra kinyitotta a könyvet.

*Hah! egy zsíros ágy
Nehéz szagú veritékében élni;
Bűzben rohadva mézeskedni ott
A szurtos almon...**
[* Arany János fordítása]

A különös szavak átzúgtak elméjén; dübörögtek, akár a mennydörgés, akár a nyáriidei táncok dobszava, ha a dobok beszélni tudtak volna; akár a férfiak dala, amint a Gabonadalt éneklik, gyönyörű, gyönyörű, hogy sírni kell tőle; mint amikor a vén Mitsima varázsszavakat mormol tollai és faragott borjai és csont- és kődarabjai fölött – *kiathla tsilu silokwe silokwe silokwe. Kiai silu silu, tsithl* –, de jobb volt, mint Mitsima varázslata, mert többet jelentett, mert *őhózzá* szólt; csodálatosan szóltak e szavak, csak félig érthetően, rettentően gyönyörű varázslattal, Lindáról; Lindáról, amint ott fekszik hortyogva az ágy mellett a padlón, az üres csészével; Lindáról és Popéről, Lindáról és Popéről.

Egyre jobban gyűlölte Popét. Az ember folyton mosolyoghat, mégis lehet gazember. Lelkiismeretlen, áruló, bujálkodó, szívtelen gazember. Mit jelentettek pontosan ezek a szavak? Csak félig tudta. De varázserejük hatott, és tovább dübörgött fejében, s valahogy úgy tetszett, addig nem is gyűlölte igazán Popét; nem gyűlölte *igazán*, mert nem volt képes arra, hogy kimondja, mennyire gyűlöli. De most már rendelkezésére álltak ezek a szavak, ezek a szavak, amelyek a dobokhoz, az énekhez és a varázslathoz hasonlítottak. Ezek a szavak és a furcsa-furcsa történet, amelyből kivette

őket (számára nem volt se füle, se farka, de azért csodálatos volt, csodálatos) ezek megadták annak okát, miért kell gyűlölnie Popét, s a gyűlöletét is elevenebbé tették; még magát Popét is sokkal valóságosabbá varázsolták.

Egyszer, amikor bejött játék után, a belső szoba ajtaja nyitva volt, és látta őket, amint együtt feküdtek az ágyban, alva a fehér Lindát és a csaknem fekete Popét mellette, egyik karja az anyja válla alatt, a másik sötét kéz a mellén, és hosszú hajának egyik varkocsa az anyja torkán nyúlt el, mint valami fekete kígyó, amely megpróbálja megfojtani. Popé lopótöke és egy csésze állt a padlón az ágy mellett. Linda horkolt.

Mintha eltűnt volna a szíve, s helyén csupán egy lyuk maradt volna. Üres volt. Üres és hideg, és nagyon beteg, és szédült. A falnak támaszkodott, hogy magához térjen. Lelkiismeretlen, áruló, buja... Akár a dobok, akár a gabonáért éneklő férfiak, akár a varázslat, a szavak egyre ismételték önmagukat a fejében. Az előbb még fázott, most hirtelen forróság öntötte el. Arca égett a feltódult vértől, a szoba ingott, és elsötétült a szeme előtt. Fogát csikorgatta. "Meg fogom ölni, meg fogom ölni, meg fogom ölni!" – hajtogatta. És váratlanul újabb szavakra bukkant.

*Majd részegen ha alszik vagy dühöng,
Vagy vérparázna ágyán kéjeleg...*

A varázslat az ő oldalán volt, a varázslat mindent megmagyarázott, és parancsokat adott. Visszament a külső szobába. "Majd részegen ha alszik..." A húsvágó kés ott hevert a padlón, a tűzhely mellett. Felkapta és lábujjhegyen odament az ajtóhoz újra. "Majd részegen ha alszik, részegen ha alszik..." Átrohant a szobán, és szúrta – ó, a vér! –, szúrta újra, amint Popé felriadt és felemelkedett, felemelte kezét, hogy újból lesújtson, de csuklóját elkapták, megragadták, és – ó, ó! – megcsavarták. Moccanni sem tudott, csapdába esett, és ott volt Popé apró, fekete szeme, nagyon közel, s az övébe mélyedt. Lesütötte szemét. Két vágás volt Popé bal vállán. "Jaj, nézd, vérzik!" Az anyja sosem tudta elviselni a vér látványát. Popé felemelte a másik kezét – hogy megüsse, azt hitte. Megmerevedett, hogy fogadja az ütést. De Popé keze csak megfogta az álla alatt, és maga felé fordította az arcát, úgyhogy ismét Popé szemébe kellett néznie. Hosszú ideig, ami sok-sok órának tetszett. És hirtelen – nem tehetett róla – sírni kezdett. Popéból kitört a nevetés. "Menj – mondta a másféle indián szavakkal –, menj csak, bátor Ahaiyutám!" Átszaladt a másik szobába, hogy elrejtse könnyeit.

– Tizenöt éves vagy – mondta a vén Mitsima indián szavakkal. – Most már megtaníthatlak, hogyan kell az agyaggal bánni.

Guggolva ültek egymás mellett a folyó partján. Mitsima felmarkolt egy csomó nedves agyagot.

– Először is – mondta – csinálunk egy kis holdat. – Az öregember korongot gyúrt az agyagból, aztán széleit felhajtotta; a holdból lapos kupa lett.

John lassan és ügyetlenül utánozta az öregember finom mozdulatait.

– Egy hold, egy kupa és most egy kígyó. – Mitsima a agyagból hosszúkás hurkát csinált, hajlékony kört formált belőle, és rátapasztotta a kupa peremére. – Aztán még egy kígyót. És még egyet. Megint egyet. – Kört kör után, Mitsima így építette fel az edény falát; először szűk volt, aztán hasas lett, majd a nyaka felé újból összeszűkül. Mitsima gyúrta, ütögette, simítgatta és vakargatta, s végül ott állt készen, alakja már a malpaisi vizeskancsók ismerős formáját vette fel, de hófehér volt, nem fekete, s tapintásra még lágy. Az ő korsója is ott állt hamarosan Mitsimáé mellett, annak görbe gúnyrajzaként. Amint ránézett a két korsóra, nevetnie kellett.

– De a következő már jobb lesz – mondta, és már locsolta is az agyagot az új korsóhoz.

Az agyag idomítása, alakítása, ujjainak érzete, amint egyre ügyesebbek és erősebbek lesznek – mindez különös gyönyörrel töltötte el. "A-, B-, C-, D-vitamin vár, nincsen jobb a csukamájnál" – énekelgette magában munka közben. Mitsima is énekelte – egy dalt, amely medveölésről szólt. Egész nap dolgoztak, s egész nap tele volt erős, mindent átható boldogsággal.

– Jövő télen majd megtanítlak, hogyan kell íjat készíteni mondta a vén Mitsima.

Sokáig álldogált a ház előtt, aztán végre befejeződtek odabent a szertartások. Kinyílt az ajtó; kijöttek. Elsőnek Kothlu jött ki, jobb keze kinyújtva és ujjai szorosra zárva, mintha valami drágakövet szorongatott volna. Hasonlóképpen kinyújtott kézzel Kiakimé követte. Csendben haladtak, és csöndesen jöttek mögöttük a testvérek és nővérek és unokatestvérek s, az öregemberek egész serege.

Kivonultak a pueblóból a fennsíkon keresztül. A szirt szélén megtorpantak, szembefordultak a hajnali nappal. Kothlu kinyitotta markát.

Egy csipetnyi búzaliszt volt a tenyerén; rálehel, mormolt néhány szót, aztán eldobta, egy maroknyi fehér port, a nap felé. Kiakimé hasonlóképpen tett. Aztán Kiakimé apja lépett előre, feltartott egy tollas imapálcát, hosszan imádkozott, aztán a botot a búzaliszt után hajította.

– Elvégeztetett – szólt a vén Mitsima hangosan. – Összeházasodtak.

– Hát én csak annyit mondok – szólalt meg Linda, amint elfordultak –, hogy nagy hűhót csapnak egy ilyen semmiség miatt. Civilizált országokban, amikor egy fiú meg akar kapni egy lányt, hát akkor csak egyszerűen... Hát *te* hová mégy, John?

De a fiú nem ügyelt anyja hívására, továbbzaladt, el, el, bárhová, ahol egyedül lehet.

Elvégeztetett. A vén Mitsima szavai ismétlődtek agyában. Elvégeztetett, elvégeztetett... Csendben és messziről, de erősen, kétségbeesetten, reménytelenül már régen szerelmes volt Kiakiméba. És most elvégeztetett. Tizenhat éves volt.

Teliholdnál, a Kiva-antilopban titkokat mondtak, titokzatos dolgokat tettek és viseltek el. Fiúkként mentek be a kivába le, és férfiaként jöttek ki újra. A fiúk mind féltek, ugyanakkor türelmetlenek is voltak. És most végre érkezett a nap. A nap leszállt, a hold felkelt. Együtt haladt a többiekkel. A férfiak sötétben álldogáltak a kiva bejáratánál; a létra lefelé vezetett a vörösen megvilágított mélybe. Az élen haladó fiúk már meg is kezdték a leszállást. Hirtelen az egyik férfi előrelépett, karon ragadta, és kihúzta a sorból. Kiszabadította magát, és visszabújt a helyére, a többiek közé. Most a férfi megütötte, meghúzta a haját. "Neked nem ott a helyed, fehér hajú!" "Nem a szuka fiának!" – mondta valaki a többi férfi közül. A fiúk nevettek. "Menj!" – De ő még mindig ott a csoport szélén kóválygott. "Menj!" – kiáltották újból a férfiak. Egyikük lehajolt, felvett egy követ, elhajította. "Menj, menj, menj!" Valóságos közápor volt már. Véresen futott el a sötétben. A vörösen fénylő kivából énekszó hallatszott. Az utolsó fiú is leászott a létrán. Teljesen egyedül maradt.

Teljesen egyedül, a pueblón kívül, a mesa kopár síkságán. A szikla olyan volt, mint kiféheredett csontalom a holdfényben. Lent a völgyben a prérifarkasok a holdra üvöltöztek. A sebek fájtak, a vágások még véreztek, de nem a fájdalom miatt zokogott, hanem mert teljesen egyedül volt, mert kikergették egyedül, a sziklák és a holdfény e csontvázvilágába. A szakadék szélén leült. A hold mögötte volt; lenézett a mesa fekete árnyékába, a halál fekete árnyába. Csak egyetlen lépést kellett tennie,

egyetlen kis ugrást... Előretartotta jobb kezét a holdfényben. A csuklóján levő sebből még mindig szivárgott a vér. Minden néhány másodpercben lecsöppent egy csepp, mely csaknem színtelen volt a halotti fényben. Csepp, csepp, csepp. Holnap és holnap és holnap...

Felfedezte az időt, a Halált és Istent.

– Egyedül, mindig csak egyedül – mondta éppen a fiatalember.

Ezek a szavak síró visszhangra leltek Bernard elméjében. Egyedül, egyedül...

– Én is egyedül vagyok – mondta hirtelen kitörő bizalommal. – Szörnyen egyedül.

– Igazán? – John meglepetten bámult. – Én azt hittem, hogy a Másik Helyen... Azt akarom mondani, hogy Linda folyton hajtogatta, hogy ott soha senki sincs egyedül.

Bernard kínosan elvörösödött.

– Tudja – mondta dűnnyögve és másfelé nézve –, én eléggé különbözöm a legtöbb embertől, azt hiszem. Ha az embert véletlenül másképpen fejtik le...

– Igen, pontosan erről van szó. – A fiatalember bólogatott. – Ha az ember másféle, akkor arra kényszerül, hogy egyedül legyen. Nyomorultul bánnak vele. Tudja, hogy engem teljesen kihagytak mindenből? Amikor a többi fiút elküldték, hogy az éjszakát a hegyekben töltsék, tudja, amikor meg kell álmodni, melyik a szent állatunk, nem engedtek el a többiekkel, nem voltak hajlandók egyetlen titkot sem elárulni nekem. De azért magamtól rájöttem – tette hozzá. – Öt napig nem ettem semmit, aztán egyik éjjel kimentem egyedül azokba a hegyekbe. – Megmutatta, merre.

Bernard leereszkedően mosolygott.

– És álmodott valamiről? – kérdezte. A másik bólintott.

– De azt nem szabad megmondanom, hogy mit. – Egy ideig csendben maradt, aztán suttogva folytatta: – Egyszer megtettem valamit, amit senki sem csinált meg a többiek közül: egy nyári nap, délben egy sziklának dőlve kitártam a karomat, mint Jézus a kereszten.

– Mi a csodának?

– Tudni akartam, milyen érzés, ha valakit keresztre feszítenek. Ott függeni a napon...

– De miért?

– Miért? Hát... – Habozott. – Mert úgy éreztem, kell. Ha Jézus is kibírta. Aztán meg, ha az ember valami rosszat követett el... Különb is boldogtalan voltam, ez volt a másik oka.

– Úgy tetszik, furcsa módja volt a boldogtalanság gyógyításának – mondta Bernard. De jobban átgondolva a dolgot úgy vélte, volt benne némi ráció. Még mindig jobb, mint szómát szedni...

– Egy idő múlva elájultam – mondta a fiatalember. – Arcra buktam. Látja ezt a heget, ahol megsebesültem? – Felemelte homlokáról sűrű, szőke haját. Előttűnt a sebhely, halvány és ráncos volt a jobb halántékán.

Bernard odanézett, aztán gyorsan, kissé összerázkódva lesütötte szemét. Kondicionálása nem is annyira szánakozóvá, mint inkább finnyássá tette. A betegsége vagy sebekre tett pusztító célzás nem csupán rémisztő, de visszataszító és igen undorító is volt. Mint a piszok vagy a nyomorékság vagy az öregség. Gyorsan témát váltott.

– Szeretném tudni, szeretne-e visszajönni Londonba velünk? – kérdezte, s ezzel megtette az első hadmozdulatot abban a hadjáratban, amelynek stratégiáját titokban már azóta kidolgozta a kis házban, amikor ráébredt, ki lehet az "apja" ennek az ifjú vadembernek. – Volna kedve hozzá?

A fiatalember arca felderült.

– Komolyan gondolja?

– Hát persze; vagyis akkor, ha engedélyt kapok rá.

– Linda is?

– Nos... – Kételyek között ingadozott. Az a rémes teremtség! Nem, ez lehetetlen. Hacsak, hacsak... Hirtelen felötlött Bernardban, hogy éppen a nő borzasztó volta bizonyulhat hatalmas ütőkártyának. – Hát persze! – kiáltotta, hogy jóvátegye első habozását a zajos szívélyesség túlzásával.

A fiatalember nagyot sóhajtott.

– Ha arra gondolok, hogy ez valóra válik, amiről egész életemben álmodoztam! Emlékszik, mit mond Miranda?

– Ki az a Miranda?

De a fiatalember nyilván nem hallotta a kérdést.

– Mily csoda! Hány kedves arcot látok itt! Be szépek az emberek! – mondta, szeme ragyogott, arca kipirult, majd még vörösebb lett, mert most Lenina jutott eszébe, egy palackzöld ruhába öltözött angyal, aki ragyog az ifjúságtól és a krémtől, molett, és jóindulatúan mosolyog. Hangja megbicsaklott. Ó, szép új világ, amelyben ilyen nép van! – kezdte, aztán félbeszakította önmagát, viaszfehér lett. – Maga összeházasodott vele? – kérdezte.

– Mit csináltam?

– Összeházasodott. Tudja, örökre. Ők így mondják: örökre, indián szavakkal; amit nem lehet szétszakítani.

– Te jószágos Ford, dehogyis! – Bernard nem tudta visszafojtani nevetését.

John is nevetett, de más okból – nevetett őszinte örömeiben.

– Ó, szép új világ! – ismételte meg. – Ó, szép új világ, amelyben ilyen nép van! Induljunk el azonnal!

– Maga elég sajátos módon beszél néha – mondta Bernard, és zavart megdöbbenéssel bámult a fiatalemberre. – És egyébként is nem lenne jobb, ha várna, míg tényleg meglátja az új világot?

KILENCEDIK FEJEZET

Lenina úgy érezte, a furcsaságok és borzalmak ilyen napja után joga van tökéletes és teljes kikapcsolódásra. Mihelyt visszatértek a pihenőházba, bekapott hat darab félgrammos szómatablettát, lefeküdt az ágyára, és tíz percen belül már a hold-örökkévalóság tájaira ért. Legalább tizennyolc óra fog eltelni addig, míg újból visszajut saját idejébe.

Bernard ezalatt elgondolkodva, tágra nyílt szemmel feküdt a sötétben. Jóval éjjél után aludt csak el. Jóval éjjél után; de álmatlansága nem volt eredménytelen – megszületett a terve.

Másnap reggel pontban tíz órakor a zöld egyenruhás nyolcadvér kilépett helikopteréből. Bernard már várt rá az agavék között.

– Miss Crowne szómakirándulásra ment – magyarázkodott. – Aligha ér vissza öt előtt. Ami azt jelenti, hogy van hét óránk.

Elrepülhetne Santa Fébe, elintézhetné minden dolgát, és vissza is jöhetne Mahpaisba jóval azelőtt, hogy a lány felébred.

– Biztonságban lesz, ha egyedül hagyjuk?

– Olyan biztonságban, akárcsak egy helikopteren – bizonygatta a nyolcadvér.

Bemásztak a gépbe, és azonnal elindultak. Tíz harmincnégykor már le is szálltak a Santa Fé-i postahivatal tetején; tíz harminchétkor Bernard már kapcsolatba lépett a világellenőr (Whitehall) irodájával, tíz harminckilenckor őfordsága negyedik személyi titkárával beszélt; tíz negyvennégykor elismételte történetét az első titkárnak, és tíz óra negyvenhét perc harminc másodperckor már magának Mustapha Mondnak a mély, zengő hangját hallhatta.

– Merészkedtem arra gondolni – dadogta Bernard –, hogy fordságod úgy fogja találni, a dolog elegendő tudományos érdekléssel bír ahhoz...

– Igen, valóban úgy találom, hogy az ügy kellő tudományos érdekléssel bír – szólt a mély hang. – Hozza magával azt a két egyént Londonba.

– Fordságod tudatában van annak, hogy különleges engedélyre lesz szükségem...

– A szükséges rendelkezéseket – mondta Mustapha Mond – már e pillanatban küldik is a rezervátum gondnokának. Ön induljon azonnal a gondnoki irodába. Viszontlátásra, Mr. Marx!

Csend lett. Bernard visszatette a kagylót, és felsietett a tetőre.

– A gondnoki iroda – mondta a Gamma-zöld nyolcadvérnek.

Tíz ötvennégykor Bernard kezét fogott a gondnokkal.

– Örömmel, Mr. Marx, örömmel. – Hangja alázatosan búgott. – Éppen most kaptuk meg a különleges utasításokat...

– Tudom – mondta Bernard félbeszakítva. – Egy perccel ezelőtt beszéltem telefonon öfordságával. – Unott hangja azt sejtette, hogy a hét minden napján szokott beszélgetni öfordságával. Egy székbe huppant. – Ha lenne olyan szíves, és megtenné a szükséges intézkedéseket, amilyen gyorsan csak lehet. Amilyen gyorsan csak lehet – ismételte hangsúlyozottan. Borzasztóan élvezte a helyzetet.

Tizenegy óra három perckor már minden szükséges, irat a zsebében volt.

– Viszlát – mondta leereszkedően a gondnoknak, aki egészen a liftkapuig kísérte. – Viszlát!

Átment a szállóba, megfürdött, vett egy vibrovákuumos masszázst, egy elektrolitikus borotválkozást, meghallgatta a reggeli híreket, egy félóráig televíziót nézett, kényelmesen megebédelt, és fél háromkor visszarepült a nyolcadvérrel Malpaisba.

A fiatalember a pihenőház előtt állt.

– Bernard! – kiáltott. – Bernard! – Nem jött válasz. Ózbőr mokasszinjában zajtalanul felszaladt a lépcsőn, és megpróbálta kinyitni az ajtót. Az ajtó zárva volt.

Elmentek! Elmentek! Ez volt a legrettenetesebb dolog, ami valaha is megtörtént vele. A lány megkérte, jöjjön el, látogassa meg őket, és most elmentek. Leült a lépcsőre, és sírt.

Félórával később észébe jutott, hogy benézhetne az ablakon. Az első dolog, amit meglátott, egy zöld bőrrönd volt, amelynek fedelére L. C.

kezdőbetűket festettek. Az öröm valósággal fellángolt benne. Felkapott egy követ. A széttört üveg megcsörrent a padlón. Egy pillanattal később már odabent volt a szobában. Felnyitotta a zöld utazótáskát, s hirtelen, belélegezte Lenina parfümjét, tüdejét betöltötte a lány lényegi létezése. Szíve vadul vert, egy pillanatra csaknem elájult. Aztán az értékes bőrönd fölé hajolt, megérintette, a fény felé emelte, úgy vizsgálta. Lenina tartalék műbárony sortjának villámzára először talányt jelentett számára, majd amikor megoldotta a rejtvényt, gyönyörűségül szolgált. Cipp, és aztán újra cipp-cipp, és megint cipp; el volt bűvölve. A lány zöld papucsja a leggyönyörűsebb dolog volt, amit valaha is látott. Kinyitott egy pár cippikamíniket, elpirult, gyorsan visszatette, de megcsókolt egy illatosított műselyem zsebkendőt, és egy sálát a nyaka köré tekert. Kinyitott egy dobozt, és illatos porfelhő ömlött szét. Kezét belisztezte az anyag. Beletörölte mellébe, vállába, csupasz karjába. Csodás illatszer! Behunyta szemét; arcát saját bepúderozott karjához dörzsölte. Finom bőr érintette arcát, orrlyukában pézsmailatú por – a lány igazi jelenléte.

– Lenina – suttogta –, Lenina!

Valami zaj riasztotta fel, büntudatosan megfordult. Tolvajlásának tárgyait begyömöszölte a bőröndbe, és lecsukta a fedelét, aztán hallgatózott, körülnézett. Egyetlen életjel, egyetlen hang sem volt. És mégis bizonyos volt benne, hogy hallott valamit – valami sóhajhoz hasonlót, mint amikor egy deszka megreccsen. Lábujjhegyen az ajtóhoz lopakodott, és óvatosan kinyitotta. Egy széles lépcsőforduló előtt találta magát. A forduló másik oldalán is volt egy ajtó, félig nyitva. Odalépett, belökte, bekukucskált.

Ott feküdt egy alacsony ágyon, visszahajtott lepedővel, rózsaszínű, egybeszabott cippizsamában Lenina. Mélyen aludt, s oly gyönyörű volt göndör hajfürtjei keretében, annyira meghatóan gyermeki rózsaszín lábujjaival és komoly, alvó arcával, annyira bizalomteli elernyedte keze és tagjai kiszolgáltatottságában, hogy a fiúnak könny szökött a szemébe. Az egészen felesleges elővigyázatosság végtelen türelmével – mert legfeljebb egy pisztolylovás téríthette volna vissza Leninát szómakirándulásából a meghatározott idő előtt – belépett a szobába, letérdelt a padlón az ágy mellett. Csak bámult, összekulcsolta kezét, ajka mozgott.

*A nagy mennybolt két legszebb csillaga
Mekérte tán szemét, hogy fent ragyogjon
Az ég mezőin, míg ők bujdokolnak.
Ha szeme égne fent, s a csillag arcán:*

*Tündöklő arca elsápasztaná
A csillagot, mint napvilág a mécseset...*

A lány körül egy légy zümmögött; ellegyintette. Legyek – jutott eszébe.

*Az ő kezének hófehér csodáján,
Orozhat üdvösséget ajkain,
Mik lányosan pirulnak szüntelen,
Csak mert egymással csókot váltanak.*
[* Mészöly Dezső fordítása]*

Nagyon lassan, annak az embernek a habozó mozdulatával, aki előrenyúl, hogy megsimogasson egy félénk és esetleg igen veszélyes madarat, kinyújtotta kezét. Ott függött reszketve a kéz, néhány centiméternyire az ernyedtt ujjaktól, az érintés küszöbén. Vajon meg meri tenni? Meg meri-e szentségteleníteni méltatlan kezével?... Nem, nem merte. A madár túlságosan veszélyes volt. Keze visszahullott. Milyen gyönyörű volt a lány! Milyen gyönyörű!

Aztán hirtelen azon kapta magát, hogy arra gondol, csak meg kellene ragadnia a villámzárat a lány nyakánál, s egy erőset, hosszút rántani rajta... Becsukta szemét, megrázta fejét egy kutya mozdulatával, mely a fülét rázza, amint kiemelkedik a vízből. Undorító gondolat! Szégyellte magát. Lányosan pirulnak szüntelen...

Zümmögés támadt a levegőben. Egy másik légy, amely üdvösséget akar orozni? Vagy egy darázs? Körülnézett, nem látott semmit. A zümmögés egyre hangosabb lett, és megállapodott a beredőnyözött ablak előtt. A repülő! Pánikszerűen ugrott talpra, átrohant a másik szobába, kiugrott a nyitott ablakon, és végigsietett a magas agavék közti ösvényen, még éppen idejében, hogy fogadja Bernard Marxot, aki kimászott a helikopterből.

TIZEDIK FEJEZET

Az összesen négyezer villanyóra mutatói a Bloomsbury Központ négyezer szobájának mindegyikében két óra huszonhét percet mutattak. "Ez a szorgalmas méhkas", így szerette az igazgató nevezni, s most teljes erővel zümmögött a munkától. Mindenki nyüzsgött, minden előre megszabott mozgásban volt. A mikroszkópok alatt, hosszú farkukkal dühödten csapkodva spermák fúródtak fejjel a petékbe, s a megtermékenyített peték

kiterjedtek, osztódtak, vagy ha bokanovskyzálták őket, sarjadzottak, és különálló embriók egész telepeit bimbózták magukból. A társadalmi előrendelő teremből a mozgólépcsők ledörögtek az alagsorba, és ott, a vörös sötétségben, gőzölgő meleg hashártya-párnájukon, vérvivonattal és hormonokkal jóllakotva a magzatok egyre csak nőttek, vagy megmérgezve belesüllyedtek az elkábult epszilonságba. Gyenge zümmögéssel és zörgéssel a mozgó polcok észrevétlenül kúsztak előre heteken át a visszanyert időtlenségben a lefejtőterem felé, ahol a lombikból lefejtett csecsemők a rémület és a megdöbbenés első kiáltását hallatták.

A dinamók búgtak a pincében, a liftek fel-le rohantak. A bölcsödének mind a tizenegy emeletén etetés ideje volt. Ezernyolcszáz üvegből ezernyolcszáz gondosan címkézett kised szopta egyidejűleg a külső elválasztású mirigyek pasztörizált termékét.

Felettük, a hálótermek tíz egymást követő szintjén azok a kisfiúk és kislányok, akik még elég aprók voltak ahhoz, hogy szükségük legyen a délutáni alvásra, ugyanolyan serényen dolgoztak, mint bárki más, bár erről nem tudtak: öntudatlanul hallgatták a hipnopedikus higiéniai és szociabilitásórákat, az osztálytudatról és a pisisek szerelmi életéről szóló leckéket. Felettük pedig a játéktermek voltak, ahol – mivel az idő esőre fordult – kilencszáz nagyobb gyermek szórakozott építőkockákkal és agyagmintázással, cipzár-húzogatósdíval és erotikus játékokkal.

Zümm-zümm! A kaptár zsongott, szorgosan, vidáman. Derűs volt a kémcsövek fölé hajló fiatal lányok éneke, az előrendelők füttyörésztek munka közben, s a lefejtőteremben micsoda pompás vicceket meséltek az üres üvegek között! De az igazgató arca, amint a megtermékenyítőterembe lépett Henry Fosterral, komor volt, a szigor kövé meresztette vonásait.

– Nyilvános példát kell statuálni – mondta éppen. – Ebben a teremben, mivel itt van a legtöbb felsőbb kasztból származó dolgozó az egész Központban. Megmondtam neki, hogy jöjjön ide fél háromra.

– Nagyon jól végzi a munkáját – szólt közbe Henry álszent jóindulattal.

– Tudom. De annál több ok van a szigorúságra. Intellektuális kiválósága együtt kell hogy járjon a megfelelő erkölcsi kötelességtudattal. Minél nagyobb egy ember tehetsége, annál nagyobb a kockázata, hogy eltéved. Jobb, ha egy szenved, mint ha sokan megrontódnak miatta. Vizsgálja meg az ügyet szenvedélyek nélkül, Mr. Foster, és rá fog döbبenni, hogy egyetlen bűn sem olyan elvetendő, mint a szabványos viselkedéstől való eltérés. A gyilkosság csak az egyénnel végez, s végtére is mi az egyén? – Széles mozdulattal rámutatott a mikroszkópok, lombikok, inkubátorok soraira. – Újat előállíthatunk a legnagyobb könnyedséggel, amennyit csak

akarunk. De a reformszellem nem csupán egyetlen egyed létét fenyegeti, hanem magának a társadalomnak az életére tör. Igen, magára a társadalomra támad – ismételte meg. Aha, már itt is van!

Bernard belépett a terembe, és feléjük tartott a megtermékenyítők sorai között. Az ingatag magabiztosság máza alig takarta el idegességét. Hangja, amellyel azt mondta: "Jó napot, igazgató úr", abszurd módon hangos volt, s miután hibáját kijavítandó hozzátette: "Arra kért, hogy jöjjenek ide, s itt beszéljünk", nevenségesen halk nyögésre sikerült.

– Igen, Mr. Marx – mondta az igazgató jelentőségteljesen. – Valóban arra kértem, hogy jöjjen ide hozzám. Úgy értesültem, hogy tegnap este tért vissza szabadságáról.

– Igen – felelte Bernard.

– Ige-en – ismételte meg az igazgató, s közben kiöltötte nyelvét, mint a kígyó. Aztán hirtelen felemelte hangját. Hölgyeim és uraim – harsonázta –, hölgyeim és uraim!

A lombikjaik felett éneklő lányok, a mikroszkópokkal foglalatostkodó, fűtyörésző laboránsok hirtelen elhallgattak. Mélységes csönd támadt, mindenki körülnézett.

– Hölgyeim és uraim – ismételte meg az igazgató még egyszer –, bocsássák meg, hogy félbeszakítom munkálkodásukat. Fájdalmas kötelesség kényszerít rá. A társadalom biztonsága és stabilitása veszélyben van. Igen, veszélyben, hölgyeim és uraim. Ez az ember – mutatott vádlóan Bernardra –, ez az ember, aki önök előtt áll itt, ez az Alfa-plusz, akinek oly sokat adtunk, s akitől következőképp oly sokat kell várnunk, ez az önök munkatársa – vagy szaladjak előre és mondjam, ez az exmunkatársuk? – súlyos árulást követett el a belé helyezett bizalom ellenében. A sportról és a szómáról vallott eretnek nézeteivel szexuális életének botrányos újmódiságával, azzal, hogy visszautasította a mi Fordunk tanításait, s a hivatali munkán kívüli viselkedésével, "már kis csecsemőként is" – (itt az igazgató T-jelet vetett) – a társadalom ellenségének bizonyult, hölgyeim és uraim, minden rendnek és stabilitásnak a felforgatójaként, maga a civilizáció elleni összeesküvőként. Ez okból az a szándékom, hogy elbocsássam őt, elbocsássam gyalázattal arról a posztról, melyet eddig e Központban betöltött, s ezennel bejelentem áthelyezését az egyik legalacsonyabb rendű alközpontba azzal, hogy büntetése a társadalom legfőbb érdekeit szolgálja, minél messzebb távolítva őt bármely népesebb és jelentősebb Központtól. Izlandban kevés alkalma lesz majd félrevezetni másokat Ford-ellenes példájával. – Az igazgató szünetet tartott, aztán összefonta karját, és hatásos módon Bernardhoz fordult. – Marx – mondta

–, tud ön bármiféle okot megjelölni, amely miatt nem kellene végrehajtanom az önre kiszabott ítéletet?

– Igen, tudok – mondta Bernard nagyon hangosan.

Az igazgató némiképp megdöbbenve, de még mindig felséges pózban válaszolt:

– Akkor jelölje meg.

– Készséggel. De az ok a folyosón van. Egy pillanat. Bernard az ajtóhoz sietett és kitárta. – Tessék bejönni – adta ki a parancsot, és az ok bejött és megmutatta magát.

Levegő után kapkodtak, a megdöbbenés és a borzadály mormolása hallatszott, egy fiatal lány felsikoltott; valaki, aki székre állt, hogy jobban lásson, felborított két lombikot, amely spermával volt tele. A puffadt, lötytyedt s az izmos, fiatal testek, eltorzultatlan arcok között különösen ijesztő, középkorú szörnyeteg, Linda nyomult a terembe, kacéran mosolyogva megtört és kifakult mosolyával, rengetve rettentő fenekét, ami nyilván buja ringás akart volna lenni. Bernard mellette lépkedett.

– Ott van – mondta, s az igazgatóra mutatott.

– Azt hitte, hogy nem ismerem meg? – kérdezte Linda felháborodva, aztán az igazgatóhoz fordult. – Hát persze hogy ismerlek, Tomakin, mindenütt megismertelek volna, ezer közül is. De talán te elfelejtettél engem. Nem emlékszel? Nem emlékszel, Tomakin? A te Lindádra. – Ott állt a nő, félrehajtott fejjel bámult rá, még mindig mosolyogva, de mosolya egyre inkább veszített magabiztosságából az igazgató arckifejezésének megkövült undorára, aztán megremegett, és végül eltűnt. – Nem emlékszel, Tomakin? – ismételte reszkető hangon. Szeme aggodalmas, halálosan fájdalmas volt. Szederjes és puffadt arca groteszk módon rángott a vad szomorúság grimaszától. – Tomakin! – Kitárta karját. Valaki kuncogni kezdett.

– Mit jelentsen ez az egész iszonyatos... – kezdte az igazgató.

– Tomakin! – A nő odarohant, maga után húzva pokrócát, vadul átölelte a férfit, s arcát a mellére rejtette.

Üvöltő hahota harsant fel elfojthatatlanul.

– ...ez az iszonyatos, durva tréfa! – ordította az igazgató. Elvörösödött arccal próbálta kiszabadítani magát a nő öleléséből. De az kétségbeesetten csüggött rajta.

– De hát én vagyok Linda, én vagyok Linda! – A nevetés elnyomta hangját. – Te tetted velem, hogy gyerekem legyen! sikoltotta túl a felbolydulást. Hirtelen és elképedt csend támadt, a szemek ide-oda pillogtak, nem tudván, hová is nézzenek. Az igazgató rögtön elsápadt,

felhagyott a küzdelemmel, s ott állt, marka az asszony csuklóján, lenézve rá, megrettenve. – Igen, egy kisgyermekem, és én voltam az anyja. A nő ezt a trágárságot valóságos kihívásként vetette oda a felháborodott csendbe, aztán hirtelen kitépte magát az igazgató szorításából, s szégyenkezve, szégyenkezve eltakarta arcát, majd zokogni kezdett. – Nem az én hibám volt, Tomakin. Mert én mindig elvégeztem a gyakorlatot, ugye? Ugye? Mindig... Én nem tudom, hogyan... Ha tudnád, milyen rémes volt, Tomakin... De ő azért az én vigaszom volt. Az ajtó felé fordult. – John! – szólította. – John!

A fiú rögtön bejött, megállt egy pillanatra az ajtónál, körülnézett, aztán mokasszinjában halkán, gyors léptekkel keresztülsietett a termen, térdre hullott az igazgató előtt, és messze csengő hangon így szólt:

– Atyám!

A szó (mert az "atya" nem is annyira obszcén volt – hiszen jelentése valamivel távolibb volt a gyermekszülés undorító voltánál és erkölcsi ferdeségénél –, mint inkább durva; inkább őslénytani, mint pornografikus illetlenség); a komikusan piszkos szó felszabadította a már egészen elviselhetetlen feszültséget. Kitört a nevetés, hatalmas, csaknem hisztérikus, egyik csuklásból a másikba nyúló röhögés, mely mintha véget sem akart volna érni. Atyám – és ez az igazgató volt! Az én *atyám!* Ó, Ford, ó, Ford! Hát ez igazán túl szép volt. A rivalgás és a röhögés folyton kiújult, az emberek képe majd szétpattant, patakzottak a könnyeik. Még hat spermás lombikot felborítottak. Az én *atyám!*

Az igazgató sápadtan, vadul forgó szemmel nézett körül a megrettent megalázottság agóniájában.

Atyám! A nevetés, mely már korábban annak jeleit mutatta, hogy elhal, ismét minden eddiginél hangosabban tört ki. A férfi befogta fülét, és kirohant a teremből.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

A megtermékenyítőteremben lezajlott jelenet után London összes felsőbb kasztjai vadul vágyakoztak, hogy saját szemükkel lássák ezt a jópofa lényt, aki térdre rogyott a keltetők és a kondicionálás igazgatója előtt – vagyis inkább a volt igazgató előtt, mert a szegény ember azonnal lemondott az eset után, és többé sosem tette be a lábát a Központba –, szóval lerogyott, és "atyámnak" nevezte. (A vicc annyira jó volt, hogy már szinte hihetetlennek is tűnt!) Linda ellenben nem aratott sikert, senkinek sem

támadt a legkisebb kedve sem arra, hogy megnézze Lindát. Hogy valaki azt mondja, Ő anya volt – hát ez több volt már a tréfánál: ez trágárság volt. Mi több, a nő nem volt igazi bennszülött, őt is üvegben keltették, és úgy kondicionálták, mint bárki mást: úgyhogy nem lehettek igazán furcsa ötletei. Végül pedig – és ez volt messze a legerősebb oka annak, hogy az emberek nem kívánták látni szegény Lindát – ott volt a külseje. Kövér volt, elvesztette fiatalságát, rosszak voltak a fogai, arca szederjes volt, és az alakja (Ford!) – az ember nem nézhetett rá hányinger nélkül, igen, tényleg hányingert érzett mindenki. Úgyhogy a jobb emberek eltökélték magukat, hogy *nem* nézik meg Lindát. És Linda a maga részéről sem kívánta látni őket. A civilizációba való visszatérés számára a szómahoz való visszatérést jelentette; a lehetőséget, hogy heverésszen az ágyban, és egyik kirándulásról a másikra menjen, anélkül hogy fejfájással vagy hányingerrel kelljen küszködni; anélkül hogy azt kellett volna éreznie, mint amit a *peyotl* fogyasztása után érzett, hogy valami olyan szégyenletesen társadalomellenes dolgot művelt, hogy többé sohasem járhat emelt fővel. A, szóma nem járt ilyen kellemetlen mellékkörülményekkel. A kirándulás a szóma hatása alatt tökéletes volt, s ha az ébredés reggel kellemetlen volt is utána, az nem a szóma utóhatása volt, hanem csak az összehasonlítás révén a kirándulások gyönyörűségeivel. Az orvossága ennek az volt, hogy a kirándulásokat folyamatossá kellett tennie. Mohón követelt magának egyre nagyobb, egyre gyakoribb adagokat. Dr. Shaw először elhárította a kívánságokat, aztán beadta derekát. Az asszony nem kevesebb, mint húsz grammot szedett naponta.

– Ami végezni fog vele egy-két hónapon belül – vallotta meg az orvos Bernardnak. – Egy szép napon megbénul majd a légzőközpont. Nem tud majd lélegezni. Vége. És még szerencséje is van. Ha meg tudnánk fiatalítani, természetesen más volna a helyzet. De nem tudjuk.

Meglepő módon, legalábbis mindenki így lattá (mert Linda nagyon kényelmes módon szómakiránduláson volt), John ellenvetést tett.

– De hát nem rövidíti meg az életét azzal, hogy ilyen sokat ad neki?

– Bizonyos értelemben igen – ismerte be dr. Shaw. – De más szemszögből nézve voltaképpen meghosszabbítjuk. A fiatalember értetlenül bámult. – A szóma elvesz az embertől néhány év időt – folytatta a doktor. – De gondoljon azokra az óriási, mérhetetlen tartamokra, amelyeket a szóma az időn kívül biztosít. Minden szómakirándulás egy csepp abból, amit őseink örökkévalóságnak neveztek valamikor.

John kezdte érteni.

– Öröklét volt ajkunkon és szemünkben – mormogta.

– He?

– Semmi.

– Persze – folytatta dr. Shaw – nem engedhetjük meg, hogy olyan emberek léceljenek le az örökkévalóságba, akiknek bármiféle komoly munkájuk van. De ha nincs neki semmi komoly munkája...

– Én akkor is azt hiszem, ez nem helyes – erősködött John.

Az orvos vállat vont.

– Hát persze, ha inkább óhajtja, hogy folyton sikoltozzon, mint az örült...

Végül is John arra kényszerült, hogy beadja a derekát. Linda megkapta szómaadagját. Ettől kezdve kis szobájában maradt, Bernard bérházának harminchetedik emeletén, az ágyban, a rádió és a tévé állandóan be volt kapcsolva, a pacsulicsap éppen hogy csöpögött, és a szómatabletták a keze ügyében – ott maradt, de mégsem volt ott egyáltalán, egész idő alatt távol volt, végtelenül messze, kiránduláson, kiránduláson valamely másik világban, ahol a rádió zenéje hangos színek labirintusa volt, elcsúszó, lüktető labirintus, amely (és micsoda gyönyörűen kikerülhetetlen kanyarokkal) az abszolút meggyőződés fényes középpontjába vezetett; ahol a televíziós készülék táncoló alakjai valami leírhatatlanul finom, közösen éneklő tapielőadás szereplői voltak; ahol a csöpögő pacsuli több volt, mint pusztá illat – maga a Nap volt, egymillió szexofon volt, Popé volt, aki vele szeretkezett, csak sokkal erősebben, összehasonlíthatatlanul jobban és vég nélkül.

– Sajnos, megfiatalítani már nem tudjuk – mondta dr. Shaw. – De örülök, hogy alkalmam volt a szenilitás egy ilyen példáját észlelni egy emberi lény esetében. Nagyon köszönöm, hogy engem hívott ki. – Melegen megszorította Bernard kezét.

Tehát John volt az, aki kellett nekik. És mivel csak Bernardon, John megbízott gyámján keresztül találkozhattak vele, Bernard életében először úgy érezte, nemcsak hogy normális lényként kezelik, hanem egyenesen kiemelkedő fontosságú személyiség gyanánt. Most már nem esett szó a vérkivonatába került alkoholról, nem gúnyolódtak külsején. Henry Foster mindent elkövetett, hogy barátságába férközzék, Benito Hoover hat csomag szexhormonos rágógumival ajándékozta meg, az előrendelő-helyettes is előjött, és csaknem térden állva könyörgött egy meghívásért Bernard valamelyik esti összejövetelére. Ami pedig a nőket illeti, Bernardnak csak céloznia kellett a meghívás lehetőségére, s máris azzal feküldhetett le, akivel csak akart.

– Bernard megkért, hogy találkozzam a Vademberrel jövő szerdán – jelentette be Fanny diadalmasan.

– Annyira örülök – mondta Lenina. – És most már be kell vallanod, hogy tévedtél Bernardot illetően. Nem gondolod, hogy tényleg nagyon aranyos?

Fanny bólintott.

– És meg kell mondanom – mondta –, hogy egészen kellemesen meg voltam lepve.

A főpalackozó, az előrendelés igazgatója, három főmegtermékenyítő-segédhelyettes, a tapitudományok professzora az Érzelmi Műszaki Főiskoláról, a Westminster Közösségi Dalárda dékánja, a bokanovszkyszálás felügyelője – Bernard hírességeinek névsora végtelenül hosszúvá nyúlt.

– És múlt héten hat lánnyal voltam – vallotta be bizalmasan Helmholtz Watsonnak. – Eggyel hétfőn, kettővel kedden, újabb kettővel pénteken és eggyel szombaton. És ha lett volna időm vagy kedvem, legalább még egy tucat akadt volna, aki mindent megtett volna, hogy...

Helmholtz oly helytelenítő csendben hallgatta dicsekvését, hogy Bernard megsértődött.

– Te irigykedsz – mondta. Helmholtz a fejét rázta.

– Csak nagyon szomorú vagyok, ennyi az egész – válaszolta.

Bernard sebbel-lobbal távozott. Sohasem fog többet Helmholtzcal szóba állni, sohasem!

Teltek-múltak a napok. A siker teljesen Bernard fejébe szállt, s ennek következtében teljesen kibékült (mint bármilyen jó kábítószer esetében) a világgal, amelyet addig nagyon is nem kielégítőnek tartott. Amennyiben a társadalom elismeri érdemeit, a dolgok rendje is jó a számára. Bár sikere megbékítette, arra nem volt hajlandó, hogy lemondjon arról az előjogáról, hogy bírálja ezt a rendszert. Mert maga a bírálat ténye növelte fontosságérzetét, nagyobbnak érezte magát ettől. Mi több, őszintén hitte, hogy vannak bírálendő dolgok. (Ugyanakkor őszintén jólesett neki a siker, s hogy minden lány az övé, akit csak megkíván.) Azok előtt, akik most a Vadember kedvéért udvaroltak neki, Bernard a mindent ócsárló liberális szerepében tetszelgett. Udvariasan meg is hallgatták. De a háta mögött az emberek a fejüket rázták. "Az a fiatalember csúnyán fogja végezni – hajtogatták, annál is magabiztosabban jósolva ezt, hiszen a megfelelő időben majd ők is személy szerint gondoskodnak arról, hogy ez a vég csúnya legyen. – Nem fog találni egy másik Vadembert, hogy kihúzza a pácból másodszor is" – mondták. Közben azonban egyelőre ott volt az első Vadember, tehát udvariasak voltak. És mivel udvariasak voltak, Bernard

valósággal óriásnak érezte magát – óriásnak s ugyanakkor feldobottan könnyűnek, könnyebbnek még a levegőnél is.

– Könnyebb a levegőnél – mondta Bernard, felfelé mutatva.

Akár az égen emelkedő gyöngyszem, magasan, magasan a fejük felett, a Meteorológiai intézet műszeres léggömbje ragyogott rózsaszínűn a napfényben.

"...a nevezett Vadembernek – így szólt Bernard utasítása – meg kell mutatni a civilizált életet mindenféle szempontból..."

Megmutatták a Vadembernek a jelenlegi életet madártávlatból, a Charing-T Torony emelvényéről. Az állomásfőnök és a helyi meteorológus játszotta az idegenvezető szerepét. De Bernard beszélt a legtöbbet. Valósággal megrészegült, s úgy viselkedett, mintha legalábbis világellenőr lenne, aki látogatást tesz. Könnyebb a levegőnél...

A bombayi Zöld Rakéta süvített le a magasból. Az utasok kiszálltak. Nyolc egyiptetű dravida-iker nézett ki az utastér nyolc kerek ablakán, mind khakisínű ruhát hordtak – a személyzet.

– Ezerkétszázötven kilométer óránként – mondta az állomásfőnök büszkén. – Mit szól ehhez, Vadember úr?

John úgy vélte, ez nagyon szép dolog.

– De azért Ariel negyven perc alatt kerülte meg a Földet mondta.

"A Vadember – írta Bernard a Mustapha Mond számára készített jelentésében – meglepően kevés csodálatot vagy döbbenetet mutat a civilizáció találmányai iránt. Ez részben kétségtelenül annak a ténynek a következménye, hogy a Linda nevű asszony beszélt neki róluk, vagyis az any..."

(Mustapha Mond összevonta a szemöldökét. "Azt hiszi ez a bolond, túl szégyenlős vagyok ahhoz, hogy ezt a szót teljes terjedelmében kiírják számomra?")

"Másképpen lehet ennek, hogy érdeklődése arra irányul, amit ő maga *léleknek* nevez, s amelyet kitartóan úgy tekint, mint valami, a fizikai környezettől független létezőt, bár én megpróbáltam megmagyarázni neki..."

Az ellenőr átugrotta a most következő mondátokat, s éppen lapozni akart, hogy valami érdekesebb és konkrétabb dolgot keressen, amikor megakadt a szeme egy sor egészen különleges kifejezésen. "...bár meg kell vallanom – olvasta –, hogy egyetértek a Vademberrel abban, hogy a civilizált infantilizmust túl könnyűnek, vagy amint ő kifejezi, nem eléggé

értékesnek találja, s szeretném ezt az alkalmat megragadni, hogy fordságod figyelmét felhívjam arra, hogy..."

Mustapha Mond dühét szinte rögtön jókedv váltotta fel. Maga az ötlet, hogy ez a senki akar neki komoly előadást tartani – *neki* – a társadalmi rendről, ez aztán tényleg túl groteszk volt. Ez az ember biztosan megbolondult. "Meg kellene leckéztetnem" – gondolta; aztán hátradőlt, és hangosan felkacagott. Legalábbis pillanatnyilag elmaradt a leckéztetés.

Egy kis gyárba látogattak el, amely világítóberendezéseket gyártott a helikopterek számára, a Villamoskészülékek Trösztjének egyik alvállalataként. Már a tetőn vártak rájuk (mert az ellenőr ajánló körlevele bűvös hatást gyakorolt), ott volt a főtechnológus és az emberanyagigazgató. Lementek a lépcsőn a gyárba.

– Minden munkafolyamatot – magyarázta az emberanyagigazgató –, amennyire lehetséges, egyetlen Bokanovsky-csoport tagjai látnak el.

És tényleg nyolcvanhárom csaknem orr nélküli, fekete, brachikefalikus* Delta végezte a hidegprézelés munkáját. Az ötvenhat négytárcsás esztergapadon ötvenhat sasorrú, vörös hajú Gamma dolgozott. Az öntödében százhat hőre kondicionált szenegáli Epsilon serénykedett. Harminchárom Delta nő, mind hosszúkás fejű, homokszín hajú, szűk csípejű, s mind 20 milliméteres túréshatárral 1 méter 69 centiméter magas csavarmenetet vágott. A szerelőteremben a dinamókat szerelték össze két csoportra osztott Gamma-plusz törpék. A két hosszú munkapad egymással szemben állt, közöttük kúszott a szállítószalag az alkatrészekkel; negyvenhét szőke fejjel szemben negyvenhét barna fej sorakozott. Negyvenhét pisze és ugyanannyi horgas orr, negyvenhét gömbölyű s ugyanannyi előreugró áll. Az összeszerelt gépeket tizenhármas egyforma, gesztenyeszín, göndör hajú lány ellenőrizte, Gamma-zöld ruhában, aztán ládába csomagolta harmincnégy rövid lábú, balkezes, hímnemű Delta-mínusz, és a várakozó teherkocsikra rakta hatvanhárom kék szemű, kese és szeplős Epsilon féldióta.

[* brachykefália – rövidfejűség, olyan koponyaalkat, amelynek szélessége meghaladja a koponyahosszúság négyötödét – V. T.]

– Ó, szép új világ... – Emlékezetének valamiféle rosszindulatú működése folytán a Vadember váratlanul Miranda szavait idézte. – Ó, szép új világ, amelyben ilyen nép van!

– És biztosíthatom róla – fejezte be az emberanyag-igazgató, amint elhagyták a gyárat –, szinte soha nincs problémánk a dolgozóinkkal. Mindig azt tapasztaljuk, hogy...

De a Vadember hirtelen elrohant társaitól, és erősen öklendezni Kezdtet a babérbokrok mögött, mintha a szilárd föld helikopter lett volna, mely légszákba került.

"A Vadember – írta Bernard – nem hajlandó szómát szedni, és úgy látszik, nagyon aggódik, mert a Linda nevű nő, az any... állandóan »kiránduláson« tartózkodik. Érdemes itt megjegyezni, hogy any...t szenilitása és külsejének rendkívül visszataszító volta ellenére a Vadember gyakran meglátogatja, és úgy tetszik, nagyon kötődik hozzá – érdekes példa arra, hogyan módosítható a korai kondicionálás, s hogyan szállhat szembe a természetes ösztönökkel (ebben az esetben a kellemetlen tárgytól való undor természetes ösztönével).

Etonban a főiskola tetején szálltak le. Az iskolaudvar másik oldalán a Lupton's Tower ötvenkét emeletes épülete csillogott fehérén a napsütésben. Balról a kollégium, jobbról a Főiskolai Dalárda épületei meredtek tiszteletreméltó vasbeton és *vita*-üveg tömbökként. A négyszög közepén állt a mi Fordunk furcsa, régi krómaccél szobra.

Dr. Gaffney, a dékán és Miss Keate, az igazgató fogadta őket, amint kiléptek a repülőből.

– Sok iker van itt? – kérdezte a Vadember elég ingerülten, amint szemlekörútjukra indultak.

– Ó, nem – felelte a dékán. – Eton kizárólag a felsőbb kasztokból származó fiúk és lányok rendelkezésére áll. Egy petéből egy felnőtt lesz csak. Ez persze nehezebbé teszi az oktatást. De mivel felelősségteljes munka vár rájuk, és váratlan helyzetekben kell majd dönteniük, nem tehetünk ellene semmit. – Felsőhajtott.

Bernard közben erősen megkívánta Miss Keate-et,

– Ha szabad hétfőn, szerdán vagy pénteken este – mondta éppen. Hüvelykujjával a Vadember felé bökött. – Fura fickó tette hozzá Bernard. – Csodabogár.

Miss Keate mosolygott (és mosolya igazán elbűvölő, gondolta Bernard), és azt mondta, köszöni, és örömmel eljönne valamelyik partyra. A dékán kinyitotta az ajtót.

Miután öt percet töltöttek a Dupla Alfa-plusz tanteremben, John kissé felindult volt.

– Mi a csoda az az elemi relativitás? – kérdezte suttogva Bernardtól. Bernard megpróbálta elmagyarázni, aztán meggondolta magát, és javasolta, menjenek át egy másik tanterembe.

A folyosón az egyik ajtó mögül, miközben a Béta-mínuszok földrajzterme felé haladtak, csengő szoprán hang szólt:

– Egy, kettő, három, négy – és aztán fáradt türelmetlenséggel: – Tessék újból!

– Malthusiánus gyakorlatok – magyarázta az igazgatónő. A mi lányaink többsége meddő természetesen. Én magam is az vagyok. – Rámosolygott Bernardra. – De van körülbelül nyolcszáz lányunk, akiket nem sterilizáltak, s akiknek meg kell tanítani a gyakorlatokat.

A Béta-mínusz földrajzteremben John megtudta, hogy "a vadak rezervátuma olyan hely, amely a kedvezőtlen éghajlati vagy földtani viszonyok vagy a természeti kincsek gyér előfordulása miatt nem éri meg a civilizálás költségeit". Egy kattanás, a szoba elsötétült, s hirtelen a tanár feje felett a vásznon megjelentek az acomai bűnbánók, Miasszonyunk előtt térdre rogyva és jajveszékelve, ahogyan John is hallotta őket jajveszékelni, megvallva bűneiket a keresztre feszített Krisztus előtt és Pookong sasképmása előtt. A fiatal etoniak szinte üvöltve kacagtak. A *penitentes* még mindig jajveszékelve felálltak, levették felsőruházatukat, és elkezdték magukat ütni csomózott korbáccsal, zuhogtak az ütések. A nevetés ereje megkettőződött, elfojtotta még a felhangosított nyögésüket is.

– De hát miért nevetnek? – kérdezte a Vadember fájdalmas rémülettel.

– Miért? – A dékán felé fordította még mindig széles vigyorgásba rándult arcát. – *Miért?* Hát mert olyan hihetetlenül mulatságos.

A vetítés félhomályában Bernard megengedett magának egy mozdulatot, amelyet a múltban még teljes sötétség esetén sem mert volna megkockáztatni. Frissen szerzett fontosságának tudatában átkarolta az igazgatónő derekát. A derék rugalmasan karjába simult. Már éppen azon volt, hogy lop egy-két csókot, és megkockáztat egy kis csipkedést is, amikor a redőnyök ismét kicsapódtak.

– Talán jobb, ha továbbmegyünk – mondta Miss Keate, és az ajtó felé indult.

– Ez pedig – mondta a dékán egy pillanat múlva – a hipnopedikus ellenőrző terem.

A szintetikus zenegépek százai – minden hálóterem részére egy – sorakoztak a terem három oldalán álló polcokon, míg a negyedik fal

rekeszeiben a különböző hipnopedikus leckék hangszalagjait őrizték.

– Az ember becsúsztatja ide a szalagot – magyarázta Bernard, félbeszakítva dr. Gaffneyt –, aztán lenyomja ezt a gombot...

– Nem azt, a másikat – javította ki dühösen a dékán.

– Akkor a másikat. A szalag letekeredik. A szeléniumcellák átalakítják az elektromos impulzusokat hanghullámokká, és...

– És készen is vagyunk – fejezte be dr. Gaffney.

– Olvassák Shakespeare-t? – tette fel a kérdést a Vadember, amint útközben a biokémiai laboratóriumok felé, elhaladtak az iskolai könyvtár mellett.

– Ugyan, ahogy – mondta az igazgató, és elpirult.

– A mi könyvtárunk csak kézikönyveket tart – jelentette ki dr. Gaffney.

– Ha a fiataljaink szórakozásra vágnak, megkaphatják a tapiban. Nem helyeseljük, ha bármiféle magányos szórakozást folytatnak. – Öt buszrakomány fiú és lány, énekelve vagy csendesen átölelve egymást, gördült el mellettük az üveges felszínű országúton.

– Éppen most jöttek meg a Slough Krematóriumból – magyarázta dr. Gaffney, miközben Bernard suttogva randevút beszélt meg az igazgatónővel aznap estére. – A halálra való kondicionálás tizennyolc hónapos korban kezdődik. Minden kisserác hetenként két délelőttöt a haldoklók kórházában tölt. Az összes jó játékot ott tartják, és ha meghal valaki, csokoládékrémet kapnak. Megtanulják, hogy a halált természetes dolognak tartsák.

– Mint bármely más fiziológiai folyamatot – szólt közbe az igazgató, nagy szakértelemmel.

Nyolc órakor a Savoyban. Minden el volt rendezve.

Útközben visszafelé Londonba megálltak a Televíziós Társaság brentfordi gyáránál.

– Lennél szíves várni egy pillanatig, amíg telefonálok? kérdezte Bernard.

A Vadember várt és figyelt. A nappali főműszaknak éppen vége volt. Alsóbb kasztból származó munkások tömegei sorakoztak fel az egysínű vonat állomása, előtt – hét-nyolcszáz Gamma, Delta és Epsilon férfi és nő, akik mindössze tucatnyi arcon és testformán osztozkodtak. A jegykiadó tisztviselő mindegyiküknek a jegyével együtt odalökött egy kis kartondobozkát. A férfiak és nők hosszú hernyója lassan előrevonaglott.

– Mi – van azokban a (eszébe jutott *A velencei kalmár*) ládikákban? – érdeklődött a Vadember, amikor Bernard újból csatlakozott hozzá.

– A napi szómafejadag – felelte Bernard meglehetősen csámcsogva, mert azt a rágógumit rágta, amit Benito Hoovertól kapott. – Akkor kapják meg, ha végeztek a munkával. Négy darab félgrammos tablettát. Szombatoként hatot.

Barátságosan belekarolt Johnba, és visszasétáltak a helikopter felé.

Lenina énekelve jött be az öltözőbe.

– Úgy látszik, nagyon meg vagy elégedve magaddal – mondta Fanny.

– Meg is vagyok – válaszolt a lány. Szisszent a cipzár. Bernard felhívott egy félórāja. – Ismét két szisszenés. Kilépett rövidnadrágjából. – Váratlan elfoglaltsága támadt. Szisszenés. – Megkért, el tudnám-e vinni a Vadembert a tapiba ma este. Már repülök is! – Elrohant a fürdőszoba irányába.

"Szerencsés lány" – gondolta Fanny, amint nézte a távolodó Leninát.

Nem volt irigység ebben a gondolatban; a jó természetű Fanny csupán megállapított egy tényt. Lenina *tényleg* szerencsés volt, szerencséje volt, hogy megoszthatta Bernarddal a Vadember hallatlan hírnevének egy darabját; szerencsés, hogy jelentéktelen személyisége visszatükrözhetett valamit a pillanat legdivatosabb sztárjának dicsfényéből. Hát nem kérte-e fel az Ifjú Nők Fordi Társasága, hogy előadást tartson élményeiről? Hát nem kapott-e meghívást az Aphroditeum Klub évi rendes díszvacsorájára? Hát nem jelent-e már meg a tapihíradóban – láthatóan, hallhatóan és tapinthatóan bolygószerzte sok-sok millió ember előtt?

S ugyanilyen hízelgő volt az is, hogy jelentőd személyiségek is kitüntették figyelmükkel. A helyi világellenőr másodtitkára meghívta vacsorára és reggelire. Együtt töltött egy hétvégét a főbíró őfordságával, egy másikat a canterburyi dalárda főénekesével. A Belső és Külső Elválasztású Anyagok Trösztjének elnöke állandóan telefonálgatott, és járt Deauville-ben is az Európa Bank kormányzóhelyettesével. – Hát persze hogy csodálatos. És mégis, bizonyos fokig – vallotta meg Fannynak – úgy érzem, mintha csalással jutottam volna hozzá valamihez. Mert persze az első dolog, amit mind meg akarnak tudni, hogy milyen érzés szeretkezni egy vademberrel. És azt kell mondanom, hogy fogalmam sincs. Megrázta a fejét. – A legtöbb férfi persze nem hisz nekem. Pedig így igaz. Bárcsak ne lenne az – tette hozzá szomorúan, és sóhajtott. – Borzasztóan csinos férfi, nem gondolod?

– De hát nem tetszel neki? – kérdezte Fanny.

– Néha azt hiszem, igen, néha pedig azt, hogy nem. Mindig mindent elkövet, hogy kerüljön engem, kimegy a szobából, ha belépek, nem érint meg, még csak rám sem néz. De néha, amikor hirtelen megfordulok, rajtakapom, hogy bámul, és aztán – szóval tudod, hogy néznek a férfiak, amikor tetszik nekik egy nő.

Igen, Fanny tudta.

– Nem tudok kiigazodni rajta – mondta Lenina.

Nem tudott kiigazodni rajta, s ez nemcsak megrémítette, hanem bosszantotta is.

– Mert tudod, Fanny, *énnekem* tetszik.

Egyre jobban tetszett neki. Nos, most aztán valódi esély kínálkozik, gondolta, amint beillatosította magát fürdés után. Ide egy csepp, oda egy csepp – valódi esély lesz. Jókedvében dalra fakadt:

*Ölelésed kábít, édes,
Csókolj, míg rám tör a kóma,
Ölelj, te kis szenvedélyes,
Szeretni jobb, mint a szóma.*

Az illatorgona bájosan felüdítő gyógyfű-capricciót játszott éppen: lüktető arpeggiók kakukkfűből, levendulából, rozmaringból, bazsalikomból, mirtuszból, tárkonyból; aztán merész modulációk sora a fűszereken át az ámbraillatig, majd lassú visszatérés a szantálfán, kámforon, cédruson és frissen kaszált szénán keresztül (alkalmi, finoman ellentétező megszakításokkal – egy leheletnyi veseputing, egy kis sertéstrágya halvány gyanúja) vissza azokhoz az egyszerű aromákhoz, amelyekkel a darab indult. Majd elhalt a kakukkfű utolsó zengése, nagy taps tört ki, kigyulladtak a lámpák. A szintetikus zenegépben kezdett letekeredni a szalag. Hiperhegedű, szupercselló és oboapótlék triója töltötte be most a levegőt kellemesen bágyadt zengéssel. Harminc vagy negyven taktus – és aztán, e zenei háttérrel szemben egy több mint emberi hang kezdett vartyogni, hol torok-, hol fejhangon, majd üresen, akár egy fuvola, majd vágyakozó harmóniákkal telten, s minden erőfeszítés nélkül túlhaladt Gaspard Forster mély énekhangrekordján éppúgy, ahogy trillázó denevérfüttye túlszárnyalta a legmagasabb C-t, amelyet (1770-ben, a pármái hercegi operában, Mozart nagy megdöbbenésére) Lucrezia Ajugari énekelt ki velőtrázó módon és egyes-egyedül a zene történetében.

Légpárnás zsöllyéjükbe süppedve Lenina és a Vadember szimatolt és hallgatott. De most a szemek és a bőr ideje is eljött. A terem lámpái kialudtak, erős, mintegy önmagukban álló tűzbetűk gyulladtak ki a sötétségben. HÁROM HÉT EGY HELIKOPTEREN. TELJESEN SZUPERÉNEKES, SZINTETIKUSAN BESZÉLŐ, SZÍNES, SZTEREOSZKÓP TAPI, SZINKRONIZÁLT ILLATORGONA-KÍSÉRETTTEL.

– Fogja meg azokat a fémgombokat a széke karfáján suttogta Lenina. – Különbönbem nem érez semmit a tapieffektusokból.

A Vadember engedelmeskedett.

Közben azok a tüzes betűk eltűntek, tíz másodperces teljes sötétség következett, majd hirtelen kápráztatóan és összehasonlíthatatlanul valóságosabban, mintha valódi hús-vér alakjukban tűntek volna fel, valóságosabban a valóságnál is, ott álltak már a sztereoszkopikus képmások, összeölelkezve egymással, egy óriási néger és egy szőke hajjú, fiatal, brachikephalikus Béta-plusz nőstény.

A Vadember összerezsent. Az az érzés az ajkán! Egyik kezét szájához emelte, a bizsergés megszűnt, visszaengedte kezét a fémgombra, s újrakezdődött. Az illatorgona közben tiszta pézsmaillatot lehelt. A szalagon egy szupergalamb Ó-ó-ó-ó-t turbékolt, s egy másodpercenként mindössze harminckétszer rezgő, az afrikainál mélyebb basszus válaszolt: Á-á-á-á. Ó-á! Ó-á! – újra összeérték a sztereoszájak, s az arctáji erogén zónák az Alhambra mind a hatezer nézőjénél szinte elviselhetetlen galvanikus gyönyört közvetítettek: Ó-ó!

A film cselekménye rendkívül egyszerű volt. Az első ó-k és á-k után néhány perccel (elénekelték egy duettet, és egy kicsit szeretkeztek azon a híres medvebőrön, amelynek minden szál szőrét – az előrendelőhelyettesnek tökéletesen igaza volt külön-külön és jól lehetett érezni), a néger helikopter-balesetet szenvedett, és fejre esett. Bumm! – micsoda nyilallás a homloknál! A "húha" és a "jaj" kórusa szólalt meg a közönség soraiból.

A megrázkódtatás teljesen összezavarta a néger kondicionálását. Kizárólagos és mániákus szenvedélyt fejlesztett ki benne a Béta-szőke iránt. A nő ellenállt. A férfi kitartóan imádta. Volt benne sok harc, üldözés, egy vetélytárs elleni támadás, végül egy szenzációs emberrablás. A Béta-szőkét elragadták az égbe, és ott tartották, ég és föld közt lebegve három héten keresztül egy vadul társadalomellenes téte-átéte-ben a fekete örültsel. Végül, rengeteg kaland és sok légakrobatika után három csinos, fiatal Alfának sikerült megmentenie a nőt. A négert elszállították egy felnöttek

számára létesített rekondicionáló központba, és a film happy enddel és méltóságteljesen fejeződött be, a Béta-szőke mindhárom megmentőjének szeretője lett. Egy pillanatra félbeszakították tevékenységüket, hogy elénekeljenek egy szintetikus kvartettet, teljes szuperzenekari kísérettel és gardéniákkal az illatorgonán át. Aztán a medvebőr még utoljára megjelent, és a szexofonok harsogása közepette az utolsó sztereocsók is sötétségbe tűnt, s az utolsó villamos bizsergés is elhalt az ajkakon, akár egy haldokló molylepke, mely egyre gyengébben, egyre halványabban reszket, s végül teljesen, egészen elcsöndesül.

De Lenina számára a molylepke nem halt meg teljesen. Még akkor is, amikor a lámpák már kigyulladtak, s míg lassan csoszogtak előre a tömeggel együtt a liftek felé, a lepke szárnyának érintése még ajkán reszketett, még mindig az izgalom és gyönyör finoman vibráló útjait tárta fel bőrében. Orcái kipirultak. Elkapta a Vadember karját, és az ernyedten lógó végtagot oldalához nyomta. A férfi egy pillanatra lenézett rá, sápadtan, kínlódva, vágyakozva és szégyenkezve a vágyakozás miatt. Nem volt méltó rá, nem... Szemük egy pillanatra találkozott. Milyen kincseket ígért a lány tekintete! Királynői szenvedélyek váltságdíját. A férfi gyorsan másfelé nézett, kiszabadította foglyul esett karját. Homályosan attól félt, hogy a lány egyszer csak megszűnik olyannak maradni, akihez ő méltatlannak érezheti magát.

– Azt hiszem, nem kellene ilyen dolgokat megnéznie mondta, hogy gyorsan a körülményeknek tulajdoníthassa mindazt a múlt- avagy jövőbeli hibát, amely ellophat valamit Lenina tökéletességéből.

– Miféle dolgokat, John?

– Mint ezt a rettenetes filmet.

– Rettenetes? – Lenina őszintén megdöbbsent. – De hát én azt hiszem, szép volt.

– Alantas volt – mondta a férfi –, nemtelen.

A lány a fejét rázta.

– Nem értem, miről beszél. – Vajon miért volt ilyen furcsa a Vadember? Miért tett meg mindent, hogy elrontsa mások örömét?

A taxikopterban a férfi alig pillantott rá. Erős fogadalmak kötötték, amelyeket sosem mondott ki hangosan, olyan törvényeknek engedelmesskedett, melyek rég hatályukat veszítették, félrehúzódva, csöndben üldögélt. Néha, mint amikor megpöckölnek valami feszes, csaknem szétszakadó zsinórt, egész teste hirtelen, görcsösen összerándult.

A taxikopter leszállt Lenina bérházának tetején. Végre! gondolta a lány diadalittasan, amint kilépett a bérrepülőből. – Végre! – még ha eddig oly

különösen is viselkedett a Vadember. Megállt egy lámpa alatt, belepislantott zsebtükrébe. Végre! Igen, az orra egy kicsit fénylett. Lerázta a felesleges port a púderpamacsról. Amíg a férfi kifizeti a taxit, lesz annyi idő. Megdörzsölte a fénylő részt, s arra gondolt: Borzasztóan jóképű. Nem kellene olyan félénknek lennie, mint amilyen Bernard. És mégis... Bármely másik férfi már régen megtette volna. Nos hát, most végre... – A kis kerek tükörből egy arc töredéke hirtelen rámosolygott.

– Jó éjszakát! – szólalt meg mögötte egy fojtott hang. Lenina sarkon fordult. A férfi a bérrepülő ajtajában állt, mereven bámult, nyilván egész idő alatt nézte, amíg az orrát púderezte. Várt, de vajon mire? Vagy tétovázott, megpróbált dönteni, és egész idő alatt gondolkodott, gondolkodott, el sem tudta képzelni a lány, miféle különös dolgokon. – Jó éjszakát, Lenina – ismételte meg a Vadember, és furcsa, grimaszszerű kísérletet tett a mosolygásra.

– De hát John... Én azt hittem, maga... vagyis úgy értem, hát nem...?

A férfi behúzza az ajtót, és előrehajolva mondott valamit a vezetőnek. A bérrepülő felszáryalt.

Lenézett a padlóba épített ablakon, s a Vadember látta Lenina felfelé fordított arcát, mely sápadt volt a lámpák kékes fényében. A szája mozgott, valamit kiáltott. A lány megrövidült alakja kisiklott alóla; a tető egyre kisebb négyyszöge mintha sötétségbe zuhant volna.

öt perc múlva a Vadember visszaérkezett szobájába. Rejtekhelyéről elővette az egérrágt kötetet, vallásos áhitattal forgatta pecsétet, gyűrött lapjait, és elkezdte olvasni az *Othellót*. Othello, emlékezett rá, olyan volt, mint a *Három hét helikopteren* hőse – ugyancsak fekete.

Lenina szemét törölgetve ment át a tetőn a lifthez. Útközben, lefelé a huszonhetedik emeletre, elővette a szómás üvegét. Úgy gondolta, egy gramm nem lenne elég; mostani megpróbáltatása nagyobb volt egygrammosnál. De ha két grammot vesz be, előfordulhat, hogy nem ébred fel idejében másnap reggel. Alkut kötött hát, és behajlított bal tenyerébe három félgrammos- tablettát szórt.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

Bernardnak kiabálnia kellett a bezárt ajtón át, mert a Vadember nem volt hajlandó kinyitni.

– De hát mindenki ott van, és rád vár.

– Hadd várjanak – érkezett vissza a fojtott válasz az ajtón keresztül.

– De hát nagyon jól tudod, John – (milyen nehéz rábeszélni valakit valamire, ha torkunk szakadtából kell üvölnünk!) –, kifejezetten azért hívtam meg őket, hogy találkozzanak veled.

– Először *engem* kellett volna megkérdezned, van-e kedvem találkozni *velük*.

– De hát korábban mindig eljöttél, John!

– Pontosan ez az, amiért nem akarok újra elmenni.

– Csak az én kedvemért! – könyörgött üvöltve Bernard. Nem jössz az én kedvemért sem?

– Nem.

– Komolyan mondd?

– Igen.

Kétségbeesetten ordított most már Bernard:

– De hát mit csináljak?!

– Menj a pokolba! – bögött odabentről az elkeseredett hang.

– De a canterburyi dalárda főénekesese is ott lesz ma este! Bernard csaknem sírva fakadt.

– *Ai yaa tákwa!* – Csak zuni nyelven tudta a Vadember megfelelően kifejezni, mi volt a véleménye a dalárda főénekeséről. – *Háni!* – tette még hozzá utólag, és aztán (de micsoda vad gúnnal!): – *Sons éso tse-na.* – És a földre köpött, ahogyan Popé is tette volna.

Végül is Bernardnak vissza kellett osonnia összezsugorodva a lakásába és tájékoztatni a türelmetlen gyülekezetet, hogy a Vadember nem jelenik meg aznap este. A hírt felháborodással fogadták. A férfiak dühösek voltak, hogy becsapták őket, és udvarias viselkedésre csábították ezzel a jelentéktelen fickóval szemben, akinek olyan kínos híre és eretnek nézése volt. Minél magasabban helyezkedtek el a ranglétrán, annál mélyebb volt sértődöttségük.

– Ilyen tréfát üzni velem – hajtogatta a főénekes –, *velem!*

Ami a nőket illeti, ők felháborodottan úgy érezték, hogy hamis ürüggyel csapdába csalták őket – becsapta őket egy nyomorult kis fickó, akinek alkoholt öntöttek tévedésből az üvegébe; becsapta őket egy Gamma-mínusz külsejű nyomorék. Botrány volt, s ki is mondták ezt, egyre hangosabban. Az etoni igazgatónő különösen tajtékzott.

Csak Lenina nem szólt semmit. Sápattan ült az egyik sarokban, kék szemét szokatlan melankólia felhőzte, el volt szigetelve azoktól, akik körülvették, mert olyasmit érzett, amit ők nem. A partyra az izgatott elragadtatás különös érzésével érkezett. "Néhány perc múlva – mondogatta magában, amint belépett a szobába – látni fogom, beszélni fogok veled, meg

fogom neki mondani – (mert ezzel az eltökélt szándékkal jött) –, hogy szeretem, jobban, mint bárki mást, akit valaha is ismertem. És akkor talán azt fogja mondani..."

Mit is fog mondani? A vér arcába tódult.

"Miért volt a férfi olyan különös azon az estén, a tapi után? Olyan furcsa. És mégis tökéletesen bizonyos vagyok abban, hogy igen kedvel engem. Biztos vagyok..."

Ebben a pillanatban történt, hogy Bernard megtette bejelentését, hogy a Vadember nem jön el az estélyre.

Lenina hirtelen érezte mindazt az érzést, amelyet egy erős érzelempótlék-gyakorlat alkalmával tapasztalt legelőször – a szörnyű üresség érzetét, levegőért kapkodó kétségbeesést és émelygést. Mintha a szíve is megszűnt volna verni.

"Talán azért van ez, mert nem szeret engem" – gondolta. És hirtelen ez a lehetőség beigazolódott bizonyossággá vált: John azért nem akart eljönni, mert nem szereti. Nem szereti...

– Hát ez tényleg egy kicsit *túl* erős – mondta éppen az etoni igazgatónő a krematóriumok és foszforvisszanyerés igazgatójának. – Ha arra gondolok, hogy én voltaképpen...

– Igen – hallatszott Fanny Crowne hangja –, tökéletesen igaz a szóbeszéd az alkohollal kapcsolatban. Valaki, akit ismerek, ismert valakit, aki az embrióraktárban dolgozott akkortájt. Ő mondta a barátnőmnek, az pedig nekem...

– Nagyon kínos, nagyon kínos – mondta Henry Foster, együttérezve a közösségi főénekeskel. – Talán érdeklő majd, ha megtudja, hogy a volt igazgatónk már azon a ponton volt, hogy áthelyezi Izlandra.

Minden szó, amit kimondták, tőrként döfte át Bernard boldog önelégültségének feszesre fúvódott léggömbjét, mely most ezer sebtől szenvedve eresztett le. Sápadtan, zavartan, lehangoltan és idegesen járkált vendégei között, érthetetlen bocsánatkéréseket dadogott, bizonygatta, hogy legközelebb a Vadember egész biztosan ott lesz, könyörgött, üljenek le, egyenek egy sárgarépaszendvicset, egy szelet A-vitaminpástétomot, egy pohár pezsgőpótlékot is igyanak mellé. A vendégek ettek, de nem vettek tudomást róla; ittak, és vagy szemtől szemben voltak hozzá durvák, vagy valaki másnak beszéltek róla hangosan és bántóan, mintha ott sem lett volna.

– És most, barátaim – mondta a canterburyi dalárda főénekesse azon a gyönyörűen csengő hangon, amellyel vezette a Ford-napi ünnepélyeket is –, nos, barátaim, azt hiszem, talán itt az ideje... – Felemelkedett, letette

poharát, lesöpörte biborszín műanyag mellényéről a kiadós táplálkozás morzsáit, és elindult az ajtó felé.

Bernard odarohant, hogy elállja az útját.

– Igazán mennie kell, főénekes uram? Még nagyon korán van. Abban reménykedtem, hogy ön talán majd...

Igen, sok mindenben reménykedett, amikor Lenina bizalmasan elmondta neki, hogy a közösségi főénekes elfogadná a meghívást, ha szívesen látnák.

– Igazán nagyon aranyos, tudod. – És megmutatta Bernardnak azt a kis arany cipzárrögzítőt, amely T alakú volt, s amelyet annak a hétvégének az emlékére kapott tőle, amelyet együtt töltöttek Lambethben. *Meghívom Önt, hogy találkozzék a canterburyi közösségi főénekeskel és a Vadember úrral.* Bernard minden meghívókártyán hirdette diadalát. De a Vadember úgy döntött, hogy az összes lehetséges este közül éppen ezen az estén zárkózik be a szobájába, azt üvölti, hogy "*Háni!*", sőt azt is (szerencsére Bernard nem tudott zuni nyelven), hogy "*Sons ésó tsená!*". Ami Bernard egész pályafutásának megkoronázása lehetett volna, az most legnagyobb megaláztatásának pillanata lett.

– Annyira reméltem... – ismételte dadogva, könnyörgő és zavart szemmel nézve fel a nagyméltóságú úrra.

– Fiatal barátom – mondta a közösségi főénekes hangos és ünnepélyes szigorral, s általános csend támadt. – Hadd adjak magának egy jó tanácsot. – Ujjával megfenyegette Bernardot. – Mielőtt túl késő lenne. Egy jó tanácsot. – Hangja síri lett. Javuljon meg, fiatal barátom, térjen jó útra! – T-jelet vetett rá és elfordult. – Lenina, drágám – szólt megváltozott hangon. – Jöjjön velem.

Engedelmesen, de mosoly nélkül (teljesen érzéketlenül a megbecsülés eme jele iránt) és lelkesedés nélkül ment utána Lenina, ki a szobából. A többi vendég is követte őket tisztelettudó szünet után. Az utolsó távozó becsapta az ajtót. Bernard tökéletesen egyedül maradt.

Át- meg átdöfve, leeresztve omlott egy székre, és arcát eltakarva sírni kezdett. Néhány perc múlva azonban megemberelte magát, s inkább bevett négy szómatablettát.

Odafent a szobájában a Vadember a *Rómeó és Júliát* olvasgatta.

Lenina és a közösségi főénekes kilépett a Lambeth Palace tetejére.

– Igyekezzen, fiatal barátom, akarom mondani, Lenina! – kiabált a főénekes türelmetlenül vissza a liftajtóból. Lenina, aki egy pillanatra hátramaradt, hogy egy pillantást vessen a holdra, gyorsan lesütötte szemét, és átszaladt a tetőn, hogy újból csatlakozzék a férfinhoz.

A biológia új elmélete – ez volt a címe annak a tanulmánynak, amelynek olvasását Mustapha Mond éppen befejezte. Üldögélt egy ideig, töprengve ráncolta homlokát, aztán felkapta tollat, és keresztben odaírta a címoldalra: "A szerző matematikai módszere, amellyel a cél fogalmát taglalja, újszerű és igen ötletes, de eretnek nézeteket rejt, és a jelenlegi társadalmi rend szempontjából veszélyes és potenciálisan felforgató jellegű. *Nem kiadható.*" Aláhúzta ezeket a szavakat. "A szerzőt megfigyelés alatt kell tartani. Lehet, hogy szükségessé válik áthelyezése a Szent Ilona szigetén levő Tengerbiológiai Állomásra." Kár – gondolta, amint aláírta nevét. Mestermű volt ez. De ha megengedjük, hogy a magyarázatok a célképzet fogalmaihoz igazodjanak – nos, az ember nem tudhatja, mi lesz a végeredmény. Olyasfajta elképzelés volt ez, mely könnyen dekondicionálhatja a zavarosabb elméket a magasabb kasztokból. Elvesztik tőle hitüket a boldogságban mint legfőbb jóban, s ehelyett azt képzelik, hogy a cél valahol túl és kívül van a jelen emberi érdekkörén; hogy az élet célja nem a jólét fenntartása, hanem az öntudat valamiféle erősítése és megtisztulása, a tudás valamiféle kiszélesítése. Ami persze tünődött az ellenőr – valószínűleg igaz is. De nem elfogadható a jelenlegi körülmények között. Újból felvette tollat, és a "*Nem kiadható*"-t még egyszer aláhúzta, vastagabban és feketébben, mint először, aztán felsóhajtott.

– Milyen mulatságos is volna, ha nem kellene mindig a boldogságra gondolnunk!

John pedig halkán szavalt a semminek, behunyt szemmel és elragadtatástól ragyogó arccal:

*Az égő fáklya őmellette halvány!
Úgy tündökölt a barna éjjel arcán,
Mint drágagyöngy a szerecsen fülén.
A koldus földre kár ily égi fény!**
[* Mészöly Dezső fordítása]

Az arany T ragyogott Lenina keblén. A közösségi főénekes pajkosan elkapta, s ugyancsak pajkosan ráncigálni kezdte.

– Azt hiszem – szólalt meg hirtelen Lenina, megtörve a hosszú csendet – , jobb, ha beveszek néhány gramm szómát.

Bernard közben már mélyen aludt, és álmainak külön bejáratú paradicsomára mosolygott. Mosolygott, mosolygott. De az ágya felett a villanyóra percmutatója kérlelhetetlenül továbbugrott minden másodpercben egy csaknem hangtalan kattanással. Katt-katt-katt-katt... És már reggel is lett. Bernard visszakerült a tér és idő nyomorúságába. A lehető legrosszabb kedvűen taxizott át munkahelyére, a Kondicionáló Központba. A siker részegsége semmivé vált, józanul visszatért régi énje, és ellentétben az utóbbi hetek ideiglenes léggömbjével, a régi önmaga sokkal súlyosabbnak bizonyult a környező légkörnél.

Ehhez a lekonyult Bernardhoz a Vadember váratlan rokonszenvvel közeledett.

– Most sokkal inkább olyan vagy, mint amilyen Malpaisban voltál – mondta, miután Bernard előadta siránkozó történetét. – Emlékszel, mikor először beszélgettünk ketten? A kis ház előtt. Most olyan vagy, mint amilyen akkor voltál.

– Mert boldogtalan vagyok megint, ezért van így.

– Hát én inkább lennék boldogtalan, mint hogy olyan hamis és hazug módon legyek boldog, mint ti itt.

– Hát ez szép – mondta Bernard keserűen. – Amikor te voltál az oka az egésznek. Nem vagy hajlandó eljönni a partyra, amit adok, és így mindenkit ellenem fordítasz! – Tudta, hogy amit mond, az abszurd módon igazságtalan, beismerte legbelül, s végül hangosan is, hogy igaz minden, amit most a Vadember mondott azoknak a barátoknak az értéktelenségéről, akik ilyen kis ok miatt gonosz ellenségekké válhatnak. De mindennek tudása és beismerése ellenére s annak ellenére is, hogy most már barátja támogatása és együttérzése volt egyetlen vigasza, Bernard továbbra is haragudott titokban a Vademberre, egészen őszinte rokonszenve mellett is, és apró bosszúhadjáraton törte a fejét, amellyel megkeserítheti az életét. Mert bosszút forralni a közösségi főénekeskel szemben teljesen hasztalan volt, s arra sem volt lehetőség, hogy a főpalackozón vagy az előrendelőhelyettesen álljon bosszút. Mint áldozat, a Vadember rendelkezett ezzel a hallatlan előnnyel a többiekkel szemben: hogy kéznél volt. A barátok egyik legfőbb funkciója az, hogy elszenvedjék (enyhébb és szimbolikus

formában) azokat a büntetéseket, amelyekkel szeretnénk ellenségeinket sújtani, de képtelenek vagyunk rá.

Bernard másik áldozatja-barátja Helmholtz volt. Amikor megverten elment hozzá, s újból barátságáért folyamodott, amelyet a jómód idején nem tartott megőrzésre érdemesnek, Helmholtz barátságát nyújtotta megint, zokszó és megjegyzés nélkül, mintha már elfelejtette volna, hogy valaha is veszekedtek. A meghatott Bernard ugyanakkor úgy érezte, megalázza ez a nagylelkűség – annál különlegesebb és ennél fogva megalázóbb volt ez a nagylelkűség, mert semmi szóma nem volt mögötte, minden Helmholtz jelleméből következett. A mindennapi életben létező Helmholtz volt az, aki elfelejtett és megbocsátott, nem a félgrammos kirándulásra ment Helmholtz. Bernard kellőképpen hálás volt (rettentő megnyugvás volt, hogy újra van barátja) és kellőképpen haragos is (kéjes érzés lett volna, ha valami módon bosszút állhat Helmholtzon nagylelkűségéért).

Első találkozásuk alkalmával az elidegenedés óta Bernard kiöntötte szívét, elmondta megpróbáltatásainak történetét, és elfogadta a vigasztalást. Csak néhány nap múlva értesült arról meglepetéssel és némi szégyenkezéssel, hogy nem ő volt az egyetlen, aki bajban van. Helmholtz összeütközésbe került a hatósággal.

– Néhány versike miatt történt – magyarázta. – A szokásos előadásomat tartottam haladó fokú érzelmi manipulálásból harmadéves hallgatók számára. "Rigmusok használata az erkölcsi propaganda és reklám területén", hogy pontosabb legyenek. Az előadásaimat mindig egy csomó gyakorlati példával illusztrálom. Ez alkalommal arra gondoltam, mutatok nekik egy olyat, amit én magam írtam. Tiszta hülyeség volt persze, de nem tudtam ellenállni az ötletnek. – Felnevetett. – Kíváncsi voltam, hogyan reagálnak majd. Emellett – tette hozzá komolyabban – egy kis propagandát is akartam végezni, megpróbáltam manipulálni őket, hogy ugyanazt érezzék, mint amit én éreztem versírás közben. Te jóságos Ford! – Újból nevetni kezdett. – Micsoda felhördülés volt! A főnök felhívatott, és azzal fenyegetőzött, azonnal kirúg. Megbélyegzett ember vagyok.

– De hát miféle rigmusok voltak azok? – kérdezte Bernard.

– A magányról szóltak. Bernard szemöldöke felemelkedett.

– Elszavalom neked, ha akarod. – És Helmholtz elkezdte:

*A tegnapi gyűlés
mára szakadt dob,
a Belváros éjféلكor*

*üresen tátog,
zárt ajkak, alvó arcok,
minden gép leállt,
néma, piszkos út ott,
hol tömeg sétált...
Minden csend örömmel
sír (hangosan vagy halkán),
kinek hangjára lel,
az felfoghatatlan.
Egy lány hiánya ott,
emitt egy másiké,
mellek és hozzá karok,
ajkak hiánya, hátsófeleké,
melyek lassan összeállnak;
kivé, s kérdezem, milyen
sajátos létezőt kínálnak,
mely van is és mégsem,
s e lénnel jobban tele van
minden üres éjünk,
mint akivel unottan
mindennap kefélnünk?*

– Nos, ezt csak példaként olvastam fel, és azonnal feljelentettek a főnöknél.

– Nem lep meg – mondta Bernard. – Világosan ellene szól minden alvatanításnak. Ne felejtse el, legalább negyedmilliószor figyelmeztetnek a magány veszélyeire!

– Tudom. De úgy gondoltam, szeretném látni, mi lesz a hatása.

– Nos, hát most megláttad.

Helmholtz csak nevetett.

– Érzem – mondta némi csend után –, mintha most már lenne valami, amiről igazán írni kezdhettek. Mintha kezdenék képes lenni arra, hogy használjam azt az erőt, amely bennem van; az a különálló, rejtőzködő erő. Érzem, hogy valami belém költözik. – Bernard úgy látta, hogy barátja minden kellemetlensége ellenére mélységesen boldog.

Helmholtz és a Vadember azonnal összelepedett. Annyira szívélyesen beszélgettek, hogy Bernard szívébe éles féltékenység mart bele. Ezekben a hetekben sosem sikerült olyan bizalmas kapcsolatba kerülnie a Vademberrel, mint Helmholtzknak, akinek ez azonnal sikerült.

Amint nézte őket, és hallgatta beszélgetésüket, néha sértődötten az jutott eszébe, hogy azt kívánja, bárcsak ne hozta volna össze őket. Szégyenkezett féltékenysége miatt, és felváltva kísérelte meg pusztá akaraterővel vagy szómaadagokkal, hogy távol tartsa magától ezt az érzést. De kísérletei nem voltak nagyon sikeresek, és a szómakirándulások között voltak szükségszerű szünetek, ilyenkor a gyűlöletes érzés mindig visszatért.

A Vademberrel való harmadik találkozás során Helmholtz elszavalta rigmusát a magányról.

– Mi a véleményed róla? – kérdezte, amikor befejezte. A Vadember a fejét rázta.

– *Ezt* hallgasd inkább meg – volt a válasza, s kinyitotta a fiókot, amelyben egérrágta könyvét tartotta, fellapozta, és olvasni kezdte:

*Hadd költsön hangos madár
Magányos fán Arábiában,
Bús hírnök s harsona szóljon...*

Helmholtz növekvő izgalommal hallgatta. A "magányos fán Arábiában"-nál összerezzen, a "te rikoltozó futár"-nál elmosolyodott a váratlan örömtől, a "madár, zsarnoki szárnyú"-nál elvörösödött, de a "néhai zené"-nél elsápadt, és váratlan érzelmektől kezdett remegni. A Vadember tovább olvasott:

*A Tulajdon így esett szét,
S megváltozott a tudat;
Az egy természet két nevét
Cserélte fel az agy,
Az ész zavarta meg magát.
Látván, mi szét volt, összenő...*

– Orgia Forddal! – mondta Bernard, hangos, kellemetlen nevetéssel félbeszakítva a felolvasást. – Ez csak egy szolidaritási gyülekezet himnusza. – Bosszút állt két barátján, akik jobban kedvelték egymást, mint őt.

Elkövetkező két-három találkozásuk alkalmával gyakorta megismételte a bosszú e kis színjátékát. Egyszerű dolog volt, s mivel mind Helmholtz, mind pedig a Vadember borzasztóan megbántódott, ha egy-egy kedvenc költői gyöngyszemet összezúztak és meggyaláztak, rendkívül eredményes is volt. A vége az lett, hogy Helmholtz megfenyegette, kirúgja a szobából,

ha még egyszer arra vetemedik, hogy félbeszakítja őket. És mégis, különös módon, a következő félbeszakítás, valamennyi közül a legkínosabb, magától Helmholtztól származott.

A Vadember éppen a *Rómeó és Júliából* olvasott fel – a felolvasás (mivel egész idő alatt magát képzelte Rómeónak és Leninát Júliának) erős és reszkető szenvedélyévé vált. Helmholtz tanácstalan kíváncsisággal hallgatta azt a jelenetet, amely a szerelmesek első találkozását írta le. A kertben játszódó jelenet elbűvölte költészetével, de a kifejezett érzelmek mosolyra ingerelték. Ilyen állapotba kerülni egy lány birtoklása miatt – hát ez elég nevetségesnek tetszett. De ami a megfogalmazás részleteit illeti, az érzelmi manipulálás milyen csodálatos példája!

– Az az öregfiú – mondta – teljesen lepipálja a mi legjobb propagandatechnikusainkat. – A Vadember diadalmasan mosolygott, és folytatta az olvasást. Minden türethően ment egészen addig, míg a harmadik felvonás utolsó jelenetében Capulet és Capuletné el nem kezdte fenyegetőzéssel rábeszélni Júliát, hogy menjen feleségül Parishoz. Helmholtz izgett-mozgott az egész jelenet alatt, de amikor Júlia patetikusan felkiáltott, s a Vadember hozzáadta a mimikai aláfestést:

*Hát nincs a fellegekben irgalom?
Hát nincs, ki fájdalmam mélyére lát?
Anyám, anyám, ne űzzetek világgá!
Halaszd el ezt a nászt – egy hétre csak!
Vagy vessétek meg nászi ágyamat
A kripta mélyén, hol Tybalt hever.*
[* Mészöly Dezső fordítása]*

– s amikor Júlia ezt mondta, Helmholtzból kitört ellenállhatatlanul a kuncogás.

Az anya és az apa (groteszk obszcenitás) arra kényszeríti a lányát, hogy legyen olyasvalakié, akit nem kíván! És az idióta leány nem mondja azt, hogy van valaki más, akit (legalábbis pillanatnyilag) előnyben részesítene! A maga piszkos abszurdításában ez a szituáció ellenállhatatlanul komikus volt. Sikerült hősies erőfeszítéssel elfojtani vidámságának növekvő nyomását, de az "anyám, anyám" (a Vadember aggodalmas tremolójában előadva) és a holtan fekvő Tybaltra, akit nyilvánvalóan nem hamvasztottak el, s egy homályos emlékműre fecsérlik foszfortartalmát, nos, ez már túl soknak bizonyult számára. Nevetett és nevetett, míg a könnyek patakokban nem folytak az arcán – hahotázott, míg a Vadember a felháborodottságtól

sápadtan meredt rá a könyve mögül, s aztán, mivel a nevetés nem szűnt meg, sértődötten becsukta a könyvet, felállt, és azzal a gesztussal, amellyel elveszik a gyöngyöt a disznók elől, a könyvet visszatette, és bezárta a fiókba.

– És mégis – mondta Helmholtz, amikor már elég levegőt kapott ahhoz, hogy bocsánatot kérjen, és megpuhította a Vadembert annyira, hogy meghallgassa a magyarázkodását nagyon is jól tudom, hogy az embernek szüksége van ilyenfajta nevetséges, örült helyzetekre; az ember semmi egyébről nem tud igazán jól írni. Miért volt ez az öregfiú ilyen csodálatos propagandatechnikus? Mert annyi elmebeteg, gyötrelmes dolog ihlethette meg. Az embernek az kell, hogy fájjon neki, és izgassa valami, különben nem juthatnak eszébe igazán jó, átható, röntgensugárszerű mondatok. De hogy apák és anyák! – Megrázta a fejét. – Nem várhatod tőlem, hogy komoly arccal megállóm, ha apákról és anyákról esik szó. És kit érdekel, hogy egy fiú lefekszik-e egy lánnyal vagy sem? (A Vadember hunyorgott, de Helmholtz, aki töprengve a padlót bámulta, semmit nem vett észre.) – Nem – fejezte be és felsóhajtott –, ez nem ér semmit. Szükségünk van valamilyen örülségre és erőszakra. De milyenre? Hol találhatjuk meg? Elhallgatott, aztán megrázta fejét. – Nem tudom – mondta végül –, nem tudom.

TIZENHARMADIK FEJEZET

Az embrióraktár félhomályában Henry Foster magas körvonalai bontakoztak ki.

– Van kedve tapiba jönni ma este? Lenina szótlanul megrázta fejét.

– Valaki mással megy el? – Nagyon érdekelte, melyik barátja éppen kivel jár. – Benitóval? – kérdezte.

A lány ismét a fejét rázta.

Henry észrevette a bíborszínű szemekben ülő fáradtságot, a fakó bőrt a vörös fény alatt s a szomorúságot a mosolytalan, karmazsinpiros ajkak szögletében.

– Ugye, nem érzi magát rosszul? – kérdezte némi aggodalommal, attól tartva, hogy a lány elkapott egyet a néhány még létező fertőző betegségből.

De Lenina ismét csak a fejét rázta.

– Bárhogyan is van, orvoshoz kellene mennie – mondta Henry. – Egy doktor naponta, szűnik baja-gondja – tette hozzá jószívűen, s a hipnopedikus aranyköpést megtoldotta egy vállveregetéssel. – Talán

terhességpótlékra van szüksége ajánlotta. – Vagy egy különlegesen erős szenvedélykezelésre. Néha, tudja, a megszokott szenvedélykivonat nem egészen alkalmas...

– Ó, Ford szerelmére – szólalt meg Lenina, megtörve makacs hallgatását –, fogja már be a száját! – S ezzel visszafordult elhanyagolt embrióihoz.

Még hogy szenvedélykezelés! Nevetnie kellett volna, ha nem azon a ponton van, hogy sírásban tör ki. Mintha nem lenne elég sok saját szenvedélye! Nagyot sóhajtott, miközben ismét megtöltötte injekciós tűjét.

– John – mormolta maga elé –, John... – Aztán: – Ó, Fordom – tűnődött –, most beadtam ennek az álmkórszérumot vagy sem? – Egyszerűen nem emlékezett rá. Végül is úgy döntött, nem kockáztatja meg, hogy egy második dózist is beadjon, és továbblépett a sor mellett a következő palackhoz.

Ettől a pillanattól számítva huszonkét év, nyolc hónap és négy nap múlva egy ígéretes tehetségű, fiatal Alfa-mínusz tisztviselőnek Mwanza-Mwanzában álmkórban kellett meghalnia – ez volt az első eset több mint fél évszázad óta. Lenina sóhajtván folytatta munkáját.

Egy óra múlva az öltözőben Fanny erőteljesen szidta Leninát.

– De hát ez abszurdum, hogy ilyen állapotban vagy. Egyszerűen abszurdum – ismételte. – És mi miatt? Egy férfi, *egyetlen* férfi miatt!

– De ő az egyetlen, akit kívánok.

– Mintha nem lenne sok millió más férfi a világon!

– De őket nem kívánom.

– Honnan tudod, ha még meg sem próbáltad?

– Próbáltam.

– De hát hányal? – kérdezte Fanny, és megvetően vállat vont. – Eggyel, kettővel?

– Több tucattal. De – Lenina a fejét rázta – egyáltalán nem volt jó – tette hozzá.

– Hát kitartóan tovább kell próbálkoznod – mondta Fanny kinyilatkozató hangsúllyal. De érezhető volt, hogy saját receptjébe vetett bizalma megrendül. – Semmit sem lehet elérni kitartás nélkül.

– De közben...

– Ne gondolj rá.

– Nem rajtam múlik.

– Akkor vegyél be egy kis szómát.

– Szoktam.

– Hát akkor szedd gyakrabban.

– Igen, de a szünetekben még mindig őt szeretem. Mindig is szeretni fogom.

– Nos, ha tényleg ez a helyzet – mondta Fanny elszántan –, akkor miért nem mégy el hozzá és kapod el? Akár akarja, akár nem.

– De ha tudnád, milyen borzasztóan furcsa ember!

– Annál több okod van rá, hogy erősen kézbe vedd.

– Könnyű azt mondani!

– Ne tőrj el semmi ostobaságot. Cselekedj! – Fanny hangja olyan volt, mint a harsonaszó, mintha a Fiala Nők Ford Társaságában tartana esti előadást Béta-mínusz serdülőknak. Igen, cselekedj, méghozzá rögtön. Már most.

– Nagyon félnék – mondta Lenina.

– Hát akkor csak vedd be először egy fél gramm szómát. És most megyek fürdeni. – Fanny elmasírozott, maga után húzva törülközőjét.

Megszólalt a csengő, és a Vadember, aki türelmetlenül remélte, hogy aznap délután átjön hozzá Helmholtz (mivel végül is elszánta magát, hogy beszámol Helmholtzknak Lenináról, most úgy érezte, egyetlen percig sem tudja magában tartani titkát), felugrott, és az ajtóhoz sietett.

– Megéreztem, hogy te vagy az, Helmholtz! – kiáltotta, miközben ajtót nyitott,

A küszöbön fehér műszálén matróruhában, kerek, fehér sapkáját fenegyerek módjára bal fülére húzva ott állt Lenina.

– Ó! – mondta a Vadember, mintha valaki hatalmas ütést mért volna rá.

Egy fél gramm elég volt ahhoz, hogy Lenina elfelejtse félelmeit és zavarát.

– Hello, John – mondta mosolyogva, és besétált a férfi mellett a szobába. Az gépiesen becsukta az ajtót, és követte befelé. Lenina leült. Hosszú csend támadt.

– Úgy látszik, nem nagyon örülsz, hogy láthatsz, John mondta Lenina végül.

– Hogy nem örülsz? – A Vadember sértődötten bámult rá, aztán hirtelen térdre esett előtte, és megragadva Lenina kezét, tiszteletteljesen megcsókolta. – Hogy nem örülsz? Ó, ha tudnád! – suttogta, és összeszedte bátorságát, hogy a lány arcába nézzen. – Csodálatra méltó Lenina! – folytatta. – Te vagy a csodák tetőfoka, csak azzal érsz fel, ami a legdrágább a világon. – A lány érzéki gyöngédséggel mosolygott rá. Ó, te olyan tökéletes vagy – (a lány szétnyílt ajkakkal hajolt felé) –, olyan tökéletes és

makulátlan teremtés – (egyre közelebb) –, minden teremtet lény közül a legtokéletesebb. – Még közelebb. A Vadember hirtelen feltápáskodott. – Ezért hát mondta, s lesütötte szemét – először *tenni* akartam valamit... úgy értem, meg akartam mutatni, hogy méltó vagyok hozzád. Nem mintha igazán az lehetnék valaha is. De mindenesetre megmutatni, hogy nem vagyok teljesen méltatlan. Tenni akartam *valamit*.

– De hát miért gondolod, hogy szükség volna... – kezdte Lenina, de nem fejezte be a mondatot. Árnyalatnyi bosszúság érződött a hangján. Ha egy nő előrehajol, egyre közelebb, s ajkait szétnyitja, hogy aztán ráébredjen hirtelen, hogy egyáltalán semmi felé sem hajol, mert egy ügyetlen tökfaj közben már odébb kászálódott – nos, ez egy nőt még akkor is joggal bosszanthat, ha vérében fél gramm szóma kering.

– Malpaisban a férfinak el kellett hoznia a hegyi oroszlán bőrét – mormolta a Vadember összefüggéstelenül –, úgy értem, ha feleségül akart venni valakit. Vagy pedig egy farkast kellett elejtenie.

– Angliában nincsenek oroszlánok! – csattant fel Lenina.

– S még ha volnának is – tette hozzá a Vadember, hirtelen támadt megvető sajnálkozással a hangjában –, az emberek biztosan helikopterről öldösnék őket, mérges *gázzal* vagy ilyesmivel. Én *ilyet* nem tennék, Lenina. – Kihúzta magát, merészkedett egy pillantást vetni a lányra, s annak tekintetében bosszús értetlenség tükröződött. Zavartan folytatta: Bármit megtennék. – S egyre összefüggéstelenebbül: – Bármit, amit csak mondasz. Vannak olyan foglalatosságok, amelyek szenvedéssel járnak, hiszen tudod. De a szenvedésben gyönyör is van. Én így érzem. Úgy értem, ha akarod, felsöpröm a padlót.

– De hát van porszívónk – mondta Lenina rémülten. Nincs rá szükség.

– Nincs, hát persze hogy nincs rá *szükség*. De bizonyos fajta lealacsonyodást nemes lélekkel kell elviselni. Szeretnék valami lealacsonyodást nemes lélekkel elviselni. Hát nem érted?

– De ha egyszer van porszívó...

– Nem erről van szó.

– És az Epsilon-félmajmok dolgoznak vele – folytatta. Hát akkor *miről* van szó?

– Miről? Rólad. Miattad. Hogy megmutassam neked, hogy én...

– És micsoda köze van az oroszlánoknak a porszívóhoz?

– Hogy megmutassam, mennyire...

– Vagy hogy az oroszlánok örülnek, ha látják... – Lenina egyre riadtabb lett.

– ...hogy mennyire szeretlek, Lenina – nyögte ki a Vadember szinte kétségbeesetten.

A belső, meglepett öröm jeleként Lenina arca kipirult.

– Komolyan mondd, John?

– De hát én nem akartam megmondani! – kiáltotta a Vadember, s kínlódván tördelte kezét. – Addig nem, amíg... Nézd csak, Lenina, Malpaisban az emberek házasságot kötnek.

– Mit kötnek? – A bosszúság ismét kezdett visszaköltözni a lány hangjába. Vajon miről beszél már megint?

– Örökre, ígéretet tesznek, hogy örökké együtt fognak élni.

– Milyen szörnyű ötlet! – Lenina őszintén felháborodott.

– Túlélni a szépség külső alakját oly elmével, mely gyorsabban újul, mint ahogy a vér enyészik.

– *Micsoda?*

– Shakespeare-nél is így van. "Ha megoldod szüzessége csomóját, mielőtt szent szertartások teljes rítusával..."

– Ford szerelmére, John, beszélj már értelmesen! Egy szót sem értek abból, amit mondasz. Először porszívókról beszélsz, aztán meg csomókról. Az örületbe kergetsz! – A lány felugrott, s mintha attól félt volna, hogy fizikai értelemben éppúgy elfut tőle a Vadember, mint szellemében, megragadta a csuklóját. – Válaszolj most már erre a kérdésre: igazán szeretsz engem vagy sem?

Egy pillanat csend után a férfi nagyon halkán így szólt:

– Jobban szeretlek, mint akármilyen más a világon.

– Akkor mi az ördögnek nem mondtad meg?! – kiáltotta Lenina, s annyira nagy volt izgalma, hogy éles körmét belevájta a férfi bőrébe. – Ahelyett hogy csomókról meg porszívókról és oroslánokról hordanál össze hetet-havat, és hosszú hetekig engem keserítettél volna.

Elengedte a férfi kezét, és dühösen eltaszította magától.

– Ha nem szeretnék annyira – mondta –, akkor örültem haragudnék rád.

Hirtelen karját a férfi nyaka köré fonta, s az megérezte a lány puha ajkait a száján. Annyira gyönyörteljesen lágy, meleg és felvillanyozó érzés volt, hogy önkéntelenül a *Három hét helikopteren* öleléseire kellett gondolnia. Ó, ó! a sztereószökeség és á! a valóságnál is élethűbb szerecsen. Szörnyű, szörnyű, szörnyű... belefáradt a hiábavaló igyekezetbe, hogy kiszabadítsa magát, Lenina pedig még szorosabban ölelte.

– Hát miért nem mondtad? – suttogta, s hátrahajolt kissé, hogy arcába nézzen. Szeme gyengéden hibáztatta.

"A legsötétebb ól, a legalkalmasabb hely – dörgött a lelkiismeret szava költőien –, legrosszabb szellemünk erős ihletére sem olvasztja becsületem bujasággá. Soha, soha!" – tökélt el magát.

– Te buta kisfiú! – mondta Lenina. – Annyira kívántalak! És ha te is kívántál engem, hát miért nem...?

– De Lenina – kezdett tiltakozni, s amint a lány rögtön visszahúzta karját, s odébb lépett mellőle, úgy vélte egy pillanatig, hogy elérte kimondatlan célzását. De amikor a lány kicsatolta fehér, kapesos töltényövét, és gondosan egy szék karfájára helyezte, gyanakodni kezdett arra, hogy tévedett.

– Lenina! – ismételte szemrehányóan.

A lány nyakához emelte kezét, és hosszan, függőlegesen lehúzta a cipzárt. Fehér tengerészláza derékig szétnyílt. A gyanú most már túlságosan is erős bizonyossággá sűrűsödött.

– Lenina, mit csinálsz?

Huss, huss! A lány válasza szótlán volt. Kilépett harangszabású nadrágjából. Cippikamiknikje halvány rózsaszín volt. A közösségi főénekes arany T-je melle között himbálódzott.

"Mert azok a csecsbimbók, mik ablakrácsokon keresztül bökdösik a férfinép szemét..." Az éneklő, mennydörgő, varázsos szavak a lányt duplán veszélyesnek és csábosnak láttatták. Lány volt, puha, de milyen átható! Belefűrt és vajt az értelemben, átrágtta magát az elhatározáson. "A legerősebb eskü is csak szalmaszál a vér tüzeiben. Légy önmegtartóztatóbb, különben..."

Huss! A rózsaszín gömbölyűség szétesett, mint egy pontosan kettévágott alma. Izgés-mozgás a karral, előbb a jobb láb emelkedik fel, aztán a bal, s a cippikamiknik már élettelenül s mintegy leereszkedve hever a földön.

A lány, még mindig cipőben és zokniban, fején a merészen félrekapott fehér sapkával, megindult felé.

– Drágám. *Drágám!* Ha előbb szóltál volna! – Kitérta karját.

De a Vadember ahelyett, hogy szintén azt mondta volna: "Drágám!", és ugyancsak kitérta volna karját, iszonyodva hátrált, úgy csapkodva a lány felé, mintha el akarna ijeszteni valami betolakodó, veszélyes állatot. Négy lépést tett visszafelé, aztán a falnak ütközött.

– Édes! – mondta Lenina, és a férfi vállára téve kezét hozzásimult. – Ölelj át – parancsolta. – "Ölelésed kábít, édes" – a lánynak is volt költészete, tudott ő is éneklő szavakat, amelyek varázslatosak voltak, s amelyeket dobszó kísért. – "Csókolj – hunyta le szemét, s hangja álmos

mormolássá vált –, csókolj, míg rám tör a kóma. Ölelj, te kis szenvedélyes..." A Vadember elkapta a lányt csuklójánál fogva, letépte kezét a válláról, és durván ellökte magától kartávolságra.

– Jaj, ez fáj, te... jaj! – A lány hirtelen elhallgatott. A félelem elfeledtette fájdalmát. Amikor kinyitotta szemét, meglátta arcát – nem, nem az ő arcát, hanem egy rettentő idegenét, s ez az arc sápadt volt, eltorzult, és valami őrült, érthetetlen őrjöngéstől rángott. Lenina kétségbeesve suttozta: De hát mi van, John? – A férfi nem válaszolt, csak arcába bámult őrült szemével. A csuklóit szorongató kéz reszketett. Mélyen és szabálytalanul lélegzett. Szinte felfoghatatlanul halkán, de megdöbbentő módon, hirtelen hallani lehetett, amint fogát csikorgatja. – Mi történt? – kérdezte majdnem sikoltva.

S mintha a lány kiáltása felébresztette volna, a férfi megragadta Lenina vállát, és megrázta.

– Kurva! – kiabálta. – Kurva! Szemérmetlen szajha!

– Jaj, ne, ne-e-e! – védekezett a lány olyan hangon, amelyet a rázás groteszk módon reszketőssé tett.

– Kurva!

– Ké-é-érlek!

– Átkozott kurva!

– Szóma, ha mondom... – kezdte a lány.

A Vadember olyan erővel lökte el, hogy a lány megtántorodott és elesett.

– Menj! – kiáltotta a férfi, s fenyegetően állt meg fölötte. Hordd el magad a szemem elől, különben megöllek! – Kezét ökölbe szorította.

Lenina felemelte karját, hogy megvédje arcát.

– Ne, kérlek, ne tedd, John...

– Szedd össze magad! Gyorsan!

Egyik karját még mindig felemelve s rémült tekintettel követve a férfi minden mozdulatát, feltápáskodott, s még mindig meggörnyedve, fejét védekezően eltakarva a fürdőszobába rohant.

A jókora ütés zaja, amellyel távozását siettették, olyan volt, mint egy pisztolylövés.

– Jaj! – bukott előre Lenina.

Miután biztonságba került, és magára zárta a fürdőszoba ajtaját, volt ideje ahhoz, hogy számba vegye sérüléseit. Háttal a tükörhöz állt, és fejét tekergetve átnézett bal válla fölött. Láttá egy nyitott tenyér világosan kivehető, vörös lenyomatát a gyöngyszínű bőrön. Serényen dörzsölgetni kezdte a fájó testrészt.

Odakint a másik szobában a Vadember fel-alá járkált, s a varázsos szavak dobszavára és zenéjének ütemére lépkedett. "Az ökörszem hajlik rá, s a kis aranylégység is bujálkodik szememben." Örjítően dübörögtek a szavak a fülében. "Sem a görény, sem a sáros ló nem támad ragadozóbb étvággal. Deréktól lefelé kentaurok, bár asszonyok fölötté mind. De csak övig öröklük őket az istenek. Alatta minden az ördögé. Ott van a pokol, ott van a sötétség, ott van a kénes verem, égető, forrázó, ott a bűz és az enyészet, fuj, fuj! Adj egy uncia cibetszört, jó patikáros, hadd édesítsem meg képzeletem!"

– John! – merészkedett megszólalni egy halk, behízelt hangozka a fürdőszobából. – John!

– "Ó, te fű, mely olyan finom s oly édes illata, hogy belefájdul az orr. Azért készült e tisztes könyv, hogy *szajha* légyen ráírva már? Az ég megtiltja, hogy szagolja orrunk..."

De a lány parfümjének illata még mindig ott szállongott a Vadember körül, kabátja fehér volt a púdertől, mely a lány bársonyos testét beillatozta. "Szégyentelen szajha, szégyentelen szajha, szégyentelen szajha." A ritmus kérlelhetetlenül visszatért: "Szégyentelen..."

– John, megkaphatnám a ruháimat?

A férfi felkapta a harangfenekű nadrágot, a blúzt, a cippikamikniket.

– Nyisd ki! – parancsolta, és belerúgott az ajtóba.

– Nem, nem nyitom. – Ijedt és kihívó volt a hangja.

– Hát akkor hogy gondolod, hogy adjam oda?

– Dugd át a szellőzőn az ajtó felett!

A férfi úgy tett, ahogyan Lenina kérte, és tovább folytatta kínos járkálását.

– Szégyentelen szajha, szégyentelen szajha. Fényűzés-ördög kövér hátsófelével és krumpliujjával...

– John.

Nem válaszolt.

– Kövér hátsófele és krumpliujjja.

– John.

– Mi van? – kérdezte mogorván.

– Szeretném tudni, hajlandó vagy-e odaadni a malthusiánus övem.

Lenina ott ült, hallgatta a másik szobából hangzó lépéseket, és azon tűnődött, míg hallgatózott, vajon meddig fog a Vadember még fel-alá járkálni így; vajon meg kell-e várnia, míg John elhagyja a lakást, vagy biztonságosabb lenne, ha egy kis idő múlva, miután örülete esetleg csillapodott már, kinyissa a fürdőszobaajtót, s megpróbálja futva

menekülni?

Kínos töprengését félbeszakította a telefon, amely megszólalt a másik szobában. A járkálás hirtelen megszűnt. Hallotta, amint a Vadember a csenddel társalog.

– Halló!

–

– Igen.

–

– Ha nem bitorlom önmagam, az vagyok.

–

– Igen, nem hallotta, mit mondtam. A Vadember beszél.

–

– Micsoda? Kicsoda beteg? Hát persze hogy érdekel.

–

– De súlyos? Tényleg rosszul van? Azonnal ott leszek...

–

– Már nincs a lakásán? Hová vitték?

–

– Ó, istenem! Mi a címe?

–

– Park Lane három, ez az? Három? Köszönöm.

Lenina hallotta a visszahelyezett kagyló kattanását, aztán a siető lépteket. Egy ajtó bevágódott. Csend lett. Vajon igazán elment?

Hallatlan elővigyázatossággal kinyitotta az ajtót egy negyed hüvelykre, kikukucsált a résen, felbátorodott az üresség láttán, egy kicsit jobban kinyitotta az ajtót, kidugta a fejét, végül lábujjhegyen bement a szobába, néhány pillanatig ott állt erősen dobogó szívvel, fülelt, figyelt, aztán a bejárati ajtóhoz rohant, kinyitotta, kisuhant, becsapta és futott. Csak amikor a liftben volt már, mely száguldott lefelé az aknában, csak ott kezdte magát biztonságban érezni.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

A Park Lane Elfekvő Kórház kankalinszínű csempével borított hatvanemeletes toronyépület volt. Amint a Vadember kilépett a taxikopteréből, vidám színű légiravatalok konvoja repült el zúgva a tetőről, végigsuhant a park felett, nyugat felé, a Slough Crematorium irányába. A liftkapuk előtt a rangidős portás megadta a szükséges tájékoztatást, és John

lesuhant a tizenhetedik emeleten levő 81. kórterembe (heveny szenilitási osztály, magyarázta a portás).

Hatalmas terem volt, ragyogott a napfénytől és a sárga festéktől, húsz ágy állt benne, s valamennyi foglalt volt. Linda társaságban haldoklott – társaságban s az összes modern kényelmi kellékekkel felszerelve. A levegőben állandóan vidám szintetikus melódiák szálltak. Minden ágy lábánál televíziós készülék állt, szemben a haldokló beteggel. A tévét bekapcsolva hagyták, akár a csapból, úgy folyt a műsor reggeltől éjszakáig. Minden negyedórán automatikusan kicserélték a teremben uralkodó parfümilletot.

– Megpróbáljuk – magyarázta az ápolónővér, aki az ajtónál átvette a Vadember kalauzolását –, megpróbáljuk, hogy egészében véve kellemes légkört teremtsünk itt, egy kissé valamilyen átmenetet egy első osztályú hotel és egy tapihelyiség között, ha érti, mire gondolok.

– Hol van? – kérdezte a Vadember, s rá sem hederített az udvarias magyarázatra.

A nővér megsértődött.

– Maga *tényleg* nagyon siet – mondta.

– Van valami remény? – kérdezte a férfi.

– Arra gondol, remény, hogy nem haldoklik? – A férfi bólintott. – Nem, természetesen nincsen. Ha valakit behoznak ide, akkor nincs... – Megdöbbenve a férfi sápadt arcára kiülő gyötrelmek kifejezésétől, hirtelen elhallgatott. – Enyje, hát mi baj van? – kérdezte.

Nem volt hozzászokva ilyen dolgokhoz a látogatók részéről. Nem mintha sok látogató lett volna egyébként is, de oka sem igen volt annak, hogy sok legyen a látogató.

– Nem érzi rosszul magát, ugye? A Vadember a fejét rázta.

– Ő az anyám – mondta alig hallható hangon.

A nővér megdöbbsent, rémült tekintettel meredt rá, aztán gyorsan elkapta szemét. Torkától halántékáig egyetlen lángoló pirosság volt az arca.

– Vezessen hozzá – mondta a Vadember, s összeszedte magát, hogy köznapi hangon szóljon.

A nővér még mindig pirulva vezette végig a kórtermen. Még friss és fonnyadatlan arcok fordultak utánuk (mert a szenilitás annyira gyorsan tört rájuk, hogy nem volt idő arra, hogy az arcok megöregedjenek, csak a szívek és az agyak), amerre elhaladtak. Vonulásukat a második gyermekkor üres, semmire sem kíváncsi tekintetei követték. A Vadember megborzongott, amint végignézett rajtuk.

Linda a hosszú ágysor utolsó fekhelyén feküdt, a fal mellett. Párnákra

feltámasztva nézte a dél-amerikai Riemann-teniszbajnokság középdöntőit, amelyet az ágy lábánál elhelyezett tévékészülék képernyőjén csendben és kicsinyített formában játszottak. A kis alakok hangtalanul ugráltak ide-oda kivilágított üveg négyszögükön, mint halak az akváriumban egy másik világ csöndes, de tevékeny lakói.

Linda tovább bámulta őket, tétován és értetlenül mosolyogva. Sápadt, puffadt arcán imbecillis boldogság kifejezése ragyogott. Néha-néha szemhéjai lecsukódtak, s néhány másodpercig úgy látszott, elszunnyadt. Aztán kis rezzenéssel újból felébredt – felébredt a teniszbajnokok akváriumi mutatványaira, a Supervox-wurlitzer változatára az *Ölelésed kábit, édes* című dalnak, a meleg verbénaillatú légáramlatra, amely a feje fölötti ventilátorból fújt – felriadt mindezekre a dolgokra vagy inkább mindezen dolgokról szőtt álmára, amelyet megváltoztatott és megszépített a vérében levő szóma, s ettől mindez csodálatossá vált, s újból mosolyt varázsolt infantilis elégedettségű, megtört és szintelen arcára.

– Nos, nekem mennem kell – mondta az ápolónővér. Rögtön jön egy csoport gyerek hozzám. Amellett ott van a hármasszámú beteg is. – A kórterem másik végébe mutatott. – Bármelyik pillanatban leléphet. Hát helyezze magát kényelembe. – Fürgén elsietett.

A Vadember leült az ágy mellé.

– Linda – suttozta, és megfogta a kezét.

Nevének hallatára az asszony megfordult. Tétova szeme felragyogott a felismeréstől. Megszorította a fia kezét, mosolygott, ajkai megmozdultak, aztán egészen hirtelen feje előrebukott. Elaludt. A Vadember ott ült és nézte – keresve és megtalálva a fáradt hús mögött azt a fiatal, ragyogó arcot, amely gyermekkorában föl hajolt Malpaisban. Emlékezett (behuny szemmel) a hangjára, a mozdulataira, közös életük minden eseményére. "Mindenki tisztel majd s megáld..." Milyen gyönyörűen énekelt! És azok a gyermeteg rigmusok, milyen varázssosan különösek és rejtelmesek voltak!

*A-, B-, C-, D-vitamin,
csukamáj segít majd bajain!*

Érezte, hogy forró könnyek gyűlnek szemhéja mögött, amint felidézte ezeket a szavakat és Linda hangját, amint ismételte őket. És aztán az olvasásleckék: Mama elment. Ott a tó, Ottó. Aztán a gyakorlati utasítások az embrióraktár Béta-dolgozói számára. Hosszú esték a tűz mellett vagy nyáridőben a kis ház tetején, mikor azokat a meséket mondta neki a Másik Helyről, amelynek emlékét, akárcsak valamiféle mennyországét, a jóság és

szépség édenét anyja egészben és sértetlenül megőrizte, s amelynek semmi köze sem volt ehhez a valódi Londonhoz, ezekhez a valódi civilizált férfiakhoz és nőkhöz.

Éles hangok váratlan zaja hangzott fel, kinyitotta szemét, s miután gyorsan letörölte könnyeit, körülnézett. Egypetűjű, nyolcéves hímnemű ikrek végeláthatatlannak tetsző csoportja özönlött be a terembe. Ikek ikrek után, úgy jelentek meg, mint valami rossz álom. Arcuk, ismétlődő arcuk – mert a rengeteg ikernek csupán egyetlen arca volt – pizsén bámult, csupa orrlyuk és vizenyős, meredt szem voltak. Khakiszínű egyenruhát viseltek. Szájuk tátva volt. Visongva és fecsegve tódultak be. Egy pillanat alatt úgy nyüzsögtek a kórteremben, akár a sajtkukacok. Berajzoltak az ágyak közé, felkapaszkodtak rájuk, alájuk másztak, bekukucskáltak a tévékészülékekbe, grimaszokat vágtak a betegekre.

Linda megdöbbsentette és meg is ijesztette őket. Egy csoport megállt az ágya lábánál, olyan állatok ijedt és ostoba kíváncsiságával bámultak, amelyek valami ismeretlen dologgal találkoznak.

– Jaj, nézzétek, nézzétek! – Halkan, ijedten beszéltek. – Vajon mi baja lehet? Miért olyan kövér?

Sosem láttak még ilyen arcot – sosem láttak arcot, amely nem volt fiatalos és feszes bőrű, testet, amely már nem volt karcsú és egyenes. Ezek a hatvanéves haldokló vénségek mind gyermeklány külsejűek voltak. A negyvennégy éves Linda pedig ezzel szemben a petyhüdt és eltorzult öregség szörnyetegének látszott.

– Hát nem ronda? – érkeztek a suttogó megjegyzések. Nézzétek a fogait!

Hirtelen az ágy alól egy tömpe orrú iker bukkant fel John széke és a fal között, s belebámult Linda alvó arcába.

– Én mondom... – kezdte, de a mondat visításba torkollott. A Vadember megragadta gallérjánál fogva, felemelte magasan a szék fölé, és egy jókora pofonnal útjára engedte az üvöltő gyereket.

Az üvöltések riasztották a fődajkát, aki segítségére sietett.

– Mit művelt vele? – kérdezte dühödten. – Nem tűröm, hogy megüsse a gyerekeket!

– Hát akkor tartsa őket távol ettől az ágytól. – A Vadember hangja reszketett a felháborodástól. – Mit keresnek itt egyáltalán ezek a mocskos kis kölykök? Ez szégyenletes!

– Szégyenletes? De hát mire céloz? A halálra kondicionáljuk őket. És mondhatom magának – figyelmeztette a nő zsémbesen –, ha még egyszer beleavatkozik a kondicionálásukba, felhívatom a portásokat, és kidobatom

magát!

A Vadember felállt, és néhány lépést tett a nő felé. Mozdulatai és arckifejezése oly fenyegetőek voltak, hogy a dada rémülten hátrált. A férfi nagy önuralommal erőt vett magán, szótlanul elfordult, és ismét leült az ágy mellé.

A dajka visszanyerte magabiztosságát, de méltóságában volt némi élesség és bizonytalanság, amikor odaszólt:

– Én figyelmeztettem magát, úgy vigyázzon! – De azért elvezette a túl kíváncsi ikreket, és rávette őket, hogy bekapcsolódjanak a cipzárhúzógos játékba, amelyet egyik munkatársa irányított a terem másik végében.

– Gyere most már, és idd meg a koffeinkivonatodat, drágám – mondta a másik dajkának. A hatalom gyakorlása helyreállította önbizalmát, kezdte jobban érezni magát. – No, gyerekek! – szólt harsányan.

Linda kínosan mocorogni kezdett, egy pillanatra kinyitotta szemét, tétován körülnézett, aztán újra elsundikált. A mellette ülő Vadember erősen próbálkozott, hogy visszazökkenjen a néhány perccel korábbi hangulatába. "A-, B-, C-, D-vitamin" – ismételte magában, mintha ez valami varázsige lett volna, mely a halott múltat életre kelti. De a varázsige hatástalan volt. A gyönyörű emlékek makacsul visszautasították a hívást, csak a féltékenységek, csúfságok és nyomorúságok jöttek elő. Popé, amint csepeg a vér megvágott vállából, és Linda, amint csúnyán alszik, és a legyek zümmögnek az ágy mellett a padlóra ömlött meszkálon, és a fiúk csúfolódnak rajta, amint elmegy mellettük.... Ó, nem, nem! Lehunyta szemét, fejét rázta, hogy kiverje fejéből és megtagadja ezeket az emlékeket. "A-, B-, C-, D-vitamin..." Megpróbált azokra az időkre gondolni, amikor anyja térdén ült, és ő átölelte, és énekelt neki, újra és újra, ringatva, álomba ringatva őt. "A-, B-, C-, D-vitamin, D-vitamin, D-vitamin..."

A Supervox-wurlitzerszám zokogó crescendóig emelkedett, aztán hirtelen a verbénaillat átadta helyét az illatkörforgást irányító rendszerben az erős pacsuliszagnak. Linda megmozdult, felébredt, néhány másodpercig rémülten bámult a középdöntös bajnokokra, aztán felemelte arcát, egyszer-kétszer beleszagolt a frissen illatosított levegőbe, és váratlanul elmosolyodott – mosolya gyermekien átszellemült volt.

– Popé! – mormolta, és lehunyta szemét. – Ó, annyira szeretem ezt, annyira... – Felsőhajtott, és visszasüppedt párnáira.

– De hát Linda! – A Vadember könyörgőn szólt hozzá. Nem ismeresz meg? – Olyan keményen próbálkozott, annyira elkövetett minden tőle telhetőt, hát miért nem engedi meg az anyja, hogy felejtessen? Csaknem

erőszakosan szorította meg az asszony ernyedte kezét, mintha arra akarná kényszeríteni, hogy jöjjön vissza a nemtelen gyönyöröknek ebből az álmából, ezekből az aljas és gyűlöletes emlékekből – vissza a jelenbe, vissza a valóságba: a döbbenetes jelenbe, a szörnyű valóságba – de amely magasztos, fontos, kétségbeejtően jelentős pontosan azok miatt a dolgok miatt, amelyek oly félelmetessé tették. – Nem ismered meg, Linda?

Érezte, hogy az asszony keze válaszként gyengén megszorítja kezét. Könnyek szöktek a szemébe. A nő fölé hajolt és megcsókolta. Ajkai megmozdultak.

– Popé! – suttogta ismét, s ez úgy hatott a férfitra, mintha egy vödör szemetet szórtak volna az arcába. Hirtelen düh forrt fel benne. Másodjára is kudarcot vallván, fájdalomnak szenvedélye másik levezető utat talált, s a halálos düh szenvedélyévé lett.

– De hát én vagyok John! – kiáltotta. – Én vagyok John! – És dühödte fájdalomában tényleg megragadta az asszony vállát, és megrázta.

Linda szeme nyitottára rebbent, meglátta és megismerte – John! –, de a valódi arcot, a valódi és erőszakos kezet képzeletbeli világába helyezte – a paculiszag és a szuperwurlitzer belső, magánjellegű megfelelői mellé, azok közé az átváltozott emlékképek és furcsán áthelyezett érzetek közé, amelyek álmainak világegyetemét alkották. Megismerte, hogy ez John, a fia, de azt képzelte róla, hogy betört abba a paradicsomi Malpaisba, ahol szómakiránduláson volt éppen Popéval. Mérgező volt, mert szerette Popét; azért rázta őt, mert ott volt Popé az ágyban – mintha ebben lenne valami rossz, mintha nem ugyanezt csinálná minden civilizált ember. "Mindenkinek mindenkihez tartó..." Hangja hirtelen csaknem hangtalan, lélegzet nélküli krákogásba fulladt. Szája tátva maradt, kétségbeesetten erőlködött, hogy megtöltse levegővel a tüdejét.

De mintha elfelejtette volna, hogyan kell lélegezni. Megpróbált felkiáltani – de nem jött ki hang a torkán, csak mereven bámuló szemében a félelem mutatta, mitől szenvedett. Kezét a torkához emelte, aztán belemarkolt a levegőbe – a levegőbe, amelyet már nem tudott belélegezni, a levegőbe, amely számára megszűnt létezni.

A Vadember már talpon volt, fölé hajolt.

– Mi történt, Linda? Mi baj van? – Hangja könyörgő volt, mintha azért esdekelt volna, hogy megnyugtassák.

Az asszony tekintetében kimondhatatlan félelem volt, félelem és – a férfi úgy látta – szemrehányás. Megpróbált felemelkedni az ágyban, de visszahanyatlott a párnákra. Arca szörnyen eltorzult, ajka elkékült.

A Vadember megfordult, és végigfutott a kórtermen.

– Gyorsan-gyorsan! – kiabálta. – Gyorsan!

A cipzárhuzigáló ikrek körének közepén álló földajka körülnézett. Az első pillanat meglepetését szinte rögtön helytelenítő arckifejezés váltotta fel.

– Ne kiabáljon! Gondoljon a kicsinyekre! – mondta homlokát ráncolva. – Könnyen dekondicionálhatja... De hát mit csinál? – A férfi áttört a gyűrűn. – Vigyázzon! – Egy gyerek üvölni kezdett.

– Gyorsan-gyorsan! – A Vadember elkapta a nő ruhaujját, maga után vonszolta. – Gyorsan! Valami történt. Megöltem.

Mire visszaértek a kórterem végébe, Linda már halott volt.

A Vadember egy pillanatig fagyott csendben állt, aztán térdre rogyott az ágy mellett, és visszafojthatatlanul zokogott, arcát kezével eltakarva.

A nővér határozatlanul álldogált, hol az ágy mellett térdeplő alakra nézve (micsoda botránnyos látványosság!), hol pedig (szegény gyerekek!) az ikrekre, akik abbahagyták a cipzárhúzogatósdit, és a kórterem másik oldaláról bámultak, összes szemükkel és orrlyukukkal arra a felháborító jelenetre, amely a 20-as számú ágy körül zajlott. Vajon megszólítsa a férfit? Próbálja meg rávenni, viselkedjék tisztességesen? Emlékeztesse arra, hol van? Hogy milyen végzetes bajt okozhat ezeknek a szegény kis ártatlanoknak? Teljesen tönkretelheti az egészséges halálra kondicionáltságukat ezzel az undorító siránkozással – mintha a halál valami rettenetes dolog lenne, mintha bárki is számítana annyit, hogy mindezt kiérdemelje! A lehető legszerencsétlenebb elképzéléseket olthatja beléjük az egyénről, megzavarhatja őket, hogy azután teljesen téves, tökéletesen társadalomellenes módon reagáljanak a dolgokra.

A nővér előrelépett, megérintette a férfi vállát.

– Nem tud rendesen viselkedni? – mondta halk, dühös hangon. De amint körülnézett, látta, hogy fél tucat iker már felállt, és elindult feléjük a kórterem felső végéből. A kör kezdett szétszakadni. Még egy perc... Nem, túl nagy volt a kockázat; az egész csoportot visszavetheti hat-hét hónappal a kondicionálásban. Visszasietett a gondjaira bízott és veszélybe került kicsinyekhez.

– Nos hát, ki kér csokoládés képviselőfánkot? – kérdezte, harsány vidámsággal a hangjában.

– Én! – üvöltötte az egész Bokanovsky-csoport. A 20-as ágyat teljesen elfelejtették.

– Ó, istenem, istenem, istenem... – ismételte a Vadember magában. A gyász és lelkiismeret-furdalás káoszában ez az egy értelmes szó töltötte be elméjét. – Isten! – dünnyögte hangosan. – Isten...

– Mi a csudát mond? – szólalt meg egy hang nagyon közelről, élesen és jól kivehetően még a szuperwurlitzer csinnadrattáján keresztül is.

A Vadember erősen összerezett, s elvéve kezét arcáról körülnézett. Őt khakiszínű iker, mindegyiknek a kezében a képviselőfánk maradványa, egyforma arcuk változatosan bemázolva folyékony csokoládéval, s most egy sorban állva pizsén meredtek rá.

Szemük találkozott tekintetével, egyszerre vigyorodtak el. Egyikük odabökött a fánk végével.

– Meghalt? – kérdezte.

A Vadember egy pillanatig csendesen bámult rájuk. Aztán csendesen talpra állt, s ugyancsak csendesen az ajtó felé indult.

– Meghalt? – ismételte meg a kérdést a kíváncsi iker, aki mellette ügetett.

A Vadember lenézett rá, s még mindig szótlanul ellökte. Az iker a padlóra esett, és azonnal üvöltöni kezdett. A Vadember még csak körül sem nézett.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

A Park Lane Elfekvő Kórház kiszolgáló személyzete százhatvankét főnyi Deltából állott, amely két Bokanovsky-csoportra oszlott, nyolcvannégy vörös hajú nőre és hetvennyolc sötét, hosszúkás koponyájú, hímnemű ikerre. Hat órákor, amikor munkaidejük lejárt, a két csoport a kórház előcsarnokában gyülekezett, s a segédgondnok-helyettes kiosztotta nekik szómafejadagjukat.

A Vadember a liftből egyenesen közéjük lépett ki. De a gondolatai másutt jártak – a halál, a gyász és a lelkiismeretfurdalás gondolatai voltak ezek, s gépiesen, anélkül hogy tudatában volna annak, mit tesz, kezdte átverekedni magát a tömegben.

– Mit lökdösődik? Mit gondol, hová megy?

Magas és mély hang – különböző torkok sokaságából csak kétféle hang volt hallható: egy sipítózó és egy dörögő. Végtelen számban ismétlődve, mint valami tükörfolyosón, csupán két arc volt, egy szőrtelen és szeplős holdarc, amely körül narancsszín udvar fénylett, s egy sovány, csőrös madármaszk, amelyen kétnapi borosta éktelenkedett – ezek fordultak most felé dühösen. Szavaik és bordáit élesen böködő könyökük végre áthatoltak öntudatlanságán. Ismét ráébredt a külső valóságra, körülnézett, tudatosodott benne a látvány, tudatosodott a borzalom és undor csüggesztő

érzésével, éjjeleinek és nappalainak visszatérő rémálmaként az azonosság megkülönböztethetetlen rajzása. Ikrek, ikrek... Mint a férgek, úgy nyüzsögnek, megbecstelenítve Linda halálának szent titkát. S most újabb férgek, csak nagyobbak, teljesen felnőttek, akik ott csúsznak-másznak az ő gyászán és megbánásán keresztül. Megtorpant, és rémült, elborzadt szemmel nézte maga körül a khakiszín csöcseléket, amelynek közepén állva egy egész fejfel kimagasodott. "Hány kedves arcot látok itt! Be szépek az emberek! Ó, szép új világ..."

– Szómaosztás! – kiáltotta egy erős hang. – Szépen, rendben, kérem. Siessenek egy kicsit!

Egy ajtó nyílt ki, egy asztalt és egy széket hoztak be az előcsarnokba. A hang egy hetyke, fiatal Alfától származott, aki most lépett be, és egy fekete páncélkazettát hozott. A várakozó ikrek elégedetten mormoltak. Teljesen elfeledkeztek a Vademberről. Figyelmük most a fekete páncélkazettára összpontosult, amelyet a fiatalember az asztalra helyezett, és éppen most kezdték kinyitni. A ládikó fedele fölemelkedett.

– Ó-ó! – szólaltak meg százhatvanketten egyszerre, mintha valami tűzijátékot bámulnának.

A fiatalember kivett egy marékkal az apró pirulásdobozokból.

– Nos – mondta ellentmondást nem tűrő hangon –, lépjenek elő, kérem. Egyszerre csak egy, és ne tolakodjanak!

Egyszerre egy, tolakodás nélkül. Az ikrek sorba álltak. Először két hímnemű, aztán egy nőnemű, aztán még egy hímnemű, aztán három nőnemű, aztán...

A Vadember ott állt, és nézte őket. "Ó, szép új világ, ó, szép új világ..." Mintha az agyában éneklő igék most megváltoztatták volna színezetüket. Gúnyolták őt nyomorúságában és lelkiismeret-furdalásában, gúnyolták, s milyen cinikus gúny undorító csengésével! Gonoszul nevetve mutattak szét a rémálmom aljas szennyében és undorító csúfságában. S most hirtelen e szavak mintha fegyverbe szólítottak volna. "Ó, szép új világ!" Miranda kinyilvánította a szépség lehetőségét, annak esélyét, hogy még a rémálmot is át lehet alakítani valami nagyszerűre és nemesre. "Ó, szép új világ!" Kihívás volt ez, parancs.

– Ne lökdösődjenek ott! – kiabálta a segédgondnokhelyettes haragosan. Lecsapta a ládikó fedelét. – Abbahagyom az osztást, ha nem viselkednek rendesen!

A Delták morogtak, kicsit lökdösődtek, aztán elhallgattak. A fenyegetés hatásosnak bizonyult. A szóma megvonása – rémületes gondolat!

– Így már jobb – mondta a fiatalember, és újból kinyitotta a kazettát.

Linda rabszolga volt, Linda meghalt; de másoknak szabadságban kellene élniük, és a világot széppé kellene tenni. A jóvátétel kötelesség. És hirtelen világosság támadt a Vademberben, mit kell cselekednie: mintha egy redőnyt kinyitottak volna, mintha egy függőnyt elhúztak volna.

– Nos hát – mondta a segédgondnok-helyettes.

Újabb khakiszínű nőnemű lény lépett elő.

– Állj! – kiáltott a Vadember hangos, messze csengő szóval. – Megállj!

Odatörtetett az asztalhoz, a Delták döbbenetesen bámultak rá.

– Fordra! – mondta a segédgondnok-helyettes elfúlt lélegzettel. – Ez a Vadember! – Megijedt.

– Figyeljetelem rám, kérek szépen! – kiáltotta a Vadember komoly arccal.

– "Figyelmezzetek reám"... – Még sosem beszélt tömeg előtt, és nagyon nehéznek találta, hogy kifejezze, amit mondani akart. – Ne szedjétek azt a rettenetes szert! Méreg az, méreg!

– Ejnye, Vadember úr – mondta a segédgondnok-helyettes engesztelő mosollyal. – Volna olyan kedves, és megengedné, hogy...

– Méreg ez testnek és léleknek egyaránt.

– Igen, de engedje meg, hogy folytassam a kiosztást, jó? Legyen jó fiú.

– Azzal az óvatos gyöngédséggel, amellyel egy közismerten vad állatot megsimogatnak, megveregette a Vadember karját. – Csak engedje, hogy...

– Soha! – kiáltotta a Vadember.

– De hát nézze csak, öregfiú...

– Dobjátok el azt a rettentő mérget!

Ezek a szavak, hogy "dobjátok el", végre áthatoltak gyorsan a Delták tudatának vastag és több rétegű értetlenségén. Dühös morgás támadt a tömegben.

– Azért jöttem, hogy elhozzam a szabadságot nektek mondta a Vadember, visszafordulva az ikrekhez. – Azért jöttem...

A segédgondnok-helyettes ennél többet már nem hallott, mert kiosont az előcsarnokból, és megkeresett egy számot a telefonkönyvben.

– Nincs a saját lakásán – összegezte Bernard. – Nincs nálam, nincs nálad sem. Nincs az Aphroditeumban, sem a Központban vagy a kollégiumban. Hová tűnhetett?

Helmholtz vállat vont. Azzal jöttek haza, hogy a Vadember majd bizonyára vár rájuk egyik vagy másik szokásos találkozóhelyükön, de sehol sem volt nyoma a fickónak. Ami bosszantó volt, mivel át akartak ugrani Biarritzba Helmholtz négyülékes sportgépén. El fognak késni a

vacsoráról, ha nem érkezik meg hamarosan.

– Adjunk még neki öt percet – mondta Helmholtz. – Ha addig nem kerül elő, akkor majd...

A telefon csengése félbeszakította. Felvette a kagylót.

– Halló, én vagyok. – Aztán hosszabb szünet után: – Ford az égben! – káromkodott. – Azonnal megyek.

– Mi történt? – kérdezte Bernard.

– Egy pasi, akit a Park Lane-kórházból ismerek – felelte Helmholtz. – A Vadember ott van. Úgy látszik, megőrült. Bárhogy is van, sürgős az ügy. Velem jössz?

Együtt siettek végig a folyosón a liftek irányába.

– De hát szerettek rabszolgák lenni? – mondta éppen a Vadember, amint beléptek a kórházba. Arca vörös volt, szeme ragyogott a hévtől és a felháborodástól. – Szerettek csecsemők lenni? Igen, csecsemők. Nyafogó és hányó csecsemők – tette hozzá, kétségbeesve állati ostobaságuk miatt, s egészen odáig vetemedett, hogy sértéseket szórjon azokra, akiknek megváltására jött. A sértések lepattogtak butaságuk vastag páncéljáról, csak bámultak rá, szemükben morcos és tompa ellenérzés üres kifejezésével. – Igenis, okádó csecsemők! – kiabálta. Gyász és lelkiismeret-furdalás, együttérzés és kötelesség, mindezt elfelejtette már, s ehelyett mindent elsöprő gyűlöletet érzett ezek iránt az emberalatti szörnyetegek iránt. – Hát nem akartok szabadok és emberek lenni? Nem értitek, mi az emberiség és a szabadság? – A harag folyékonyá tette mondatait, a szavak könnyen jöttek, ahogyan feltolultak. – Hát nem? – ismételte, de nem érkezett válasz a kérdésére. – Jól van – folytatta elszántan. – Majd én megtanítják rá benneteket, majd én *teszek róla*, hogy szabadok legyetek, akár tetszik, akár nem! – S kilökve egy ablakot, amely a kórház belső udvarára nézett, marokszám kezdte kiszórni oda a szómatablettákkal teli kis dobozokat.

Egy pillanatig a khakiszínű tömeg kővé meredt csendben állt e hiábavaló szentségtörés látványára, megrökönyödve és rémülten.

– Ez örült – suttogta Bernard tágra nyílt szemmel. – Meg fogják ölni. Meg fogják... – Hirtelen nagy üvöltés szakadt ki a tömegeből, egy mozgáshullám fenyegetően a Vadember felé nyomult. – Ford segítse meg! – mondta Bernard, és nem mert odanézni.

– Segíts magadon, Ford is megsegít! – És Helmholtz Watson nevetve, szinte kéjes nevetéssel vágott magának utat a tömegben.

– Szabad, szabad! – ordította a Vadember, s fél kézzel tovább dobálta kifelé a szómát, a másik kezével pedig támadóinak egymástól megkülönböztethetetlen arcát püfölve. Szabad! – És váratlanul ott termett Helmholtz az oldalán. Jó öreg Helmholtz! – Az is derekasan öklözött. – Végre férfiak is vannak itt! – s az ütközet szüneteiben marokszám szórta ki a mérget is a nyitott ablakon. – Igen, férfiak, férfiak! – és már nem maradt több mérge. Felkapta a páncéldobozt, és megmutatta nekik fekete ürességét. – Szabadok vagytok!

A Delták felüvöltöttek, és kettőzött dühvel támadtak. Bernard tétovázva álldogált a csatatér szélén.

– Végük van – mondta, s hirtelen ösztönzéstől vezérelve előrefutott, hogy segítségükre siessen, majd meggondolta magát és megtorpant, aztán ismét másként döntött, s így álldogált ott a megalázott határozatlanság agóniájában – arra gondolva, hogy esetleg megölik *őket*, ha nem segít nekik, és hogy megölhetik *őt*, ha segít – amikor (hála legyen Fordnak!) berohant a rendőrség, védőszemüvegben és disznóormányú álarcban.

Bernard elájuk rohant. Karját lengette, végre történt valami, végre csinálhatott valamit. Többször kiáltotta: "Segítség! – egyre hangosabban, hogy legalább önmaga hihessen a segítség illúziójában. – Segítség! *Segítség!* SEGÍTSÉG!"

A rendőrök félrelökték az útból, és munkához láttak. Három ember a hátára csatolt permetezőkészülékkel vastag szómafelhőket pumpált a levegőbe. Másik kettő a hordozható szintetikus zenegép körül szorgoskodott. Újabb négy rendőr erős kábítószerrel töltött vízpisztollyal tört rá a tömegre, és a küzdők közül a legvadabbakat erős lövésekkel módszeresen lefektették.

– Gyorsan-gyorsan! – üvöltötte Bernard. – Megölik őket, ha nem sietnek. Megölik ő... Jaj! – Az egyik rendőrt feldühítette Bernard fecsegése, és rálőtt vízpisztolyával. Bernard egy-két másodpercig bizonytalanul ingadozott, lábaiból mintha eltűnt, volna a csont, az ín, az izom, egészen kocsonyás lett, aztán már nem is kocsonya, csak tiszta víz: Bernard a földre omlott, akár egy rongycsomó.

Hirtelen a szintetikus zenegépből egy hang kezdett beszélni. Az Értelem Hangja, a Jóérzés Hangja. A hangszalagon kezdett letekeredni a kettes számú lázadáselfojtó beszéd (közepes erősség). Egy nem létező szívnek egyenest a legmélyéből törtek elő a szavak. "Barátaim, barátaim! – mondta a Hang olyan pátosszal, olyan végtelenül gyengéd szemrehányás árnyalatával, hogy a gázmaszkok mögött még a rendőrök szemét is néhány pillanatra könnyek homályosították el. – Mit jelentsen ez? Miért nem

vagytok mindnyájan együtt boldogok és jók? Boldogok és jók – ismételte a Hang. Békében, békében. – Megreszketett, suttogásba csapott át, és egy pillanatra egészen elhalt. – Ó, annyira szeretném, hogy boldogok legyetek – kezdte vágyakozó ünnepélyességgel. Annyira szeretném, hogy jók legyetek! Kérlek, kérlek, legyetek jók és...

Két perc múlva a Hang és a szómagáz megtette hatását. A Delták könnyek között csókolgatták és ölelgették egymást – fél tucat iker egyszerre, közös, nagy ölelésben. Még Helmholtz és a Vadember is csaknem elsírta magát. A gondnokságról hoztak új tablettá-utánpótlást, gyorsan új szómaosztást tartottak, és a Hang gazdag érzelmű, bariton búcsúszavaival az ikrek szétszóródtak, szipogva, mintha megszakadt volna a szívük.

– Isten veletek, drága, legdrágább barátaim, Ford vigyázzon rátok! Viszontlátásra, drága, legdrágább barátaim, Ford őrizzen titeket! Isten veletek, drága, legdrágább..."

Amikor az utolsó Delta is elment, a rendőr kikapcsolta a készüléket. Az angyali Hang elhallgatott.

– Jönnek szép nyugodtan, vagy kábítsuk el magukat? kérdezte az őrmester. Vízipisztolyát fenyegetően rájuk szegezte.

– Ó, jövünk nyugodtan – felelte a Vadember, s felváltva tapogatta felhasadt ajkát, felhorzsolta nyakát és megharapott bal kezét.

Helmholtz, aki zsebkendőjét még mindig vérző orrára szorította, bólintott egyetértése jeléül.

Bernard, aki már magához tért, és újból tudta használni lábait, ezt a pillanatot választotta, hogy az ajtó felé osonjon, amennyire csak lehet, feltűnés nélkül.

– Hé, maga ott! – szólt rá az őrmester, s egy disznóárlarcos rendőr keresztülsietett a termen, és kezét a fiatalember vállára tette.

Bernard a felháborodott ártatlanság kifejezésével fordult hátra. Még hogy elmenekülni? Álmodni sem mert volna ilyesmiről.

– Ámbár hogy mi a csodáért van *rám* szükségük – mondta az őrmesternek –, azt el sem tudom képzelni.

– Maga a fogoly egyik barátja, nem?

– Hát... – mondta Bernard, és habozott. Nem, ezt tényleg nem tagadhatta le. – Miért ne lennék? – kérdezte.

– Akkor jöjjön – szólt az őrmester, és megindult előttük az ajtó és a várakozó rendőrök felé.

TIZENHATODIK FEJEZET

A szoba, amelybe hármukat bevezették, az ellenőr dolgozószobája volt.

– Őfordsága lent lesz egy pillanat múlva. – A Gamma-komornyik ezzel magukra hagyta őket.

Helmholtz hangosan nevetett.

– Ez sokkal inkább hasonlít egy koffeinkivonatot szűrőszűrő összejövételre, mint valami tárgyalásra – mondta, és elvetette magát a legfényűzőbb pneumatikus fotelban. – Fel a fejjel, Bernard – tette hozzá, mert észrevette barátja zöld, szerencsétlen ábrázatát. De Bernard csak nem vidult fel, hanem válasz nélkül, még csak rá sem pillantva Helmholtzra, odament és leült a szobában fellelhető legkényelmetlenebb székre, amelyet gondosan kiválasztott abban a homályos reményben, hogy ezáltal valamiképp csökkentheti a felsőbb hatalmak haragját.

Közben a Vadember nyugtalanul körüljárta a szobát, tétova, felületes kíváncsisággal nézegetve a könyveket a polcokon, a hangszalagtekercseket és olvasógéporsókat számozott rekeszeikben. Az ablak alatt az asztalon egy vastag kötet hevert, amely hajlékony műbőrbe volt kötve, s hatalmas, arany T-k voltak beleütve. Felvette és kinyitotta. ÉLETEM ÉS MŰVEM, ÍRTA A MI FORDUNK. A könyvet Detroitban adta ki a Ford-ismereteket Terjesztő Társulat. Unottan belelapozott a könyvbe, elolvasott itt-ott egy mondatot, egy bekezdést, és arra a megállapításra jutott éppen, hogy a könyv nem érdekli, amikor kinyílt az ajtó, és a nyugat-európai székhellyel működő világellenőr fürgén besietett.

Mustapha Mond kezét fogott mindhármukkal, de a Vadembert szólította csak meg.

– Tehát ön nem nagyon kedveli a civilizációt, Vadember úr – mondta.

A Vadember ránézett. Felkészült arra, hogy hazudni fog, szitkozódni, hogy mogorván válasz nélkül hagy minden kérdést, de mivel az ellenőr arcának jó humorú intelligenciája biztonságérzettel töltötte el, úgy döntött, hogy őszintén megmondja az igazat.

– Nem – és megrázta fejét.

Bernard összeizzadt, és rémülten bámult. Vajon mit gondol az ellenőr? Most majd megbélyegzik, mint egy olyan ember barátját, aki azt mondta, nem tetszik neki a civilizáció – kimondta nyíltan, és az összes ember közül éppen az ellenőrnek mondta –, rettenetes volt.

– De John! – kezdte. Mustapha Mond azonban egyetlen pillantására gyászos csendbe burkolózott.

– Persze vannak nagyon szép dolgok is – folytatta a Vadember

beismerését. – Az a sok muzsika a levegőben például...

– "Néha ezernyi csengő hangszer zümmög fülemben, és néha meg hangok."

A Vadember arca kigyúlt a váratlan örömtől.

– Maga is olvasta? – kérdezte. – Azt hittem, senki sem tud arról a könyvről itt, Angliában.

– Csaknem senki. Én a nagyon kevés olvasó egyike vagyok. Be van tiltva, tudja. De mivel itt én szabom meg a törvényeket, meg is szeghetem őket. Méghozzá büntetlenül, Marx úr – tette hozzá, és Bernard felé fordult. – Amit ön, attól tartok, *nem* tehet meg. Bernard még reménytelenebb szerencsétlenségbe süllyedt.

– De hát miért van betiltva? – kérdezte a Vadember. Abbéli izgalmaiban, hogy találkozott egy emberrel, aki olvasta Shakespeare-t, egy pillanatra minden egyébről megfeledkezett.

Az ellenőr vállat vont.

– Mert régi, ez a fő oka. Nincs szükségünk itt semmiféle régi dologra.

– Még akkor sem, ha gyönyörűek?

– Különösen akkor nem, ha gyönyörűek. A szépség vonzó, és mi nem akarjuk, hogy az emberek régi dolgok iránt vonzódjanak. Azt akarjuk, hogy az új dolgokat szeressék.

– De az új dolgok olyan ostobák és rémesek! Ezek a darabok, amelyek semmi egyébről nem szólnak, mini ide-oda szálló helikopterekről és arról, hogy az ember *érzi*, hogyan csókolóznak. – Elfintorodott. – Kecskék és majmok! – Csak Othello kifejezésével tudott megfelelő szót találni megvetésére és gyűlöletére.

– Mindenesetre szép, szelíd állatok – mormogta az ellenőr mintegy zárójelben.

– Miért nem engedi, hogy helyette az *Othellót* nézzék meg?

– Megmondtam önnek: régi. Különben sem értenék meg. Igen, ez igaz lehetett. Emlékezett rá, Helmholtz hogyan nevetett a *Rómeó és Júlián*.

– Nos hát – mondta egy kis szünet után –, akkor valami olyasmit, mint az *Othello*, amit megértenek.

– Pontosan ilyesmit akartunk mindnyájan írni – mondta Helmholtz, megtörve a hosszú csendet.

– És ez az, amit sosem fognak megírni – mondta az ellenőr. – Mert ha igazán olyan lenne, mint az *Othello*, senki sem tudná megérteni, bármilyen új is lenne. És ha új lenne, valószínűleg nem is lehetne olyan, mint az *Othello*.

– Miért nem?

– Igen, miért nem? – ismételte Helmholtz. Ő is kezdte elfelejteni a helyzet kellemetlen körülményeit. Csak az izgalomtól és a figyelemtől elzöldült Bernard nem felejtette el, a többiek viszont nem törődtek vele. – Miért nem?

– Mert a világunk nem ugyanaz, mint Othello világa volt. Acél nélkül nem lehet tragacsokat gyártani, és nem lehet tragédiákat előállítani társadalmi instabilitás nélkül. Az emberek boldogok, megkapják, amit akarnak, és sohasem akarják azt, amit nem kapnak meg. Jól élnek, biztonságban vannak, sohasem betegek, nem félnek a haláltól, derűs tudatlanságban élnek, mit sem sejtve a szenvedélyekről vagy az öregségről. Nincsenek megverve anyákkal és apákkal, nincsen feleségük vagy gyerekük vagy szerelmesük, akik miatt erős érzelmeik keletkezhetnének; úgy vannak kondicionálva, hogy gyakorlatilag nem is tudnak másként viselkedni, mint ahogy viselkedniük kell. És ha bármi rosszul sikerülne, még mindig ott van a szóma. Maga meg odamegy, és kidobja az ablakon a szabadság nevében, Vadember úr. *Szabadság!* Az ellenőr nevetett. – Azt várja a Deltától, hogy tudják, mi a szabadság! És most azt várja tőlük, hogy megértsék az *Othellót!* Édes fiam!

A Vadember kis ideig hallgatott.

– Akkor is – mondta makacsul –, az *Othello* jó, az *Othello* jobb, mint azok a tapiműsorok.

– Hát persze hogy jobb – értett egyet az ellenőr. – De ezt az árat meg kell fizetnünk a stabilitásért. Választanunk kell a boldogság és aközött, amit az emberek magas művészetnek szoktak nevezni. Mi feláldoztuk a magas művészetet. Helyette van tapink és illatorgonánk.

– De hát nem jelentenek semmit.

– Önmagukat jelentik; egy csomó kellemes érzéki élményt jelentenek a közönség számára.

– De hát ezeket a történeteket... ezeket idióták mondják.

Az ellenőr nevetett.

– Nem valami udvarias a barátjával, Mr. Watsonnal szemben. Ő az egyik legjobb érzelmi manipulációs mérnökünk...

– Csakhogy igaza van – mondta Helmholtz rosszkedvűen. – Mert tényleg hülyeségek, írni, amikor az embernek nincs semmi mondanivalója...

– Pontosan. De ehhez van szükség a leghatalmasabb találékonyságra. Az abszolút legkisebb mennyiségű acélból készítünk tragacsokat, illetve művészi alkotásokat, amelyek gyakorlatilag semmiről sem szólnak, csupán pusztá képzetek. A Vadember a fejét rázta.

– Ez az egész számomra rettenetesnek látszik.

– Hát persze hogy annak látszik. A tényleges boldogság mindig meglehetősen ocsmánynak tűnik, összehasonlítva a nyomorúságot túlkompenzáló előnyökkel. És persze a stabilitás közel sem olyan látványos, mint az instabilitás. És a megelégedettségnek nincs semmi olyan vonzereje, mint a balszerencse elleni kemény küzdelemnek; nincs benne a kísértéssel folytatott harc festőisége, sem a szenvedély és kétely végzetes győzelmével nem érhet fel. A boldogság sohasem nagyszerű.

– Azt hiszem, nem – mondta a Vadember némi szünet után. – De kell hogy olyan csúf legyen, mint ezek az ikrek? – Kezét elhúzta szeme előtt, mintha megpróbálná eltörölni az emlékezetében felbukkanó képet a szerelőpadok melletti ikertörpék soraival, a brentfordi egysínű állomás bejáratánál sorban álló ikernyájakkal, a Linda halálos ágya körül nyüzsgő emberférgelkkel s támadóinak végtelenül ismétlődő arcával. Rápillantott bekötözött bal kezére, és összerázkódott. Borzasztó!

– De milyen hasznos! Megértem, hogy nem tetszenek önnek a mi Bokanovsky-csoportjaink, de biztosíthatom arról, ők képezik azt az alapot, amire minden egyéb épül. Ők az a giroszkóp, amely stabilizálja a rakéta-repülőgépet egyenes pályáján. – A mély hang izgalmasan vibrált, a gesztikuláló kéz magába ölelte a teljes világmindenséget és az ellenállhatatlanul száguldó gépeket. Mustapha Mond szónoklata valósággal szintetikus zenei magaslathoz szörnnyel.

– Azon gondolkodtam – mondta a Vadember –, miért van egyáltalán szükségük rájuk, ha az ember azt látja, hogy azokból a palackokból bármilyen embert tudnak csinálni. Miért nem csinálnak mindenkiből dupla Alfa-pluszt, ha egyszer megtehetnék?

Mustapha Mond nevetett.

– Mert nem vágyunk arra, hogy elvágják a torkunkat – felelte. – Mi hiszünk a boldogságban és a stabilitásban. Egy Alfából álló társadalom nem is lehetne más, mint instabil és nyomorúságos. Képzeld el egy Alfával dolgoztató gyárat, vagyis önálló, független egyéneket, akik jó genetikai alapokkal rendelkeznek, és úgy kondicionálták őket, hogy képesek legyenek (bizonyos határok között) a szabad választásra és felelősségvállalásra. Képzeld csak el! – ismételte.

A Vadember megpróbálta elképzelni, nem túl nagy sikerrel.

– Ez abszurditás. Egy Alfa-lefejtésű és Alfa-kondicionálású ember megőrülne, ha Epsilon-félmajmok munkáját kellene ellátnia; megbolondulna, vagy kezdené összetörni a dolgokat. Az Alfák tökéletesen beilleszthetők a társadalomba, de csak azzal a feltétellel, hogy Alfa-jellegű

munkát végeztetünk velük. Csak egy Epszilontól várható el, hogy Epszilon-jellegű önfeláldozásra legyen hajlandó, s csupán azért, mert számára ez egyáltalán nem jelent önfeláldozást: ők a legkisebb ellenállás útját követik. Az Epszilon számára kondicionálása már lefektette a síneket, amelyeken futnia kell. Nem tehet róla: sorsa előre meg van határozva. Még a lefejtés után is mintegy benne van még mindig a lombikban – az infantilis és embrionális fixációk láthatatlan palackjában. Persze mindegyikünk – folytatta az ellenőr töprengve – egy palackba zárva éli le, az életét. De ha történetesen Alfák vagyunk, a palackjaink, viszonylagos értelemben, hatalmasak. Állandóan szenvednénk, ha szűkebb térbe zárnának bennünket. Nem lehet felsőbb kasztból származó pezsgőpótlót alacsonyabb kasztból származó palackokba tölteni. Ez elméletileg nyilvánvaló. De a tényleges gyakorlatban is bebizonyosodott. A ciprusi kísérlet eredménye meggyőző volt.

– Mi volt az? – kérdezte a Vadember. Mustapha Mond mosolygott.

– Nos, ha tetszik, nevezhetjük újrapalackozási kísérletnek is. F. után 473-ban kezdődött. Az ellenőrök kiürítették Ciprus szigetét minden létező lakójától, és betelepítették Alfáknak egy különlegesen előkészített, huszonnégyezer fős csoportjával. Minden mezőgazdasági és ipari felszereléssel ellátták őket, aztán hagyták, hogy saját maguk vegyék kézbe a sorsukat. Az eredmény pontosan beteljesítette az összes elméleti jóslatot. A földet nem művelték meg megfelelően, sztrájkok voltak az összes gyárban, a törvényeket semmibe vették, a parancsoknak nem engedelmeskedtek, az összes ember, akit alacsonyabban minősített munkára osztottak be, folytonosan magasabban minősített munkahelyért intrikált, s minden magasabb beosztású ember ellenakciókat szervezett, hogy mindenáron ott maradhassanak, ahol éppen voltak. Hat éven belül már első osztályú kis polgárháború dúlt közöttük. Amikor a huszonnégyezereből tizenkilencezret már megöltek, az életben maradtak kivétel nélkül kérvénnyel fordultak a világellenőrökhöz, hogy vegyék ismét kezükbe a sziget kormányzását. Ami meg is történt. És ez volt a vége az egyetlen Alfa-társadalomnak, amelynek a világ valaha is szemtanúja volt.

A Vadember nagyot sóhajtott.

– A népesség optimális megoszlását – mondta Mustapha Mond – a jéghegy modelljével szemléltethetjük: nyolckilencede a vízvonallal van, egykilencede fölötte.

– És a vízvonallal levők boldogok?

– Boldogabbak, mint fölötte. Boldogabbak, mint a maga barátja itt

például. – Rámutatott.

– A szörnyű munka ellenére?

– Szörnyű? *Ők* nem találják annak. Sőt ellenkezőleg, szeretik. Mert könnyű, mert gyerekjáték. Nem erőlteti meg sem az agyat, sem az izmokat. Hét és fél órás enyhe, nem kimerítő munka, aztán a szómafejadag és szórakozás és korlátlan párosodás és a tapiműsorok. Mi többre vágyhatnának még? Igaz – tette hozzá –, kérhetnék a munkaidő rövidítését. És természetesen meg is adhatnánk nekik a rövidebb munkanapot. Technikailag teljesen egyszerű volna az összes alacsonyabb kasztbeli számára, lecsökkenteni a munkaidőt napi három-négy órára. De boldogabbak lennének ettől? Nem, nem lennének. Kísérletet tettek erre több mint másfél évszázada. Egész Írországból biztosították a napi négyórás munkaidőt. Mi lett az eredménye? Nyugtalanosság és a szómafogyasztás nagymértékű növekedése, ez volt minden. Az a három és fél óra külön szabadidő annyira távol állott a boldogság elősegítésétől, hogy az emberek úgy érezték, azt is ki kell pihenniük. A Találmányi Hivatalt elárastották munkakönnyítő eljárások terveivel. Sok-sok ezerrel. – Mustapha Mond nagyvonalúan legyintett. – És miért nem ültetjük át őket a gyakorlatba? A dolgozók érdekében; nem lenne egyéb kegyetlenségnél, ha túlságosan sok szabadidőt zúdítanánk rájuk. Ugyanez a helyzet a mezőgazdasággal. Szintetikus úton elő tudnánk állítani minden, élelmiszert, az utolsó morzsaig, ha akarnánk. De nem akarjuk. A legjobb, ha a népesség egyharmadát a földek közelében tartjuk. A saját érdekükben – mert *tovább* tart, amíg a földeken termelik meg az élelmiszert, mint ha gyárakban tennék. Különből is gondolnunk kell a stabilitásunkra. Nem akarunk semmiféle változást. Minden változás a stabilitást fenyegeti. Ez a másik oka annak, hogy olyan óvatosak vagyunk az új találmányok alkalmazásával. Minden felfedezés a tiszta tudományok terén potenciálisan felforgató jellegű; még a tudományt is időnként úgy kell kezelnünk, mint lehetséges ellenséget. Igen, még a tudományt is.

Tudomány? A Vadember a homlokát ráncolta. Ismerte ezt a szót. De hogy pontosan mit jelent, azt nem tudta volna megmondani. Shakespeare és a puebló vénei sosem említették a tudományt, és Lindától csupán a leghomályosabb célzásokra tehetett szert: a tudomány olyasvalami, amivel helikoptereket csinálnak, valami, amitől nevetni kell a gabonatáncok idején, valami, ami megakadályozza, hogy az ember ráncos legyen, és elveszítse fogait. Kétségbeesetten erőlködött, hogy megértse, mire gondol az ellenőr.

– Igen – mondta Mustapha Mond –, ez egy másik tétel a stabilitás

árában. Nemcsak a művészet összeférhetetlen a boldogsággal; a tudomány is az. A tudomány veszélyes, tehát a leggondosabban meg kell láncolnunk, és szájkosarat kell rá tennünk.

– Micsoda? – mondta Helmholtz megdöbbenve. – De hát mi folyton azt hajtogatjuk, hogy a tudomány minden. Hipnopédiai közhely!

– Hetenként háromszor, tizenháromtól tizenhét éves korig – vetette közbe Bernard.

– És mindaz a tudományos propaganda, amit a kollégiumban folytatunk...

– Igen, de miféle tudomány az? – kérdezte Mustapha Mond gúnyosan. – Önöknek nem volt tudományos képzésük, úgyhogy önök ezt nem tudják megítélni. Én valamikor meglehetősen jó fizikus voltam. Túl jó; elég jó ahhoz, hogy rádöbbenjek: az egész tudományunk csupán egy szakácskönyv, azzal az ortodox elmélettel a főzést illetően, hogy senkinek sem szabad kérdéseket feltenni, s egy sor recept, amelyhez senki sem tehet hozzá újat, csak a főszakács különleges engedélyével. Most én vagyok a főszakács. De valamikor kíváncsiskodó ifjú kukta voltam. Elkezdtem főzőcskézni a saját szakállamra. Nem ortodox főzőcske volt, illegális főzőcske. Valójában egy kis valódi tudomány. – Elnémult.

– És mi történt? – kérdezte Helmholtz Watson. Az ellenőr felsóhajtott.

– Majdnem ugyanaz, ami magukkal is történni fog, fiatalemberek. Majdnem egy szigetre küldtek.

Ezek a szavak erős és váratlan hatást keltettek Bernardban, mintha áramütést kapott volna.

– Szigetre küldeni, *engem?* – Felugrott, átrohant a szobán, és hadonászva megállt az ellenőr előtt. – *Engem* nem küldhet el. Semmit sem csináltam. A többiek voltak. Esküszöm, hogy a többiek voltak! – Vádlón mutatott Helmholtzra és a Vademberre. – Jaj, kérem, ne küldjön engem Izlandra. Megígérem, hogy megteszem, bármit kell tennem. Adjon még egy lehetőséget. Kérem, adjon még egy lehetőséget. – Patakzani kezdtek könnyei. – Mondom önnek, az ő hibájuk – zokogta. És ne Izlandra. Ó, kérem, fordságod, kérem... – És a megalázottság rohamában térdre vetette magát az ellenőr előtt. Mustapha Mond megpróbálta felemelni, de Bernard ragaszkodott a csúszáshoz-mászáshoz, és szóáradata kimeríthetetlenül ömlött. Végül is az ellenőrnek be kellett csengetnie negyedik titkárát.

– Hozzon három embert – adta ki a parancsot –, és vigyék Mr. Marxot egy hálósobába. Adjanak neki jó adag szómagázt, aztán fektessék le és hagyják magára.

A negyedik titkár kiment, és visszatért három zöld egyenruhás ikerszolgával. A még mindig ordító és zokogó Bernardot kivitték.

– Az ember azt hihetné, attól fél, hogy elvágják a torkát – mondta az ellenőr, mihelyt az ajtó becsukódott. – Pedig ha volna egy kis esze, megértené, hogy büntetése valójában jutalom. Egy szigetre küldik. Vagyis olyan helyre küldik el, ahol a legérdekesebb fajta férfiakkal és nőekkel fog találkozni, akik csak léteznek a világon. Mindazokkal az emberekkel, akik valamilyen okból túlságosan tudatos egyének lettek ahhoz, hogy beilleszkedjenek a közösségi életbe. Ott lesznek mindazok az emberek, akik elégedetlenek az ortodoxiával, akiknek megvan a saját, önálló véleményük. Egyszóval mindazok, akik valakik. Csaknem irigylem önt, Mr. Watson. Helmholtz nevetett.

– Akkor ön miért nincs egy szigeten?

– Mert végső soron én ezt részesítettem előnyben – válaszolta az ellenőr. – Felajánlották, hogy választhatok: vagy elküldenek egy szigetre, ahol tovább folytathatom tisztán tudományos kutatásaimat, vagy bevesznek az Ellenőrök Tanácsába annak lehetőségével, hogy megfelelő idő elteltével átvehetem a tényleges ellenőri munkát. Ezt választottam, és lemondtam a tudományról. – Kis csend után folytatta: Néha kissé sajnálom a tudományt. A boldogság kemény gazda, különösen más emberek boldogsága. És sokkal keményebb gazda, mint az igazság, ha az embert nem kondicionálják arra, hogy minden kérdés nélkül elfogadja. – Sójajtott, ismét elhallgatott, aztán élénkebb hangon folytatta: – De hát a kötelesség az kötelesség. Az ember nem tagadhatja meg, amit egyszer választott. Érdekel az igazság, szeretem a tudományt. De az igazság fenyegetést jelent, a tudomány közös veszélyt. Annyira veszélyes, amennyire jót is tett velünk. A tudomány adta meg számunkra a legstabilabb egyensúlyt a történelem során. Ha összehasonlítom Kína helyzetével, Kína reménytelenül bizonytalan helyzetben volt, s még a primitív matriarchátusok sem voltak szilárdabbak nálunk. Köszönet érte, ismétlem, a tudománynak. De nem engedhetjük meg a tudománynak sem, hogy semmivé tegye saját jó munkáját. Ezért korlátozzuk oly gondosan kutatásaink körét; ezért küldtek engem is majdnem egy szigetre. Nem engedjük meg számára csak azt, hogy a pillanatnyilag legközvetlenebbül jelentős problémákkal foglalkozzék. Minden más kutatástól serényen elveszük a tudósok kedvét. – Kis szünet után folytatta: – Különös arról olvasni, a mi Fordunk korában miket írkáltak össze az emberek a tudományos haladásról. Úgy tűnik, valamennyien azt képzelték, hogy a haladás végtelen, minden más szemponttól függetlenül. A tudás volt a

legfőbb jó, az igazság a legfőbb érték; minden más másodlagos és alárendelt szerepet játszott. Igaz, hogy az eszmék már akkor is elkezdtek változni. A mi Fordunk maga is sokat tett azért, hogy a hangsúlyt az igazságról és szépségről áthelyezzék a kényelemre és a boldogságra. A tömegtermelés megkövetelte ezt a hangsúly-eltolódást. Az egyetemes közboldogság állandóan forgásban tartja a gépezet kerekeit, míg az igazság és szépség erre nem alkalmas. És persze valahányszor a tömegek megragadták a politikai hatalmat, akkor inkább a boldogság számított, nem pedig az igazság és a szépség. Mégis, mindennek ellenére még mindig megengedték a korlátlan tudományos kutatásokat. Az emberek továbbra is úgy beszéltek az igazságról és a szépségről, mintha ők lennének a legfőbb istenségek. Egészen a Kilencéves Háború időszakáig. *Attól* aztán szépen megváltozott a hangvételük. Mert mi haszna van az igazságnak, a szépségnek vagy a tudásnak, amikor anthrax-bombák potyognak az ember körül? Ekkor történt, hogy a tudományt először vonták ellenőrzés alá – a Kilencéves Háború után. Az emberek akkor már arra is hajlandók lettek, hogy akár az étvágyukat is korlátozzák. Bármit, csak nyugodtan élhessenek. Azóta is folytatjuk az ellenőrzést. Természetesen ez nem volt valami nagyon jó dolog az igazság szemszögéből nézve. De nagyon jó volt a boldogság szempontjából. Az ember semmit sem kaphat ingyen. A boldogságnak is megvan az ára. Maga is megfizet érte, Mr. Watson; fizet, mert véletlenül túlságosan is érdeklődik a szépség iránt. Engem túlságosan érdekelt az igazság, meg is fizettem érte.

– De *önnek* nem kellett egy szigetre mennie – szólalt meg a Vadember, megtörve a hosszúra nyúlt csendet.

Az ellenőr mosolygott.

– Én így fizettem. Azzal, hogy úgy döntöttem, a boldogságot fogom szolgálni. A mások boldogságát, nem az enyémet. – Kis szünet után hozzátette: – Még szerencse, hogy olyan sok sziget van a világon. Nem is tudom, mihez kezdenénk nélkülük. Valószínűleg valamennyiüket halálkamrába záránk. Erről jut eszembe, Mr. Watson, volna kedve a trópusi éghajlathoz? A Marquesas-szigetekhez például, vagy Szamoához? Vagy valami élénkítőbb hatású éghajlatra vágyik? Helmholtz felemelkedett pneumatikus székéről.

– Szeretnék egy teljesen rossz éghajlatot – válaszolta. Azt hiszem, az ember jobban írna, ha rossz volna az éghajlat. Ha például sok szél meg vihar lenne...

Az ellenőr helyeslően bólogatott.

– Szeretem ezt a szellemet, Mr. Watson. Nagyon szeretem. Ugyanakkor

persze hivatalosan nem helyeselhetem. – Mosolygott. – Mit szólna a Falkland-szigetekhez?

– Igen, azt hiszem, az megfelelne – válaszolta Helmholtz. És most, ha nem haragszik, megyek és megnézem, mi van szegény Bernarddal.

TIZENHETEDIK FEJEZET

– Művészet, tudomány, úgy látszik, meglehetősen nagy árat fizettek a boldogságukért – mondta a Vadember, amikor egyedül maradtak. – És még mit adtak oda érte?

– Nos, természetesen a vallást is – válaszolta az ellenőr. Régebben volt valami, amit Istennek hívtak, a Kilencéves Háború előtt. De én már sokat felejtettem; ön bizonyára mindent tud Istenről.

– Hát... – A Vadember habozott. Szeretett volna mondani valamit a magányról, az éjszakáról, a hold alatt sápadtan elterülő fennsíkról, a szakadékról, az árnyékos mélybe való leugrásról, a halálról. Szeretett volna beszélni, de nem voltak rá szavak. Még Shakespeare sem segített ebben.

Az ellenőr közben átment a szoba másik felébe, és kinyitott egy nagy páncélszekrényt, amelyet a könyvespolcok között a falba építettek. A nehéz ajtó nagy lendülettel nyílt ki. Az ellenőr kotorászott odabent a sötétben.

– Ez olyan téma – mondta –, amely mindig is nagyon érdekelt. – Előhúzott egy vastag, fekete kötetet. – Maga ezt például még nem olvasta.

A Vadember elvette a könyvet.

– *Szent Biblia, azaz: Istennek Ó- és Új testamentumában foglaltatott egész Szent írás* – olvasta hangosan a címlapról.

– És ezt sem. – Kis könyvecske volt, amelynek hiányzott a fedele.

– *Krisztus követése.*

– Ezt sem. – Az ellenőr átnyújtott egy másik kötetet.

– *A vallásos élmény válfajai*, írta William James.

– És még jóval több ilyen könyvem is van – folytatta Mustapha Mond, s újból elfoglalta helyét. – A régi pornográf könyvek egész gyűjteménye. Isten a páncélszekrényben, Ford pedig a polcon. – Nevetve mutatott nyilvánosan vállalt könyvtárára – a könyvespolcokra s a rekeszekre, amelyek tele voltak olvasógéporsókkal és hangszalagokkal.

– De ha ön tud Istenről, miért nem mondja meg nekik? kérdezte a Vadember felháborodva. – Miért nem adja oda nekik ezeket az Istenről szóló könyveket?

– Ugyanabból az okból, amiért nem adjuk oda nekik az *Othellót*; mert régi dolgok, mert a sok száz évvel ezelőtti Istenről szólnak. Nem a mostani Istenről.

– De Isten nem változik.

– Az emberek azonban igen.

– Mi a különbség?

– Óriási a különbség – mondta Mustapha Mond. Újból felállt, és odament a székhez. – Volt egy ember, akit Newman bíborosnak hívtak – folytatta. – A bíboros egyfajta közösségi főénekes volt – magyarázta mintegy zárójelben.

– "Pandulph vagyok, a szép Milánóból, és bíboros." Olvastam róluk Shakespeare-ben.

– Hát persze. Nos, amint mondtam, volt egy ember, akit Newman bíborosnak hívtak. Aha, meg is van a könyv! Előhúzta. – És ha már itt tartok, ezt is kiveszem. Ezt egy Maine de Biran nevű ember írta. Filozófus volt, ha tudja, ez mit jelentett.

– Olyan ember, aki kevesebb dologról álmodik, mint ami van mennyben és a földön – vágta rá a Vadember.

– Pontosan így van. Felolvasok önnek valamit, amit egy pillanat alatt megálmodott. Közben hallgassa meg, amit ez a régi közösségi főénekes mondott. – Felnyitotta a könyvet annál a résznél, amelyet egy papírszelettel jelölt meg, s olvasni kezdett. – "Nem vagyunk a saját magunké jobban, mint amennyire sajátunk az, amit birtoklunk. Nem mi teremtettük önmagunkat, nem lehetünk hatalmasabbak önmagunknál. Nem vagyunk saját magunk gazdái. Mi Isten tulajdona vagyunk. Nem az a boldogság vajon, hogy így nézzük a kérdést? Jelent valamiféle boldogságot vagy vigaszt, ha azt képzeljük, saját magunk tulajdonai vagyunk? Talán így gondolkoznak a fiatalok s azok, akiknek jól megy a soruk. Ezek azt hiszik, nagy dolog, ha mindenük megvan – ahogyan feltételezik a maguk módján, hogy nem függnék senkitől, hogy nem kell semmire sem gondolniuk, ami nincs szemük előtt, hogy nem zavarja őket a folytonos elismerése, imádása és feltételezése egy másik akaratnak. De amint múlik az idő, ők is, mint minden ember, rá fognak döbbseni, hogy a függetlenség nem való az embernek – hogy az természetellenes állapot –, megteszi egy darabig, de nem visz el bennünket biztonságban a végcélig..." Mustapha Mond szünetet tartott, letette az első könyvet, s kezébe véve a másodikat, belelapozott. – Vegyük ezt például – mondta, s mély hangján újból olvasni kezdett: "Az ember megöregszik, érzi önmagában a gyengeségnek, a nyugtalanságnak és a kényelmetlenségnek azt az alapvető érzését, amely a

kor előrehaladtának kísérője; s miután így érez, csupán betegnek képzei magát, elaltatva félelmeit azzal a gondolattal, hogy ez a nyomasztó állapot valamilyen különös okra vezethető vissza, amelyből mint valami betegségből, reménye szerint majd kigyógyulhat. Hiú ábrándozások! Az a kór az öregség, és rettenetes betegség az! Azt mondják, hogy a halálfélelem és a halál utáni dolgoktól való félelem az, ami az embereket a vallás felé fordítja, amint előrehaladnak a korban. De saját tapasztalatom azt a meggyőződést oltotta belém, hogy teljesen eltekintve az ilyen rettegésektől vagy képzelődésektől is a vallásos érzés növekedésre hajlik, amint öregsünk; növekszik, mert ahogyan a szenvedélyek lehiggadnak, ahogyan a képzelet és az érzékenység kevésbé erős és kevésbé felkelthető lesz, értelmünk kevésbé zavartan fog működni, kevésbé homályosítja el a képzetek, vágyak és időtöltések, amelyekben korábban feloldódott; s ekkor felmerül Isten, mintegy a felhők mögül; a lelkünk érezni, látni kezd, minden világosság forrása felé fordul; arra fordul természetes és elkerülhetetlen módon, mert most, hogy mindaz, ami az érzéki világnak életét és bubáját adta, most kezdett elszivárogni belőlünk, most, hogy a jelenségekben való létezést nem erősítik belülről vagy kívülről támadt benyomások, érezzük annak szükségét, hogy támaszkodjunk valamire, ami velünk marad, valamire, ami sosem fog bennünket kijátszani – egy valóságra, egy abszolút és örökké tartó igazságra. Igen, kikerülhetetlenül Istenhez fordulunk, mert ez a vallásos érzés természeténél fogva oly tiszta, oly gyönyörűsége a léleknek, amely tapasztalja, hogy kárpótlást nyújt minden más veszteségünkért." – Mustapha Mond becsukta a könyvet, és hátradőlt székében. – Egyike ama több dolgoknak égen és földön, melyeket e bölcselők felfogni nem voltak képesek, éppen ez volt – körbeintett kezével –, vagyis mi, a modern világ. "Csak addig lehetünk függetlenek Istentől, amíg fiatalok vagyunk, és jól megy a sorunk, de a függetlenség nem vezet el minket biztonságban a végcélig." Nos, mi fiatalok vagyunk, és jól megy a sorunk végig. Mi következik ebből? Nyilvánvalóan az, hogy függetlenek lehetünk Istentől. "A vallásos érzés kárpótolni fog bennünket minden veszteségünkért." De ha nincs veszteség, amit kárpótolnunk kellene, akkor a vallásos érzés felesleges. És miért vadásznánk valami pótszerre a fiatal vágyak helyett, ha az ifjonti vágyak sosem hagynak minket el? Pótlékra a szórakozás helyett, ha egyszer élvezhetjük a jó öreg ostobaságokat az utolsó pillanatig? Mi szükségünk a megpihenésre, ha elménk és testünk továbbra is élvezetét leli a cselekvésben? Mi szükség a vigaszra, ha van szómánk? Mi szükség valami mozdíthatatlanra, ha egyszer ott a társadalmi rend?

– Tehát ön úgy véli, nincs Isten?
– Nem, én úgy vélem, egészen valószínű, hogy van.
– Akkor miért?... Mustapha Mond közbevágott:
– De ő különböző módon nyilvánítja ki önmagát különböző embereknek. A premodern időkben úgy nyilatkoztatta ki magát, mint az a lény, amely le van írva ezekben a könyvekben. Ma pedig...
– Hogyan nyilatkoztatja ki magát ma? – kérdezte a Vadember.
– Nos, ma úgy nyilatkoztatja ki magát, mint hiány; mintha egyáltalán nem is lenne.

– Ez a maguk hibája.
– Nevezze a civilizáció hibájának. Isten nem férhet össze a gépekkel és a tudományos gyógyászattal és az egyetemes közboldogsággal. Az embernek választania kell. A mi civilizációnk a gépeket és a gyógyászatot és a boldogságot választotta. Ezért kell nekem ezeket a könyveket pánccsokrészre zárva tartani. Szennyeselek. Az emberek megbotránkoznak, ha...

A Vadember félbeszakította:

– De hát nem *természetes* dolog, ha azt érezzük, van Isten?
– Azt is megkérdezhetné, természetes dolog-e, ha felhúzzuk a cipzárat a nadrágunkon – mondta az ellenőr gúnyosan. Maga emlékeztet engem egy másik ilyen öreg fickóra, akit Bradleynek hívtak. Ő úgy határozta meg a filozófiát, mint amely megleti a téves okot ahhoz, amit ösztönösen hiszünk. Mintha bármit is ösztönösen hinnénk! Az ember azért hisz bizonyos dolgokban, mert úgy kondicionálták, hogy higgyen bennük. Rossz indokokat találunk olyasmire, amiben ösztönösen is hiszünk – ez a filozófia. Az emberek azért hisznek Istenben, mert úgy kondicionálták őket, hogy higgyenek Istenben.

– De akkor is – makacskodott a Vadember – természetes dolog, hogy hiszünk Istenben, amikor egyedül vagyunk, egészen egyedül, éjszaka, s a halálra gondolunk...

– De az emberek manapság soha nincsenek egyedül – mondta Mustapha Mond. – Meggyűlöltetjük velük a magányt, és úgy rendezzük el az életüket, hogy szinte lehetetlen is egyedül lenniük.

A Vadember gyászosan bólogatott. Malpaisban attól szenvedett, hogy kizárták a puebló közösségi tevékenységeiből, a civilizált Londonban pedig attól, hogy soha nem szökhetett meg a közösségi tevékenységek elől, sosem tudott nyugodtan egyedül lenni.

– Emlékszik arra a részre a *Lear királyban*? – kérdezte meg végül a Vadember. – "Az ég igazságos, mert kéjeinkből csinál, bennünket

ostorozni, eszközt: a bűnös és setét hely, hol fogantál, szemeibe került." És erre Edmund azt feleli: "Jól szólottál: való, megfordult a kerék, s én itt vagyok."* Emlékszik, amikor Edmund megsebesült, és már haldoklik. Hát most hogyan van ez? Vajon nincs most Isten, aki elrendezze a dolgokat, büntessen és jutalmazzon?

[* Vörösmarty Mihály fordítása]

– Nos, hát van? – kérdezne meg most az ellenőr. – Az ember akárhányszor vétkezhet is egy terméketlenített nővel, és nem kockáztatja, hogy a fia szeretője kivájjja a szemét. "Megfordult a kerék, s én itt vagyok." De vajon hol lenne manapság Edmund? Légpárnás székben üldögélne, átölelve egy lány derekát, szexhormonos rágógumit szopogatva és gyönyörködve a tapiban. Az ég igazságos. Minden bizonyos. De a törvénykönyvét végső soron azok az emberek fogai mázzák meg, akik megszervezik a társadalmat; a Gondviselés végszavát az emberektől kapja.

– Biztos ebben? – kérdezte a Vadember. – Biztos benne teljesen, hogy a légpárnás széken üldögélő Edmund nem bűnhődik éppen olyan súlyosan, mint a megsebesült és elvérző Edmund? Az ég igazságos. Nem csinál kéjeiből eszközt, hogy lealacsonyítsa?

– Lealacsonyítsa, s vajon milyen helyzetből? Mint boldog, szorgalmasan dolgozó, árukat fogyasztó állampolgár ő tökéletes. Persze ha más mértékkel akarja mérni, mint a mienk, akkor talán mondhatja, hogy lealacsonyodott. De ragaszkodnunk kell valamelyik posztulátumrendszerhez. Nem lehet elektromágneses golfot játszani a centrifugális labdajáték szabályai szerint.

– De az érték nem az egyes ember akaratában rejlik mondta a Vadember. – Az érték nagysága és méltósága magában az értékben és az értékelőben rejlik.

– Ugyan, ugyan! – tiltakozott Mustapha Mond. – Ez már kissé messze vezet, nemde?

– Ha megengednék maguknak, hogy Istenre gondoljanak, nem engednék meg maguknak, hogy a kéjek lealacsonyítsák önöket. Lenne okuk arra, hogy a dolgokat türelmesen viseljék el, hogy bátran cselekedjenek. Láttam ezt az indiánok között.

– Bizonyára – mondta Mustapha Mond. – De hát mi nem vagyunk indiánok. A civilizált embernek nincs szüksége arra, hogy elviseljen bármit, ami komoly kellemetlenséggel jár. És ami a cselekvést illeti, Ford mentsen, hogy a civilizált ember fejébe vegye az ötletét. Felborítaná az egész társadalmi rendet, ha az emberek saját belátásuk szerint kezdenének cselekedni.

– És akkor hol marad az önmegtartóztatás? Ha lenne Istenük, okuk is lenne az önmegtartóztatásra.

– De az ipari civilizáció csak akkor lehetséges, ha nincs önmegtartóztatás. Saját vágyaink kielégítése, amelyeknek határt csak a higiénia és a gazdasági élet szabhat, ez a lényeg. Máskülönben a kerek megcsúsznak forogni.

– Lenne okuk a szüzességre, a tisztaságra! – mondta a Vadember, s kissé elpirult, ahogyan kiejtette e szavakat.

– De a tisztaság szenvedélyt jelent, a szüzesség neuraszténiát jelent. És a szenvedély és a neuraszténia instabilitáshoz vezet. És az instabilitás a civilizáció végét jelenti. Nem lehet tartósan, semmiféle civilizációt fenntartani sok-sok kellemes bűn nélkül.

– De Isten az oka mindannak, ami nemes, szép és hősies. Ha lenne egy istenük....

– Drága fiatal barátom – mondta Mustapha Mond –, a civilizációnak egyáltalán nincs szüksége nemes vagy hősies dolgokra. Ezek a politikai tehetetlenség tünetei. Egy meg felelően szervezett társadalomban, mint amilyen a miénk, senkinek sincs alkalma arra, hogy nemes vagy hősies legyen. A körülményeknek teljesen ingatagnak kell lenniük ahhoz, hogy ilyen alkalmak keletkezzenek. Ahol háborúk folynak, ahol megosztott érdekcsoportok vannak, ahol ellen kell állni bizonyos kísértéseknek, ahol a szerelem tárgyaiért küzdeni kell, vagy meg kell őket védeni – ott nyilvánvalóan van némi értelme a nemes és hősies magatartásnak. De manapság nincsenek háborúk. A lehető legnagyobb mértékben vigyázunk arra, hogy megakadályozzuk az embereket abban, hogy túlzottan megszeressék egymást. Nincsenek megosztott érdekcsoportok, az embereket úgy kondicionálják, hogy egyszerűen senki sem tehet másként, mint ahogyan tennie kell. És amit tennie kell, az egészében véve oly kellemes, a természetes ingerek oly sok lehetőséget kapnak a szabad játékra, hogy ténylegesen nincs is semmi kísértés, amelynek ellen kellene állni. És ha valamikor, valami szerencsétlenség folytán mégis valami kellemetlen dolog történne valahogyan, nos, akkor még mindig ott van a szóma, amely lehetővé teszi, hogy szabadságra menjünk a tények elől. És mindig ott a szóma, hogy haragunkat mérsékelje, kibékítsen ellenségeinkkel, hogy türelmesek és sokáig mindent elviselők lehessünk. A múltban ezeket a dolgokat csak nagy erőfeszítéssel lehetett elérni, s csupán több éves, kemény erkölcsi edzéssel. Most pedig bárki lenyel két-három félgrammos tablettát, és kész. Bárki erényes lehet ma. Mindenki magával hordhatja egy üvegcsében jó erkölcsének legalább a felét. Kereszténység

könnyek nélkül – ez a szóma.

– De a könnyekre szükség van. Nem emlékszik, mit mondott Othello? "Ha a borúra mindig ily derű jön, dühöngj, vihar, míg serken a halál is!"* Van egy történet, amelyet az egyik öreg indián szokott mesélni nekünk, a Mátaski Leányról. Azoknak a fiatalembereknek, akik feleségül kívánták venni, reggel kapálniuk kellett a kertjében. Könnyűnek látszott a feladat, csak hogy ott legyenek és szúnyogok voltak, varázserejük. A legtöbb fiatalember egyszerűen nem állhatta a csípéseket és szúrásokat. De aki kiállta a próbát, az elnyerte a lány kezét.

[* Kardos László fordítása]

– Bájos történet! De civilizált országokban – mondta az ellenőr – meg lehet kapni a lányokat anélkül, hogy kapálnánk nekik, és nincsenek legyek vagy szúnyogok, hogy megcsipjenek. Már évszázadokkal ezelőtt megszabadultunk tőlük.

A Vadember bólított, homlokát ráncolva.

– Megszabadultak tőlük. Igen, ez az önök módszere. Megszabadulnak minden kellemetlen dologtól, ahelyett hogy megtanulnának együtt élni velük. "Akkor nemesb-e a lélek, ha tűri balsorsa minden nyűgét s nyilait; vagy ha kiszáll tenger fájdalomra ellen, s fegyvert ragadva véget vet neki..." De önök egyiket sem választják. Sem a szenvedést, sem az ellenállást. Önök egyszerűen száműzik a nyűgöket és nyilakat. Túl könnyű megoldás.

Hirtelen elhallgatott, anyjára gondolt. Harminchetedik emeleti szobájában Linda valamikor a daloló fények és illatos cirógatások tengerében úszott – elúszott, ki a térből, ki az időből, ki emlékei, szokásai, megöregedett és felpuffadt teste bőrtönéből. És Tomakin, a keltető és kondicionáló volt igazgatója még mindig kiránduláson van – szabadságolta magát a megaláztatástól és fájdalomtól egy olyan világba, ahol nem hallhatja azokat a szavakat, azt a gúnyos kacagást, nem kell látnia azt a rettentő arcot, éreznie azokat a nedves és elomló karokat a nyaka körül, egy gyönyörű világba...

– Amire önöknek szükségük van – folytatta a Vadember –, az valami, ami könnyekkel jár, a változatosság kedvéért. Semmi sem kerül itt elég sokba.

(– Tizenkét és fél millió dollár – tiltakozott annak idején Henry Foster, amikor a Vadember ezt mondta neki. – Tizenkét és fél millió, ennyibe került az új kondicionáló központ. Egyetlen centtel sem kevesebbe!)

– "Kitenni azt merészen, mi halandó és bizonytalan, szerencse, halál s veszély kényének, akár egy tojánhéjért." Nincs benne valami igazság? – kérdezte, s felnézett Mustapha Mondra. – Teljesen függetlenül Istentől, bár

persze Isten jó ok lenne rá. Nincs abban valami, hogy veszélyesen kell élni?

– Sok igazság van benne – válaszolta az ellenőr. – A férfiak és a nők mellékveséjét időnként stimulálni kell.

– Micsoda? – kérdezte a Vadember értetlenül.

– A tökéletes egészség egyik alapfeltétele. Ezért tettük kötelezővé az ESZP-kezelést.

– ESZP?

– Erős Szenvedélyek Pótszere. Havonta egyszer szabály szerint. Az egész szervezet átítatjuk adrenalinnal. Ez a félelem és düh tökéletes fiziológiai megfelelője. Mindazzal a tónusos hatással, amellyel Othello megölte Desdemonát, csakhogy a kínos következmények nélkül.

– De nekem tetszenek a kínos következmények.

– Nekünk nem – mondta az ellenőr. – Mi jobban szeretjük a dolgokat kényelmesen végezni.

– De én nem akarok kényelmet. Én Istent akarom, én költészetet akarok, én igazi veszélyt akarok, én szabadságot akarok, én jóságot akarok, én bűnt akarok.

– Valójában ön azt követeli, hogy joga legyen a boldogtalansághoz – mondta Mustapha Mond.

– Rendben van hát – szólt a Vadember kihívóan –, kövér telem a jogot ahhoz, hogy boldogtalan lehessenek.

– Nem is említve annak jogát, hogy megöregedjék, csúf és impotens legyen; jogot a szifiliszhez és a rákhoz, jogot az éhezéshez, a tetvességhez, jogot az állandó félelemben való éléshez, hogy vajon mi lesz holnap; jogot ahhoz, hogy tifuszt kapjon, jogot, hogy mindenféle elmondhatatlan kínok gyötörjék. – Hosszú csend támadt.

– Mindezt követelem – mondta végül a Vadember. Mustapha Mond vállat vont.

– Kérem, parancsoljon – felelte.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

Az ajtó félig nyitva volt; beléptek. – John! A fürdőszobából kellemetlen, jellegzetes zaj hallatszott.

– Valami baj van? – szólt be Helmholtz.

Nem érkezett válasz. A kellemetlen hang megismétlődött kétszer, aztán csend támadt. Majd a fürdőszoba ajtaja egy kattanással megnyílt, és a Vadember előkerült, igen sápadtan.

– Ejha! – kiáltott fel Helmholtz aggodalmasan. – *Tényleg* betegnek látszol, John!

– Ettél valamit, ami megfeküdte a gyomrodat? – kérdezte Bernard.

A Vadember bólintott.

– Civilizációt ettem.

– Micsoda?

– Megmérgezett engem, bemocskolódtam. És aztán – tette hozzá halkabban – megettem saját gonoszságomat.

– Igen, de pontosan mit?... Úgy értem, hiszen éppen most, az előbb...

– Most már megtisztultam – mondta a Vadember. – Ittam egy kis mustáros meleg vizet.

A többiek döbbenetesen bámultak rá.

– Csak nem azt akarod mondani, hogy szándékosan csináltad? – kérdezte Bernard.

– Az indiánok mindig így tisztítják meg magukat. – Leült, és sóhajtván végighúzta kezét a homlokán. – Néhány percig pihenni fogok – mondta. – Elég kimerült vagyok.

– Hát azon nem csodálkozom – mondta Helmholtz. Némi szünet után más hangon folytatta: – Búcsúzni jöttünk. Holnap reggel indulunk.

– Igen, holnap indulunk – mondta Bernard, akinek arcán a Vadember az eltökélt belenyugvás új kifejezését fedezte fel. És erről jut eszembe, John – folytatta székében előrehajolva s kezét a Vadember térdére téve –, szeretném elmondani, mennyire sajnálom mindazt, ami tegnap történt. – Elpirult. Mennyi szégyenletes – folytatta, annak ellenére, hogy hangja megremegett –, mennyire igazán...

A Vadember nem hagyta tovább beszélni, s megfogva kezét, szeretetteljesen megszorította.

– Helmholtz csodálatosan viselkedett velem szemben folytatta Bernard kis szünet után. – Ha ő nem lett volna, én már...

– Ugyan, ugyan – tiltakozott Helmholtz.

Csend támadt. Szomorúságuk ellenére – sőt még miatta is, mert bánatuk az egymás iránt érzett szeretet jele volt – a három fiatalember boldog volt.

– Ma reggel meglátogattam az ellenőrt – szólalt meg végül a Vadember.

– Miért?

– Hogy megkérdezzem, nem mehetnék-e veletek a szigetekre.

– És mit válaszolt? – kérdezte Helmholtz mohón.

A Vadember a fejét rázta.

– Nem volt hajlandó elengedni.

– Miért nem?

– Azt mondta, folytatni akarja a kísérletet. De legyenek átkozott – tette hozzá a Vadember hirtelen dühvel –, legyenek átkozott, ha tovább hagyom, hogy velem kísérletezzenek! A világ összes ellenőrének kedvéért sem. Én is el fogok menni holnap.

– De hová? – kérdezték a többiek egyszerre. A Vadember vállat vont.

– Akárhová. Nem törődöm vele, hová. Csak egyedül lehessenek.

Guilfordtól a lenti repülési sáv a Wey völgyét követte Godalmingig, aztán Milford és Witley felett Haslemere felé folytatódott, s tovább Petersfielden keresztül Portsmouth felé. Nagyjából párhuzamosan vele a felső repülési sáv átment Worplesden, Tongham, Puttenham, Elstead és Grayshott felett. Hog's Back és Hindhead között akadtak olyan pontok, ahol a két sáv nem volt hat-hét kilométernél távolabb egymástól. Az elővigyázatlan repülők számára ez a távolság túl kicsi volt – különösen éjszaka, és persze amikor túl sok félgrammos tablettát szedtek be. Sűrűn előfordultak balesetek, súlyosak is. Úgy határoztak, hogy a felső sávot néhány kilométerrel nyugatabbra viszik. Grayshott és Tongham között négy elhagyott légi világítótorny jelölte a régi Portsmouth-London útvonalat. De felettük az ég csendes és üres volt már. Most Selborne, Bordon és Farnham felett zúgtak és bömböltek szünet nélkül a helikopterek.

A Vadember azt a régi világítótornyot választotta remetelakául, amely a Puttenham és Elstead közötti dombtetőn állott. Az épület vasbetonból készült, és remek állapotban volt – csaknem túl kényelmes, amint a Vadember megállapította magában, először végigjárva az egész helyet; csaknem túlságosan civilizáltan fényűző volt. Azzal nyugtatta meg lelkiismeretét, hogy megfogadta, sokkal keményebben fegyelmezi önmagát, még teljesebben és alaposabban megtisztítja testét-lelkét. Első éjszakáját a remetelakban szándékosan alvás nélkül töltötte. Ezekben az órákban térden állva, felváltva imádkozott ahhoz a mennyhez, amelytől a bűnös Claudius esdekelt bocsánatért, majd zuni nyelven Awonawilonához, majd Jézushoz és Pookonghoz, majd saját totemállatához, a sashoz. Időnként széttárta karját, mintha a keresztben függne, s oly hosszú percekig tartotta így, amíg a fájdalom rohamosan nőni nem kezdett, s reszkető, gyötrelmes kínna nem változott; önkéntes keresztre feszítettségben maradt, miközben összeszorított foga közt ismételte (s közben dőlt az izzadság

arcáról); "Ó, bocsáss meg! Ó, tisztíts meg engem! Ó, segíts, hogy jó lehessenek!" – újra és újra, míg már csaknem elájult a fájdalomtól.

Mire eljött a reggel, úgy érezte, kiérdemelte annak jogát, hogy a világítótornyban lakjék, még akkor is, ha a legtöbb ablakban *megmaradt* az üveg; még akkor is, ha az emelvényről *annyira* szép volt a kilátás. Mert éppen abból az okból, ami miatt választása a világítótornyra esett, most szinte azonnal úgy érezte, máshová kellene mennie. Hiszen azért döntött úgy, hogy ott akar élni, mert a kilátás oly gyönyörű volt, mert erről a magaslati pontról mintha egy isteni lény megtestesült képmására tekintett volna szét. De hát ki volt ő, hogy köze lehessen a szépség mindennapos, minden órás látványához? Ki volt ő, hogy Isten látható jelenlétében éljen? Csak annyit érdemelt volna, hogy valami mocskos ólban éljen, valami föld alatti, vak üregben. Elgémberedve s a hosszú éjszaka fájdalmaitól még mindig elgyötörtén, de éppen ezért legbelül visszanyerve önbizalmát, felmászott tornyának emelvényére, kipillantott a ragyogó napfelkeltét köszöntő világra, amelynek látására most visszanyerte a jogot. Észak felé a szemhatárt a Hog's Back hosszú mészkőgerince zárta le, ennek keleti nyúlványa mögül emelkedett annak a hét felhőkarcolónak a tornya, amelyből Guildford állt. Megpillantva őket a Vadember elfintorodott, de egy idő múltán megbékélt velük, mert éjszaka vidáman pislákoltak mértani csillagalakzatban, vagy fényszórókkal megvilágítva fénylő ujjukkal (olyan gesztussal, amelynek jelentését most egész Angliában csak a Vadember ismerte) ünnepélyesen az ég kifürkészhetetlen titkai felé mutattak.

A völgyben, amely a Hog's Backet elválasztotta attól a homokdombtól, amelyen a világítótorony állott, Puttenham szerény kis falu volt, mindössze kilenc emelet magas, silókkal, egy baromfifarmmal és egy kis D-vitamin-gyárral. A világítótorony másik oldalán, dél felé hosszan nyúlt el egy hangás lejtő egy sor halastó partjáig.

Mindezekén túl, a közbeeső erdők mögött emelkedett Elstead tizennégy emeletes tornya. A ködös angol levegőben már homályosan, de Hindhead és Selborne vonzotta a szemet a kék, romantikus messzeségbe. De nemcsak a messzeség vonzotta a Vadembert világítótornyába; a közeli táj éppen olyan csábító volt, mint a távoli. Az erdők, a hanga és a sárga rekettye nagy foltjai, az erdeifenyő-ligetek, a csillogó tükrű tavak a rájuk hajló nyírfákkal, a vízililiomokkal és sásokkal ezek mind gyönyörűek voltak, s az amerikai sivatag sivárságaihoz szokott szem számára egyenesen megdöbbenőek. És aztán a magányosság! Teljes napok múltak el anélkül, hogy egyetlen emberi lényt látott volna. A világítótorony mindössze negyedórányi repülésre volt a Charing-T Toronytól, de Malpais

hegyei sem lehettek sokkal elhagyatottabbak, mint ez a surrey-i fenyér. A tömegek, amelyek nap mint nap elmentek Londonból, csak azért mentek, hogy elektromágneses golfot vagy teniszt játsszanak. Puttenhamben nem voltak pályák; a legközelebbi Riemann-terek Guildfordban voltak. Itt csupán a virágok és a táj jelenthetett volna némi vonzerőt. S mivel jó ok nem volt arra, hogy idejöjjenek, senki sem jött. Az első napokat a Vadember egyedül és zavartalanul tölthette.

Azt a pénzt, amit John még megérkezésekor kapott személyes kiadásaira, nagyrészt felszerelésére költötte. Mielőtt elhagyta Londont, vásárolt négy műszállal kevert gyapjútakarót, kötelet és madzagot, szögeket, ragasztót, néhány szerszámot, gyufát (bár később úgy tervezte, csiholni fogja a tüzet), edényeket és serpenyőket, két tucat csomag vetőmagot és tíz kilogramm búzalisztet. "Nem, *nem* szintetikus keményítőt és gyapotmelléktermékből készült lisztpótlót kérek – hajtogatta vásárláskor. – Még ha táplálóbb is." De amikor a minden belső elválasztása mirigyre ható kétszersültre és a vitaminos marhahúspótlékra került sor, nem tudott ellenállni az eladó rábeszélőképességének. Most, hogy ránézett a konzervekre, keserűen korholta magát gyengesége miatt. Undorító civilizált étel! Elhatározta, hogy sohasem eszik belőle, még ha éhen is kell halnia. "Ez jó lecke lesz számukra!" – gondolta bosszúvágytól égve. És jó lecke lesz saját magának is.

Megszámolta pénzét. Az a kevés, ami maradt, elég lesz, abban reménykedett, hogy átvészeli vele a telet. Jövő tavasszal a kertjében már elég sok minden megterem ahhoz, hogy függetlenné tegye a külvilágtól. Addig is mindig akad elejthető vad. Rengeteg nyulat látott, és a tavakon vízimadarakat. Rögtön nekilátott, hogy íjat és nyilakat készítsen.

Voltak kőrisfák a világítótorony közelében, és nyílvevesszőkhöz rendelkezésre állt egy csomó, szép, egyenes mogyoróhajtás. Először is kivágott egy fiatal kőrist, hat láb hosszú, ág nélküli póznát, lehántotta róla a kérget, s óvatos csapásokkal faragni kezdte a fehér fát, ahogyan az öreg Mitsima megtanította neki, míg vele egymagasságú karót nem nyert, amely a vastagon hagyott középtájon merev volt, a vékonyabb két végén pedig eleven és fürge mozgású. A munka nagy örömet szerzett neki. A sokhetes londoni tétlenség után, ahol ha akart valamit, csak meg kellett nyomnia egy gombot vagy elfordítania egy kapcsolót, tiszta gyönyört jelentett, hogy olyasvalamit csinálhat, amihez ügyesség és türelem kell.

Már majdnem teljesen készre farigcsálta az íjat, amikor meglepve tapasztalta, hogy közben énekel – *énekel!* Olyan volt ez, mintha kívülről megleste volna önmagát, és rajtakapta volna valami turpisságon.

Büntudatosan elvörösödött. Végül is nem azért jött ide, hogy énekeljen, és jól érezze magát. Azért jött, hogy elmeneküljön, hogy ne érintkezzék többet a civilizált élet szennyével, hogy megtisztuljon, és jóvátegye bűneit, hogy munkával tegye őket jóvá. Elégedetlenül ébredt rá, hogy az íjfaragásba merülve elfeledkezett arról, amire pedig megesküdött, sosem felejt el – szegény Lindáról és saját gyilkos közönyéről vele szemben, és azokról az undorító ikrekről, akik tetvekként nyüzsögtek anyja halálának titka körül, jelenlétükkel megsértve nemcsak az ő gyászát és megbánását, hanem magukat az isteneket is. Megesküdött, hogy emlékezni fog, állandóan esküdözött, hogy jóvá fogja tenni. És most boldogan üldögél az íja mellett, és énekel, énekel...

Bement, kinyitotta a mustárosdobozt, és vizet tett a tűzre, hadd forrjon.

Félóra múlva három Delta-mínusz földmunkás a puttenhami Bokanovsky-csoport tagjai – történetesen Elsteadbe ment, és a dombtetőn megdöbbenve vettek észre egy fiatalembert, aki az elhagyott világítótorony előtt állott, derékig meztelenül, s csomózott kötélből készült korbáccsal verte magát. Hátát vízszintes, vörös csíkok szabdalták, s az ütэшurkák között vékony erekben csörgött le a vér. A teherautó vezetője megállt az út szélén, és két társával együtt tátott szájjal bámulták a különös látványt. Egy, kettő, három – számolták a csapásokat. A nyolcadik után a fiatalember abbahagyta önbüntetését, odarohant az erdő széléhez, és erősen hányt. Amikor befejezte, újból felkapta a korbácsot, és ismét utlegelni kezdte magát. Kilenc, tíz, tizenegy, tizenkettő...

– Ford! – suttogta a sofőr. És ikertársai ugyanazon a véleményen voltak.

– Fordocskám! – mondták.

Három nap múlva megérkeztek az újságírók, akár a hullára gyülekező hollókeselyűk.

Az íj készen állt, a Vadember friss fából rakott lassú tűzön szárította és edzette meg. Most a nyilaival szorgoskodott. Harminc mogyoróvesszőt faragott és szárított meg, gondosan berovátkolta őket, végükre éles szöveget vert. Egyik éjszaka portyát tett a puttenhami baromfifarmon, és most annyi tolla volt, hogy egy egész hadsereget elláthatott volna. Éppen nyílveszőinek feltollazásával bajlódott, amikor az első riporter rátalált. A férfi nesztelenül került mögé pneumatikus cipőjében.

– Jó reggelt, Vadember úr! – mondta. – Az Óránként Rádiót képviselem.

A Vadember úgy megijedt, mintha kígyó marta volna meg, talpra ugrott, minden irányban szétszórva a nyilakat, tollakat, a ragasztós edényt és az ecsetet.

– Bocsánatot kérek – mondta a riporter őszinte büntudattal. – Nem volt szándékomban... – Megérintette kalapját; alumínium cilinderét, amelyben rádió adó-vevőjét hordta. Bocsásson meg, hogy nem veszem le – mondta. – Egy kicsit nehéz. Nos, amint mondtam, az Óránkénti Rádió képviselőjében jöt...

– Mit akar? – kérdezte a Vadember dühös arccal. A riporter elővette legmegnyerőbb mosolyát.

– Nos, természetesen olvasóinkat borzasztóan érdekelné... – Féloldalt hajtotta fejét, mosolya csaknem kacér lett. Csak néhány szót, Vadember úr! – És sebesen, a rituális mozdulatok sorozatával letekert két drótot, amely az övére csatolt, hordozható akkumulátorhoz kapcsolódott; mindkettőt bedugta alumínium kalapja két oldalán, megérintett egy rugót a feje búbján, és antennák pattantak fel a levegőbe; megérintett még egy gombot a kalap karimáján, s mint a dobozkrampusz, kiugrott egy mikrofon, és már ott is lógott rezegve, tizenöt centiméternyire az orra előtt; fülhallgatót húzott a fülére, lenyomott egy gombot kalapja bal oldalán belülről halk, darázsszerű zümmögés hallatszott; jobboldalt elfordított egy kapcsolót – és a zümmögést félbeszakította valami sztetoszkopikus zihálás és kopogás, csuklás és váratlan vinnyogás. – Halló – szólt a mikrofonba –, halló, halló... – Hirtelen egy csengő berregett fel a kalapjában. – Te vagy az, Edzel? Itt Primo Mellon beszél. Igen, elcsíptem. Vadember úr most át fogja venni a mikrofont, és mond néhány szót. Ugye, Vadember úr? – Felnézett a Vademberre egy másik megnyerő mosollyal. – Csak mondja el olvasóinknak, miért jött ide. Mi készítette arra, hogy (tartsd a vonalat, Edzel!) oly váratlanul elhagyja Londont. És persze, az a korbácsügy. (A Vadember osszerezzen. Honnan szereztek tudomást a korbácsról?) – Majd megőrülünk mindnyájan, hogy megtudjuk, mi van a korbácsügy mögött. És aztán valamit a civilizációról. Tudja, milyen szöveg kell. "Mi a véleményem a civilizált lányokról." Csak néhány szót, éppen néhány...

A Vadember elképesztő módon, szó szerint követte a kérést. Öt szót ejtett ki, eggyel sem többet – öt szót, ugyanazt, amit Bernardnak is mondott a canterburyi közösségi főénekesről. – *Háni! Sons éso tse-ná!* – És a riportert vállon ragadva megpenderítette (a fiatalemberről kiderült, hogy csábítóan jól van kipárnázva), célzott, és egy labdarúgóbajnoknak is becsületére váló, csodálatos rúgást helyezett el a hátsó felére.

Nyolc perc múlva az Óránkénti Rádió új kiadását már London utcáin árulták. REJTÉLYES VADEMBER FARBA RÚGTA AZ ÓRÁNKÉNTI RÁDIÓ RIPORTERÉT – a címlapon ez a főcím volt olvasható. SZENZÁCIÓ SURREYBAN.

"Szenzáció még Londonban is" – gondolta a riporter, amikor visszatérve elolvasta a címeket. És nagyon fájdalmas szenzáció a tetejében. Nagy elővigyázatossággal ült le az ebédhez.

A kollégájuk farára elhelyezett figyelmeztető rúgástól vissza nem riadva, aznap délután négy másik riporter is szerencsét próbált a világitótoronynál, a New York Times, a frankfurti Négydimenziós Kontinuum, a The Fordian Science Monitor és a Delta Mirror képviselőjében, s fogadtatásuk egyre erőszakosabb és dicstelenebb véget ért.

Biztos távolságból s még mindig fenekét dörzsölgetve a The Fordian Science Monitor tudósítója visszaüvöltött:

- Ostoba bolond! Miért nem veszel be egy kis szómát?
- Hordd el magad! – rázta utána a Vadember az öklét. A másik néhány lépést hátrált, aztán újból visszafordult.
- A rossz megszűnik létezni, ha beszedsz pár grammal.
- *Kohakwa iyathtokyai!* – A hangsúly fenyegetően gúnyos volt.
- A fájdalom csak illúzió.
- Ó, igazán? – mondta a Vadember, és felkapva egy vastag mogyorófahusángot, megindult felé.

A The Fordian Science Monitor tudósítója nekiiramodott helikoptere irányába.

Ettől kezdve a Vadembert egy darabig békén hagyták. Jött ugyan néhány helikopter, és kíváncsian körülbegte a tornyot. A Vadember belelőtt nyíllal a legszemtelenebbül közel merészkedőbe. Átfúrta a fülke alumínium padlóját, éles üvöltés hallatszott, és a gép rakétaként szállt fel, szupergyorsítója legnagyobb teljesítményével. Ezután a többiek tisztelettudóan betartották a megfelelő távolságot. Tudomást sem véve fárasztó zümmögésükről (képzeletében a Vadember önmagát a Mátsakiból származó hajadon egyik udvarlójához hasonlította, aki hajthatatlan és kitartó maradt a szárnyas vérszopók között is), tovább ásta a földet, amelyből egyszer majd kertje lesz. Egy idő múlva a vérszopó nyilvánvalóan megunta a dolgot, és elrepült; órák hosszat üres maradt az ég a feje fölött, és csendes, leszámítva a pacsirtákat.

Az idő fullasztóan forró volt, vihar készülődött a levegőben. Egész délelőtt ásott, és most lepihent, kinyújtózva a padlón. És hirtelen megjelent előtte Lenina teljes valójában, meztelenül és megérinthetően, s azt mondta: "Édes!" és "Ölelj át!", és csak cipő és zokni volt rajta, és parfümillata volt. Szégyentelen szajha! De jaj, jaj; a karja már nyakára fonódik, melle megemelkedik, és a szája! Az örökkévalóság volt ajkunkon és

szemünkben. Lenina... Nem, nem, nem, nem! Talpra ugrott, és félmeztelenül, úgy, ahogy volt, kirohant a házból. A fenyér szélén volt egy vén borókafenyőcsoport. Abba vetette bele magát, s nem vágyai sima testét ölelte át, hanem egy halom zöld tüskét. Ezer hegyvel döfködte a bozót. Megpróbált szegény Lindára gondolni, aki némán levegő után kapkodott, levegőbe markolászó kezére és a szemébe költözött kimondhatatlan rettegésre. Szegény Linda, megesküdtött, hogy sosem felejtí el. De még mindig Lenina jelenése kísértette. Lenina, akit el akart felejteni, hiszen megfogadta. Még a borókatüskék dőfése és csípése ellenére is érezte kínlódó bőrén a lány valóságos ölelését. "Édes, édes... És ha te is kívántál engem, miért nem..."

A korbács egy szögön függött az ajtó mellett, hogy kéznél legyen újabb riporterek érkezésekor. A Vadember dührohámában visszaroht a házba, megragadta a korbácsot, meglendítette. A csomós kötélfontat húsába mart.

– Szajha! Szajha! – kiáltotta minden ütésnél, mintha itt volna Lenina (és öntudatlanul is milyen örülten vágyott rá, hogy itt legyen), és mintha most a fehér, meleg, illatos, gonosz Leninát ostorozná így. – Szajha! – És aztán kétségbeesett hangon: – Ó, Linda, bocsáss meg! Bocsáss meg, istenem. Rossz vagyok. Gonosz vagyok. Én... Nem, nem, nem, te szajha, te szajha!

Gondosan megépített rejtekhelyéről az erdőben, háromszáz méterrel távolabb Darwin Bonaparte, a Tapi Társaság legtapasztaltabb nagyvadoperatőre elejétől kezdve figyelte az eseményeket. Türelme és szakértelme elnyerte jutalmát. Három napot töltött egy mesterséges tölgyfa üregében, három éjszakán át csúszott hason a hangában, mikrofonokat rejtett el a rekettyebokrokban, drótokat ágyazott be a puha, szürke homokba. Hetvenkét órányi teljes kényelmetlenség. De most elérkezett a nagy pillanat – a legnagyobb. Darwin Bonaparténak volt ideje töprengeni, amint műszerei között tett-vett, ez lesz a legnagyobb pillanat azóta, hogy elkészítette híres, üvöltő sztereótapiját a gorillák nászáról. "Pompás – mondta magában, amint a Vadember elkezdte megdöbbentő produkcióját. – Pompás!" Teleobjektívval ellátott kameráit gondosan becélózta – a mozgó célpontra tapadt; a legnagyobb teljesítményre kapcsolt, hogy közelképben vegye fel az örök és eltorzult arcot (csodálatos!), majd fél percre lassító felvételre kapcsolt (rendkívül komikus hatást fog kelteni, reménykedett benne), közben behallgatott az ütések és nyögések zajába, a vad és összevissza szavakba, amelyeket filmjének szélén a hangcsíkra felvett, kipróbálta a hatást felerősítve is (igen, határozottan jobb volt); örömmel hallotta egy pillanatnyi szünet csendjében egy pacsirta éles hangját; szerette volna, ha a Vadember megfordul, hogy jó közelképet

kapjon a hátán patakozó vérről – és csaknem azonnal (micsoda döbbenetes mázli!) a fickó engedelmesen megfordult, és tökéletes közelképet sikerült felvennie.

"Hát ez remek volt! – gondolta, amikor végzett a munkájával. – Tényleg remek! – Megtörölte arcát. Ha majd hozzáadják a tapieffektusokat a stúdióban, csodálatos film lesz. Majdnem olyan, jó lesz – gondolta Darwin Bonaparte –, mint *Az ábráscet szerelmi élete*, márpedig ez, Ford úgyse, elég sokat mond!"

Tizenkét nap múlva forgalomba hozták *A surreyi vadember* című filmet, és Nyugat-Európa minden elsőrangú tapijában látni, hallani és tapintani lehetett.

Darwin Bonaparte filmjének hatása azonnali és óriási volt. Aznap délután, hogy a filmet bemutatták, John vidéki magányát hirtelen megszakította egy nagy helikopterraj érkezése.

Kertjében ásott éppen – és elméjében is ásott, szorgalmasan felforgatva gondolatainak anyagát. Halál – nyomta le ásóját újra meg újra. "És minden tegnapunk bolondoknak világította útját poros halál felé." Közben megerősítésül dörgött egyet az ég. Ásójára emelt egy újabb adag földet. Miért halt meg Linda? Miért engedték meg, hogy fokozatosan egyre emberalattibb lényé váljék, s hogy végül... Összerázkódott. Csókosan rothadó hulla. Erősen rálépett az ásóra, és vadul belevágta a kemény talajba. Miként a legyek csacska fiúknak, olyanok vagyunk az isteneknek; kedvtelésből öldösnek le minket. Újabb mennydörgés; szavak, amelyek magukról kinyilvánítják, hogy igazak – valahogyan igazabbak, mint maga az igazság. És mégis ugyanaz a Gloucester örökké szelíd isteneknek nevezte őket. Különb is, az ember legjobb nyugalma az alvás, s ezt gyakran kijátszód; de erősen félsz halálotól, mely semmi több. Nem több, mint alvás. Aludni. Álmodni tán. Ásója kőnek ütközött; lehajolt, hogy felvegye. Mert hogy mi álmok jönnek a halálban...?

A feje fölötti zümmögésből dübörgés lett, s hirtelen árnyékba került, volt valami a nap között és közte. Összerezzelve felnézett ásásából, kizökkenve gondolataiból; kábult ijedtséggel pillantott fel, elméje még mindig abban a másik világban kóborolt, mely a valódinál is igazabb, még mindig a halál és az istenség mérhetetlen mélyeire összpontosítva; felnézett és meglátta, egészen közel, a feje felett a lebegő gépek raját. Úgy jöttek, mint a sáskák, ott függtek a levegőben egyensúlyozva, s leszálltak körülötte mindenütt a fenyéren. És ezeknek az óriási szöcskéknek a gyomrából fehér műszálas flanellruhába öltözött férfiak, s (mivel meleg volt az idő) nylonsantung pizsamába vagy bársonysortba és ujjatlan, félig

lehúzott cipzárú trikóba bújt nők léptek ki – mindegyik gépből egy-egy pár. Néhány perc múlva már több tucat volt belőlük, széles körben álltak a világítótorny körül, nézelődve, nevetve, kamerájukat csattogtatva s odadobálva (akárcsak valami emberszabású majomnak) mogyorót, szexhormonos rágógumi-csomagocskákat, minden mirigyre ható *petits beurres*-t*. Minden pillanatban – mert a Hog's Backen keresztül most már szünet nélkül özönlött a forgalom – növekedett a számuk. Mint valami rémálomban, a tucatnyi gépből több tucat, a több tucattól sok száz lett.

[* Kekszet]

A Vadember közben fedezékbe vonult, s most sarokba szorított állat módjára, hátát a világítótorny falának vetette, s néma rettegéssel bámulta az ismeretlen arcokat, mint aki megháborodott.

Bénutságából felrázta s a közvetlen valóságra ébresztette egy ütés az arcán: egy jól megcélzott rágógumicsomag. A váratlan fájdalom meghökkentette – aztán már teljesen magához tért, éber és dühös lett.

– Menjenek el! – kiáltotta.

Megszólalt az emberszabású majom; nagy nevetés és tapsvihár támadt.

– A jó öreg Vadember! Hurrá, hurrá! – És a bábeli hangzavaron keresztül hallotta a kiáltást: – A korbácsot, a korbácsot, a korbácsot!

A kiáltásból ötletet mentve leemelte a csomózott kötélköteget a szögről az ajtó mögül, és megrázta kínzói felé.

Gúnyos taps és üvöltés fogadta.

Fenyegetően megindult feléjük. Egy nő félelmében felkiáltott. A nézők vonala megingott a leginkább fenyegetett ponton, aztán ismét megszilárdult, és erősen állt. Az a tudat, hogy elsöprő túlerőben vannak, olyan bátorsággal ruházta fel ezeket a szájtátókat, amire a Vadember nem számított tőlük. Meglepődve megtorpant és körülnézett.

– Miért nem hagynak békén?! – Dühös hangjában volt valami csaknem könyörgő.

– Egyen egy kis magnéziumsós mandulát! – mondta az az ember, aki ha a Vadember előrenyomult volna, a támadás első áldozata lett volna. Kinyújtott egy csomagot. – Nagyon jó kis mandula, tudja – tette hozzá meglehetősen ideges, békülékeny mosollyal. – És a magnéziumsónak fiatalító hatása is van.

A Vadember nem vett tudomást a kínálásról.

– Mit akarnak tőlem? – kérdezte, s egyik vigyorgó arctól a másikhoz fordult. – Mit akarnak tőlem?

– A korbácsot – mondta száz hang egyszerre. – Csinálja azt a korbácsos trükköt. Lássuk a korbácsos mókát!

Aztán egyszerre, lassú, súlyos ritmusban:

– Kor-bá-csot aka-runk! – kiáltotta egy csoport a sor végéről. – Kor-bá-csot aka-runk!

A többiek azonnal felkapták a kiáltást, és ezeket a szavakat ismételték papagáj módra, újra meg újra, egyre nagyobb hangerővel, míg a hetedik vagy nyolcadik ismétlés után már más szót nem is lehetett hallani, csak azt, hogy: "Kor-bá-csot aka-runk!"

Valamennyien együtt kiáltottak, s úgy megrészegültek a zajtól, az egyhangúságtól, a ritmikus bűnbánat érzésétől, hogy úgy látszott, órákig is eltarthat – csaknem végtelen ideig. De úgy a huszonötödik ismétlés táján az eseményeket hirtelen megzavarta valami. Még egy helikopter érkezett a Hog's Backen túlról, lebegve megállt a tömeg felett, aztán leszállt néhány méternyire onnan, ahol a Vadember állt, a nyílt térre a nézők sora és a világítótorony között. A légsavarok moraja időlegesen elnyomta a kiáltást, aztán, amint a gép földet ért, és a motort kikapcsolták, ismét kitört ugyanazzal a hangerővel, makacs monotóniával:

– Kor-bá-csot aka-runk! Kor-bá-csot aka-runk!

A helikopter ajtaja kinyílt, s elsőnek kilépett egy szőke, pozsgás arcú fiatalember, aztán zöld műbárony nadrágban, fehér blúzban és zokésapkában egy fiatal nő.

A fiatal nő láttára a Vadember összerezzen, visszatántorodott és elsápadt.

Ott állt a fiatal nő, rámosolygott – bizonytalan, könyörgő, csaknem csúszómászóan alázatos mosollyal. Múltak a másodpercek. A nő ajka mozgott, mondhatott valamit, de hangját elnyomta a szájtátók hangosan ismételt jelszava:

– Kor-bá-csot aka-runk! Kor-bá-csot aka-runk!

A fiatal nő mindkét kezét bal oldalához szorította, és őszibarack hamvasságú, babaszépségű arcán a hozzá különösen nem illő vágyakozó szomorúság kifejezése jelent meg. Kék szeme mintha megnőtt és ragyogóbb lett volna, s hirtelen két könnycsepp gördült le orcáin. Nem hallható módon, de újból beszélni kezdett, aztán gyors, szenvedélyes mozdulattal kitérte karját a Vadember felé, s előrelépett.

– Kor-bá-csot aka-runk! Kor-bá-csot... S váratlanul megkapták, mit akartak.

– Szajha! – A Vadember úgy rontott rá, mint aki megőrült. – Görény! – Őrült módjára ütni kezdte a nőt kötélkorbácsával.

A lány rémülten megfordult, hogy elmeneküljön, megbotlott, és elesett a hangában.

– Henry, Henry! – kiáltotta. De pozsgás arcú kísérője már biztonságba helyezte magát a helikopter mögött.

A kellemes izgalom örömjongásával tört szét a sor; egyre közelebb tülekedtek a mágnésesen vonzó látványhoz. A fájdalom lenyűgözően rémületes szórakozást nyújtott.

– Pusztulj, bujaság, pusztulj! – A Vadember mániákusan újból lesújtott.

Mohón gyülekeztek körülötte, lökdösődve és nyüzsögve, mint a disznók a vályú körül.

– Ó, a hús! – A Vadember fogát csikorgatta. Most saját vállára csapott le a korbács. – Öld meg, öld meg!

A többieket vonzotta a fájdalom szörnyiségének bűvölete, s belülről odakényszerítette őket az együttes cselekvés szokása, az egységességre és a bűnhődésre irányuló vágy, amelyet kondicionálásuk oly kitörölhetetlenül beléjük oltott, elkezdték örült mozdulatait utánozni, egymást ütlegelve, ahogyan a Vadember saját, lázadó testét csapkodta, illetve a gyalázatosságnak azt a kövérkés megtestesülését, amely most lábainál fetrengett a hangában.

– Öld meg, öld meg, öld meg... – A Vadember tovább üvöltözött.

Aztán hirtelen valaki énekelni kezdte: "Orgia Forddal", s egy pillanattal később már mind folytatták a refrént, és énekszó kíséretében táncolni kezdtek. Orgia Forddal, körbe-körbe, csépeltek egymást hatnyolcados ütemben. Orgia Forddal...

Éjfél is elmúlt, mire az utolsó helikopter elrepült. A szómától elkábulva s kimerültén az érzékiség hosszúra nyúlt örjöngésében, a Vadember ott aludt elnyúlva a fényárén. Magasan járt már a nap, amikor felébredt. Egy darabig feküdt még, bagolyszerűen, értetlenül pislogott a fényben, aztán hirtelen eszébe jutott – minden.

– Ó, istenem, istenem! – Kezével elfedte szemét.

Aznap este az a helikopterraj, amely a Hog's Backen keresztülzúgott, tíz kilométer hosszú, sötét felhő volt már. Az előző éjszakai bűnbánó orgia leírása már minden lapban megjelent.

– Vadember! – kiáltották az első érkezők, amint kiszálltak gépükből. – Vadember úr!

Nem jött válasz.

A világitótorony ajtaja félig nyitva volt. Belökték teljesen, és bementek az elredőnyözött félhomályba. A terem túlsó oldalából nyíló folyosón keresztül meglátták a lépcsősor alját, amely a fenti emeletekre vezetett. A

folyosóboltozat teteje alatt két láb himbálózott.

– Vadember úr!

Lassan, nagyon lassan, akár két ráérő iránytűmutató, a lábak jobbra fordultak; észak-északkelet, kelet-délkelet, dél, dél-délnyugat felé, majd kis szünet után éppoly ráérősen visszafordultak balra. Dél-délnyugat, dél, délkelet, kelet...

UTÓSZÓ

Immár fél százada annak, hogy ez a regény először megjelent. Ennyi idő elég biztos próbája már egy irodalmi műnek: ha még érdemes olvasni, sőt újra kiadni is, akkor bizonyos, hogy valami abban időtálló. Hiszen éppen ez az idő – az első fél század – szokott a legkegyetlenebb lenni irodalmi alkotásokkal: lerombol hajdani hírneveket, s újakat bukkant fel a feledésből. Huxley neve is e fél század – s különösen a halála óta eltelt húsz esztendő – alatt meglehetősen holdfogyatkozásokon ment át. A két háború közötti európai értelmiség egyik bálványa volt, műveltsége, szellemessége, olvasottsága és találékony eredetisége páratlan; esszéregényei ugyan általában inkább a szellemesség tűzijátékai, mint a jellem és szerkesztés szilárd építményei, de az akkori olvasónak ez kellett, ezt élvezte, ez után áhítozott, s újra meg újra kért belőle. Még amikor Huxley világa elkomorult: amikor metafizikát kezdett hirdetni a hajdani neofrivól, amikor katalizált és a misztika lett a vesszőparipája – sokfelé Európában, így Budapesten is sokan követték a nyomát, mert műveiben, magatartásában, gondolkodásában az Európa egén tornyosuló fekete fellegek: a fasizmus, a nyomor, a válság, a háború elleni egyik hatékony védekezés lehetőségét látták. S csak amikor végleg cserbenhagyta híveit, s a fasizmussal szemben az erőszak nélküliséget, a való világ ellen a meszkalin-narkóizist kezdte prédikálni, akkor fordultak el tőle, s hagyták el a hozzájuk hűtlenné vált prófétát.

Hány műve süllyedt a félfeledésbe! Hány hajdan vonzó és kábító attitűdje, ötlete lett ingerlővé, hány hajdan mélynek vélt megállapítása, aforizmája üressé! S ebből a romhalmazból két műve emelkedik ki s dacol az idővel s az utókor kegyetlenségével: a *Pont és ellenpont* című nagy társadalmi körképe, az esszéregény egyik első és nagy lélegzetű európai megvalósítása, és a *Szép új világ*.

Pedig hajdan ezt a regényt a műértők eléggé fanyalogva fogadták. Angolul 1932-ben jelent meg, s alig két év múlva már magyarul is

olvasható volt; a magyar kritikusok azonban inkább csalódtak benne, mint örültek neki. Németh Andor a Nyugatban "olcsó s meglehetősen otromba észtorjáról" beszél, Fejtő Ferenc a Válaszban érzelmi szegénysége miatt marasztalja el, s amiatt csóválja a fejét, hogy "a legracionálisabb modern író írt könyvet az ésszerűség győzelme ellen". Cs. Szabó László ismerte föl – évekkel később, 1937-ben, a Nyugatban –, hogy a *Szép új világ* az egyik első s legvirulensebb válasza a modern irodalomnak a nagy gazdasági válságra; hogy az ezáltal meghatározott "világfordulat" változtatta meg Huxley modorát és látását, lett felelősebb, s a természettudós a maga "kegyetlen természettudományos kíváncsiságát" most a társadalom, a szociális problémák felé fordította.

A műértők fanyalogva fogadták – de a közönség azonnal felkapta, és sikerré tette. A mű gúnyos pedagógiai reklámversikéi nálunk is szállóigékké lettek, s az emberek gyakran idézték – nem ritkán olyanok is, akik a művet magát nem is olvasták.

Anélkül hogy a közönségsikert feltétlenül a vitathatatlan érték mércéjének kívánnánk kikiáltani, ez a jelenség azért figyelmeztető: az olvasók valamit fölismertek ebben a regényben, amit a műértők nem, vagy nem eléggé.

Valószínűleg elsősorban a technikai előrelátás s az előrelátott technika által adott lehetőségek racionális végigvitele kápráztatta el őket. Szinte hihetetlen, hogy egy fél századdal ezelőtt már ily világosan lehetett megsejteni jelentős technikai-gazdasági-társadalmi tendenciákat, amelyek azóta kibontakoztak. Ezzel szemben persze könnyű lenne sorolni: mi mindent nem látott előre. Láta a robbanómotor jelentőségét (de nem az olajválságot), ám nem is sejtette az atom hamarosan eljövendő szerepét; felismerte a mesterséges megtermékenyítés lehetőségeit, de nem is sejtette a géntechnikát vagy a lézertechnikát; tudta, hogy a filmben további lehetőségek rejlenek, de nem azt, hogy hamarosan ránk köszönt a televízió korszaka; elképzelte a mindenki rendelkezésére álló taxi-helikoptereket, de nem is sejtette az űrutazást s az ebben imminensen rejlő lehetőségeket. És sorolhatnánk tovább is; mindezt azonban méltánytalanság lenne számon kérni tőle, hiszen – ha nagy természettudományos műveltsége révén sokszor kápráztató tűzijátékot rendez is tudományos vagy áltudományos fejtegetésekből – nem a tudomány eredményeiről vagy lehetőségeiről akart regényt írni, hanem mint minden igazi író, társadalmi jelenségeket figyel, s azokról mond utópia formájában ítéletet.

Utópia, mondtuk e regényről – de bizony keserű és komor utóda ez a mulatságos regény Morus Tamás XVI. század eleji *Utópiájának*, melytől a

műfaj a nevét nyerte. Felvilágosodottak és szocialisták, racionalisták és pozitivisták – az elmúlt négy század utópiáirói (talán csak az egy Samuel Butlert kivéve) mind optimisták voltak, s a jövő világát a maguk elképzelte legfőbb jók világának is látták, ábrázolták. A huszadik század az, amely "visszaveszi" ezt a több évszázados optimizmust, reménykedést; amely megrettenve s gyanakodva néz a jövőbe. S ezek közül az első éppen Aldous Huxley, a *Szép új világban* – első művével mintegy megint modelljét, előképét adva az utána sorjázó anti-utópiáknak.

Elsősorban azért, mert a polgári műveltségben, gondolkodásban gyökerező, a polgári világnézetben minden intellektuális erőfeszítése ellenére túllépni nem tudó író számára – s ebben távolról sem Huxley az egyetlen – valóban "bezárult a világ": ha elutasítja a szocializmus perspektíváját, vagy elfordul tőle, akkor komor és ijesztő az a jólét és társadalmi béke, amelynek a képe felrajzolódik. A "szép új világ", melynek egén Ford és Freud istensége ragyog, lényegében a XX. század eleji, Amerikában kiteljesült kapitalizmus extrapolálása, végtelenségig fejlesztése; vagy ahogy a már idézett Németh Andor írta: "De mit torzít, a jelennek mely tendenciáit gúnyolja ki ez az... ötletesen kiszínezett vízió? A diktátorok uralmát, akik már nem is kenyérrel és nyilvános játékokkal, hanem stupid jelszavakkal teszik kezessé a tömegeket; a tekintélyuralom elvét, mely nem éri be, amivel az abszolútizmus, hogy teljesítsük a kötelességünket, és hallgassunk, hanem elvárja tőlünk, hogy lelkendezzünk, ujjongjunk, valljuk boldognak magunkat, és élteszük a vezért? A munkástömegek tudományos módszerrel való degenerálása, a hipnoszuggesztio, az egész eugenikai hókuszpókusz egy komplexum: a náci világ elmélete és gyakorlata."

Valóban: az amerikai technikai fejlettség s a náci tömegmanipulációnak természettudományos elvek alapján való továbbfejlesztése az a rendi világ, amelyet a "világigazgatók" Ford isten nevében megvalósítanak. Ezt a világot Huxley meglepő és megejtő részletességgel és pontossággal látja és láttatja – nemcsak technikai megvalósulásában, hanem érzelmi elsivárosodásában, lényegében állati szintre nivellált örömkeresésében is.

A regény problematikus volta abból adódik – s azt hiszem, minden olvasója érzi ezt valamilyen formában –, hogy Huxley valóban nem tud semmit sem szembeállítani ezzel az elsivárodott és kiürült világgal, melynek lakói már nem is érzik saját sivárságukat és ürességüket. Mert amit szembeállít – a rezervátum babonás világából kiszakadó fiatalember, aki Shakespeare-ben találja meg a maga érzelmi bibliáját –, nem igazán válasz, mert hátramutat, nem előre: John a szóma kábulatával a költészet

kábulatát állítja szembe, s inkább egy romantikus ifjú, mint egy harmincas évekbeli fiatal reakcióival viseltetik. Hogy ez mennyire nem válasz a kor s az író által feltett kérdésekre, azt Huxley tudja a legjobban: Johnnak öngyilkossá kell lennie.

Pedig ez a szembeállítás – a modern romlottság szemben az ősi egyszerűséggel – szintén hosszú családfára, nagy elődökre tekint vissza. E műfaj – a civilizált társadalom és a "vadember" szembesítése – a felvilágosodás sajátos műfaja volt, nem utolsósorban éppen Voltaire-é; de a legtöbb e korbeli államregény élt ezzel a fogással többé vagy kevésbé. A baj csak ott van, hogy a felvilágosodás írói a "vadember"-ben saját társadalmi utópiájukat, embereszményüket jelenítették meg, szembeállítva koruk társadalmi visszásságaival; Huxleynak ilyen már nincsen, nem is tudja megírni; John végeredményben csak az indulatokat-szenvedélyeket tudja a racionalitással szembeszegezni. Ezért is védtelen a "szép új világ" pusztításával szemben; s ezért olyan ambivalens a vitája a "világigazgató" Mustapha Monddal, hiszen amaz intellektuálisan mindvégig fölötte van, s azzal szemben ő nem annyira érveket, mint indulatokat tud csak állítani. John nemcsak Mond szellemi szintjének – hanem a mai, sőt tegnapi olvasó szellemi szintjének is alatta van: túl naiv, túl romantikus, saját szavaitól megrészegülő. Ő s az általa képviselt gondolatok nem válasz a "világigazgatók" racionalitásával felépült szörny világra; efölötti kétségbeesésében lesz öngyilkos John, vagy pontosabban: öli meg teremtményét Huxley, mért csalódnia kellett benne is...

Ebben a beszélgetésben: a "világigazgató" és a "vadember" dialógusában hangzanak el a Huxley számára leglényegesebb kérdések megformulázva. Lényegében egyetlen alapprobléma körül körözik a regény: végletes intellektuális kiélezettséggel veti fel a szabadság és boldogság antinómiájának a kérdését. Az új világ emberei végletes rabságban élnek, de mivel ezt nem ismerik, kondicionáltságuk következtében nem ismerhetik fel, boldogok – de csak technikailag magasra fejlesztett állati szinten; az emberi boldogsághoz szabadság kellene, amelynek azonban már az igénye is hiányzik belőlük, vagy csak csökevényesen él bennük, mint a "deviáns" Bernardban és Helmholtzban. John ezzel próbál szembeszegülni önkéntes remeteségében; s öngyilkossága annak a kétségbeesett felismerése, hogy különcsége nem igazi válasz a "szép új világ" által feltett kérdésekre.

Fél évszázad nagy idő. E regény megírása óta a technika is, a tudomány is, a társadalom is számos olyan kérdést vetett fel és olyan választ adott, amelyeket Huxley akkor még nem is sejtetett. De mert a modern társadalom fejlődésében egy veszélyes és vészterhes tendenciát felismert, s azt egy groteszk és grandiózus vízióban kifejezte, műve érvényes és élvezetes marad mindaddig, amíg ez a tendencia nem teljesen a történelemé.

Nagy Péter